

JAVNI BILJEŽNIK

godina XXV / listopad 2021 / broj 48

Poštovane kolegice i kolege, dragi čitatelji,

veseli nas što vam možemo predstaviti novi, 48. broj časopisa *Javni bilježnik* te se nadamo da će vam njegov sadržaj biti zanimljiv, a ujedno i koristan u promišljanju smjera razvoja javnobilježničke službe i unapređenju javnobilježničke prakse.

Velika nam je čast što smo u ovom broju razgovarali s dr.sc. Ivanom Malenicom, ministrom pravosuđa i uprave, neposredno nakon što je sudjelovao na dvodnevnoj konferenciji „Digitalna tehnologija i umjetna inteligencija – Novi izazovi za pravosuđe u Europi“ koja je održana 4. i 5. listopada u Budimpešti u okviru mađarskog predsjedanja Vijećem Europe svjesni značaja digitalizacije za daljnji razvoj javnobilježničke službe.

Drago nam je da je sam ministar istaknuo: „Daljnji razvoj informatizacije i digitalizacije u javnom bilježništvu doprinosi transparentnosti, povećanju pravne sigurnosti i smanjivanju svih potencijalnih oblika zloupotreba te ga svakako treba podupirati i poticati. Hrvatska javnobilježnička komora je kroz dosadašnja iskustva u uspostavi i vođenju uspostavljenih upisnika i registara sigurno u tom smislu stekla dragocjena znanja i spoznaje te je potrebno razmotriti mogućnosti osnivanja još nekih drugih javnih baza podataka pri Komori koje bi imale velik značaj za veću pravnu sigurnost naših građana, a naravno da kao nezaobilazan aspekt digitalizacije javnobilježničke službe vidimo i redovno korištenje naprednog elektroničkog potpisa javnih bilježnika odnosno redovno kolanje elektroničkih javnobilježničkih isprava u našem pravnom prometu te posljedično i uspostavu elektroničke arhive javnih bilježnika.“

HJK ove je godine u rujnu imala čast ugostiti uvaženog kolegu Lionela Gallieza, potpredsjednika Međunarodne unije latinskog notarijata (UINL-a) za Europu, koji se tijekom boravka u Zagrebu susreo i s dr. sc. Ivanom Malenicom i njegovim suradnicima u Ministarstvu pravosuđa i uprave, a s nama je podijelio svoje dojmove te viziju uloge UINL kao najveće organizacije latinskog tipa notarijata.

Hrvatska javnobilježnička komora dio je zajednice europskog javnog bilježništva, a u ovom broju predstavljamo vam novoizabranog predsjednika CNUE-a g. Ádáma Tótha, mađarskog javnog bilježnika iz Budimpešte. Razgovor s njime vodila je javna bilježnica i predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju HJK Rankica Benc, kojoj na tome iskreno zahvaljujemo. Predsjednik CNUE-a g. Tóth ukazao je na smjer u kojem se razvija europski notarijat i u svome inauguracijskom govoru: „...postavio sam razvoj digitalizacije za svoj glavni cilj u ovoj godini. Vjerujem da je najveći izazov naći način uporabe ovih postignuća poštujući DNK naše službe, pravnu sigurnost koja je esencijalna kao i profesionalna etika, koja je drugi temeljni aspekt javnobilježničke službe.“ Naglasio je kako nam je potrebno jedinstvo u uporabi prekograničnih elektroničkih isprava uz suradnju svih javnobilježničkih zajednica na europskoj razini. Usto, važno je da možemo zajedno konstruktivno raditi na javnobilježničkim skupovima i učiti jedni od drugih te jedni o drugima, jer to je jedan od temelja stalnog razvoja.

Zahvaljujemo i Denisu Krajcaru, javnom bilježniku iz Pule, članu Povjerenstva za međunarodnu suradnju, na zanimljivom razgovoru s talijanskom bilježnicom Valentinom Rubertelli, koja je početkom veljače 2021. godine izabrana za predsjednicu Nacionalnog vijeća talijanskog notarijata i tako je postala prva žena na toj funkciji. Usto, Valentina Rubertelli potpredsjednica je CNUE-a za 2021. godinu i sjajna sugovornica koja je s nama podijelila informacije o svojim iskustvima, obrazovanju, ali i o digitalizaciji rada i značajnoj ulozi talijanskih notara u prometu nekretnina, a što vjerujemo da će vas posebno zanimati.

U nastavku vam predstavljamo tri stručno-znanstvena rada, a posebno nas veseli što su, osim uvažene članice akademske zajednice, ovom prilikom kao autorice dvaju znanstvenih radova predstavljene upravo članice HJK iz redova javnih bilježnika, prisjednika i savjetnika te se nadamo da će u idućim brojevima njihov primjer slijediti i druge zainteresirane kolegice i kolege.

Prvi stručno-znanstveni članak u ovome broju napisala je članica Uredništva, cijenjena suradnica s Pravnog fakulteta u Osijeku izv. prof. dr. sc. Paula Poretti pod nazivom „(Nove) funkcije javnih bilježnika u uređenju obiteljskopравnih odnosa – hrvatsko uređenje i komparativna rješenja“. U svom radu razmatra koju bi (novu) funkciju u uređivanju obiteljskopравnih odnosa bilo primjereno povjeriti javnim bilježnicima, a imajući u vidu postojeće zakonodavno uređenje u RH; kompetencije javnih bilježnika; tradicionalno poimanje uloge sudova u rješavanju obiteljskopравnih odnosa i sve prisutnije trendove jačanja autonomije volje stranaka u njihovu uređenju. Komparativnim istraživanjem rješenja u pravnim sustavima Estonije, Francuske, Grčke, Latvije, Luksemburga, Nizozemske,

Portugala, Rumunjske, Slovačke, Slovenije i Španjolske pokušala je, na temelju različitih modela u primjeni, dati odgovor na to pitanje.

U drugom radu tri autorice, uvažene članice HJK Viktorija Nikolić, mag. iur., Hana Hobljaj, mag. iur. i Mira Grbac, mag. iur. univ. spec. polit., obradile su institut anticipiranih naredbi, punomoći i obvezujućih izjava pod naslovom „Anticipirano odlučivanje građana u Republici Hrvatskoj“. Temeljitim istraživanjem ove problematike, kako komparativno tako i analizom podataka dobivenih provedenim empirijskim istraživanjem, autorice su došle do zaključka kako trenutna fragmentacija i podnormiranost tog instituta te nepostojanje jedinstvenog registra anticipiranih odluka dovode do pravne nesigurnosti, kako za osobe koje izjave anticipiranu odluku ili daju punomoć i žele unaprijed izraziti svoju volju za slučaj kasnije nesposobnosti tako i za ovlaštene osobe, ponajprije zdravstvene djelatnike koji bi navedene anticipirane oblike odlučivanja morali provoditi. Ističu da je *de lege ferenda* potrebno cjelovito uređenje anticipiranog odlučivanja budući da postojeći pozitivni propisi Republike Hrvatske sadržajem ne odgovaraju onim komparativnim zakonodavstvima koja detaljnije i cjelovitije uređuju institut anticipiranog odlučivanja. Sudjelovanjem javnih bilježnika u tom pravnom području ostvaruje se na pojedinačnoj, ali i općoj društvenoj razini normativna perfekcija i sadržajna verifikacija tog pravnog posla te pravna zaštita podnositelja takvih akata, koji na taj način dobivaju mogućnost da ih javni bilježnik pouči i savjetuje te tako doprinese afirmaciji i zaštiti njihovih interesa i prava.

Treći stručno-znanstveni rad djelo je naše vjerne suradnice Hane Hobljaj, mag. iur., pod naslovom „Stečaj nad prezaduženom ostavinom prema slovenskom pravu i (ne)odgovornost za dugove ostavitelja“. Nasljednici se u Sloveniji, kao i u Hrvatskoj, u slučajevima kada je ostavina prezadužena u pravilu odriču nasljedstva kako ne bi odgovarali za dugove ostavitelja. Kako bi vjerovnici bili u ravnopravnom položaju te se razmjerno i istovremeno namirili iz ostavinske imovine, Republika Slovenija uvela je institut stečaja nad prezaduženom ostavinom prema kojem se svi vjerovnici namiruju iz stečajne mase istovremeno i u jednakim dijelovima, odnosno razmjerno. Uveden je i novi institut stečaja nad ostavinom bez nasljednika koji pokreću isključivo ostaviteljevi vjerovnici, a Republika Slovenija u potpunosti je oslobođena odgovornosti za ostaviteljeve dugove ukoliko ostavina prijeđe u njezino vlasništvo.

Stručni članak o projektu „MAPE-succession – prekogranično nasljeđivanje“, kojem su cilj praćenje i evaluacija primjene Uredbe o nasljeđivanju u državama članicama EU, prilažu Damir Kontrec i Hana Hobljaj.

Na *online* skupu u organizaciji Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, na videokonferenciji „Primjena prava za vrijeme pandemije bolesti COVID-19“ koju je vodio je akademik Jakša Barbić, na temu „Javno bilježništvo u uvjetima pandemije bolesti COVID-19“ izlagale su predsjednica Komore Zvezdana Rauš Klier i Rankica Benc, predsjednica Povjerenstva za međunarodne odnose.

Nadalje, zanimljiv osvrt na međunarodni seminar i trening za javne bilježnike naziva „Pravo Europske unije o sprječavanju pranja novca i javnobilježnička uskladenost“ opisale su sudionice online seminara Barbara Viličić Peharda i Hana Hobljaj.

Maja Haraminčić Cebalo piše o javnim bilježnicima Korčule za mletačke uprave. U ovom vrijednom tekstu za povijest javnog bilježništva priloženi su i dokumenti, odnosno najstariji spisi s istoimene izložbe koja je održana u Korčuli 2018. godine.

U rubrici „Dogadanja“ podsjećamo vas riječju i slikom na niz okupljanja, kako *online* tako i uživo, u međunarodnim tijelima i tijelima Hrvatske javnobilježničke komore i Akademije.

Odlučili smo vam predstaviti nove javne bilježnike i pozvali smo ih da se predstave kratkim životopisom uz fotografiju te objavljujemo predstavljanje onih koji su se našem pozivu odazvali.

Prisjetili smo se i naših dragih kolega koji su preranom smrću napustili našu službu te pokojnih javnih bilježnika izvan službe.

Tu je i već tradicionalan popis javnih bilježnika koji smo za ovaj broj dopunili i imenima naših kolega javnobilježničkih prisjednika i savjetnika.

Na kraju predstavljanja ovog broja našeg časopisa već najavljujemo početak rada na pripremi novog, 49. broja te vas pozivamo da svojim autorskim radovima doprinesete njegovu što zanimljivijem sadržaju.

Glavna urednica časopisa Javni bilježnik:
Vesna Pučar, javna bilježnica u Zagrebu

Ivan Malenica

ministar pravosuđa i uprave Republike Hrvatske

1. Javno je bilježništvo dio pravnog sustava Republike Hrvatske već više od četvrt stoljeća. Kakva je Vaša ocjena dosadašnjeg djelovanja javnobilježničke službe, a posebno kako ocjenjujete funkcioniranje javnobilježničke službe u uvjetima pandemije?

Javnobilježnička služba pozicionirala se u našem pravnom sustavu u proteklom razdoblju kao nezaobilazni sudionik pravnog prometa i zasigurno jedan od aktera koji doprinose jačanju pravne sigurnosti. Tijekom godina, od uspostave, služba je kontinuirano širila svoju nadležnost i danas nam je, doista, nezamisliva provedba statusnih izmjena unutar trgovačkih društava, provedba ovrhe na temelju vjerodostojnih isprava ili provedba ostavinskih postupaka bez sudjelovanja javnih bilježnika.

Djelovanje javnih bilježnika u proteklom razdoblju opravdalo je u cijelosti njihovo ponovno uvođenje u naš pravni poredak, a svojim je djelovanjem ova služba uspješno odgovorila na sve do sada postavljene izazove, omogućila znatan pomak u učinkovitosti našeg pravosudnog sustava te pružila građanima pouzdanu i brzu pravnu zaštitu, vršeći svoju preventivnu ulogu u uređenju nespornih pravnih odnosa i doprinoseći smanjenoj potrebi angažiranja instrumenata redovne sudske pravne zaštite.

Pandemija COVID-19 pred sve nas stavila je izazove i nužnost prilagodbe novim uvjetima rada. Hrvatska javnobilježnička komora, u suradnji s našim Ministarstvom, uložila je znatne napore kako

bi građanima omogućila nesmetan pristup uslugama javnih bilježnika, izloživši se i solidarizirajući se time s drugim profesijama koje zahtijevaju neposredan kontakt sa strankama, uz maksimalno poštivanje svih mjera opreza. Ono što svakako treba istaknuti jest činjenica da je za vrijeme pandemije značajno poraslo korištenje elektroničkih usluga,

posebice kada je riječ o broju elektroničkih prijedloga za upis u zemljišne knjige. To nam sve ukazuje da na digitalizaciji postupaka i procesa trebamo nastaviti raditi.

2. Napredak tehnologije, odnosno digitalizacija, opći je trend koji prožima većinu sfera društvenih aktivnosti. Kako u tom smislu vidite položaj pravosuđa općenito, a kako položaj javnog bilježništva kao posebne cjeline? Kakve projekcije predviđate za budućnost struke?

Nesporno je da uključivanje modernih tehnoloških dostignuća u poslovne procese u današnje vrijeme nije samo pitanje potrebe unaprjeđenja postupanja, već nužnost. Od toga nije izuzeto ni područje pravosuđa pa je Ministarstvo pravosuđa i uprave već dugi niz godina kao jedan od svojih temeljnih strateških ciljeva utvrdilo upravo daljnje iskorištavanje potencijala moderne tehnologije s ciljem povećanja učinkovitosti, pristupa i transparentnosti u pravosuđu.

Nove su tehnologije najprije služile za uspostavu jedinstvenih informacijskih sustava za upravljanje i rad na sudskim i državnoodvjetničkim predmetima te omogućavanje sustavnog statističkog i analitičkog praćenja poduzetih mjera i aktivnosti, a u zadnjih nekoliko godina razvijaju se i u drugim smjerovima, izlaze iz isključivog dosega pravosudnih tijela te su usmjerene i prema drugim sudionicima, odnosno korisnicima našeg sustava.

Primjerice sustav e-Komunikacija koji korisnicima omogućava elektroničku komunikaciju sa sudovima, odnosno podnošenje podneska elektroničkim putem, zaprimanje sudskih pismena u siguran elektronički poštanski pretinac te ograničen uvid u sudske predmete putem ovog sustava.

Implementacija tog sustava ne samo da je ubrzala rad sudova već ih je i administrativno rasteretila i smanjila troškove postupka. Istovjetni pozitivni učinci očekuju se i za druge sudionike. Razvoj tih procesa dalje neminovno vodi do stvaranja elektroničkog spisa i elektroničke arhive.

U sklopu posebnog projekta „Unaprjeđenje i modernizacija pravosudnog sustava u Republici Hrvatskoj“ provedena je i implementacija programskog rješenja pretvaranja govora u tekst koje je namijenjeno prvenstveno pravosudnim dužnicima i drugim službenicima zaposlenim u pravosudnim tijelima u svrhu bržeg i jednostavnijeg obavljanja administrativnih aktivnosti.

Tu je i e-Oglasna ploča, Registar nesolventnosti, Portal otvorenih podataka Sudskog registra, omogućavanje osnivanja trgovačkih društava na daljinu i, naravno, uspostava Zajedničkog informacijskog sustava zemljišnih knjiga i katastra (ZIS) te razvoj i implementacija Integriranog sustava zemljišne administracije (ILAS).

Osim što se pojedine od ovih komponenti zasigurno naslanjaju i na javno bilježništvo, jasno je da takve promjene u internim poslovnim procesima nisu zaobišle ni javnobilježničku službu. U tom je smislu Hrvatska javnobilježnička komora poduzela važne i vrijedne korake te ustrojila respektabilan

interni informacijski sustav elektroničkih upisnika, imenika i knjiga koji je danas povezan s informacijskim sustavima i bazama podataka brojnih drugih tijela poput sudova, Porezne uprave, Ministarstva financija i Ministarstva unutarnjih poslova.

Još od konca 2012. godine svi su javnobilježnički uredi u Republici Hrvatskoj obvezni poslovati elektroničkim putem, odnosno voditi sve propisane upisnike u elektroničkom obliku te u svom poslovanju koristiti računalni program verificiran od strane Hrvatske javnobilježničke komore. Tu je neophodno nastaviti raditi na modernizaciji poslovanja javnih bilježnika i u tom se smjeru planiraju daljnje reforme javnobilježničke službe, kroz izmjene statusnih propisa.

Daljnji razvoj informatizacije i digitalizacije u javnom bilježništvu doprinosi transparentnosti, povećanju pravne sigurnosti i smanjivanju svih potencijalnih oblika zloupotreba te ga svakako treba podupirati i poticati. Hrvatska javnobilježnička komora kroz dosadašnja je iskustva u uspostavi i vođenju uspostavljenih upisnika i registara sigurno u tom smislu stekla dragocjena znanja i spoznaje te je potrebno razmotriti mogućnosti osnivanja još nekih javnih baza podataka pri Komori koje bi imale velik značaj za veću pravnu sigurnost naših građana, a naravno da kao nezaobilazan aspekt digitalizacije javnobilježničke službe vidimo i redovno korištenje naprednog elektroničkog potpisa javnih bilježnika, odnosno redovno kolanje elektroničkih javnobilježničkih isprava u našem pravnom prometu te, posljedično, i uspostavu elektroničke arhive javnih bilježnika.

*Želio bih podsjetiti na to da smo posljednjim izmjenama i dopunama Ovršnog zakona omogućili digitalizaciju ovršnog postupka. Uvedena je mogućnost podnošenja prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave elektroničkim putem. Dakle to nije postupak učitavanja ispisanog dokumenta, već proces unosa podataka u *online* platformu te pretvaranje tih podataka u elektroničku ispravu koja će biti podobna za izravnu provedbu u FINA-i. Napominjem kako je to izrazito složen proces, na kojem intenzivno radimo kako bi postupak ovrhe bio jeftiniji i učinkovitiji. Također, bitno je istaknuti da se takav postupak ovrhe po prvi put uvodi u hrvatski pravni sustav i da je potrebno uskladiti pravni izričaj s tehničkim rješenjima. U tom smislu očekujemo potpunu podršku javnobilježničke službe koja u postupku ovrhe na temelju vjerodostojne isprave sudjeluje kao povjerenik suda.*

3. Javno bilježništvo dio je preventivnog pravosudnog sustava, ali i mehanizam rasterećenja sudova i drugih tijela javne vlasti. U kojem opsegu smatrate da su ti ciljevi postignuti i vidite li mogućnost za daljnji napredak u tom području?

Činjenica da javnobilježnička služba ima preventivan značaj te da je svojim djelovanjem doprinijela rasterećenju rada sudova općepoznata je i općeprihvaćena. Strateška odluka o prebacivanju nadležnosti za provedbu ostavinskih i ovršnih postupaka na temelju vjerodostojne isprave na javne bilježnike otklonila je potrebu postupanja naših sudova u nekoliko stotina tisuća predmeta.

Pored činjenice preuzimanja pojedinih vrsta postupaka u svoju nadležnost, ne smije se zanemariti ni preventivni značaj javnobilježničke službe. Primjerice i osnivanje Hrvatskog upisnika oporuka te Registra zadužnica i bjanko zadužnica zasigurno je doprinijelo činjenici nepokretanja određenog broja sudskih postupaka.

U tom je smislu javnobilježnička služba zasigurno pridonijela smanjenju ukupnog broja neriješenih sudskih predmeta u proteklim godinama u Republici Hrvatskoj, a što je bila jedna od najviše opterećujućih činjenica u uspješnom zatvaranju naših pretpristupnih pregovora u poglavlju 23. te kasnijem ulasku Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije.

I pored navedenog, ne zaboravimo da je na međunarodnom planu hrvatsko javno bilježništvo u cijelosti integrirano u europske i svjetske notarske asocijacije, a što je, pored same dobrobiti stjecanja kontakata i razmjene iskustava, utjecalo na predstavljanje i promociju hrvatskog javnog bilježništva, ali i na prepoznavanje hrvatskog pravosuđa kao ravnopravnog pravosudnim sustavima drugih država članica Europske unije.

Stoga u Ministarstvu nastavljamo promišljati o mogućnostima širenja ovlasti javnih bilježnika, čime će se ujedno provesti i mjere rasterećenja sudova od dijela nespornih predmeta.

4. Naša europska organizacija Vijeća notarijata Europske unije (Conseil des Notariats de l'Union Européenne – CNUe) područja kompetencija javnih bilježnika obično sistematizira u četiri područja: nasljedno pravo, pravo društava, obiteljsko pravo i pravo prometa nekretnina, pri čemu različita zakonodavstva u različitom opsegu stavljaju naglasak na pojedina područja. Za Republiku Hrvatsku moglo bi se reći da su područja obiteljskog prava i prava prometa

nekretnina u manjoj mjeri u fokusu. Pored toga, Zakon o izvanparničnom postupku javljao se u Planu normativnih aktivnosti Ministarstva (npr. 2017. godine) i, iako nije donesen, privlači pozornost stručne javnosti. U tom Vas kontekstu molimo da ukratko elaborirate svoj stav o razvoju javnobilježničke službe te iznesete mogući osvrt de lege ferenda.

Ponovnim uvođenjem javnobilježničke službe u Republiku Hrvatsku prihvaćen je tradicionalan oblik obavljanja te službe koji je i ranije bio prisutan na ovom području. Ovaj tip notarijata naziva se latinskim tipom te je obilježen samostalnošću i nezavisnošću javnih bilježnika kao stručnih osoba s javnim ovlastima, koje javnobilježničku službu obavljaju kao svoje isključivo zanimanje.

Javnim bilježnicima povjerena je najprije neadjudikativna, a potom i adjudikativna uloga. Neadjudikativni (izvansudski) poslovi temelj su javnobilježničke službe te odražavaju njezinu ulogu u pružanju pravne pomoći sudionicima pravnog posla u uređenju njihovih međusobnih odnosa. Navedeni poslovi sastoje se od ovjera potpisa i prijepisa, sastavljanja javnobilježničkih akata i solemnizacije privatnih isprava, sastavljanja oporuka i nasljednopravnih ugovora te ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, kao i u obavljanju asekurativne funkcije. U obavljanju preuzetih neadjudikativnih poslova javni su bilježnici pokazali visoku razinu stručnosti, integriteta i profesionalnosti te su na određeni način postali jamci pravne sigurnosti i preventivnog pravosudnog sustava. To je pridonijelo ocjeni o spremnosti javnobilježničke službe da joj se povjere određene ovlasti kako bi odlučivala u određenim pravnim stvarima, odnosno da joj se povjeri adjudikativna uloga koju je prije obavljao sud. Adjudikativni (sudski) poslovi koji su povjereni javnim bilježnicima jesu provođenje ostavinskog postupka i postupka ovrhe na temelju vjerodostojne isprave.

Premda su ovlasti javnih bilježnika u okviru pravosuđa široko postavljene, možemo se složiti, a osobito u svjetlu najnovijih trendova na razini Europske unije i zakonodavnih intervencija u nama susjednim državama članicama, da ima mjesta za dodatno proširenje, odnosno modifikaciju tih ovlasti.

U tom kontekstu, Ministarstvo pravosuđa i uprave radi na nacrtu izmjena i dopuna Zakona o trgovačkim društvima, Zakona o sudskom registru i Zakona o javnom bilježništvu, a kojima bi se omogućila komunikacija na daljinu između stranaka i javnog bilježnika i dala mogućnost javnim bilježnicima da na temelju komunikacije na daljinu sa strankama

izvrše ovjeru potpisa i ovjeru privatne isprave, odnosno da sastave javnobilježnički akt. Na navedeni način omogućit će se trgovačkim društvima da obavljaju sve izmjene i dopune podataka u sudskom registru na daljinu iz vlastite fotelje bez potrebe fizičkog dolaska na sud ili kod javnog bilježnika.

5. Pravo je dinamičan sustav koji se stalno razvija u skladu s aktualnim izazovima društva. Gdje vidite prostor za unaprjeđenje pravnog okvira same javnobilježničke službe?

Dinamika pravnog života neminovno zahtijeva daljnju pravnu regulaciju i nadogradnju te je u predstojećem razdoblju za utvrditi postoji li dodatni prostor, odnosno postoje li neka nova područja nespornih odnosa među građanima u kojima bi javni bilježnici mogli djelovati.

Uz ovaj izvjestan daljnji nastavak širenja kompetencija, javnobilježnička će se služba sve više i dublje integrirati u naš pravni sustav pa su stoga i očekivanja od doprinosa te službe u daljnjem razvoju našeg pravnog sustava i u budućem razdoblju velika.

Pozitivnu ulogu javnih bilježnika u tom smislu do sada prepoznali i cijenimo ju, kontinuirano ju nadograđujemo i nastojimo poboljšavati izmjenom mjerodavnih propisa, ali, naravno, uz širenje djelokruga javnih bilježnika neophodno je voditi računa o statusnim pitanjima službe te ih na odgovarajući način normativno regulirati. U tom smislu mišljenja smo da je vrijeme za uvođenje izmjena u Zakon o javnom bilježništvu kao temeljni propis kojim je regulirano djelovanje javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj, a one su predviđene za posljednji kvartal ove godine. Cilj je izmijeniti zakon koji bi mogao udovoljiti potrebama i izazovima javnobilježničke službe, ali i današnjeg pravnog prometa.

Naime od donošenja važećeg Zakona o javnom bilježništvu 1994. godine do danas pravni sustav Republike Hrvatske znatno se izmijenio. U njega je ugrađen niz novih zakonskih rješenja koja su utjecala na ponašanje gospodarskih subjekata i njihovih aktivnosti, a s obzirom na to da važeći Zakon o javnom bilježništvu u svojim pojedinim rješenjima više ne odgovara potrebama današnjeg pravnog prometa i sigurnosti, potrebno je pojedine institute dograditi, odnosno propisati nova zakonska rješenja. Posebna pozornost posvetit će se uvođenju elektroničkih javnobilježničkih isprava.

6. Kakva su Vaša očekivanja od javnog bilježništva u budućnosti te kakvu biste poruku prenijeli kolegama javnim bilježnicima i Hrvatskoj javnobilježničkoj komori kao instituciji?

Dosadašnje napredovanje, profesionalizacija i kontinuitet u radu službe zasluga su svih članova Hrvatske javnobilježničke komore, Ministarstva pravosuđa i uprave, ali i drugih sudionika našeg pravnog sustava s kojima se javni bilježnici susreću u svom radu.

U cijelosti podupiremo djelovanje Hrvatske javnobilježničke komore i smatramo ju ravnopravnim strateškim partnerom u regulaciji i razvoju rada javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj. Njezina je zadaća u jednakoj mjeri štiti profesionalizam, prava, čast i ugled svojih članova, ali i osiguravati ispunjenje njihovih obveza te voditi računa o njihovim odgovornostima.

Ministarstvo pravosuđa i uprave sa svoje će strane, u suradnji s Hrvatskom javnobilježničkom komorom, nastojati osigurati odgovarajući normativni okvir za djelovanje službe, kako u njezinim statusnim i temeljnim odredbama tako i u postupovnim propisima kojima se reguliraju pojedina područja rada javnih bilježnika. Svojom bitnom zadaćom u predstojećem razdoblju smatramo i posvećivanje veće pozornosti radu službe, koja će se manifestirati kroz kontinuirano praćenje rada Hrvatske javnobilježničke komore i javnih bilježnika, prvenstveno u svrhu otklanjanja nepravilnosti u radu i ujednačavanja prakse svih javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj.

Smatram da posebno važnu ulogu u daljnjem razvoju javnobilježničke službe treba imati skrb o trajnom i stalnom usavršavanju javnih bilježnika i ostalih zaposlenih u javnom bilježništvu, a u tom je smislu naročito važno djelovanje Hrvatske javnobilježničke komore i njezinih stručnih tijela.

Zaključno, želim svim javnim bilježnicima još jednom ukazati na važnost uloge koja im je u našem pravnom sustavu namijenjena, i to prvenstveno kao stručnim osobama od javnog povjerenja, a toj ulozi, kako u svom profesionalnom tako i u osobnom i obiteljskom životu, moraju kontinuirano doprinostiti i služiti poštenim, savjesnim i profesionalnim obavljanjem svoje službe te svojim stalnim stručnim usavršavanjem i nadgradnjom.

Lionel Galliez

potpredsjednik Međunarodne unije latinskog notarijata za Europu (UINL)

• *Poštovani g. Galliez, Vi ste potpredsjednik Međunarodne unije latinskog notarijata za Europu te francuski notar sa sjedištem u Parizu. Od kada ste član Francuske notarske komore i jeste li ranije obnašali neke dužnosti u UINL-u ili CNUE-u?*

• Ja sam javni bilježnik od 1999., prvo u Dordogneu na jugozapadu Francuske, zatim u Parizu od 2013. Moj prvi kontakt s UINL-om datira od marakeškog kongresa, u Maroku 2010., gdje sam predstavljao francuski notarijat u svojstvu izvjestitelja. Od 2014. sam imao priliku predsjedati radnom skupinom UINL-a zaduženom za partnerstva s međunarodnim organizacijama.

• *Predsjednica Međunarodne unije javnih bilježnika od 2020. godine je dr.*

Cristina Noemí Armella, javna bilježnica iz Buenos Airesa, Argentina, ujedno prva žena izabrana na tu dužnost. Možete li nam opisati vašu suradnju i upoznati nas s glavnim zadaćama i aktivnostima koje su pred Vama kao potpredsjednikom UINL-a za Europu? Je li realizacija planova u određenoj mjeri usporena s obzirom na svjetsku pandemiju i kako je Unija u ovim izazovnim vremenima organizirala provedbu plana i programa?

• Prije svega, moram odati priznanje radu naše predsjednice Cristine Armelle, koja je energično upravljala Unijom unatoč teškoj razdoblju, prilagodila se okolnostima i nastavila s provedbom programa edukacija na daljinu, što je glavna tema njezina predsjedanja.

Nakon 2020. godine, tijekom koje su se svi naši

članovi morali usredotočiti na izvanredne uvjete, od početka 2021. ja obilazim sve europske notarijate, a sve kako bih saznao kako su se prilagodili pandemiji, ali i koje su povoljne ili nepovoljne promjene zakonodavstva u njihovim zemljama. Unija ima cilj staviti svoju stručnost i svoj utjecaj u službu naših članova kako bi ih prema potrebi podržala ili pratila korake koje poduzimaju kod svojih vlasti.

Lionel Galliez, Francuska – potpredsjednik UINL

• *Međunarodna unija javnih bilježnika (UINL) kao nevladina organizacija promiče, koordinira i razvija funkcije i aktivnosti javnih bilježnika u cijelom svijetu i podupire njihov integritet i nezavisnost s ciljem boljeg obavljanja službe prema građanima i društvu u cjelini. Koje su aktivnosti u fokusu Unije?*

• Djelovanje UINL-a ima dva glavna vida. Prvi je da predstavlja mjesto susreta, razmjene i suradnje 89 notarijata članova naše organizacije. Drugi je da bude glas globalnog notarijata pri međunarodnim organizacijama i vladama. Ta dva vida bitna su i savršeno se nadopunjuju zbog toga što treba dobro poznavati globalni notarijat u svem njegovu bogatstvu i raznolikosti kako bi se moglo dobro govoriti u njegovo ime.

● *Globalna digitalizacija i sve veća usmjerenost na online usluge u suvremenom svijetu, posebno u uvjetima pandemije, otvaraju brojna pitanja i izazove za daljnji razvoj notarijata. Koje aktivnosti Unija provodi na planu digitalizacije javnobilježničke službe? Koje aktivnosti francuski notarijat provodi na planu digitalizacije javnobilježničke službe?*

● Pandemija nam je omogućila da odredimo značaj digitalnih alata. Unija prvenstveno brine o tome da tehnološki razvoj ne ide nauštrb temelja naše zadaće da jamčimo pravnu sigurnost naših isprava. Unija nastoji definirati načela koja će jamčiti spojitost novih tehnologija sa zahtjevima naše zadaće.

Francuski notarijat rabi vjerodostojne elektroničke isprave više od deset godina, a već je upoznat i s potpisivanjem na daljinu u sigurnom okruženju. Aktivno doprinosi tom razmišljanju sa svim svojim europskim i međunarodnim partnerima koji sudjeluju u ovom procesu. Dijeli uvjerenje da je čovjek taj koji jamči vjerodostojnost, a ne stroj, koji je zasigurno koristan sluga, ali je podložan diskrecijskoj ovlasti i ovlasti rasuđivanja javnog bilježnika koji preuzima odgovornost za sve svoje isprave.

● *Nedavno je završio Vaš prvi službeni posjet Hrvatskoj i Hrvatskoj javnobilježničkoj komori. Možete li nam opisati kako je došlo do uspostave kontakta s našom predsjednicom gđom Zvijezdanom Rauš-Klier i Komorom te kako ocjenjujete rezultate Vašeg posjeta 9. i 10. rujna 2021. godine?*

● Ovaj posjet prije svega predstavlja veliku radost zbog vrlo toplog prijema vaše Komore i osjećaja povratka normalnom životu koji nam konačno omogućuje slobodnije kretanje u Europi. Smatram da je ovaj posjet ostvario dvostruki uspjeh. Omogućio mi je da bolje razumijem stanje hrvatskog notarijata, a to je važno u ispunjavanju moje zadaće kao potpredsjednika. Osobito mi je to omogućio susret s vašim ministrom u najpovoljnijim okolnostima za hrvatski notarijat.

● *Kompetencije javnih bilježnika sistematizirane su u četiri glavna područja: nasljedno pravo, pravo društava, obiteljsko pravo i pravo prometa nekretnina. Nakon razgovora s ministrom dr. sc. Ivanom*

Malenicom tijekom Vašeg posjeta, mislite li da ima prostora za proširenje nadležnosti hrvatskih javnih bilježnika u zemljišnoknjižnom i obiteljskom pravu ili u izvanparničnim postupcima? Jesu li postojeće nadležnosti francuskih javnih bilježnika u tim pravnim područjima različite u odnosu na postojeće nadležnosti hrvatskih javnih bilježnika i u čemu se razlike sastoje?

● Sastanak s gospodinom ministrom Ivanom Malenicom i njegovim savjetnicima omogućio nam je razgovor o vrlo specifičnim vidovima problema sigurnosti isprava i prometa nekretnina. Osobito me se dojmilo njihovo istančano poznavanje tih pitanja i njihova briga usmjerena na davanje prednosti učinkovitim rješenjima za dobrobit javnosti i hrvatskog gospodarstva. Hrvatski će notarijat zasigurno odigrati značajnu ulogu u ovim promjenama.

Svaka zemlja ima vlastitu pravnu povijest, a što se tiče Francuske, javni bilježnici odavno imaju isključivu nadležnost u obiteljskom pravu, nasljeđivanju i prometu nekretnina. S druge strane, pravo društava dio je konkurentnog područja iako se javni bilježnici njime uvelike bave u praksi.

● *Koji su Vaši završni dojmovi nakon boravka u Zagrebu i prijema u Ministarstvu pravosuđa i uprave RH, odnosno nakon prijema kod ministra dr. sc. Ivana Malenice te koju biste poruku uputili hrvatskim javnim bilježnicima?*

● Optimist sam zato što sam mogao ocijeniti povjerenje i zanimanje gospodina ministra Malenice za javno bilježništvo. Njegovo akademsko obrazovanje i poznavanje povijesti prava pružaju mu dubinski uvid u ove teme koje imaju dugoročne posljedice po stanovništvo i gospodarstvo. Nema do prava koje pruža povjerenje, a upravo to i jest bit zadaće javnih bilježnika. Ako trebam sažeti svoje savjete u jednu poruku, rekao bih sljedeće: pružite najbolju uslugu svojim strankama kako bi vas one cijenile. Vaše ministarstvo to će znati i željet će proširiti područje vaše nadležnosti. Prihvatite sve zadaće koje će vam ministarstvo povjeriti jer je to znak povjerenja države u javne bilježnike. Ta pozitivna dinamika znak je dobrog zdravlja za notarijat.

Ádám Tóth

predsjednik CNUE-a za 2021. godinu

Mađarski bilježnik dr. Ádám Tóth dana 8. siječnja 2021. stupio je na dužnost predsjednika Vijeća notarijata Europske unije (CNUE) za 2021. godinu zastupajući tako oko 40 000 javnih bilježnika u 22 zemlje EU.

Kako je istaknuo u svom inauguracijskom govoru, kao predsjednik zalagat će se za širenje uporabe elektroničkih dokumenata u svakodnevnom bilježničkom poslu. Cilj je dugoročna digitalno podržana suradnja svih članica i stalna modernizacija.

Dr. Ádám Tóth javni je bilježnik s uredom u Budimpešti od 1998. godine. Diplomirao je na prestižnom Pravnom fakultetu Sveučilišta Eötvös Loránd, Budimpešta, 1990. godine, a pravosudni ispit položio je 1992. godine. Od 1990. do 1993. godine bio je tajnik Ustavnog suda Republike Mađarske, od 1993. do 1998. godine zamjenik javnog bilježnika, a od 1997. godine glavni urednik mađarskog časopisa javnih bilježnika. Obavlja je funkciju predsjednika i potpredsjednika Mađarske nacionalne javnobilježničke komore.

U međunarodnim javnobilježničkim organizacijama bio je član Odbora za usporedbu zakona (CAEM) Međunarodne unije notarijata (UINL) te predstavnik Mađarske u Vijeću notarijata Europske unije (CNUE), a usko je surađivao i s bilježnicima Hrvatske kao član Hexagonale. Od 2016. godine bio je član Uprave, a od 2020. godine potpredsjednik CNUE-a.

Svoje pravničko i javnobilježničko znanje usavršavao je u Institutu za međunarodno usporedno pravo, kao stipendist švicarskog Ministarstva pravosuđa 1995. u Lausanneu, zatim na Christ Church Collegeu u Oxfordu te 1989. godine na Sveučilištu u Južnoj Karolini.

Izvanredni je profesor na Pravnom fakultetu u Budimpešti te predavač na više međunarodnih i domaćih znanstvenih i stručnih skupova. Autor je međunarodnih i domaćih pravnih knjiga i časopisa. Tečno govori engleski i njemački, a služi se i francuskim jezikom. Godine 2015. odlikovan je nacionalnom nagradom Viteza križa iz reda zasluga Mađarske Republike.

Zanimljivo je na mrežnim stranicama vidjeti čime se bavi i kako je organiziran njegov javnobilježnički ured u Budimpešti – <https://notar.hu/dr-toth-adam-kozjegyzo/hr/>.

Ádám Tóth, Mađarska – predsjednik CNUE-a 2021.

Predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju Hrvatske javnobilježničke komore gđa Rankica Benc zamolila je predsjednika CNUE-a da prokomentira neke aktualne događaje u europskoj javnobilježničkoj službi i kaže kako vidi svoju ulogu u tome. U nastavku pročitajte što joj je predsjednik dr. Ádám Tóth odgovorio.

Za mene je velika čast što sam u 2021. godini postao predsjednik CNUE-a, koji u Europi predstavlja više od 40 000 europskih javnih bilježnika. Međutim ne smijemo zaboraviti da je to također priznanje svim javnim bilježnicima u Mađarskoj i regiji, povjerenje koje može biti zadobiveno samo marljivim radom. Moj je izbor poruka javnobilježničkih zajednica zapadne Europe, znak da je došao kraj razdoblju integracije i da su srednjoeuropske javnobilježničke organizacije postale punopravne članice ove velike europske zajednice.

Za vrijeme pandemije virusa COVID-19 upravljanje CNUE-om zahtijevalo je drukčiji pristup, kakav ranije nije bio poznat. Minimaliziranje susreta licem u lice stavilo je pred svijet, uključujući javne bilježnike, nove i dosad nezabilježene izazove. Iako su se morale poštovati razne zaštitne mjere, kontinuitet javnobilježničke službe nije mogao biti prekinut. Jedan od naših prioriteta u CNUE-u bio je pratiti razne mjere koje su poduzimale države članice. Utvrdili smo da su se europski javni bilježnici u velikoj mjeri priklonili uporabi novih tehnologija, u opsegu koji varira među pojedinim državama članicama.

Od velike su pomoći bila ranija velika dostignuća na području digitalizacije, kao što su razni elektronički registri, mogućnost osnivanja trgovačkog društva *online*, videokonferencije ili uporaba elektroničkog potpisa. Također se već dugo istražuje potencijal umjetne inteligencije i uporaba *blockchain*-tehnologije. Vjerujem da je najveći izazov iznaći način uporabe tih postignuća poštujući DNK naše službe, pravnu sigurnost koja je esencijalna, baš kao što je to i profesionalna etika kao drugi temeljni aspekt javnobilježničke službe.

U svojem govoru, nakon što sam izabran za predsjednika, postavio sam razvoj digitalizacije za svoj glavni cilj u ovoj godini. Kako članovi CNUE-a imaju u tome smislu različite prioritete, smatrao sam da je nužno pristupiti temi iz nekoliko različitih kutova gledanja i pozvao sam članove da iznesu vlastite ideje o značenju „digitalizacije”. Iz odgovora javnih bilježništava članova CNUE-a bili smo u mogućnosti utvrditi osnovu za niz smjerova digitalnog razvoja i doprinijeti daljem razvoju postojećih projekata. Jedan takav primjer jest sustav razvijen od strane Njemačke savezne notarske komore (*Bundesnotarkammer*) s ciljem da se omogućí ovjera valjanosti punomoći utemeljena na *blockchainu*, što daje izvrsnu mogućnost za prekograničnu javnobilježničku suradnju i prva iskustva s modernom *blockchain*-tehnologijom.

CNUE također aktivno prati ideje Europske komisije o digitalizaciji, ispitujući koje bi od njih mogle biti

korisne za javne bilježnike. Među njima bih naročito istaknuo ideju o jedinstvenom europskom digitalnom identitetu, što bi moglo značajno olakšati prekograničnu javnobilježničku suradnju i olakšati život građanima.

CNUE Futurology Forum također je velika pomoć u promicanju naših napora. Forum je osnovan 2016. godine i njime predsjedava dr. Tamás Parti, potpredsjednik Mađarske javnobilježničke komore, čije se doktorsko istraživanje fokusira na učinak suvremenih društvenih i tehnoloških procesa na osnovna prava, od kojih je jedan aspekt i učinak tehnološkog razvitka na javnobilježničku službu.

Rad Foruma stoga se usredotočuje na najnoviji tehnološki razvoj i njegove potencijalne učinke na pravnu struku. Uz pomoć eksperata bavimo se temama kao što su digitalizacija registara, stvaranje elektroničkih baza podataka, uporaba *big data*-tehnologije i njezinih ograničenja, uporaba umjetne inteligencije, *blockchain*-tehnologije itd.

Još jedan prioritet mađarskog predsjedništva jest promicanje uporabe i prekograničnog prihvaćanja potpuno elektroničkih isprava. Da bi se postigla prekogranična uporaba potpuno elektroničkih isprava, od najveće je važnosti da su te isprave diljem Europe snabdjevene elektroničkim potpisima koji su međusobno interoperabilni, što znači da prihvatljivost elektroničke isprave izdane u državi A ne smije ovisiti o činjenici da država B prihvaća samo elektroničke potpise s određenom specifikacijom. Trenutno se radi na reviziji eIDAS-ove Direktive i to je za nas velika prilika da koordiniranim lobiranjem postignemo spomenutu interoperabilnost.

Na početku mandata predsjednika naslijedio sam od mojeg prethodnika, grčkog javnog bilježnika Georgiosa Rouskasa, veoma osjetljiv predmet. Navikli smo već na opetovane inicijative Europske komisije da se liberalizira javnobilježnička služba. Sljedeći korak u tom smjeru u prvoj polovici ove godine bio Komisijin indikator restriktivnosti (*Commission's Restrictiveness Indicator*). Indikator je dokument u kojem Komisija za različite profesije ispituje nacionalne restrikcije i preporuča njihovo ukidanje. Do sada Indikator nije obuhva-

ćao javne bilježnike, fokusirajući se na profesije na slobodnom tržištu kao što su odvjetnici, agenti za patente ili arhitekti.

Očito je da bi javni bilježnici, izvršavajući javne ovlasti, ostali strani element u takvoj analizi, koja može biti prethodnica liberalizacije. Činjenicu da se to nije dogodilo zahvaljujemo samo iznimno koordiniranom naporu učinjenom od strane cijelog europskog javnog bilježništva da djeluje jednoglasno, i na nacionalnoj i na europskoj razini, što je ponukalo Europsku komisiju da s dnevnog reda skine uključivanje naše službe u Indikator. Moj je stav da je takvo, nikada ranije viđeno, jedinstvo javnih bilježnika jedan od glavnih dokaza kako je od životne važnosti suradnja naših javnobilježničkih zajednica na europskoj razini.

Usto, važno je da možemo zajedno konstruktivno raditi na javnobilježničkim skupovima i učiti jedni od drugih te jedni o drugima, jer je to jedan od temelja stalnog razvoja.

Zahvaljujem vam na danoj prilici!

Javno bilježništvo pred izazovima bliske digitalne budućnosti

● *Poštovana kolegice Rubertelli, prije svega, zahvaljujem Vam na vremenu i dostupnosti za ovaj intervju koji će biti objavljen u časopisu Javni bilježnik. Prije nego što Vam postavim pitanja, molim Vas da nam ispričate nešto o sebi, svojem obrazovanju i javnobilježničkoj karijeri od samih početaka do danas.*

● Na početku sam razmišljala o tome da postanem diplomat jer sam dobro govorila jezike i moj je diplomski rad bio iz međunarodnog prava. Diplomatska karijera bila bi logičan izbor za moj studij, ali tada, s 21 godinom, smatrala sam da bi stalna putovanja po svijetu jako utjecala na moj privatni život. Vrlo sam rano završila fakultet u Napulju, kći sam liječnika i učiteljice. Kada sam dobila posao na natječaju za javnog bilježnika, u Reggio Emilii bilo je jedno od slobodnih sjedišta, a pokrajina Emilia-Romagna činila mi se, među regijama na sjeveru Italije, najviše „mediteranskom“. Kasnije sam sama izabrala ostati ovdje. Učenje je moja strast, kao i didaktika, te sam počela podučavati mlade kolege koji su se pripremali za polaganje notarskog ispita, a kasnije sam počela sudjelovati kao predavač na mnogim znanstvenim skupovima. Na temelju toga stekla sam poštovanje i povjerenje svojih kolega i upravo me zato Notarijat prije šest godina usmjerio u politiku, prvo kao članicu Nacionalnog vijeća talijanskog notarijata, a kasnije kao zamjenicu predsjednika Vijeća notarijata Europske unije. Sada sam predsjednica Nacionalnog vijeća talijanskog notarijata.

● *Možete li nam ispričati nešto više o školi notarijata pod nazivom „Notares“, koju ste osnovali sa svojim kolegama? Kako je prihvaćena? Kakve praktične kompetencije nudi i koja je njezina uloga za buduće javne bilježnike?*

● Škola notarijata *Notares* nastala je na inicijativu nas nekoliko napuljskih javnih bilježnika u pokrajini Emilia-Romagna, koji svi potječemo iz iste škole („Guido Capozzi“, poznate u Italiji prema svojem predsjedniku), iz koje smo preuzeli mnoga učenja. Nas petero imamo svojevrstu strast za učenjem (među nama je i moj suprug) te smo organizirali besplatna predavanja u vezi sa zakonodavstvom, pravosudem i doktrinama s najnovijim izmjenama, okupljajući mlade koji su imali volju pohađati naša večernja druženja. Tako je sve započelo i nastavilo se razvijati s uspjehom jer mlade kolege koje se pripremaju za polaganje notarskog ispita imaju potrebu da ih netko obučava ne samo u teorijskom dijelu nego i u onom praktičnom te u uredskom poslovanju. Isto tako započeli smo s podučavanjem i za kolege javne bilježnike (koji, kao i svi mi, imaju potrebu za stručnim osposobljavanjem) i na taj način dogodio se niz konferencija koje su bile prihvaćene od kolega javnih bilježnika, ponajviše jer nisu bile na visokoj akademskoj razini, nego su pružale teorijska i praktična rješenja kako za poslovanje u uredima tako i na području poreznih propisa.

● *Obrazovanje na daljinu vrlo je važno u svim aspektima života, pogotovo u protekle dvije godine uslijed pandemije virusa COVID-19. Možete li nam reći nešto više o talijanskim iskustvima vezanim uz pandemiju te koje online usluge nude talijanski javni bilježnici?*

● Naša je profesija već prije postala *paperless* – Notarijat prati najnovije trendove koji se tiču tehnologije zahvaljujući tvrtki Notartel S.p.a, informatičkoj tvrtki koja upravlja informatičkim i elektroničkim uslugama talijanskih javnih bilježnika.

Svi javnobilježnički uredi u Italiji povezani su mrežom *Rete Unitaria del Notariato* (R.U.N.) više od 20 godina. Javni bilježnici digitalno su povezani i mogu

upisivati podatke u registre, vršiti prijepise i prijenose podataka jednim „klikom“, dostavljati javnobilježničke akte u digitalnom obliku uz korištenje elektroničkog potpisa; oni zaključuju javnobilježničke akte u digitalnom obliku, dostavljaju akte u Registar trgovačkih društava elektroničkim putem, preuzimaju katastarske planove i isprave iz matičnog ureda te dostavljaju punomoći elektroničkim putem. Pribavljaju isprave propisane zakonom (izvatke za tražbina osigurane hipotekom, izvatke u Katastru upisanih podataka itd.) povezujući se izravno na baze podataka Javne uprave, a već godinu i pol elektronički dostavljaju i rješenja o nasljeđivanju.

Prije nekoliko godina Notarijat je stvorio vlastitu mrežu elektroničkih javnobilježničkih dražbi (*Rete Aste Telematiche Notarili* – RAN) za provedbu elektroničkih javnih dražbi (ovršni i stečajni postupci) te dražbi u vezi s otkazom i prestankom obnašanja dužnosti u javnim ustanovama i zavodima za mirovinsko osiguranje, s najvećim mogućim stupnjem sigurnosti, ali prije svega s najlakšim mogućim pristupom za građane, od kojih je i potekla inicijativa za sudjelovanje na daljinu, bez fizičke prisutnosti, na mjestu dražbe, a što je rezultiralo značajnim uštedama.

Već 10 godina javni bilježnici zaključuju javnobilježničke akte u formi digitalne isprave (što je obvezno kod javnih natječaja) i ovjeravaju privatne isprave tako da su dva javna bilježnika međusobno povezana putem javnobilježničke digitalne platforme, a svaki od klijenata potpisuje privatnu ispravu u prisutnosti jednog od tih javnih bilježnika, i to svaki od njih osobno, grafometrijskim potpisom. Javni bilježnik potpisuje isprave ne samo putem *smart carda* već i svojim digitalnim potpisom koji potvrđuje izdavatelj potpisnog certifikata CNN-a (Nacionalno vijeće talijanskih javnih bilježnika).

Od 2018. godine javni bilježnici obavljaju digitalnu proceduru protestiranja mjenica koristeći platformu Stad.

Na međunarodnoj sceni razmjenjuju se punomoći na potpuno siguran način s ostalim javnim bilježnicima EU-a, uz mogućnost provjere države porijekla i vjerodostojnosti potpisa.

Niže navedeni informatički registri stavljeni su na raspolaganje kako bi upotpunili normativni sustav:

- Pomoćni registar postavljenih upravitelja za podršku
- Registar anticipiranih naredbi (biološki testament)
- Registar Europskih potvrda o nasljeđivanju.

● **Što se tiče transakcija vezanih uz promet nekretnina u Hrvatskoj, javni bilježnici imaju ograničene ovlasti, dok kolege u Italiji imaju kompletnu nadležnost u tom važnom sektoru kako za građane tako**

Valentina Rubertelli, Italija - zamjenica predsjednika CNUE-a 2021

i za gospodarstvo. Koje su najčešće radnje u sektoru nekretnina u praksi talijanskih kolega i koje je Vaše mišljenje u vezi s poslovanjem nekretninama na razini Europske unije? Kako poboljšati prekogranične transakcije nekretnina s obzirom na to da strani građani pokazuju sve veći interes za kupovinu nekretnina u odnosu na lokalno stanovništvo.

● Talijanski javni bilježnici imaju vrlo širok raspon nadležnosti (do ovog trenutka) na području prava nekretnina – imamo isključivu ovlast za zaključivanje ugovora, kao i za zaključivanje svih akata kojima se prenosi ili zasniva neko stvarno pravo u vezi s nekretninama – dakle kupoprodaja, zamjena, darovanja, hipotekarni zajmovi, zasnivanje plodouživanja itd. Nema sumnje da bi zaključivanje akata vezanih uz nekretnine od strane stranih državljana bilo olakšano kada bi se ovlast obavljanja postupka apostiliranja dodijelila predsjednicima regionalnih javnobilježničkih vijeća (što bi u velikoj mjeri ubrzalo cijeli postupak, npr. kod izdavanja punomoći); tu je zatim i ukidanje (u Italiji) procedure propisane člankom 16. odgovarajućeg propisa koja predviđa utvrđivanje postojanja reciprociteta za strance koji nemaju dozvolu za boravak.

● *Možete li nam reći nešto više o projektu „Atti autentici in Europa“ – www.authentic-acts.eu i o uloziti talijanskih javnih bilježnika u navedenom projektu? Korisnici dobivaju glavne podatke o kupovini nekretnine, materiji obiteljskog prava, trgovačkog prava i slično, štoviše, čine to vlastitim umreženim kanalima. Kako funkcionira projekt i bi li mogao biti primjer i za druge zemlje s latinskim tipom notarijata?*

● Notarijati članovi CNUE-a uvijek su se zalagali za to da kolanje i uporaba javnobilježničkih akata iz jedne države članice u drugoj budu što jednostavniji, i to kako za pojednostavljenje formalnosti s kojima se građani i tvrtke susreću tako i za poboljšavanje odnosa među kolegama iz različitih zemalja, koji ne moraju biti i poznavatelji pretpostavki na temelju kojih se sastavljaju akti stranih kolega.

Navedeno je postalo iznimno važno nakon što je stupila na snagu Uredba EU 650/2012 o nasljeđivanju, s obzirom na to da članak 59. u njoj propisuje kako su autentični akti (javne isprave) prihvaćeni u državama članicama kao akti koji imaju dokaznu snagu. Dakle danas je bitno poznavati, sukladno zakonu države članice iz koje proizlazi javnobilježnički akt, njegovu dokaznu vrijednost kada se on odnosi npr. na nasljedstvo.

Što se tiče tvrtki, situacija je složenija nego što je bilo očekivano, s obzirom na to da nemaju baš svi notarijati iste kompetencije, a također ni svi pravni sustavi ne pridaju javnobilježničkim aktima istu dokaznu vrijednost. Ne treba zaboraviti ni prepreke zbog različitosti u kulturi ili različitosti u stručnoj praksi. Potrebno će biti stjecanje zajedničkog iskustva, kao i zajedničko bavljenje konkretnim slučajevima. U tom bi smislu bilo dobro unaprijediti odnose između notarijata Hrvatske i Italije, koji se vrlo često susreću sa slučajevima vezanim uz nasljeđivanje. Primjer naše suradnje mogao bi postati najbolja praksa za ostale europske kolege, ali i šire.

● *U rujnu se održava 117. Nacionalni kongres francuskog notarijata u Nici. S obzirom na to da ste pošli u Francuski institut u Napulju „Grenoble“, pretpostavljam da ćete sudjelovati na Kongresu. Što očekujete? Najvjerojatnije će se posebno govoriti o minimalnim standardima za elektroničke ovjere i ovjere na daljinu koje se izvršavaju ili utječu na međunarodnu i prekograničnu trgovinu u svrhu priznavanja ovjera koje izvršava javni bilježnik koji posluje u bilo kojoj zemlji članici.*

● Rujan je vrlo intenzivan zbog zakonodavnih aktivnosti talijanske vlade: izvršava se niz „obećanja“ sadržanih u programu PNRR-a koji je predstavljen

Europskoj komisiji i stoga prijedlozi zakona koji se odnose na javno bilježništvo traže konstantnu prisutnost u Rimu. Zato nisam sigurna hoću li uspjeti popratiti rad francuskog kongresa koji je zbog svojeg programa, čini mi se, vrlo interesantan i, kao i uvijek, ukorak s vremenom. Francuski notarijat bio je prvi koji je uredio zaključivanje akata na daljinu (počevši s punomoćima), dok smo mi u Italiji, kao i u drugim državama članicama EU-a koje smatraju da je javni bilježnik kompetentan za sastavljanje javnobilježničkih isprava kod osnivanja društava kapitala, razvili informatičku platformu u vlasništvu Nacionalnog vijeća notarijata, putem koje ćemo biti u mogućnosti osnovati društva s ograničenom odgovornošću na daljinu kako to nalaže europski zakonodavac. Bit će to kopernikanska revolucija koja će zahtijevati prilagodbu javnobilježničke profesije, ali pripremili smo rješenja koja, zahvaljujući videokonferenciji, kao i korištenju kvalificiranog potpisa uz identifikaciju potpisnika te korištenju digitalnih isprava, omogućavaju razinu pravne sigurnosti u virtualnom svijetu kakva je do sada postojala u fizičkom svijetu.

● *Koje su aktualne teme kojima se bavi Vijeće notarijata Europske unije (CNUE)? Vjerujete li da se nakon intervencije ministara pravosuđa Njemačke i Francuske te nakon što je Vijeće poslalo dopis (koji ste poslali s predsjednikom Adamom Tothom 11. siječnja 2021. povjereniku Europske komisije za gospodarstvo g. Paolu Gentiloniju) zaključio proces s tendencijom deregulacije i liberalizacije javnobilježničke profesije koji je pokrenula Europska komisija putem DG Growa?*

● Mnogo je aktualnih tema na stolu Upravnog odbora CNUE-a. Tu je nova uredba EU-a na temu sprječavanja pranja novca (s pretpostavkom stvaranja središnje institucije za nadzor obveznih financijskih subjekata, kao i onih koji to nisu); primjena Direktive u prekograničnim predmetima spajanja i pripajanja društava; stvaranje platforme EUdoc, koja bi trebala zamijeniti platforme Eufides i Bartolus kao sigurniji sustav u odnosu na eCodex, u postupku je odobranja od strane Komisije koja će omogućiti europskim javnim bilježnicima razmjenu punomoći online, s mogućnošću provjere autentičnosti dokumenta, kao i potpisa javnog bilježnika i njegove kvalifikacije (tamo gdje je potreban *apostille*). Politički najosjetljivije teme jesu one o Indikatoru restriktivnosti slobodnih profesija (koji je Europska komisija trenutno izostavila u odnosu na javne bilježnike, i to, između ostalog, zahvaljujući i aktivnostima samog CNUE-a). Ipak ne vjerujem da će se takve inicijative zaustaviti. Uzmite u obzir da je OSCE izvršio *call for contribution* u vezi sa stvaranjem kriterija izračuna PMR-a *ad hoc* za javnobilježničku profesiju te da je Svjetska

banka, koja je suspendirala *Doing Business*, najavila promjenu tehnika realizacije poslovanja, što ne znači da će to ići u našu korist.

• **Europska komisija 3. lipnja 2021. objavila je svoj nacrt pravila izmjene Pravilnika (UE) br. 910/2014 u vezi s definiranjem okvira europskog digitalnog identiteta. Koje je Vaše mišljenje o navedenom nacrtu i na što treba obratiti pozornost kada su u pitanju javni bilježnici? Posebno nas zanima Vaš stav u vezi s uvođenjem digitalnih uređaja u svakodnevno poslovanje javnih bilježnika i, slijedom toga, što se očekuje od razvoja tog zanimanja?**

• Ne može se ne uzeti u obzir gospodarsku krizu uzrokovanu pandemijom i rizik koji se iznimno povećao zbog infiltracije organiziranog kriminala u gospodarskom sektoru zemalja. Danas, više nego prije, kako objavljuju glavne institucije, gospodarski i pravosudni sustav trebaju zaštitu treće, nepristrane osobe, kao što je javni bilježnik, koji kontrolira pregovaranje i pruža garanciju da se krađa digitalnog identiteta i pranje novca, kao rizici koji su itekako prisutni u virtualnom svijetu, neće dogoditi. Osim rizika krađe digitalnog identiteta i pranja novca, potreban je notarijat koji je sposoban upravljati tendencijama robotizacije zanimanja, koji će koristiti digitalne alate kako bi učinkovitije obavljao svoje profesionalne usluge, ali se pritom čvrsto zalagati za koncept da tehnologija nije ta koja robotizira čovjeka, već je, upravo suprotno, potrebno humanizirati tehnologiju.

Akt na daljinu nije izazov, već je izazov to da se javno bilježništvo znade postaviti u bliskoj, digitalnoj budućnosti. Budućnosti koja je puno bliža nego što možemo zamisliti, ako se samo pomisli da će za koji dan definitivno biti usvojena Direktiva EU 2019/1151 koja propisuje osnivanje d. o. o. na daljinu. U tom kontekstu notarijat će imati temeljnu ulogu u zaštiti zakonitog postupanja, kao i u sprječavanju pranja novca u okolnostima osnivanja d. o. o. na daljinu.

Kompetencije javnih bilježnika obavljat će se putem digitalne platforme, kojom upravlja Nacionalno vijeće talijanskog notarijata, uz korištenje videokonferencija i uporabu sigurnog digitalnog potpisa, što će građanima pružiti one iste garancije koje javni bilježnik već pruža u fizičkom svijetu, s općepoznatom pravnom sigurnošću i transparentnošću u odnosu na javne registre.

Ako bi se način i proceduru osnivanja d. o. o. na daljinu (što je propisano Direktivom EU) željelo primijeniti i na druge javnobilježničke isprave, to bi zahtijevalo vrlo temeljito preispitivanje. Prije svega, jer nema nikakve stvarne potrebe žuriti s time, osim u odnosu na brojne skupštine društava čije je održa-

vanje na daljinu već propisano, s trajanjem određenim do prestanka pandemije.

Sve navedeno ne znači da javnobilježnička profesija ne bi trebala promišljati i pripremati se za procedure u kojima bi se javnobilježnički akti zaključivali na daljinu, i to ne žurno, već kao u jednom epohalnom zakretu koji zahtijeva vrlo opsežnu i temeljitu analizu i preispitivanje, kako bi se za građane u cijelosti sačuvala one garancije koje im pruža javno bilježništvo u fizičkom svijetu, s općepoznatom pravnom sigurnošću i transparentnošću u odnosu na javne registre.

Zbog toga je Nacionalno vijeće talijanskog notarijata organiziralo okrugli stol s ciljem da se analiziraju svi aspekti i učinci koji bi mogli proizaći iz opisane epohalne promjene te, ništa manje važno, kako bi navedena promjena mogla utjecati na deontološki profil naše službe, kao i na aktualnu ukorijenjenost javnih bilježnika na području na kojem obavljaju svoju službu. Uostalom, posebnost uloge javnih bilježnika jest u tome što su oni nositelji javnih ovlasti povezani sa sjedištem koje im je dodijelilo ministarstvo i odlični su poznavatelji svih prilika na području na kojem obavljaju svoju službu.

Slijedom navedenoga valjalo bi pomiriti potrebu za fizičkom distancom (radom na daljinu) s potrebom da se i nadalje zadrži bliskost s područjem na kojem se služba obavlja, budući da je svaki javni bilježnik na vlastitom području dobar poznavatelj svih zbivanja i pojava od značaja za građane i pravne osobe iz tog okruženja i stoga bi tu vrstu povezanosti valjalo sačuvati pod svaku cijenu. Treba reći da talijansko tijelo zaduženo za sprječavanje pranja novca i borbu protiv terorizma (UIF) zaprima 91 % prijava od strane javnih bilježnika, i to zbog spomenute bliskosti s područjem na kojem se obavlja služba, a gubitak takve bliskosti imao bi za posljedicu i lošije rezultate na području sprječavanja pranja novca.

• **Jedna od važnih tema pitanje je prilagodbe nacionalnog zakonodavstva u odnosu na Hašku konvenciju od 13. siječnja 2000. i posebno pitanje zaštite „odraslih osoba koje nisu u mogućnosti štiti svoje interese zbog oštećenja ili nedostatka vlastitih sposobnosti“. Imate li kakva nova saznanja o tome?**

• Što se tiče pristupa Italije Haškoj konvenciji, to je jedna od temeljnih tema o kojima sam govorila više puta u javnim nastupima i koja je konačno, nakon 20 godina, u projektu zakona novog ministra pravosuđa. Držim palčeve!

• **Europska javnobilježnička mreža (ENN) ima novu mrežnu stranicu s mnogobrojnim bazama podataka koje olakšavaju razmjenu podataka**

među europskim javnim bilježnicima u svim sektorima javnobilježničke prakse. U kojoj mjeri talijanski javni bilježnici koriste takvu platformu u vezi s našom zemljom (Hrvatskom) kako bi dobili praktične podatke o prekograničnim predmetima?

● Europsku notarsku mrežu (RNE) vodi naš uvaženi kolega Giovanni Liotta, koji je jedan od najvećih stručnjaka za to područje u Italiji, no kolege Mrežu još uvijek ne koriste na zadovoljavajući način. Stručno povjerenstvo Nacionalnog vijeća talijanskog notarijata, koje je zaduženo i za praćenje europskih, kao i međunarodnih poslova, imalo je u svojem planu rada i organizaciju edukacije na regionalnoj razini za kolege javne bilježnike kako bi se mogli upoznati s radom i mogućnostima te važne mreže, ali je pandemija, nažalost, spriječila realizaciju tog projekta u proteklom razdoblju od oko dvije godine. Naša buduća zalaganja, pogotovo imajući u vidu obnovljene stranice CNUE-a, bit će usmjerena prema učestalijem korištenju Europske notarske mreže od strane javnih bilježnika u Italiji.

● *Kako poboljšati suradnju između javnih bilježnika država članica EU-a? Na kakve probleme nai-*

lazite? Što treba promijeniti i koja je uloga informatičkih tehnologija?

● Vjerujem da je pravi ključ za poboljšanje suradnje između kolega javnih bilježnika u Europi njihovo stručno osposobljavanje. Budući da mi, javni bilježnici, imamo sve manje vremena posvetiti se tome, držim da nam tehnologija i virtualni susreti mogu pomoći. Time možemo spasiti „neiskorišteno vrijeme“ putovanja u mjesta udaljena od naših sjedišta, a sudjelovanje na sastancima i seminarima *online* svakako može biti stimulativno za sve nas. Naravno, društveni aspekt ne smije izostati, ali se može smanjiti za određene prilike, iako ne za sve.

● *Iznimno su zanimljivi Vaši videoblogovi u kojima prikazujete razmišljanja javnih bilježnika, dajete odgovore i savjete za svakodnevne probleme. Možete li nam ispričati kako funkcioniraju ti videoblogovi?*

● Radi se o nekoliko intervjua koje sam snimala na privatnoj televiziji, ovdje u Reggio Emilii prije nekoliko godina. Moram priznati da, otkad sam član Nacionalnog vijeća talijanskog notarijata, nemam više vremena za snimanje, ali mislim da ću se tome vratiti čim se završi ovo moje zanimljivo iskustvo u svijetu javnobilježničkih institucija.

Razgovor vodio, *Denis Krajcar*, javni bilježnik u Puli i član Upravnog odbora HJK

Valentina Rubertelli

Izv. prof. dr. sc. Paula Poretti, prodekanica za nastavu i studente, Katedra građanskopravnih i obiteljskopravne znanosti, Pravni fakultet Osijek, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, pporetti@pravos.hr.

UDK 347.961:347.6(497.5)

347.961:347.6(4)

Izvorni znanstveni rad

Primljeno (Received): 1. 08. 2021.

Prihvaćeno (Accepted): 16. 09. 2021.

(Nove) funkcije javnih bilježnika u uređenju obiteljskopравnih odnosa – hrvatsko uređenje i komparativna rješenja

Izostanak dugo očekivanih, značajnijih reformskih zahvata u području hrvatskog izvanparničnog prava s jedne i tendencija izmještanja postupaka poput razvoda braka, odnosno, općenito, uređivanja obiteljskopравnih odnosa, iz nadležnosti sudova u nadležnost javnih bilježnika u državama članicama Europske unije (dalje: EU) s druge strane povod su rasprave o oportunisti uvođenja sličnih rješenja u hrvatski pravni sustav, koju donosi ovaj rad. Središnje je pitanje, pri tome, koju bi (novu) funkciju u uređivanju obiteljskopравnih odnosa bilo primjereno povjeriti javnim bilježnicima, a imajući u vidu postojeće zakonodavno uređenje u RH, kompetencije javnih bilježnika, tradicionalno poimanje uloge sudova u rješavanju obiteljskopравnih odnosa i sve prisutnije trendove jačanja autonomije volje stranaka u njihovom uređenju. Komparativnim istraživanjem rješenja u pravnim sustavima Estonije, Francuske, Grčke, Latvije, Luksemburga, Nizozemske, Portugala, Rumunjske, Slovačke, Slovenije i Španjolske pokušat će se, na temelju različitih modela u primjeni, dati odgovor na to pitanje. Zaključno će se, na temelju rezultata istraživanja različitih modela, razmotriti njihova moguća primjenjivost u našem pravnom sustavu i dati preporuke „de lege ferenda“ za njihovu operacionalizaciju i funkcionalizaciju u našem pravnom sustavu.

Ključne riječi: javni bilježnik, obiteljskopравni odnosi, razvod, sklapanje braka, životno partnerstvo

Paula Poretti

1. Uvod

U hrvatskom pravnom sustavu položaj javnog bilježnika osobit je, s obzirom na to da u funkciji nije ograničen na redakcijsko-certifikacijsku i legalizacijsko-certifikacijsku ulogu koja mu je prvotno bila namijenjena¹, nego je ona postupno proširena funkcijom pomoćnika suda u ostavinskim postupcima i, prema aktualnom uređenju, na provođenje ovrhe na temelju vjerodostojne isprave (arg. ex čl. 39. Ovršnog zakona² (dalje: OZ)). Izvanparnična jurisdikcijska funkcija³ javnog bilježnika u provođenju ostavinskog postupka nije specifičnost

hrvatskog pravnog sustava jer je poznaju i pravni sustavi drugih država članica Europske unije (dalje: EU). Ta okolnost pokazala se značajnom, čak presudnom, za razmjerno recentno ostvarenje jednog od ciljeva u okviru politike Europske unije. Riječ je o jačanju pravosudne suradnje u građanskim stvarima harmonizacijom načina provođenja postupka i odlučivanja o nasljeđivanju s prekograničnim elementom te unošenju predvidivosti u primjenu odredbi o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju kao i prihvaćanju, izvršivosti i izvršavanju odluka, javnih isprava i sudskih nagodbi te uspostavu Europske potvrde o nasljeđivanju usvajanjem Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava

1 Vidi više o („klasičnim i novim“) javnobilježničkim poslovima Dika, Mihajlo, Javno bilježništvo u Republici Hrvatskoj – stanje i perspektive, Javni bilježnik, 23(2019) 46, str. 43-57., na str. 44-45.

2 Ovršni zakon, NN br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20.

3 Vidi Dika, *op. cit.* (bilj. 1), str. 44.

u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju⁴ (dalje: Uredba 650/2021 o nasljeđivanju). Upravo polazeći od rasprostranjenosti uređenja prema kojemu javni bilježnici provode ostavinski postupak u državama članicama EU-a, u recitalu (20) preambule Uredbe 650/2012 o nasljeđivanju europski zakonodavac izričito je predvidio da se javne bilježnike ima smatrati sudom u smislu te Uredbe.

U tom kontekstu, opravdano je preispitati mogućnost usklađivanja uređenja hrvatskog pravnog sustava širenjem nadležnosti javnog bilježnika na sklapanje braka, registraciju životnog partnerstva i provođenje postupaka njihova razvoda, odnosno raskida s uređenjem kakvo je već prisutno u pravnim sustavima određenog broja država članica EU-a i čije širenje sve više dobiva *momentum* na europskom planu.⁵ S aspekta unifikacije postupanja, primjene europskog prava i jačanja pravosudne suradnje u građanskim stvarima, čini se opravdano založiti se za takvo širenje nadležnosti javnog bilježnika. Ipak prije jednoznačnog opredjeljivanja za takvu zakonodavnu intervenciju, u nastavku rada najprije ćemo dati sumarni komparativni prikaz rješenja u pravnim sustavima Estonije, Francuske, Grčke, Latvije, Luksemburga, Nizozemske, Portugala, Rumunjske, Slovačke, Slovenije i Španjolske, a potom pokušati ocijeniti je li opravdano širenje nadležnosti hrvatskih javnih bilježnika na postupke sklapanja i razvoda braka te registracije i raskida životnih partnerstava osoba istog spola. To će se pitanje razmatrati imajući u vidu postojeće zakonodavno uređenje u RH, kompetencije javnih bilježnika, tradicionalno poimanje uloge sudova u rješavanju obiteljskopравnih odnosa i sve prisutnije trendove jačanja autonomije volje stranaka u njihovom uređenju. Zaključno će se, na temelju rezultata istraživanja različitih modela razmotriti njihova moguća primjenjivost i dati preporuke *de lege ferenda* za njihovu operacionalizaciju i funkcionalizaciju u hrvatskom pravnom sustavu.

4 Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, *OJL 201, 27.7.2012, p. 107-134. (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, GA, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV), Special edition in Croatian: Chapter 19 Volume 010 p. 296-323.*

5 Više o tome Dika, *op. cit.* (bilj. 1), str. 44.; Aras Kramar, Sladana, Javnobilježnički razvod braka u reformiranom slovenskom pravu, *Pravni vjesnik*, 36, 2020., 3-4., 229-246.; Aras Kramar, Sladana, *Širenje nadležnosti javnih bilježnika na području obiteljskih odnosa*, Zbornik Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, Šago, D., Čizmić, J., Rijavec, V., Janevski, A., Lazić Smoljanić, V., Sesar, M., Galić, A., (ur.), Pravni fakultet, Split, 2017., str. 299-321.; Hobljaj, Hana, Razvod braka i ostale nadležnosti javnih bilježnika u Republici Sloveniji prema novom Obiteljskom zakonu, *javni bilježnik* 23(2019) 46, str. 25-36.

2. Komparativni prikaz uređenja nadležnosti javnih bilježnika u pojedinim obiteljskopравnim stvarima u državama članicama EU-a

Nadležnost javnih bilježnika u pojedinim obiteljskopравnim stvarima u državama članicama EU-a različito je uređena. Uz provođenje ostavinskog postupka i/ili izdavanje potvrda o nasljeđivanju koje je zastupljeno u pretežitom dijelu država članica EU-a (Austrija, Belgija, RH, Češka, Estonija, Francuska, Mađarska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Španjolska), javni bilježnici nadležni su za sklapanje braka (Estonija, Španjolska), registraciju životnog partnerstva osoba istog spola ili kohabitacije (izvanbračne zajednice), ali i razvod braka (Estonija, Latvija, Rumunjska, Španjolska, Francuska), odnosno raskid životnih partnerstva (Nizozemska, Njemačka, Mađarska, Estonija), sklapanje (bračnih) ugovora (radi uređenja imovinskih odnosa) (Belgija, Češka, Estonija, Francuska, Grčka, Italija, Nizozemska, Njemačka, Luksemburg, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija i Španjolska, Mađarska, Portugal, Austrija, Bugarska, Danska, Finska, Latvija, Litva, Malta, Rumunjska i Švedska). Premda se pred javnim bilježnicima vrši i priznanje očinstva (Italija, Austrija, Njemačka), davanje pristanka za posvojenje djeteta (Austrija, Njemačka, Francuska) te registracija anticipiranih naredbi (Austrija, Njemačka, Francuska, Španjolska, Češka, Latvija, Rumunjska), u ovom radu se nećemo baviti potencijalnim širenjem nadležnosti hrvatskih javnih bilježnika na potonja postupanja.

2.1. Sklapanje i razvod braka

Sukladno *estonskom* Obiteljskom zakonu⁶ brak mogu sklopiti isključivo osobe različitog spola (arg. ex čl. 1 st. 1. PKS-a). Nevjesta i ženik, između ostalog, mogu sklopiti brak pred javnim bilježnikom podnošenjem zahtjeva u kojemu se izražava vlastita volja i namjera, pri čemu se sklopljeni brak upisuje u registar (sukladno odredbama Zakona o registraciji osobnih stanja⁷), a posebno se registrira i činjenica sklopljenog bračnog ugovora te izabranog imovinskopravnog režima.⁸ Od 2018.

6 Obiteljski zakon – Perekonnaseadus (dalje: PKS) – RT I 2009, 60, 395; RT I, 09.05.2017, 29; prijevod na engleski jezik od 07. 2. 2018.

7 Zakon o registraciji osobnih stanja – Rahvastikuregistri seadus (dalje: RRS) – (RT, I 2009, 30, 177), s posljednjim izmjenama i dopunama (RT, I 2019, 3), <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/504022014001/consolide/current>. Pristupljeno 20. 7. 2021.

8 Sukladno čl. 29. Zakona o notarima Estonije (RT, I 2000, 104, 684), nakon izmjena i dopuna (RT, I 2009, 27, 164), s posljednjim izmjenama i dopunama (RT, I 2019, 8), <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/506012020001/consolide/current>. Pristupljeno 20. 7. 2021. Vidjeti čl. 64. st. 1. PKS u vezi s čl. 3. st. 8. RRS.

godine javni bilježnik pred kojim je sklopljen brak ili bračni ugovor samostalno provodi upis u registar pomoću informatičkog sustava e-notar. Ranije je upis na temelju dostavljenih podataka javnog bilježnika provodio pomoćnik suca na nadležnom sudu pri kojemu se nalazi zemljišnoknjižni ured.⁹ Razvod braka u Estoniji moguć je pred službenikom (ureda za statistiku), javnim bilježnikom ili sudom, ovisno o prebivalištu bračnih drugova i tome je li riječ o sporazumnom razvodu braka (arg. ex čl. 64.–65. PKS-a). Sporazumni zahtjev za razvod braka pred javnim bilježnikom u pisanom obliku mogu podnijeti bračni drugovi koji imaju prebivalište u Estoniji. U sporazumu koji samostalno sastavljaju dužni su potvrditi da između njih ne postoji spor u pogledu skrbi o djeci, uzdržavanja ili raspodjele bračne imovine (čl. 64. PKS-a).¹⁰ Javni bilježnik odobrava sporazum ne ranije od isteka mjesec dana i ne kasnije od isteka tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva. Troškovi provođenja postupka razvoda braka pred javnim bilježnikom iznose 64 EUR (oko 480 HRK) (plus porez na dodanu vrijednost, PDV), a uključuju trošak zaprimanja zahtjeva, javnobilježničko savjetovanje i pripremu za upis u registar (arg. ex čl. 33. st. 1. Zakona o javnobilježničkoj nagradi).¹¹

U *Francuskoj*, od nešto više od 120 000 razvoda godišnje (statistika za 2016. godinu) više od jedne polovice su sporazumni razvodi.¹² Nakon što je 1. siječnja 2017. godine na snagu stupio reformski Zakon (Loi n° 2016-1547)¹³ koji je omogućio sporazumni razvod braka pred javnim bilježnikom, broj postupaka

ka sporazumnog razvoda braka pred sudom smanjen je za 53 %. Za sporazumni razvod pred javnim bilježnikom bračni su drugovi prethodno dužni postići sporazum o svim bitnim pitanjima (prebivalištu i uzdržavanju zajedničke maloljetne djece, raspodjeli imovine i sl.), nakon čega počinje teći razdoblje od 15 dana (engl. *cooling-off*) u kojemu mogu odstati od njega. Sporazum se potpisuje uz prisutnost odvjetnika bračnih drugova jer je odvjetničko zastupanje obvezno (njem. *Advokatenzwang*). Potpisani sporazum podnosi se javnom bilježniku na provjeru jesu li ispunjene sve postupovne pretpostavke. S obzirom na to da javni bilježnik nije ovlašten preispitivati sadržaj sklopljenog sporazuma, on vrši tek formalnu kontrolu sporazuma u kojemu su bračni drugovi izrazili svoju volju. Upisom u registar takav sporazum stječe izvršivost.¹⁴

Od 2017. godine, izmjenom Zakona 4509/2017¹⁵, *Grčka* je predvidjela razvod braka pred javnim bilježnikom, u proceduri čije trajanje ne prelazi 12 dana (arg. ex čl. 22. Zakona 4509/2017). Brak se prema odredbama čl. 1438., u vezi s čl. 1441. Građanskog zakonika (Αστικός Κώδικας – AK) razvodi na temelju sporazuma bračnih drugova u kojemu su uređeni svi važni aspekti međusobnog odnosa, raspodjele imovine i brige o zajedničkoj maloljetnoj djeci (ostvarivanje osobnih odnosa, prebivalište, uzdržavanje). Iz toga proizlazi da je prema grčkom pravu dopušten sporazumni razvod pred javnim bilježnikom čak i u slučaju da u braku postoje zajednička maloljetna djeca. U postupku je obvezatno odvjetničko zastupanje, a odvjetnici supotpisuju sporazum s bračnim drugovima koje zastupaju (arg. ex čl. 1441(1) KA-a). Sporazum vrijedi dvije godine, nakon čijeg isteka bračni drugovi ponovno pregovaraju o svim njegovim pojedinostima (arg. ex čl. 1441(2) AK-a). Tek nakon proteka 10 dana od sklapanja sporazuma bračni drugovi mogu potpisati javnobilježnički akt o razvodu kako bi u navedenom razdoblju mogli preispitati vlastitu odluku o razvodu. Nakon podnošenja akta na upis u registar u kojemu je registriran brak, razvod se smatra konačnim.¹⁶

9 Tako Liin, Susann, Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected Dana – Estonia, u Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 175-221., na str. 193.

10 European Judicial Network (2020). Estonia. Dostupno na: https://ejustice.europa.eu/content_divorce-45-lv-maximizeMS_EJN_en.do?member=1. Vidi još Liin (2019), str. 185. Kabátek, J., Divorced in a Flash: The Effect of the Administrative Divorce Option on Marital Stability in the Netherlands, IZA Discussion Papers, No. 12150, Institute of Labor Economics (IZA), Bonn. Dostupno na: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/196648/1/dp12150.pdf>.

11 Kraljić, Suzana, New Family Code and the Dejudicialization of Divorce in Slovenia, Balkan Social Science Review, 15(2020), str. 158-177, na str. 161.

12 Vidi Maccari, Maria Virginia, Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected Dana – France, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 234-257., na str. 235.

13 Vidjeti čl. 50. i čl. 114. st. v. Zakona br. 1547 od 18. studenoga 2016. o modernizaciji pravosuđa u 21. stoljeću, dostupno na: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichLoiPreparation.do?idDocument=JORFDOLE000030962821&type=general&typeLoi=projet&legislature=14>. Pristupljeno 21. 7. 2021.; v. i čl. 229. Građanskoga zakonika Francuske, u verziji od 14. veljače 2020., dostupno na: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721>. Pristupljeno 21. 7. 2021.

14 Kraljić, *op. cit.* (bilj. 11), str. 160.

15 Vidjeti Zakon br. 4509/2017, čl. 22. (GG A 201, 22. prosinca 2017.), kojim su izmijenjeni čl. 1438. i čl. 1441. Građanskoga zakonika Grčke (dalje: GGZ). Vidjeti i Rozou, A., Divorce by Mutual Consent in Greece, 29. veljače 2020., dostupno na: <https://www.nomikosodigos.info/en/articles/902-mutual-consent-divorce>. Pristupljeno 23. 7. 2021.; Charakopoulou, D., Divorce, 5. ožujka 2019., dostupno na: <http://www.greeklawdigest.gr/topics/aspects-of-greek-civil-law/item/216-divorce>. Pristupljeno 23. 7. 2021.

16 Koumpli, Vassiliki; Marazopoulou, Vassiliki, Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected Dana – Greece, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 287-309., na str. 289-290. Kraljić, *op. cit.* (bilj. 11), str. 161-162.

Prema *latvijskom* građanskom pravu brak se može razvesti pred sudom, a od 2010. godine i pred javnim bilježnikom.¹⁷

U *Luksemburgu* bračni drugovi mogu podnijeti sporazumni zahtjev za razvod braka obiteljskom sudu, pri čemu podnose sporazum kojim reguliraju način održavanja osobnih odnosa s djecom, uzdržavanje, prebivalište bračnih drugova za vrijeme trajanja postupka i dr. Sporazum je, osim pred sudom, moguće postići i pred javnim bilježnikom.¹⁸

Među mjerama koje su 2010. godine usvojene u *rumunjskom* pravnom sustavu kako bi se rasterećilo pravosuđe donesen je Zakon br. 202/2010 o mjerama za ubrzanje sklapanja sudskih nagodbi i reformiran je rumunjski Građanski zakonik (Noul Codul civil al României – NCCR), koji odredbama čl. 375-378. predviđa mogućnost sporazumnog razvoda braka pred javnim bilježnikom.¹⁹ Uz navedene odredbe, relevantan zakonodavni okvir čini odredba čl. 136. Zakona 36/1995 o javnim bilježnicima i javnobilježničkim aktivnostima.²⁰ Budući da je prema rumunjskom pravu moguć sporazumni razvod braka pred javnim bilježnikom kako u slučaju da u braku nema zajedničke maloljetne djece tako i u slučaju da bračni drugovi imaju zajedničku maloljetnu djecu, njegove ćemo osobitosti detaljnije istražiti kasnije u radu.

Reformski napor u cilju rasterećenja pravosuđa, pojednostavljenja, olakšavanja i ubrzanja postup-

ka razvoda braka i jačanja stranačke autonomije rezultirali su u recentnom širenju nadležnosti *slovenskih* javnih bilježnika na sporazumni razvod braka. S obzirom na to da je riječ o pravnom sustavu koji je među najsličnijima hrvatskom, osobito imajući u vidu zajednički povijesni razvoj, o novim će se slovenskim rješenjima također detaljnije raspraviti u nastavku.

Španjolski Zakon 15/2015 od 2. srpnja 2015. godine o dobrovoljnoj sudbenosti (Ley 15/2015, de 2 de julio, de la Jurisdicción Voluntaria – Ley 15/2015)²¹ omogućio je sporazumni razvod bračnih drugova, izuzev ako imaju zajedničku maloljetnu djecu, sklapanjem sporazuma pred odvjetnikom ili javnim bilježnikom (arg. ex čl. 82. i 87. Građanskog zakonika; čl. 54. Zakona o dobrovoljnoj sudbenosti). Ako bračni drugovi imaju punoljetnu ali ekonomski ovisnu djecu, djeca se trebaju suglasiti s dijelovima sporazuma koji se na njih odnose (prebivalište, uzdržavanje). Oba bračna druga u postupku moraju imati odvjetničko zastupanje, a odvjetnik supotpisuje sporazum dokazujući tako zastupanje, odnosno pružanje pravnog savjeta svojoj stranci. Postupak se provodi pred javnim bilježnikom nadležnim prema posljednjem zajedničkom prebivalištu bračnih drugova. Prednost provođenja postupka razvoda braka pred javnim bilježnikom jest skraćivanje njegova trajanja sa šest mjeseci na mjesec dana (razvod pred sudom u prosjeku traje 4,7 mjeseci, a pred javnim bilježnikom tjedan dana).²²

2.2. Sklapanje (registracija) i raskid životnog partnerstva

U *Estoniji* partneri koji žive u životnoj zajednici, neovisno je li riječ o životnom partnerstvu istog ili različitog spola, mogu pred nadležnim javnim bilježnikom sklopiti ugovor o registriranom partnerstvu (*seltsinguleping*)²³, koje je u estonskom zakonodavstvu prvi put u 2014. godini predvidio Zakon o registriranom partnerstvu²⁴ (arg. ex čl. 15. KooS-a). Ugovor o životnom partnerstvu (PACS) prema *francuskom* pravu partneri mogu sklopiti u obliku javnobilježničkog akta, pri čemu javni bilježnik izvršava registraciju u Građanskom registru i sve potrebne formalnosti vezano uz objavu sklapanja

17 Vidjeti čl. 65., čl. 325. – čl. 339. Zakona o notarima Latvije (Latvijas Vēstnesis, 48, 9. srpnja 1993.), s posljednjim izmjenama i dopunama od 14. studenog 2019. (Latvijas Vēstnesis, 240), <https://likumi.lv/ta/en/en/id/59982>. Pristupljeno 19. lipnja 2020. (dalje: LZN). Vidjeti čl. 69. Građanskog zakonika Latvije (Valdības Vēstnesis, 41, 20. veljače 1937.), s posljednjim izmjenama i dopunama od 5. prosinca 2019. (Latvijas Vēstnesis, 246), dostupno na: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/225418-the-civil-law>. Pristupljeno 24.7.2021. (dalje: LGZ). Alleganti, Ivan et al., Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected Dana –Latvia, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 391-407., na str. 394.

18 Herrera de las Heras, Ramón, Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected Dana –Luxembourg, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str.427-458., na str. 431.

19 Vidjeti čl. 375. – čl. 378. Zakona br. 287/2009 – Građanskoga zakonika Rumunjske (Monitorul Oficial al României, 511/2009), s posljednjim izmjenama i dopunama (Zakon br. 71/2011, Monitorul Oficial al României, 427/2011, 489/2011), dostupno na: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/175630>. Pristupljeno 24. 7. 2021.

20 Crăciun, Nicușor, The Divorce by the Public Notary. Proceedings, Bulletin of the Transilvania University of Braşov, Series VII: Social Sciences, Law, Vol. 7 (56), No. 2, 2014., str.189-196; Garetto, Roberto, Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected Dana – Romania, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 551-570.

21 Vidjeti čl. 54. Zakona o notarima Španjolske od 28. svibnja 1862., izmijenjen i dopunjen Zakonom br. 15/2015 o dobrovoljnoj sudbenosti od 2. srpnja 2015. (Boletín Oficial del Estado, br. 158/2015), dostupno na: <http://iuscomparatum.info/wp-content/uploads/2015/07/Boletin-Oficial-del-Estado-Viernes-3-de-julio-de-2015.pdf>. Pristupljeno 24. 7. 2021.

22 Kraljić, *op. cit.* (bilj. 11), str. 160-161.

23 Zakon o obveznim odnosima – Völaöigusséadur (dalje: VÖS) RT I 2001, 81, 487; RT I, 22.03.2018, 4 § 580-609.

24 Kooseluseadus (dalje: KooS) – RT I, 16. 10. 2014, 1; dostupan prijevod na engleski jezik od 27. 11. 2014.

životnog partnerstva. Također, partneri su dužni dostaviti javnom bilježniku sve promjene koje naknadno unesu u PACS kako bi ih on mogao dostaviti u Građanski registar.

Od 1. siječnja 2010. zajednica partnera različitog spola prema *mađarskom* pravu može pred javnim bilježnikom dati izjavu o postojanju *de facto* životne zajednice (kohabitacije) i tako je registrirati (arg. ex čl. 36/E-36/G Zakona XLV iz 2008. godine o pojedinim izvanparničnim javnobilježničkim postupcima). Premda sam čin registracije ima tek deklaratoran značaj, partnerima u kohabitaciji nakon „registracije“ pripada nešto širi krug prava nego ranije. Partneri istoga spola registriraju životno partnerstvo u proceduri koja se ne razlikuje suviše od sklapanja braka pred nadležnim matičarem. U slučaju podnošenja sporazumnog zahtjeva, registrirano partnerstvo moguće je raskinuti pred javnim bilježnikom, u proceduri u kojoj se primjenjuju odredbe o razvodu braka.

Životno partnerstvo prema *nizozemskom* je pravu moguće sporazumno raskinuti u proceduri koja ne uključuje sud, nego odvjetnika ili javnog bilježnika. Ipak, takvu proceduru moguće je provesti isključivo ako nije potrebno odlučiti o osobnim odnosima životnih partnera s maloljetnom djecom (arg. ex čl. 1:80c st. 2. Knjige 1 nizozemskog Građanskog zakonika (dalje: BW)).

Premda Družinski zakonik²⁵ izrijekom, u odredbi čl. 97. spominje isključivo razvod, analogna primjena odredaba o razvodu braka na raskid životnih partnerstava, kako to predviđa čl. 4. st. 10. Zakona o partnerski zvezi²⁶ osigurava da u *Sloveniji*, partneri mogu provesti raskid partnerstva pred javnim bilježnikom.²⁷

2.3. Imovinskoopravni odnosi

U *Estoniji* se posebno registrira činjenica sklopljenog bračnog ugovora te izabranog imovinskoopravnog režima. Od 2018. godine javni bilježnik pred kojim je sklopljen brak ili bračni ugovor samostalno provodi upis u registar pomoću informatičkog sustava e-notar. Ranije je upis na temelju dostavljenih podataka javnog bilježnika provodio pomoćnik suca na nadležnom sudu pri kojemu se nalazi zemljišnoknjižni ured.²⁸

U *Francuskoj* javni bilježnik nadležan je za sastav-

ljanje ugovora o bračnoj imovini (arg. ex čl. 1394. Građanskog zakonika), kao i za unošenje promjena u već sklopljeni ugovor, ali ne prije isteka dvije godine od njegovog sklapanja (arg. ex čl. 1397. Građanskog zakonika). Prilikom sklapanja braka u vjenčani list (certifikat) unosi se činjenica sklapanja ugovora o bračnoj imovini te podatci o javnom bilježniku pred kojim je sklopljen (arg. ex čl. 76. Građanskog zakonika).²⁹

Prema *njemačkom* pravu, bračni drugovi i životni partneri mogu sklopiti bračni/partnerski ugovor kojim reguliraju imovinskoopravne odnose prilikom sklapanja braka/životnog partnerstva ili naknadno (arg. ex 1408. st. 1. Bürgerliches Gesetzbuch³⁰ (dalje: BGB)). Ugovor se sklapa pred javnim bilježnikom u obliku propisanom odredbom čl. 1410. BGB, odnosno u obliku javnobilježničkog akta.³¹

U *Mađarskoj* se ugovor kojim se uređuje imovinskoopravni režim sklapa pred javnim bilježnikom, u obliku javne isprave, a osim bračnih drugova, u istom ga obliku mogu sklopiti i partneri u životnom partnerstvu (arg. ex čl. 4:64. st. 1. Građanskog zakonika). S obzirom na to da je mađarskim Građanskim zakonikom predviđeno vođenje Nacionalnog registra bračnih i partnerskih ugovora, svaka zainteresirana osoba može zatražiti pristup informacijama o postojanju ugovora, detalja sklopljenog ili izmijenjenog ugovora, ako ga je konkretni javni bilježnik sastavio ili potvrdio o postojanju ugovora za potrebe porezne prijave (arg. ex čl. 36/K Zakona XLV iz 2008. godine o pojedinim izvanparničnim javnobilježničkim postupcima).³²

Litvansko pravo predviđa sklapanje bračnog ugovora sukladno odredbama čl. 3.101. – 3.108. Građanskog zakonika, uz obvezatno sudjelovanje javnog bilježnika i upis u poseban državni registar – Registar bračnih ugovora.³³ Samo tako sklopljeni bračni ugovor ima valjan učinak prema trećim osobama.³⁴

29 Maccari, *op. cit.* (bilj. 12), str. 241.

30 Bürgerliches Gesetzbuch od 18. kolovoza 1896. (na snazi od 1. siječnja 1900.). Obiteljsko pravo uređeno je u četvrtoj knjizi, §§ 1297 et seq. BGB-a.

31 Pertot, Tereza, Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected Dana – Germany, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 258-286., na str. 267.

32 Župan et al., Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected Dana – Hungary, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 310-341., na str. 320.

33 Vidi: http://info.registrucentras.lt/faq/vedybu_registras. Pristupljeno 20. 5. 2019.

34 Limante, Agne, Chochrin, Tomas, Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected

25 Družinski zakonik, Uradni list RS, br. 15/2017, 21/2018 – Zakon o nevladnih organizacijah (ZNOrg), 22/2019, 67/2019 – Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o matičnem registru (ZMatR-C), dostupno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregled-Predpisa?id=ZAKO7556>. Pristupljeno 25. 7. 2021. (dalje: DZ).

26 Zakon o partnerski zvezi, Uradni list RS, 33/16.

27 Tako Kraljić, *op. cit.* (bilj. 11), str. 165.

28 Liin, loc. cit. (bilj. 9), str. 193.

Ako se bračni drugovi u *Luksemburgu* odluče na uređenje imovinsko-pravnih odnosa u braku u obliku sporazuma, dužni su to učiniti pred javnim bilježnikom. S obzirom na to da nije predviđen javni registar bračnoimovinskih režima, ako je takav sporazum sklopljen ranije, prilikom sklapanja braka nevjesta i ženik dužni su to napomenuti i dostaviti dokument kako bi matičar tu činjenicu, kao i podatke o javnom bilježniku pred kojim je sklopljen, unio u vjenčani list.³⁵

Malteško pravo predviđa nekoliko bračnoimovinskih režima čiju primjenu bračni drugovi mogu predvidjeti bračnim ugovorom.³⁶ Bračni ugovor sklapa se pred javnim bilježnikom u obliku javnobilježničkog akta, koji je bilježnik dužan najkasnije u roku od 15 dana od sklapanja ugovora upisati u registar. Javni registar vodi Ministarstvo pravosuđa, a svaka zainteresirana osoba može podnijeti zahtjev za dostavu informacija iz registra. Javni bilježnik pristupa registru pomoću informacijskog sustava.³⁷

Nizozemsko pravo omogućuje sklapanje bračnog ugovora prije ili tijekom braka. Ugovor se sklapa pred javnim bilježnikom u obliku javnobilježničkog akta (arg. ex čl. 1:115 st. 1. Knjige 1 Gradanskog zakonika), čime se osigurava da jedna od strana ne iskoristi pravno neznanje ili svoj dominantan položaj naspram druge stranke. (HR 20. siječnja 1989., ECLI:NL:HR:1989.AD0586, NJ 1989/766 (Groningen bračni ugovor)).³⁸

U *Poljskoj* je mogućnost uređenja imovinsko-pravnog režima predviđena isključivo za bračne drugove, sklapanjem bračnog ugovora pred javnim bilježnikom. Bračni ugovor moguće je sklopiti prije ili tijekom braka te naknadno izmijeniti ranije sklopljeni bračni ugovor, pri čemu se valjanost ugovora osigurava formom javne isprave. U slučaju razvoda braka prema poljskom pravu, zajednička imovina bračnih drugova dijeli se u postupku pred sudom ili na temelju sporazuma koji se sklapa pred javnim bilježnikom.³⁹

Portugalsko zakonodavstvo regulira imovinsko-pravni režim isključivo za bračne drugove, dok se na nevjenčane partnere primjenjuju opće odredbe obveznog prava. Samo u slučaju spora između bračnih drugova u pogledu raspodjele zajedničke imovine sud je nadležan provesti postupak podjele imovine. Ako je podjela imovine nesporna, provodi je javni bilježnik. U slučaju da je jednom od bračnih drugova pripao nešto veći udio imovine, javni je bilježnik ovlašten kalkulirati udjele i izvršiti preraspodjelu bilo imovine ili naknade u novcu.⁴⁰

Rumunjsko zakonodavstvo također poznaje bračni ugovor koji je moguće sklopiti prije ili tijekom braka i tako urediti bračnoimovinski režim koji se primjenjuje na imovinu bračnih drugova.⁴¹ Ugovor se sklapa pred javnim bilježnikom i upisuje u Nacionalni registar bračnih režima koji vodi Nacionalna udruga rumunjskih notara (Uniunea Națională a Notarilor Publici din România), a kopija se podnosi u različite posebne registre (trgovački, zemljišnoknjižni registar i sl.).⁴² Imovina bračnih drugova dijeli se od trenutka podnošenja zahtjeva za razvod braka, osim ako bračni drugovi ne podnesu zahtjev za utvrđenje podjele od trenutka *de facto* prestanka životne zajednice (čl. 385. rumunjskog Gradanskog zakonika). U potonjem je slučaju, osim odlukom suda, moguća podjela imovine na temelju javne isprave koju je sastavio javni bilježnik (arg. ex čl. 320. rumunjskog Gradanskog zakonika).⁴³

*Slovenski Družinski zakonik*⁴⁴ (dalje: DZ) predviđa sklapanje bračnog ugovora i uređenje bračnoimovinskog režima u obliku javnobilježničkog akta⁴⁵

States National Reports on the Collected Dana – Poland, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 507-521., na str. 512-513.

40 Espin, Isabel, Mota, Helena, Ricardo Menezes, João, Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected Dana – Portugal, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 522-550., na str. 534.

41 Vidi više <http://www.coupleseurope.eu/it/romania/topics/3-Come-possano-organizzare-i-coniugi-il-loro-regime-patrimoniale>. Pristupljeno 25. 7. 2021.

42 Vidi više <http://www.coupleseurope.eu/it/romania/topics/2-C-%C3%A8-un-regime-patrimoniale-legale-del-matrimonio-ed-in-caso-affermativo-cosa-prevede>. Pristupljeno 25. 7. 2021.

43 Garetto, Roberto et al., Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected Dana – Portugal, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 551-570., na str. 555-557.

44 Družinski zakonik, Službeni glasnik RS, nos. 15/17 and 21/18 – ZNOrg.

45 Sastavljanje javnobilježničke isprave, odnosno akta uređeno je odredbama čl. 20. – čl. 59. Zakona o notariatu (ZN), Uradni list RS, br. 2/2007 – službeni pročišćeni tekst, 33/2007 – Zakon

Dana – Lithuania, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 408-427., na str. 416.

35 Herrera de las Heras, *op. cit.* (bilj. 18), str. 438.

36 Vidi više o tome: <https://www.family-law.com/mt/relationships/marriage-contracts>, Pristupljeno 11. 5. 2019.

37 Maccari, Maria Virginia, Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected Dana – Malta, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 459-477., na str. 467.

38 Schols, F.W.J.M., Reijnen, T.F.H., Family Property and Succession in EU Member States National Reports on the Collected Dana – The Netherlands, u: Ruggeri, L., Kunda, I., Winkler, S., Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Dana, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, 2019., str. 478-506., na str. 492.

39 Wąsik, Mateusz, Family Property and Succession in EU Member

(arg. ex čl. 64 st. 2. DZ-a). Informacije o njegovom sklapanju unose se u Registar o uređenju imovinskopravnih odnosa (izvan)bračnih drugova (arg. ex čl. 85. st. 4. DZ-a) koji se vodi pri Notarskoj zbornici Slovenije (arg. ex čl. 90.-94. DZ-a). Javni bilježnik dužan je upoznati bračne drugove s pravima i obvezama koje proizlaze iz bračnoimovinskog režima sukladno odredbama čl. 87. st. 1. DZ-a, osigurati da oboje razumiju značenje i posljedice ugovora kojega namjeravaju sklopiti (arg. ex čl. 87. st. 2. DZ-a) i objasniti im način i posljedice unošenja podataka o ugovoru u Registar (arg. ex čl. 87. st. 3. DZ-a).

3. Razvod braka i raskid životnog partnerstva pred javnim bilježnikom

3.1. Usporedba rumunjskog i slovenskog uređenja

S obzirom na to da rumunjsko zakonodavstvo⁴⁶ nudi razmjerno liberalna rješenja u pogledu razvoda braka pred javnim bilježnikom, naglašavajući prevlast autonomije volje stranaka i težnje za osiguravanjem jednostavnijeg i bržeg postupanja pred tradicionalnim zahtjevima državne (sudske) kontrole nad obiteljskopravnim postupcima, osobito ako uključuju odlučivanje o djeci, predstavlja interesantan model za detaljnije razmatranje.

Prema rumunjskom NCCR-u razvod braka pred javnim bilježnikom moguće je ako su bračni drugovi sposobni samostalno, bez prisile i mane volje postići sporazum o razvodu. U slučaju da u braku nema zajedničke maloljetne djece, potrebno je dakle udovoljiti jednoj pozitivnoj (postojanje sporazuma) i jednoj negativnoj pretpostavci (nepostojanje zajedničke maloljetne djece). Ako u braku ima zajedničke maloljetne djece, nužno je da bračni drugovi postignu sporazum o svim aspektima, uključujući prezime koje će bračni drugovi koristiti nakon razvoda, zajedničku roditeljsku skrb, održavanje osobnih odnosa s djecom, prebivalište djece i udio svakog od roditelja u uzdržavanju djece za troškove odgoja i obrazovanja djece (arg. ex čl. 375. st. 2. NCCR-a).

Jedna od specifičnosti rumunjskog uređenja jest određivanje mjesne nadležnosti javnog bilježnika prema posljednjem boravištu obitelji ili mjestu gdje

je brak sklopljen (arg. ex čl. 375. st. 1. NCCR-a). Nadležnost se prema prvom kriteriju određuje na temelju osobnih dokumenata bračnih drugova iz kojih je vidljiva adresa njihovog posljednjeg obiteljskog doma, a prema drugom kriteriju na temelju vjenčanog lista. Sporazumni zahtjev za razvod braka bračni drugovi podnose u pisanom obliku i osobno ga podnose javnom bilježniku i pred njim ga potpisuju. Ako javni bilježnik nije nadležan, upućuje bračne drugove nadležnom javnom bilježniku, a u slučaju konkurentne nadležnosti više bilježnika, nadležan je onaj koji najprije izvrši upis zahtjeva u Registar. Registar, osim u svrhu provjere jesu li bračni drugovi prethodno podnijeli zahtjev za razvod pred drugim tijelom, služi kao evidencija razvoda provedenih pred javnim bilježnikom. Nakon upisa u Registar javni bilježnik sukladno odredbama NCCR-a određuje 30 dana tijekom kojih bračni drugovi mogu odustati od zahtjeva za razvod. Nakon isteka tog razdoblja, u slučaju da u braku postoje zajednička maloljetna djeca, javni bilježnik od nadležnog tijela socijalne skrbi traži sastavljanje izvješća o obiteljskim prilikama, kako bi se osiguralo da je sklopljeni sporazum bračnih drugova u najboljem interesu djeteta. Također, javni je bilježnik sukladno odredbi čl. 264. NCCR-a dužan saslušati svako dijete starije od 10 godina, uzimajući u obzir dob i zrelost. Dijete ima pravo na relevantne informacije, biti saslušano, izreći svoje mišljenje i dobiti informaciju o posljedicama izraženog mišljenja. Javni bilježnik je o zahtjevu za razvod dužan odlučiti imajući u vidu najbolji interes djeteta.

Javni bilježnik nakon zaprimljenog izvješća odlučuje o usvajanju ili odbijanju zahtjeva bračnih drugova. Ako utvrdi da su sve pretpostavke ispunjene, odlučuje o usvajanju zahtjeva i podnosi zahtjev za dodjelu broja potvrde (certifikata) o razvodu od Ministarstva unutrašnjih poslova koje vodi Registar. U potvrdi o razvodu koja je javna isprava navodi se da je brak između bračnih drugova razveden na temelju sporazuma, koje će prezime bračni drugovi koristiti nakon razvoda, detalje vezano uz zajedničku roditeljsku skrb nad zajedničkom djecom (ako postoje) i broj potvrde iz Registra. Uz potvrdu o razvodu, bračnim drugovima uručuje se i originalan primjerak vjenčanog lista koji je bio pohranjen kod javnog bilježnika, a koji sada sadrži upis o provedenom razvodu braka pred javnim bilježnikom. U slučaju da neka od pretpostavki nije ispunjena, da je jedan od bračnih drugova odustao od razvoda ili su zajednički povukli zahtjev, nije osobno došao ili se protivi sklapanju sporazuma, nije sposoban samostalno izraziti volju, brak je razveden pred drugim tijelom ili je jedan od bračnih drugova umro, čime je brak prestao, javni bilježnik odbit će zahtjev (arg.

o spremembah in dopolnitvah Zakona o sodnem registru (ZS-Reg-B), 45/2008, 91/2013, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1329>.

⁴⁶ Pregled uređenja prema rumunjskom zakonodavstvu pripremljen je prema Crăciun, *op. cit.* (bilj. 20), str. 189-196., Gareto, *op. cit.* (bilj. 20), str. 551-570.

ex čl. 277. Pravila o provedbi Zakona 36/1997). Ako sklopljeni sporazum o zajedničkoj roditeljskoj skrbi nije u najboljem interesu djece, javni će bilježnik uputiti bračne drugove da se obrate sudu. U slučaju odbijanja zahtjeva, javni bilježnik o tome elektroničkim putem obavještava Registar.

Drugi promatrani model⁴⁷ izabran je podjednako zbog svoje aktualnosti na europskom planu i bliskosti uređenja pravnog sustava u koji je uveden hrvatskome. Usporedivost slovenskog modela s hrvatskim rješenjima u pogledu razvoda braka očituje se već pri pokretanju postupka, u kojemu je, u slučaju da bračni drugovi imaju zajedničku maloljetnu djecu, obvezno prethodno pokrenuti i provesti savjetovanje (čl. 200. DZ-a; čl. 82. st. 2., čl. 83. Zakona o nepravdnem postupku⁴⁸ (dalje: ZNP))⁴⁹. S obzirom na to da je slovenski zakonodavac nadležnost za provođenje postupka sporazumnog razvoda braka u kojemu postoje zajednička maloljetna djeca povjerio sudu, a nadležnost za sporazumni razvod braka u kojemu nema djece ili su punoljetna javnom bilježniku, u nastavku ćemo se usredotočiti na potonja rješenja.

Sporazumni razvod braka pred javnim bilježnikom moguće je pokrenuti ako je ispunjena (jedna) pozitivna pretpostavka – da su prethodno bračni drugovi postigli sporazum o razdiobi zajedničke imovine, o tome tko od njih ostaje ili postaje najmoprimac stana u kojemu su zajedno živjeli, o uzdržavanju bračnog druga koji nema sredstava za život i bez svoje krivnje nije zaposlen (arg. ex čl. 97. st. 1. DZ-a). Ako utvrdi da nisu ispunjene pretpostavke za njegovo sklapanje, odnosno ako utvrdi mane volje bračnih drugova, odnosno izostanak slobodne volje kojeg od bračnih drugova, da je jedan od bračnih drugova podnio prijedlog za pokretanje izvanparničnog postupka radi razvoda braka pred sudom ili bračni drugovi nisu postigli sporazum o imovinskopравnim odnosima, javni bilježnik odbit će sastavljanje toga akta (arg. ex čl. 97. DZ-a). Bračnim drugovima ostaje mogućnost da sporazumnim zahtjevom (arg. ex čl. 81. st. 4.

ZNP-a) ili prijedlogom bilo kojega od njih pokrenu izvanparnični postupak pred sudom (arg. ex čl. 81. st. 3. ZNP-a).

Brak se razvodi sastavljanjem javnobilježničkog akta, a pri čemu se primjenjuju opće odredbe o sastavljanju javnobilježničkih akata (arg. ex čl. 20. – čl. 59. ZN-a). Javni bilježnik u skladu sa svojom dužnošću informiranja treba upoznati bračne drugove sa sadržajem i pravnim posljedicama namjeravnog sporazumnog razvoda braka te ih upozoriti na uobičajene rizike povezane sa zaključenjem takvog pravnog posla ili izjave volje (arg. ex čl. 42. reč. 1. ZN-a). Također, treba ih upozoriti i na bilo koje druge okolnosti koje su mu eventualno poznate u odnosu na namjeravani razvod braka (arg. ex čl. 42. reč. 2. ZN-a). Javni bilježnik dužan je odvratiti bračne drugove od davanja nejasnih, nerazumljivih ili dvosmislenih izjava te ih upozoriti na moguće pravne posljedice takvih izjava (arg. ex čl. 42. reč. 3. ZN-a).

Kao doprinos ubrzanju i pojednostavljenju postupka omogućeno je sastavljanje javnobilježničkog akta o sporazumnom razvodu braka u elektroničkom obliku. Javnobilježnički akt u elektroničkom obliku bračni drugovi potpisuju sigurnim elektroničkim potpisom, ovjerenim kvalificiranim certifikatom (arg. ex čl. 38.a st. 1. ZN). Tako potpisan javnobilježnički akt o sporazumnom razvodu braka javni bilježnik potpisuje na istovjetan način i dodaje vremenski žig. Javnobilježnički akt o sporazumnom razvodu braka sastavljen i potpisan u elektroničkom obliku izjednačen je u učinku s javnobilježničkim aktom o sporazumnom razvodu braka u fizičkom obliku (arg. ex čl. čl. 38.a st. 1. ZN-a).

Javnobilježnički akt sadrži sporazum o razvodu i uređenju imovinskopравnih odnosa, a bračni drugovi moraju biti osobno prisutni te ga potpisati, nakon čega se brak smatra razvedenim (arg. ex čl. 97. st. 1. DZ-a). Javni bilježnik u roku od 8 dana od potpisivanja javnobilježničkog akta dostavlja ga za upis u matični registar osobnih stanja (arg. ex čl. 97. st. 3. DZ-a). Procedura razvoda braka pred javnim bilježnikom na isti se način primjenjuje i na raskid životnog partnerstva (arg. ex čl. 4. st. 10. Zakona o partnerski zvezi⁵⁰ (dalje: ZPZ)).

4. (Nove) funkcije hrvatskog javnog bilježnika u suvremenom obiteljskopравnom uređenju

Među promatranim europskim rješenjima kojima se povjerava nadležnost javnim bilježnicima u

47 Pregled uređenja prema slovenskom zakonodavstvu pripremljen je prema Kraljić, *op. cit.* (bilj. 11), str. 158-177.; Aras Kramar (2020.), *op. cit.* (bilj. 5), str. 229-246.; Aras Kramar (2017.), *op. cit.* (bilj. 5), str. 299-321.; Hobljaj (2019), *op. cit.* (bilj. 5), str. 25-36.

48 Zakon o nepravdnem postupku (ZNP-1), Uradni list RS, br. 16/2019, dostupno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7879>. Pristupljeno 24. 7. 2021.

49 O prethodnom savjetovanju i medijaciji vidi više Kraljić, Suzana, Družinski zakonik s komentarjem, Poslovna založba MB, založništvo d.o.o., Maribor, 2018., str. 643-709.; Kraljić, Suzana, Drnovšek, Katja, Pomen in vloga pravnega standarda največje otrokove koristi v novem slovenskem Družinskem zakoniku in sodobni sodni praksi, u: Zbornik radova s V. mednarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2019., str. 116-119., na str. 125-126.

50 Zakon o partnerski zvezi, Uradni list RS, br. 33/2016, dostupno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7434>. Pristupljeno 25. 7. 2021.

određenim obiteljskopравnim stvarima na način koji predstavlja novinu u odnosu na postojeća rješenja u hrvatskom pravnom sustavu osobito se, s obzirom na brojnost zastupljenih rješenja, izdvajaju nadležnost javnih bilježnika u postupku sporazumnog razvoda braka, odnosno raskida životnih partnerstava i sklapanje (bračnih) ugovora za uređenje imovinskopravnih odnosa te vođenje registra sklopljenih ugovora. Premda je nadležnost javnih bilježnika za sklapanje braka, odnosno životnog partnerstva nešto rjeđe zastupljena, smatramo da je prikladno i ta rješenja uzeti kao poželjan model za širenje nadležnosti javnih bilježnika u hrvatskom pravu.⁵¹ Uz razlog šire zastupljenosti tih rješenja u pravnim sustavima europskih država, što iz perspektive funkcioniranja zajedničkog pravosudnog prostora dovodi do poželjnog približavanja nacionalnih uređenja, u prilog širenju nadležnosti hrvatskih javnih bilježnika govori i sama priroda postupaka čije bi vođenje preuzeli.

Naime, budući da je sam čin sklapanja braka formalna procedura koju prema postojećem uređenju obavlja matičar⁵², nakon koje slijedi sastavljanje isprave kojom se potvrđuje da je brak sklopljen (arg. ex čl. 19. Obiteljskog zakona⁵³ (dalje: ObZ 15), a koju bi, uz bračne drugove i svjedoke trebao potpisati javni bilježnik pred kojim je brak sklopljen, očigledno je da javni bilježnici već posjeduju kompetencije potrebne za obavljanje te funkcije. U tom smislu, čin sklapanja braka u građanskom obliku, uz pretpostavku da je prethodno kod matičara izvršena prijava namjere sklapanja braka (koju je s rezervacijom termina i lokacije u službenim prostorijama te *online* plaćanjem upravnih pristojbi moguće izvršiti u sustavu e-Gradani)⁵⁴ i provjera ispunjavanja potrebnih pretpostavaka, mogao bi biti i u nadležnosti javnih bilježnika. Osobito bi to bilo korisno, kako napominje Aras Kramar, kada nevjesta i ženik žele sklopiti brak izvan službenih prostorija, za što je propisana posebna

naknada^{55,56}

U svrhu ubrzavanja i pojednostavljenja postupanja prilikom sklapanja braka pred javnim bilježnikom, smatramo poželjnom i potrebnom nadogradnju aplikacije za potporu poslovanja javnobilježničkih ureda eNotar⁵⁷ tako da se omogući dostava sastavljene isprave o sklopljenom braku matičaru.⁵⁸

Analogijom komparativnih rješenja u pravnim sustavima koji su, osim sklapanja braka, javnim bilježnicima povjerali i sklapanje, odnosno registraciju životnih partnerstava, trebalo bi razmisliti o povjeravanju nadležnosti javnim bilježnicima i za sklapanje životnog partnerstva osoba istog spola u RH. S obzirom na to da je prema trenutnom uređenju sklapanje životnog partnerstva pred matičarom predviđeno istovjetno načinu sklapanja braka, uključujući prijavu namjere sklapanja (čl. 13. Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola⁵⁹ (dalje: ZŽP), provjeru ispunjavanja pretpostavki (čl. 14. ZŽP-a), određivanje dana (čl. 17. ZŽP-a) i mjesta sklapanja životnog partnerstva (čl. 19. ZŽP-a), postupanje matičara (čl. 21. ZŽP-a) te čin sklapanja životnog partnerstva (čl. 22. ZŽP-a), sve ranije rečeno, u odnosu na mogućnost sklapanja braka pred javnim bilježnikom, bilo bi primjenjivo i ovdje.

Vezano uz sporazumni razvod braka (čl. 453. st. 1. ObZ-a 15) i raskid životnog partnerstva (čl. 29.-30. ZŽP-a) pred javnim bilježnikom, čini se da trenutno uređenje potonjeg, koje uz nadležnost suda, u slučaju sporazumnog raskida životnog partnerstva (ako u životnoj zajednici ne žive maloljetna djeca), predviđa konkurentnu nadležnost matičara (arg. ex čl. 29. st. 3. ZŽP-a), već nudi podlogu za promišljanje povjeravanja nadležnosti za sporazumni raskid životnog partnerstva javnim bilježnicima, o čemu se hrvatska pravna teorija već prethodno afirmativno očitovala.⁶⁰ Ujedno, potvrda je shvaćanja da postupak koji nema element kontradiktornosti, već je administrativne naravi, treba povjeriti izvansudskim tijelima.

Sporazumni razvod braka pred javnim bilježnikom pak, tražio bi da se (do sada) isključiva nadležnost suda u izvanparničnom postupku (čl. 50. st. 1., čl.

51 Ovo osobito jer se u hrvatskom pravnoj teoriji već provodilo opsežno istraživanje navedene problematike i ponudena su rješenja. Aras Kramar (2020.), *op. cit.* (bilj. 5), str. 229-246.; Aras Kramar (2017.), *op. cit.* (bilj. 5), str. 299-321.; Hobljaj (2019), *op. cit.* (bilj. 5), str. 25-36.

52 Matičar je u pravilu državni službenik sa završenim (minimalno) srednjoškolskim obrazovanjem, najčešće, smjera upravnog referenta, jer taj program obuhvaća široki spektar općeobrazovnih predmeta uz naglasak na pravnim i ekonomskim i priprema za rad u tijelima državne uprave, lokalnoj i područnoj samoupravi, pravosuđu i različitim ustanovama. Vidi više <https://glas-slavonije.hr/434531/3/Maticari-nas-prate-od-rodjenja-do-smrti-U-nekim-maticnim-uredima-nema-ih-dovoljno>. Pristupljeno 8.8.2021.

53 Obiteljski zakon, NN br. 103/15, 98/19.

54 Vidi više o tome službene stranice e-Gradani Informacije i usluge dostupno na: <https://gov.hr/hr/sklapanje-braka/678>. Pristupljeno: 25.7.2021.

55 Naknada je propisana Pravilnikom o mjerilima za utvrđivanje iznosa naknade za sklapanje braka izvan službene prostorije, NN br. 67/17.

56 Vidi Aras Kramar (2017.), *op. cit.* (bilj. 5), str. 308.

57 Vidi više Poziv za podnošenje ponude za izgradnju i održavanje Platforme za rad javnih bilježnika na daljinu od 21. siječnja 2021., dostupno na <https://www.hjk.hr/>. Pristupljeno 8.8.2021.

58 Vidi još Aras Kramar (2017.), *op. cit.* (bilj. 5), str. 309.

59 Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, NN br. 92/14, 98/19.

60 Vidi Aras Kramar (2020.), *op. cit.* (bilj. 5), str. 242.; Dika (2019.), *op. cit.* (bilj. 1), str. 50.

453. – čl. 460. ObZ-a 15) uspostavi kao konkurentna onoj javnog bilježnika. Pri tome, dostatnim se čini, zbog pojednostavljenja postupka, predvidjeti nadležnost javnog bilježnika za sporazumni razvod braka bračnih drugova bez maloljetne djece. Prema trenutnom uređenju, izvanparnični postupak za razvod braka započinje podnošenjem prijedloga za sporazumni razvod braka (arg. ex čl. 51. st. 1. u vezi s čl. 437. ObZ-a 15), a za njegovo podnošenje nisu propisane dodatne procesne pretpostavke. Pri tome, zakonodavac je u okviru općih odredaba o vođenju izvanparničnih postupaka u obiteljskopравnim stvarima predvidio da sud može donijeti odluku i bez održavanja usmene rasprave ako ocijeni da rasprava nije potrebna (arg. ex čl. 439. ObZ-a 15). Premda u praksi to nije uobičajeno i najčešće se zakazuje barem jedno ročište u okviru glavne rasprave⁶¹, to svakako sugerira da je i zakonodavac prilikom prijenosa nadležnosti s parničnog na izvanparnični sud imao u vidu nezahtjevnost provođenja takvih postupaka, uključujući postupak pokrenut prijedlogom za sporazumni razvod braka.⁶²

Provođenje postupka sporazumnog razvoda ne bi trebalo uvjetovati postizanjem sporazuma o uzdržavanju i diobi bračne stečevine pred javnim bilježnikom, s obzirom na to da se i prema aktualnom uređenju odluke o tome donose, odnosno sporazumi postižu, u zasebnoj proceduri (arg. ex čl. ObZ-a 15). Time bi se izbjegla potreba za zastupanjem punomoćnika, odnosno odvjetnika koje nedvojbeno poskupljuje proceduru za bračne drugove koji se namjeravaju sporazumno razvesti. Iz komparativnog istraživanja vidljivo je da je u određenom broju država članica EU-a obvezno odvjetničko zastupanje (njem. *Advokatenzwang*) kod sporazumnog razvoda braka pred javnim bilježnikom (Španjolska, Francuska, Grčka), međutim, riječ je o sustavima u kojima uz sporazumni razvod bračni drugovi postižu sporazum o međusobnom uzdržavanju, imovinskopравnim odnosima (podjela bračne stečevine) i/ili održavanju osobnih odnosa s djecom i drugim pitanjima roditeljske skrbi, uključujući uzdržavanje.⁶³ Istovremeno, unatoč tome što su u Sloveniji prilikom sporazumnog razvoda braka pred javnim bilježnikom bračni drugovi dužni postići sporazum o imovinskopравnim odnosima u obliku javnobilježničkog akta (arg. ex čl. 97. st. 1. DZ-a), odvjetničko zastupanje nije

obvezno.⁶⁴ To je moguće pripisati shvaćanju zakonodavca o autonomiji volje stranaka i njihovoj sposobnosti da razumiju značenje i posljedice podnošenja zahtjeva da se brak razvede te postizanja sporazuma o uređenju imovinskopравnih odnosa na određeni način. To shvaćanje, nadalje, uzima u obzir i okolnost da javni bilježnik ne obavlja adjudikativnu funkciju koja bi tražila da bračni drugovi budu (ravno)pravno zastupani u ostvarenju svojih prava i interesa pred njim, nego se njegova funkcija iscrpljuje u pružanju pomoći prilikom uobličavanja njihove slobodne volje u javnobilježnički akt. Pritom će javni bilježnik poučiti bračne drugove o sadržaju i pravnim posljedicama namjeranog sporazumnog razvoda braka, upozorit će ih na uobičajene rizike povezane sa zaključenjem takvog pravnog posla ili izjave volje (arg. ex čl. 42. reč. 1. ZN-a) i na druge okolnosti u odnosu na namjeravani razvod braka ako su mu one poznate (arg. ex čl. 42. reč. 2. ZN-a). Javni bilježnik je dužan odvratiti bračne drugove od davanja nejasnih, nerazumljivih ili dvosmislenih izjava te ih upozoriti na moguće pravne posljedice takvih izjava (čl. 42. reč. 3. ZN-a). Zaštita potencijalno slabijeg bračnog druga osigurava se tako da je javni bilježnik dužan odstupiti od načela nepristranog i jednakog postupanja prema oba bračna druga ako utvrdi da nisu međusobno ravnopravni.⁶⁵

Imajući u vidu rješenja slovenskog sustava i postojeći zakonodavni okvir kod nas, smatramo da bi mogućnost uređenja imovinskopравnih odnosa bračnih drugova prilikom sporazumnog razvoda braka svakako trebala ostati otvorena za bračne drugove. Pri tome bi buduće uređenje sporazuma o uzdržavanju bračnih drugova trebalo početi od predviđene mogućnosti postizanja sporazuma o uzdržavanju u pisanom obliku, koji po odobrenju suda u izvanparničnom postupku predstavlja ovršnu ispravu (čl. 302. st. 3. ObZ-a 15). Iz toga je naime vidljivo da je hrvatski zakonodavac vodio računa o interesu stranaka da prilikom sporazumnog razvoda braka urede međusobno uzdržavanje ispravom koja ima snagu ovršne isprave i tako izbjegniju potrebu za vođenjem naknadnih postupaka u slučaju osporavanja, odnosno neispunjavanja tražbine. Analogijom bi se izriječkom mogla predvidjeti mogućnost bračnih drugova da pred javnim bilježnikom kojemu su podnijeli sporazumni zahtjev za razvod braka postignu i sporazum o uzdržava-

61 Tako Pintarić, Ana, Bračni sporovi i osvrt na njihove posebnosti u odnosu na redovni parnični postupak, *Pravnik*, 48(2015)1, str. 163-189., na str. 174.

62 Dika (2019.), *op. cit.* (bilj. 1), str. 50.

63 Vidi gore Španjolska, Francuska, Grčka.

64 Vidi Aras Kramar (2020.), *op. cit.* (bilj. 5), str. 237.; Kraljić, *op. cit.* (bilj. 11), str. 169.; Tavčar Pasar, M., Družinski zakonik: razveza zakonske zveze tudi pred notarjem, *Notarski vestnik*, 10(2019), str. 61-62.

65 Kraljić, *op. cit.* (bilj. 49), str. 284.; Rijavec, V., *Notariat quo vadis?*, *Notarski vestnik*, br. 10, 2017., str. 56, 238.

nju (arg. ex čl. 349. ObZ-a 15), u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave, koji bi uz izjavu obveznika o tome da se na temelju tog akta može, radi ostvarenja dužne činidbe, a nakon dospjelosti obveze, neposredno provesti prisilna ovrha (*klauzula exequendi*) imao i snagu ovršne isprave (arg. ex čl. 54. st. 1. i 6. ZJB-a).⁶⁶

Konačno, ostaje raspraviti mogućnost da bračni drugovi pred javnim bilježnikom urede imovinsko-pravne odnose. Iz komparativnog istraživanja proizlazi da je uređenje imovinskopravnih odnosa pred javnim bilježnikom sklapanjem (bračnih) ugovora prije ili tijekom braka, odnosno životne zajednice uvelike prisutno u europskim pravnim sustavima. Pritom se pretežito za sklapanje bračnog ugovora propisuje oblik javne isprave, odnosno javnobilježničkog akta (Njemačka, Mađarska, Malta, Nizozemska, Poljska, Rumunjska, Slovenija). Također u pojedinim državama članicama EU-a, kod sporazumnog razvoda braka pred javnim bilježnikom bračni drugovi moraju postići sporazum o raspodjeli bračne stečevine (Francuska, Španjolska).

Prema postojećem uređenju u RH, bračni ugovor sklapa se u pisanom obliku, a potpisi bračnih drugova moraju biti ovjereni kod javnog bilježnika (čl. 40. st. 3. ObZ-a 15). Međutim u ime bračnog druga koji je lišen poslovne sposobnosti za sklapanje izvanrednih imovinskih pravnih poslova bračni ugovor može sklopiti njegov skrbnik s prethodnim odobrenjem centra za socijalnu skrb (čl. 41. st. 1. ObZ-a 15). Bračni ugovor osobe lišene poslovne sposobnosti sklapa se u formi javnobilježničkog akta (čl. 41. st. 2. ObZ-a 15) jer je to pretpostavka za valjanost svih ugovora osoba lišenih poslovne sposobnosti (čl. 53. st. 1. t. 1. ZJB-a). U obiteljsko-pravnoj teoriji čini se, također se zagovara promjena forme (oblika) ali i sadržaja bračnog ugovora. Vezano uz oblik sklapanja bračnog ugovora, u prilog sklapanja bračnog ugovora u obliku javnobilježničkog akta ističe se da ovjera potpisa bračnih drugova od strane javnog bilježnika (kao što je trenutno propisano za sklapanje bračnog ugovora; ObZ, NN, 116/2003., 17/2004., 136/2004., 107/2007., čl. 255. st. 3. i čl. 41. st. 2. ObZ-a 15) tek potvrđuje da potpis na nekoj ispravi potječe od određene osobe, dok se kod javnobilježničkog akta potvrđuje da je i sadržaj isprave istinit.⁶⁷ Također, prednost se vidi i u činjenici da javnobilježnički akt ima svojstvo ovršne isprave (čl. 54. i čl. 55. Zakona o javnom bilježništvu, NN, 78/1993.,

29/1994., 162/1998., 16/2007., 75/2009., u daljnjem tekstu: ZJB) što strankama pruža najveću pravnu sigurnost.⁶⁸ S tim u vezi trebalo bi razmisliti i o solemnizaciji bračnog ugovora koji je sklopljen kao privatna isprava, s obzirom na to da je javni bilježnik u obvezi strankama objasniti prirodu i značenje pravnoga posla, a sam ugovor stječe snagu javnobilježničkog akta, odnosno ovršne isprave. U procesnopravnoj je teoriji također dominantan stav o poželjnosti sklapanja bračnog ugovora u obliku javnobilježničkog akta.⁶⁹

Vezano uz sadržaj, zanimljiv je prijedlog da se sklapanje ugovora o uzdržavanju predvidi kao samostalan ugovor ili kao dio bračnog ugovora kojim se, između ostalog, regulira i pitanje uzdržavanja u obliku javnobilježničkog akta. Prema *Šimoviću*, bračni bi drugovi mogli sklopiti ugovor o uzdržavanju tijekom braka te u postupku razvoda ili poništavanja braka, a ugovor bi mogli sklopiti nevjesta i ženik prije sklapanja braka, s time da bi tada ugovor imao odgodni učinak (proizvodio bi pravne učinke tek nakon što bi nevjesta i ženik sklopili brak).⁷⁰

Usporedno s intervencijama u pogledu uređenja bračnih ugovora, trebalo bi razmisliti o promjenama u načinu sklapanja ugovora za uređenje imovinskopravnih odnosa životnih partnera. S obzirom na to da životni partneri mogu ugovorom o imovini urediti svoje odnose glede partnerske stečevine drukčije nego je to predviđeno zakonskim režimom, pri čemu se ugovor sklapa u pisanom obliku te ga javni bilježnik ovjerava (arg. ex čl. 53. st. 2. i 3. ZŽP-a), istovjetno zahtjevu kod sastavljanja bračnog ugovora, ovdje bi se također mogao predvidjeti kao poželjan oblik javnobilježničkog akta.

Ako bi se otvorila mogućnost sklapanja ugovora o uzdržavanju kao samostalnog ugovora ili kao dijela bračnog ugovora kojim se, između ostalog, regulira i pitanje uzdržavanja u obliku javnobilježničkog akta za bračne drugove, bila bi primjenjiva i na životno partnerstvo osoba istog spola, s obzirom na to da se sukladno odredbi čl. 39. st. 2. ZŽP-a na životne partnere primjenjuju odredbe kojima se uređuje uzdržavanje između bračnih drugova.

Za razliku od većine promatranih pravnih sustava, naše uređenje ne poznaje obvezu unošenja sklopljenih bračnih i ugovora o imovini (životnih partnera) u registar. Uspostavljanje registra ta-

⁶⁶ U hrvatskoj pravnoj literaturi se o ovoj mogućnosti govori i na temelju postojećeg uređenja, premda ona nije izriječno predviđena. Tako vidi Aras Kramar (2017.), *op. cit.* (bilj. 5), str. 304.

⁶⁷ Klarić, Petar; Vedriš, Mladen, *Gradansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 127.

⁶⁸ Tako Majstorović, Irena, *Bračni ugovor – novina hrvatskoga obiteljskog prava*, Monografije Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2005., str. 188-189.; Šimović, Ivan, *Uzdržavanje bračnih i izvanbračnih drugova te istospolnih partnera – hrvatska rješenja i europski kontekst*, Revija za socijalnu politiku, 18(2011)3, str. 257-289., na str. 275.

⁶⁹ Tako Dika *op. cit.* (bilj. 1), str. 45. Aras Kramar (2020), *op. cit.* (bilj. 5), str. 240.

⁷⁰ Šimović, *op. cit.* (bilj. 68), str. 275.

kvih ugovora pravna teorija kod nas zagovara već duže vrijeme,⁷¹ a suglasni smo da bi to doprinijelo urednosti sustava i jačanju pravne sigurnosti za bračne drugove, odnosno životne partnere kao i poštene treće. Imajući u vidu spomenutu infrastrukturu za vođenje registara u nadležnosti HJK-a kao i iskustvo javnih bilježnika, njegovo ustrojavanje i vođenje trebalo bi biti bez poteškoća.

5. Zaključak

Komparativno istraživanje i usporedba s uređenjem u hrvatskom pravnom sustavu, kao i ranije provedene detaljne analize mogućnosti povjeravanja nadležnosti javnog bilježnika za provođenje sporazumnih razvoda, odnosno raskida životnog partnerstva, pružaju dostatnu podlogu za ukazivanje na potencijal takvog rješenja. Višestruke koristi u smislu rasterećenja izvanparničnog suda, brzina u postupanju kao i krajnja, potpuna afirmacija slobodne volje bračnih drugova, da brak koji su sklopili u formalnom činu pred matičarom kao državnim službenikom, sporazumno razvedu pred javnim bilježnikom kao povjerenikom suda, u proceduri koja se ne razlikuje od one pred izvanparničnim sudom to dodatno potvrđuju. U prilog povjeravanja javnim bilježnicima nadležnosti za sporazumni razvod braka u kojemu nema maloljetne djece nadalje govori i višegodišnje iskustvo te stečene kompetencije javnih bilježnika u provođenju ostavinskog postupka prema pravilima izvanparničnog postupka. Uz to, premda javni bilježnici ne obavljaju sudačku funkciju u užem smislu, način na koji tumačenjem i primjenom prava uređuju

71 Majstorović, *op. cit.* (bilj. 68), str. 213.; Čulo, Anica; Šimović, Ivan, Registar bračnih ugovora kao doprinos sigurnosti u pravnom prometu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 59(2009)5, str. 1029-1068.

odnose među strankama daje i drugim njihovim funkcijama obilježja slična izvanparničnom sudovanju. U tom smislu jasno je da se primarna zadaća javnobilježničke službe ne iscrpljuje u ulozi javnog pisara kao što je to u određenim povijesnim razdobljima bio slučaj, niti ih je moguće smatrati konkurencijom odvjetnicima pri sastavljanju privatnih isprava. Složenost poslova za koji su suvremeni javni bilježnici osposobljeni i koji su im do sada u hrvatskom pravnom sustavu povjereni (osobito komesarijalna i adjudikativna funkcija) približava njihov položaj nositelja javne službe sudačkome. Osobito se to očituje u poduzimanju radnji na zahtjev stranaka, ali po službenoj dužnosti, odnosno nezavisno od njihove volje. Istovremeno odvjetnici svoje radnje obavljaju isključivo po nalogu stranaka. Kod sklapanja pravnih poslova oblik i sadržaj te način sastavljanja javnobilježničkog akta (dužnost javnog bilježnika da stranke upozna s prirodom i značenjem te posljedicama sklopljenog pravnog posla) osigurava strankama pravnu zaštitu kakvu redovnim pravozaštitnim putem ostvaruju tek donošenjem odluke kojom se rješava prethodno nastali spor među njima (tzv. *preventivni sudac*⁷²). Iz svega navedenog da se zaključiti da je povjeravanje novih funkcija u rješavanju obiteljskopravnih odnosa javnobilježničkoj službi mnogo više nego pitanje postojanja osnove za tu intervenciju, uvjetovano je opredjeljivanjem zakonodavca za suvremeno u odnosu na tradicionalno poimanje uloge pojedinih tijela u rješavanju obiteljskopravnih odnosa.

72 Pülzer, Das Notariat im Zivilrechtssystem, u: Das moderne Notariat, Strukturen und Aufgaben, 1993., 8., 9. Njemački Savezni javnobilježnički red iz 1961. u § 1. određuje da se javni bilježnici postavljaju kao nezavisni nositelji javne službe radi posvjedočenja pravnih događaja sastavljanjem isprava i za obavljanje drugih zadaća na području preventivne pravne zaštite (auf dem Gebiete der vorsorgenden Rechtspflege) (§ 1). U tom se smislu govori i o Richter im Vorfeld – usp. Pützer, *op. cit.*, 8. kod Dika, Mihajlo, „Izvanparnična“ i koncilijacijska funkcija javnih bilježnika – *de lege lata i de lege ferenda*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 59(2009)6, str. 1153-1177., na str. 1154.

(New) functions of public notaries in deciding in family matters – Croatian regulation and comparative solutions

Summary

The absent of the reform of Croatian Non-contentious law on the one hand and the tendency to transfer divorce proceedings and proceedings in family matters from the jurisdiction of courts to public notaries in EU Member States on the other, have been a cause of a debate of the adequacy of introducing similar solutions in Croatian legal system, which this paper explored. The central issue is a question of which (new) function in deciding on family matters would be appropriate for public notaries, having in mind the existing legal framework in Croatia; the competence of public notaries; the traditional understanding of the role of courts in family disputes and the rising trends of strengthening of the party autonomy in their resolution. A comparative research to the legal systems of Estonia, France, Greece, Latvia, Luxembourg, Netherlands, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia and Spain will be used in order to try to answer it. Based on the research results of different models, a possibility of their application will be examined and de lege ferenda recommendations for their operationalisation and functionality in Croatian legal system.

Key words: *public notary, family matters, divorce, marriage, life partnership*

Viktorija Nikolić, mag. iur., javnobilježnički prisjednik u Zagrebu, u uredu javnog bilježnika Marije Baković, viktorija.nikolic7@gmail.com, polaznica Poslijediplomskog specijalističkog studija Gradanskopravna i obiteljskopravna znanost na Pravnom fakultetu u Zagrebu, diplomirani pravnik.

Hana Hobljaj, mag. iur., javnobilježnički prisjednik u Murskom Središću, u uredu javnog bilježnika Ruže Hobljaj i stalni sudski tumač za slovenski jezik, hana.hoblaj@gmail.com, polaznica Poslijediplomskog specijalističkog studija Pravo društava i trgovačko pravo na Pravnom fakultetu u Zagrebu, diplomirani pravnik.

Mira Grbac, mag. iur. univ. spec. polit. Javni bilježnik sa službenim sjedištem u Vodicama, sveučilišni specijalist politologije i doktorand Trgovačkog prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu, mira.grbac@gmail.com, diplomirani pravnik i sveučilišni specijalist politologije iz područja sigurnosne politike Republike Hrvatske te polaznica doktorskog studija Pravo društava i trgovačko pravo na Pravnom fakultetu u Zagrebu.

UDK 347.961.1(497.5)

347.133.8(497.5)

347.121.2(497.5)

Izvorni znanstveni rad

Primljeno (Received): 20. 08. 2021.

Prihvaćeno (Accepted): 16. 09. 2021.

Anticipirano odlučivanje građana u Republici Hrvatskoj

Anticipirano odlučivanje građana u Republici Hrvatskoj relativno je novo pravno područje koje pojmovno obuhvaća institute anticipiranih naredbi, punomoći i obvezujućih izjava. Korištenje spomenutih instituta anticipirano je jer se istima unaprijed formalno-pravno definiraju, a time i osiguravaju, određene buduće i moguće situacije u kojima nemogućnost davalca takvih naredbi, punomoći ili izjava da aktivno sudjeluju i odlučuju kompenzira navedeni pisani dokument ili na temelju tog dokumenta imenovani punomoćnik. Sudjelovanjem javnih bilježnika u tom pravnom području ostvaruje se na pojedinačnoj, ali i općoj društvenoj razini normativna perfekcija i sadržajna verifikacija ovog pravnog posla te pravna zaštita podnositelja takvih akata koji na taj način dobivaju mogućnost da ih javni bilježnik pouči i savjetuje te tako doprinese afirmaciji i zaštiti njihovih interesa i prava. Osnovna postavka ovog rada izražena je potreba za promicanjem veće praktične primjene ovih pravnih poslova širenjem društvene svijesti o njihovu postojanju i pozitivnim konotacijama koje iz njih proizlaze. Time bi se postigla veća zaštita autonomnih prava određenih kategorija osoba, što bi u konačnici rezultiralo jačanjem pravne sigurnosti.

Ključne riječi: *anticipirano odlučivanje građana, anticipirane naredbe, anticipirane punomoći, obvezujuće izjave, javni bilježnici, pravna zaštita, autonomna prava, pravna sigurnost*

UVOD

Anticipirano¹ odlučivanje koje se odnosi na anticipirane naredbe, punomoći i obvezujuće izjave obuhvaća mlado pravno područje i relativno nov institut koji je u općoj društvenoj, ali i stručnoj i profesionalnoj javnosti nedovoljno afirmiran i prepoznat. Za potrebe ovog rada koristit ćemo termine „anticipirani oblici

1 Prema definiciji hrvatskog jezičnog portala anticipirati znači „predvidjeti/predvidati buduće događaje; očekivati“ „djelovati unaprijed kako bi se što spriječilo; preduhitriti“. Također, taj pojam ima i sljedeće značenje: „Anticipirati – učiniti neko djelo u vremenu prije onog vremena kad će postati opće dobrom iznijeti stavove koji će se u drugo vrijeme potvrditi ili koji će drugi zastupati; preduhitriti u čemu, prednjačiti.“ prema definiciji preuzetoj iz Anić V. „Rječnik hrvatskog jezika“ Novi Liber (1996), str. 12; Osim toga, značenje riječi „anticipacija“ označava i stvaranje suda unaprijed, spoznaja koja prethodi iskustvu, prema Anić V. „Rječnik hrvatskog jezika“ Novi Liber (1996), str. 12.; Anticipiranim odlučivanjem građani mogu donijeti odluke za neke buduće situacije ili događaje za koje se nadaju da se neće niti dogoditi, ali za koje žele, u slučaju da se ipak dogode, jasno i nedvojbeno očitovati svoju volju, odrediti osobu koja će je valjano moći očitovati u njihovo ime, posebno u slučaju ako uslijed određenih životnih okolnosti te psihofizičkog stanja u budućnosti budu onemogućeni davati valjane i obvezujuće izjave, informirane pristanke ili odbiti davanje informiranog pristanaka. Objašnjenje pojma hrvatskog jezičnog portala vidi na poveznici https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fvIWA%253D%253D (datum pristupa 24. 7. 2021.)

Viktorija Nikolić

Hana Hobljaj

Mira Grbac

odlučivanja“, „anticipirano odlučivanje“ ili „anticipirane odluke“, koji objedinjeno obuhvaćaju anticipirane naredbe, punomoći i obvezujuće izjave. Taj institut u svojoj biti predstavlja emanaciju zaštite interesa ljudi i njihovih prava na autonomno odlučivanje u slučajevima i životnim situacijama kada postanu nesposobni brinuti o svojem zdravlju i životu. Unatoč svojoj važnosti, ovaj normativno i praktično prilično nepoznat institut nije uspio ostvariti svoj značaj i zaživjeti.

Anticipirano odlučivanje građana predstavlja skup pravnih poslova kojima je svrha da se unaprijed odrede, definiraju i dokumentiraju određene buduće situacije te da takvi formalno-pravni akti i na temelju njih imenovani punomoćnici oživotvore volju i namjeravane učinke davatelja takvih izjava i punomoći. Svrha je ovog rada analiza problematike povezane s nepoznavanjem tog pravnog područja te predlaganje rješenja s ciljem društvenog prihvatanja i primjene anticipiranih oblika odlučivanja građana. Smatramo kako se samo kontinuiranim i multidisciplinarnim pristupom toj problematici te zajedničkim djelovanjem profesija koje djeluju u teorijskoj i praktičnoj primjeni tog instituta može postići ekspanzija njegove društvene afirmacije. U tome smo smislu stava kako bi bilo potrebno osmisliti i provesti sveobuhvatne edukacije i savjetovanja s ciljem promoviranja pravnih poslova anticipiranog odlučivanja. Stoga je potrebno napomenuti kako su već bila izražena nastojanja Hrvatske javnobilježničke komore (u nastavku teksta: HJK) da građanima približi i objasni djelovanje anticipiranih oblika odlučivanja.²

Ovaj je rad podijeljen na osam cjelina uz zaključak. Drugi dio rada odnosi se na anticipirano odlučivanje građana u Sjedinjenim Američkim Državama s posebnim osvrtom na pravni sustav *common law*. U radu se nismo posebno reflektirali na kontinentalni pravni sustav s obzirom na to da je on već bio predmetom analiziranja mnogih autora, a, osim toga, dijelom se analizira kroz sustav anticipiranog odlučivanja koji je u primjeni u Republici Hrvatskoj i koji pripada tom pravnom krugu. Lako je zaključiti da je anticipirano odlučivanje u pravnom sustavu *common law* praktično u većoj uporabi. Međutim mišljenja smo da je u Republici Hrvatskoj formalno-pravna podloga tog instituta postavljena na sigurnijem temelju koji uključuje sudjelovanje javnih bilježnika kao profesionalnih i nepristranih povjerenika stranaka i sudionika tih pravnih poslova. A *contrario* tomu, u pravnom sustavu *common law*³

uloga javnog bilježnika svedena je na ovjeravanje potpisa stranaka i preslika određenih isprava te on ni ne mora biti pravnik da bi se bavio tim zvanjem. U trećem dijelu rada analizira se u Republici Hrvatskoj *de lege lata* formalna i sadržajna konstrukcija anticipiranih oblika odlučivanja koja je normativno razrađena u više posebnih zakona. Ujedno se predlažu rješenja *de lege ferenda* koja bi pojednostavnila primjenu tog instituta, približila ga građanima te tako polučila njegovo pragmatično i sveobuhvatno korištenje i publiciranje. Četvrti dio rada razmatra sudjelovanje javnih bilježnika kao službenih osoba ovlaštenih za sastav i javnobilježničku potvrdu (solemnizaciju) anticipiranih oblika odlučivanja. U tom se dijelu analiziraju i uspoređuju vrste isprava kojima se anticipirano odlučuje, sukladno njihovoj sadržajnoj i formalno-pravnoj prirodi. Prilikom pisanja ovog rada pretražena je sudska praksa koja se odnosi na postupke pokrenute povodom anticipiranih naredbi i punomoći te obvezujućih izjava. Smatramo značajnim napomenuti kako nepostojanje sudske prakse potvrđuje tezu o nedovoljnoj društvenoj afirmaciji tog instituta, a koja proizlazi iz njegova nepoznavanja kako od strane laika tako i od određenih profesionalnih kategorija koje bi ga već po svojoj vokaciji trebale poznavati. Razloga je takvu stanju više, a dijapazon problema povezanih s navedenim institutom najčešće polazi od fragmentirane i nedovoljno razrađene normativne sfere koja uređuje anticipirano odlučivanje. Ti problemi dijelom nastaju i zbog činjenice da se radi o relativno novom pravnom institutu čija praktična primjena nije dovoljno zaživjela da bi se kod građana stvorila svijest i potreba za osiguranjem pomoću toga instituta normiranih okolnosti i situacija. Može se ustvrditi kako praktične primjene ne može ni biti kad uopće ne postoji dovoljna društvena percepcija toga instituta. Osim toga, normativna regulacija anticipiranog odlučivanja građana u Republici Hrvatskoj, osim što je parcijalna i nedovoljna, nije obuhvatila neke buduće ali i moguće situacije. U petom dijelu rada napravljena je poredbeno-pravna analiza primjene tog instituta u posttranzicijskim državama nastalim raspadom bivše Jugoslavije. Istom analizom utvrđeno je da ostale države ne poznaju taj institut, osim u Republici Sloveniji, u kojoj je on u primjeni u suženom opsegu i formalno-pravno jednostavnijem obliku koji zahtijeva samo ovjeru potpisa stranaka, odnosno za čiju se perfekciju ne traži oblik javne isprave. Šesti dio govori o praktičnim problemima povezanim s antici-

2 <https://www.hjk.hr/Naslovnica/Vijesti/ArticleId/180/oamid/602> (datum pristupa: 23. 7. 2021.)

3 Više o notarijatu tipa *common law* te njegovoj usporedbi s latinskim tipom notarijata vidi u Grbac M. „Tranzicija javnobilježničke

službe - od tradicije do elektrifikacije“ Javni bilježnik, studeni 2016., br. 43., str. 107-112.

piranim odlučivanjem te predlaže rješenja prema kojima bi se javnim bilježnicima omogućilo lakše sastavljanje i veću primjenu tog instituta, dok bi se liječnicima trebalo osigurati da mogu s punim povjerenjem postupati u skladu s anticipiranim očitovanjima svojih pacijenata. U sedmom dijelu rada obrazložena i evaluirana empirijska istraživanja potvrđuju osnovnu postavku ovog rada, odnosno stanje društvene neosviještenosti o mogućoj primjeni anticipiranih oblika odlučivanja. Isto takvo stanje prikazuje i malen broj upisanih anticipiranih oblika odlučivanja i njihovih opoziva koji su registrirani u elektroničkom registru koji vodi HJK, a o čemu će biti riječi u nastavku teksta. U osmom dijelu rada predlažu se određena rješenja koja bi povećala praktičnu uporabu navedenog instituta. Hipotetski se može pretpostaviti da bi primjena tog instituta bila mnogo veća te da bi on bio privlačan građanima kada bi bili upoznati s njegovim obilježjima i mogućom primjenom u praksi. U vrijeme pisanja ovog rada relativno je malen broj anticipiranih oblika odlučivanja sastavljen ili solemniziran, ali njihova mogućnost primjene i nužnost njihova proširenja, kao i potreba za njima, s vremenom će postajati sve veće i značajnije te smatramo da će se povećati broj zahtjeva za sastavljanjem ili solemnizacijom takvih vrsta isprava. Takvo bi stanje trebalo nastati i zbog toga što ima sve više ljudi starije životne dobi i jer su obitelji sve manje i sve je manji krug osoba (srodnika) koji su, kako po zakonu tako i pozivanjem na moralna i etička načela, dužni brinuti jedni o drugima. Dakle te osobe morat će izvan kruga obitelji kao osnovne društvene jedinice tražiti pogodna anticipirana rješenja za osiguravanje svojeg prava na samoodređenje i autonomno odlučivanje u situacijama kada više nisu sposobne samostalno donositi odluke. Vjerujemo da bi većom primjenom ovoga instituta došlo i do potrebe za njegovim detaljnijim normiranjem, možda čak i u vidu donošenja posebnog zakona kojim bi se obuhvatili svi slučajevi ili većina situacija i slučajeva u kojima bi se on mogao primjenjivati. U nastavku teksta, uz prikaz komparativno-pravnih i povijesnih sastavnica te divergencijom oblika i vrsta anticipiranih naredbi, punomoći i obvezujućih izjava i njihove trenutne regulacije u Republici Hrvatskoj, naglašavamo važnost i skrećemo pozornost na smisao i značaj tog instituta. Predmnijevamo kako će u skoroj budućnosti na području Republike Hrvatske društvene promjene na razini obitelji te pozitivne konotacije koje proizlaze iz tog instituta dijelom rezultirati njegovom većom primjenom u praksi.

II. ANTICIPIRANO ODLUČIVANJE GRAĐANA U SJEDINJENIM AMERIČKIM DRŽAVAMA

Za razliku od kontinentalnog pravnog sustava, sustav *common law* koji obuhvaća prostor SAD-a odlikuje dulje postojanje i praktična primjena anticipiranih oblika odlučivanja građana. Tako je ujedno i zato što je odlika demokratskih sustava, neovisno koliko o pravnom sustavu, da prepoznaju i jačaju autonomiju pojedinca i njegovo pravo na samoodređenje. Ipak, dimenziju anticipiranih odlučivanja odlikuje mnogo momenata povezanih s etikom, moralom, vjerom i sl., te je potrebno u svakom pojedinačnom slučaju provesti test razmjernosti i utvrditi prevagu između autonomnih prava određene jedinice i društvenih načela koja štite čovjekovo zdravlje i život. Prema nekim istraživanjima, oko 37 % odraslih Amerikanaca načinilo je neki od oblika anticipiranog odlučivanja.⁴ Ako taj podatak usporedimo s podatcima o načinjenim anticipiranim naredbama, punomoćima i obvezujućim izjavama na području Republike Hrvatske, potvrđuje se teza o nedovoljnoj društveno afirmiranoj i iskusnoj primjeni anticipiranih oblika odlučivanja u nas.

2.1 POVIJESNI RAZVITAK INSTITUTA U SJEDINJENIM AMERIČKIM DRŽAVAMA

Povijesne determinante razvitka sustava anticipiranog odlučivanja građana najprije nalazimo u državama koje pripadaju pravnom sustavu *common law* (anglosaksonskom). Kao preteča *advanced directives*⁵ (anticipiranih naredbi) spominje se slučaj Karen Quinlan iz 1976. godine.⁶ Radilo se o mladoj djevojci u teškom komatoznom stanju za koju su roditelji uspjeli putem suda u žalbenom postupku ishoditi da ju se ne održava na životu posredstvom respiratora. Isti je slučaj polučio enormnu pažnju i medijsku pozornost te je s moralnog, vjerskog, bioetičkog⁷ i gledišta građanskih prava podijelio stajališta. Taj je predmet predstavljao gradivni element nastanka anticipiranih naredbi i punomoći⁸, s

4 <https://www.reuters.com/article/us-health-usa-advance-directives-idUSKBN19W2NQ> (datum pristupa 24. 7. 2021.)

5 Prema Black's Law Dictionary, *Advanced directives* (anticipirane naredbe) su dokumenti koji stupaju na snagu u slučaju nečije nesposobnosti za odlučivanjem te kod imenovanja surrogatnog donositelja odluka o zdravstvenim pitanjima, Garner B.A., Black H.C. *Black's Law Dictionary*, Eight Edition, Paul M.N., Thomson/West (2004) str. 57;

6 <https://law.justia.com/cases/new-jersey/supreme-court/1976/70-n-j-10-0.html> (datum pristupa 13. 7. 2021.)

7 bioetika (bio- + etika) (medicinska etika), grana etike koja se bavi proučavanjem ljudskoga ponašanja na području biomedicinske znanosti, s osobitim naglaskom na moralne vrijednosti i načela; podatak preuzet s: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=7730> (datum pristupa 13. 7. 2021.)

8 <http://10569724.weebly.com/> (datum pristupa 29. 7. 2021.)

obzirom na to da je kroz njega prvi put utvrđena i evaluirana potreba pojedinca za samoodređenjem u određenim nepredvidivim budućim životnim situacijama. Polazilo se od premise kako osoba u stanju punog mentalnog kapaciteta mora moći ostvariti neka od najviših ustavnih i građanskih prava tako da definira situacije u kojima, u slučaju svoje umne i tjelesne insuficijencije, može sama anticipirano odrediti postupke koji se na njoj smiju ili ne smiju primjenjivati te osobe koje o takvim postupcima mogu odlučivati. Anticipirano odlučivanje građana u SAD-u odnosi se na izbor liječenja i imenovanje punomoćnika koji ima pravo donositi odluke u ime davatelja takve punomoći ako on postane nesposoban donositi odluke u svoje ime. Kako je vidljivo iz prethodnog teksta, taj institut na području SAD-a odnosi se na medicinsku sferu i zaštitu prava pacijenata, ali i duševno poremećenih osoba.⁹ Nešto se manje u praksi koristi potonja vrsta anticipiranog odlučivanja, koja se odnosi na mentalno zdravlje. Ta anticipirana naredba, koja je vrlo slična onoj koja se odnosi na zdravlje pacijenta, pravni je akt načinjen u vrijeme punog mentalnog kapaciteta te sadrži upute u vezi s liječenjem ili postupcima i radnjama koje davatelj takve naredbe želi ili ne želi u budućnosti, ako se nade u situaciji nesposobnosti za rasuđivanje. Ta vrsta anticipirane naredbe ujedno omogućuje imenovanje punomoćnika koji može donositi odluke o liječenju u slučaju insuficijencije mentalnog zdravlja.

2.2. VRSTE ANTICIPIRANIH NAREDBI U SAD-U

Tri najpoznatije vrste anticipiranih naredbi, odnosno *advanced directives* su *living will*, *health care proxy* i *power of attorney*. U nastavku teksta ti pojmovi razdijeljeni su prema osnovnim obilježjima te pravnim i medicinskim učincima koji iz njih proizlaze.

Pojam *living will*, odnosno životne želje ili oporuke, prvi je put upotrijebio 1969. godine američki odvjetnik Louis Kutner.¹⁰ Taj odvjetnik bio je aktivist u udruzi koja se zalagala za pravo na dostojanstvenu smrt pa je stvorio dokument sličan konvencionalnoj oporuci u kojem je sastavljač oporuke mogao dati pisani dokaz o uputama u vezi s medicinskim intervencijama i njegom u posljednjim danima svog života i dok se pacijent još uvijek smatrao kompetentnim.¹¹ Dokument u nazivu obuhvaća ri-

ječ „živiljenje“, odnosno razdoblje prije smrti davatelja takve izjave i stupa na snagu prije smrti.¹² Da bi moglo doći do tvorbe takve vrste akta, potrebno je da se njegov sastavljač nade u situaciji moguće prijetnje svojem zdravstvenom stanju te realne mogućnosti mentalne nesposobnosti za donošenjem budućih odluka o svojem zdravlju, medicinskim postupcima i s time povezanim relacijama. Autori takvih vrsta akata u njima najčešće određuju buduće vrste i načine medicinskih postupaka i zahvata kojima žele ili ne žele biti obuhvaćeni, npr. održavanje ili neodržavanje na životu na medicinskim aparatima, transfuzija krvi i sl. Što se tiče perfekcije ovog jednostranog pravnog posla, situacija je različita u pojedinim saveznm državama. U većini država bit će potrebno da se takav dokument potpiše pred dvojicom svjedoka koji ga istodobno potpisuju, dok će u nekim državama isto biti potrebno i ovjeriti kod javnog bilježnika.¹³

Health care proxy kao anticipirana punomoć vrsta je pravnog posla kojim određena osoba imenuje punomoćnika koji će u slučaju njezine nemogućnosti odlučivati o medicinskim postupcima i zahvatima. Takva osoba pravno ima isti kapacitet odlučivanja kao i osoba koja ju je odredila da u njezino ime odlučuje.¹⁴ Kad i ako davatelj takve anticipirane zdravstvene odluke postane nesposoban samostalno odlučivati, punomoćnik ili agent može donositi odluke prema željama ili uputama davatelja takve punomoći. Po potrebi, punomoćnik ili agent može se savjetovati s medicinskim timom davatelja punomoći, s osobama koje njeguju takvu osobu ili vode brigu o njezinu zdravlju. U slučaju da želje davatelja punomoći u određenoj situaciji nisu poznate, opunomoćenik ili agent donijet će odluku na temelju onoga što smatra da je u skladu s interesima i željama davatelja punomoći. Ako se davatelju punomoći sposobnost samostalnog donošenja medicinskih odluka vrati, punomoćnik ili agent više ne može nastaviti donositi medicinske odluke. Kod izbora budućeg punomoćnika potrebno je voditi računa o tome da to bude osoba koja je bliska davatelju punomoći i koja će u slučaju potrebe znati izabrati vrstu liječenja, medicinski tretman, vrstu postupka ili odbiti isto prema stavovima i željama opunomoćitelja. Razlika između *health care proxy* i *living will* jest u tome što se kod imenovanja medicinskog punomoćnika poimence određuje osoba koja u slučaju buduće nemoguć-

9 https://www.researchgate.net/publication/228200107_Advance_Directives_in_Mental_Health_Care_Hearing_the_Voice_of_the_Mentally_Ill (datum pristupa 13. 7. 2021.)

10 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC539578/> (datum pristupa 13. 7. 2021.)

11 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2445424921000121> (datum pristupa 14. 7. 2021.)

12 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC539578/> (datum pristupa 13. 7. 2021.)

13 <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/finalization-requirements-health-care-directives.html> (datum pristupa 19. 7. 2021.)

14 https://www.medicinenet.com/advance_directives/definition.html (datum pristupa 19. 7. 2021.)

nosti ima pravo donositi odluke o izboru ili odbijanju medicinskih postupaka, dok je potonja vrsta akta upravljena prema nepoznatom krugu osoba koje moraju odlučivati sukladno definiranim uvjetima tvorca takve vrste isprave.

Power of attorney je vrsta akta, a naziva se još i *durable power of attorney* ili *medical power of attorney*. Trajna punomoć omogućuje pojedincu da vrši bankovne transakcije, potpisuje čekove socijalnog osiguranja, pokreće postupak utvrđivanja invalidnosti ili ispisuje čekove za plaćanje računa za komunalne usluge i druge usluge dok je davatelj punomoći zdravstveno onesposobljen.¹⁵ Razlika između te vrste punomoći i imenovanja medicinskog punomoćnika u tome je što trajna punomoć ovlašćuje opunomoćitelja da donosi financijske, a ne zdravstvene odluke.¹⁶ Osim više navedenih vrsta anticipiranih naredbi, na području SAD-a, koriste se još i *Do Not Resuscitate Order*, tj. nalog kojim pacijent odbija oživljavanje te *Physician's Orders for Life-Sustaining Treatment (POLST)* koji sadrže upute o nizu zdravstvenih postupaka koje bi pacijent zatražio ili odbio u određenim hitnim situacijama (npr. želi li kardiopulmonalnu reanimaciju i sl.)¹⁷

2.3. PERFEKCIJA ANTICIPIRANOG ODLUČIVANJA GRAĐANA U SAD-U, DRUŠTVENA SPOZNAJA O TOM INSTITUTU I PROBLEMI U PRAKSI

Formalnopravni uvjeti na temelju kojih se tvore anticipirane naredbe i punomoći u nekim saveznim državama slijede obrasce propisane u državnim zakonima, dok druge sastavljaju odvjetnici ili čak sami pacijenti.¹⁸ Kao što je spomenuto, perfekcija pravnog posla anticipiranog odlučivanja građana u SAD-u ostvaruje se potpisivanjem anticipirane naredbe ili punomoći pred dvojicom svjedoka ili javnobilježničkom ovjerom na takvom dokumentu. U određenim situacijama bit će potrebna i javnobilježnička ovjera i potpis svjedoka. S obzirom na drukčiji značaj i cjelokupnu pozadinu profesije javnog bilježnika, kod usporedbe *common law* i kontinentalnog pravnog sustava može se zaključiti da je formalno-pravna podloga anticipiranog

odlučivanja građana u kontinentalnom pravnom sustavu postavljena na višem pravnom temelju jer uključuje sudjelovanje javnih bilježnika kao nepristranih povjerenika koji po napatku stranke takve isprave sastavljaju ili potvrđuju sukladno kogentnim zakonskim uvjetima. To se posebno odnosi na način i proces sastavljanja anticipiranih oblika odlučivanja u Republici Hrvatskoj te autentičnost i istinitost takve isprave. O istom će biti nešto više govora u nastavku teksta, u dijelu rada koji govori o vrstama i obliku javnobilježničkih isprava kojima se anticipirano odlučuje u Republici Hrvatskoj. U pogledu pravozaštitne funkcije nema nekih većih odstupanja između hrvatskog i američkog modela. Kako je već rečeno, u SAD-u, bez obzira na blaže formalno-pravne preduvjete, prava koja se štite ovakvim ispravama odavno su prepoznata, kao što je prepoznata i potreba njihove zaštite. Američki Kongres je 1989–1990. izglasao *Patient Self Determination Act of 1990*¹⁹ (u nastavku teksta: PSDA) koji je zakonodavno implementiran 1991. godine. PSDA zahtijeva da sve bolnice, domovi za njegu, starački domovi i ustanove za pomoć pacijentima koji primaju subvencije od *Medicare*²⁰, (saveznog zdravstvenog osiguravajućeg programa)²¹ pitaju pacijente jesu li napravili anticipiranu naredbu ili ne.²² PSDA također predviđa subvencije u situacijama kada se pacijente pita žele li saznati više o anticipiranim naredbama, a koji ujedno tada mogu i sudjelovati u edukaciji o tim vrstama dokumenata (Page (2018), a prema Nolan i Bruder, 1997).²³ PSDA je trebao povećati poznavanje anticipiranih oblika odlučivanja i povećati njihovu uporabu (Page (2018), a prema Cugliari, Miller i Sobal, 1995)²⁴. Glede perfekcije tog pravnog posla, treba napomenuti kako situacija u pojedinim saveznim državama varira. Radi unifikacije, *National Conference of Commissioners on Uniform State Laws* (Nacionalna konferencija povjerenika o jedinstvenim državnim zakonima) 1993. godine donijela je jedinstveni *Zakon Uniform Health-Care Decisions Act (UHCA)*²⁵ koji sadrži obrazac zdravstvene

15 https://www.medicinenet.com/advance_directives/definition.htm (datum pristupa 19. 7. 2021.)

16 <https://www.hss.edu/health-care-proxy.asp> (datum pristupa 19. 7. 2021.)

17 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK459133/> (datum pristupa: 24. 7. 2021.)

18 <https://www.cancer.org/treatment/finding-and-paying-for-treatment/understanding-financial-and-legal-matters/advance-directives/types-of-advance-health-care-directives.html> (datum pristupa 19. 7. 2021.)

19 <https://www.congress.gov/bill/101st-congress/house-bill/4449> (datum pristupa 24. 7. 2021.)

20 <https://www.medicare.gov/care-compare/> (datum pristupa 24. 7. 2021.)

21 <https://www.reuters.com/article/us-health-usa-advance-directives-idUSKBN19W2NO> (datum pristupa 24. 7. 2021.)

22 Page D.G. „The barriers to completing an advance directive: the perspectives of healthcare professionals” A dissertation submitted to the faculty of the University of North Carolina at Chapel Hill in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Public Health in the Department of Health Policy and Management in the Gillings School of Global Public Health. (2018), str. 22.

23 *Ibid.*

24 *Ibid.*

25 <https://definitions.uslegal.com/u/uniform-health-care-decisions-act/> (datum pristupa 21. 7. 2021.)

punomoći s pisanim uputama o medicinskoj zaštiti. Taj su zakon usvojile mnoge države u SAD-u.²⁶ Ipak, bez obzira na nastojanja američke politike u osiguranju buduće autonomije određenih kategorija osoba, u praksi se ukazuju mnogi problemi povezani s anticipiranim odlučivanjem građana u SAD-u. Takve praktične prepreke najčešće nastaju iz etičkih i moralnih ili vjerskih razloga. Kao jedna od najčešće povezanih pojava s tim institutom je priziv savjesti²⁷. Ostvarenje priziva savjesti²⁸ u medicini odnosi se na odbijanje određenih medicinskih postupaka od strane zdravstvenih djelatnika i liječnika, a koji se kose s njihovim moralnim, etičkim ili vjerskim načelima. Radi se o pojedinačnom pravu koje je ograničeno jer se ne smiju uzrokovati trajne posljedice po život i zdravlje pacijenta, a zdravstvena ustanova mora imati osigurane druge zdravstvene radnike koji moraju biti u stanju izvršiti radnju koju prizivatelj savjesti odbija. Nekim pacijentima vjerska načela nalažu da u slučaju da im život bude ugrožen odbiju transfuziju krvi. Tako je u predmetu *Fosmire v. Nicoleau* (1990) pred *New York Court of Appeals, U.S.* žalbeni sud utvrdio da pacijent ima osobno, opće i zakonsko pravo odbiti transfuziju.²⁹ Međutim to pravo nije apsolutno i možda će u određenim okolnostima morati odstupati pred državnim interesima, iako u tom slučaju bolnica nije utvrdila nijedan državni interes koji bi u tim okolnostima nadjačao prava pacijenta.³⁰ Radi se o pacijentici Jehovinoj svjedokinji koja je nakon carskog reza u stanju opasnom po život odbila transfuziju krvi iz vjerskih, ali i medicinskih razloga tvrdeći kako bi joj istom mogla biti prenesena neka bolest (npr. AIDS). Dakle, nesumnjivo je kako će se deontologija liječničke profesije³¹ u određenim situacijama sukobiti s pravom pacijenta na samo-određenje.

Kako kaže sudac Vrhovnog suda SAD-a, Warren Burger u slučaju poput onog *Karen Ann Quinlan*, (koja je predmet medicinskih i pravnih rasprava u pitanju održavanja na životu ili ne), pravo i etički standardi nisu predmet istraživanja i otkrivanja, oni su plodovi polaganoga evolutivnog procesa.³²

26 *Ibid* (datum pristupa 21. 7. 2021.)

27 <https://www.ombudsman.hr/hr/priziv-savjesti/> (datum pristupa 20. 7. 2021.)

28 Više o prizivu savjesti zdravstvenih radnika vidi u Čizmić J. „Pravo zdravstvenih radnika na priziv savjesti“ Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (2016) v. 37 br.1. 753-786.

29 <https://casetext.com/case/matter-of-fosmire-v-nicoleau> (datum pristupa 20. 7. 2021.)

30 *Ibid* (datum pristupa 20. 7. 2021.)

31 Više o deontologiji liječničke profesije vidi u: Miličić V. „Deontologija profesije liječnik - Život čovjeka i integritet liječnika-čudoredna raskrižja bioetike“, Zagreb, 1996.

32 Šeparović Z. „Život doveden na rub“ intenzivna medicina, tzv. pravo na smrt, eutanazija, utvrđivanje smrti, Transplantacija, Rev.

Pravo ne istražuje kao što to čini znanost i medicina, ono reagira na društvene potrebe i zahtjeve.³³ Problem može nastati i u slučaju imenovanja punomoćnika koji je ovlašten donositi odluke o medicinskim postupcima i zahvatima, a koji je često iz kruga vrlo bliskih osoba. Tako se može dogoditi da autonomiju pacijenta nadvlada želja bliske osobe. Ta bliska osoba koja je ujedno i imenovani anticipirani punomoćnik može odlučiti o izboru neke metode medicinskog liječenja koju pacijent ne bi izabrao. Autonomija je pravo određene osobe, ali to pravo zahtijeva moć svoje realizacije.³⁴ Upravo se u slučaju anticipiranih naredbi i punomoći pojavljuje tendencija kontradikcije između prava na autonomiju i mogućnosti njezinog ostvarenja. Neki autori (Baron 2019)³⁵ smatraju kako je jedan od najupečatljivijih aspekata literature o kraju života i donošenja odluka o zdravstvenoj zaštiti upravo empirizam.³⁶ U spoznajnom je smislu situacija u SAD-u glede primjene navedenog instituta prilično transparenta i kvantitativno obuhvatna, ali je otežavajuća njegova praktična provedba. Ta je provedba postavljena na varijabli vremenskog i zdravstvenog (tjelesnog i umnog) odstupanja između trenutka u kojem je anticipirana naredba ili punomoć bila sačinjena i trenutka u kojem se ista mora provesti u djelo. Jedan od problema je taj što nika da ne možemo sa sigurnošću znati kakvu bi odluku trenutno nesposobna osoba donijela u situaciji da je kompetentna odlučivati i bi li se držala želje koju je izrazila u prethodnim situacijama.³⁷ Sljedeći problem je u registriranju i publiciranju postojanja anticipiranih oblika odlučivanja, iako na području SAD-a postoje javni registri namijenjeni upravo toj svrsi (*U.S. Care plan registry – USACPR*)³⁸. U suprotnom, ako anticipirana naredba ili punomoć nije registrirana i elektroničkim putem povezana s kartonom pacijenta te ako postoji samo u papirnatom obliku, događa se da se ista zagubi ili jednostavno zanemari, pogotovo u situacijama kada medicinski tim mora hitno djelovati. Prema mišljenju stručnjaka, u takvim situacijama jedino može pomoći niz neprekidnih razgovora s rodbinom ili

za soc., Zgb., Vol XXI (1990) No 2., str. 299.

33 *Ibid*, str. 299.

34 Evans J., MD, MPH, CMD, „Advance Directives vs. Family Decisions“ Medical Ethics, Caring for the ages, (2010) str. 22.

35 Baron J. „Fixed Intentions: Wills, Living Wills, and End-of-Life Decision Making“ Research Paper No. 2019-30, Temple University, Basley school of law (2019), str. 40.

36 empirizam (prema grč. *ἐμπειρία*: iskustvo), filozofski smjer koji temelji spoznajnoteorijsko stajalište na iskustvu kao osnovnom izvoru spoznaje, a to određuje njegove mogućnosti i granice. Više o pojmu vidi na poveznici: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=17853> (datum pristupa 24. 7. 2021.)

37 Horn R.J., „Advance Directives in English and French Law: Different Concepts, Different Values, Different Societies“, *Health Care Anal* (2014) str. 62.

38 <https://www.usacpr.net/> (datum pristupa 01. 8. 2021.)

prijateljima pacijenta koji su im ostavili anticipiranu naredbu te kojima se liječnici mogu obratiti u slučaju potrebe.³⁹ Kao što je iz prethodnog teksta vidljivo, na području SAD-a su s ovim institutom povezani praktični problemi koji se pojavljuju u njegovoj primjeni neovisno o tome koliko je detaljno razrađen propisima, poznat među korisnicima i definiran samim aktom.

III. ANTICIPIRANO ODLUČIVANJE GRAĐANA U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1 OPĆENITO O RAZVOJU INSTITUTA ANTICIPIRANOG ODLUČIVANJA NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE

U nastavku teksta iznosi se prikaz stanja povezanog s društvenom spoznajom instituta anticipiranog odlučivanja. Osobito je problematična činjenica što su građani Republike Hrvatske nedovoljno upoznati s postojanjem tog instituta. Iznimke od toga su stranci i državljani Republike Hrvatske koji su dio svoga života proveli u inozemstvu. Jedan od preduvjeta njihovog češćeg sastavljanja svakako bi bila promjena percepcije javnosti i njezino upoznavanje sa sadržajem, smislom i svim prednostima za građane koje nudi taj institut. To i nije tako lagan zadatak s obzirom na činjenicu da sam institut anticipiranih naredbi, punomoći i obvezujućih izjava nije jasno, potpuno i na jednom mjestu normiran. Da situacija nije takva, smatramo kako bi upravo taj institut na području Republike Hrvatske mogao doživjeti značajan porast svojih pristaša i korisnika. Razloga tomu je više. Sve je više ljudi koji nemaju bliskih srodnika ili su oni fizički toliko udaljeni da ne mogu neposredno brinuti jedni o drugima ili nisu u bliskim odnosima sa svojim krvnim srođnicima te im ne žele povjeriti donošenje odluka u njihovo ime i u vezi njihove imovine, zdravlja i života. Uzimajući u obzir sve to, ni najmanje ne čudi što se polako povećava broj ljudi koji sami, dok to mogu i dok su sposobni za rasuđivanje i donošenje pravovaljanih odluka, žele poduzeti potrebne radnje i unaprijed donijeti neke odluke primjenom instituta te ih eventualno i publicirati u odgovarajućim registrima. Osobe žele donijeti odluke koje mogu biti važne vezano za njihovo zdravlje i liječenje, odluke vezane za održavanje na životu, zatim o tome tko će u njihovo ime i za njih donositi takve odluke kad sami ne

budu u stanju bilo zbog svojeg psihičkog ili fizičkog stanja, tj. odluke o njihovom životu i zdravlju. Ujedno žele odrediti i urediti neka pitanja koja drže važnim za sebe, svoj život, okolinu i svoje bližnje kao i odrediti osobu koja će im po potrebi biti imenovana skrbnikom. Sve više osoba želi poštedjeti svoje bliske osobe i srodnike donošenja odluke o svom životu, zdravlju, liječenju i odlukama o održavanju na životu, ako to bude moguće isključivo uz pomoć medicinskih aparata. Prirodno je da svaka osoba donosi odluku za sebe u skladu sa svojim stavovima, vjerskim i ostalim uvjerenjima. Također, sve je veći broj osoba koje same žele odrediti osobu koja će u slučaju da se njima nešto dogodi biti imenovana skrbnikom njihovom djetetu ili djeci. Osim toga, a uslijed vjerskih i životnih stavova i uvjerenja, sve one osobe koje ne žele da u slučaju njihove smrti njihovi organi budu uzeti u svrhu presađivanja i znanstvenog istraživanja mogu tu svoju uskratu iskazati dajući pisanu izjavu. U svakom slučaju sastav anticipirane naredbe, punomoći ili obvezujuće izjave je jedan od načina ostvarenja zahtjeva za samoodređenjem i autonomijom pojedinca te jedan od načina da se u najvećoj mogućoj mjeri uvažavaju želje osobe koja je takvu naredbu, punomoć ili izjavu dala, što također može doprinositi i zaštiti ljudskih prava te dostojanstva. Naše zakonodavstvo je predvidjelo nekoliko vrsta i oblika anticipiranog odlučivanja koje građani sami za sebe ili za druge mogu sačiniti u određenim, zakonom predviđenim situacijama. U nastavku teksta navodimo povijesni prikaz razvoja instituta anticipiranog odlučivanja na hrvatskom području, pregled i opis postojećih oblika anticipiranih odlučivanja uz navođenje stanja *de lege lata* te onoga za što smatramo da bi *de lege ferenda* trebalo preināčiti i/ili propisima urediti.

3.2. PODRUČJA PRIMJENE ANTICIPIRANOG ODLUČIVANJA GRAĐANA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Područja primjene anticipiranih oblika odlučivanja građana u Republici Hrvatskoj su *de lege lata* svedena na nekoliko segmenata i skupina pravnih propisa (prema obiteljskom zakonodavstvu, zaštiti osoba s duševnim smetnjama, zaštiti prava pacijenata, presađivanju organa i tkiva), a koja se detaljno obrazlažu u nastavku teksta. Namjera uređivanja instituta anticipiranog odlučivanja građana ishodište nalazi u domaćim i međunarodnim propisima kojima se jamče prava i slobode građana. Jedna od vodilja je, kako navode Tucak i Rešetar

39 <https://www.nytimes.com/2015/03/17/health/the-trouble-with-advance-directives.html> (datum pristupa 1. 8. 2021.)

(2020)⁴⁰ prema Hendriksovom radu (2009), potreba za uređenjem prava autonomije pojedinca koja predstavlja sposobnost donošenja važnih odluka i odvratanje države i svih drugih od uplitanja u te odluke. Postojeća područja primjene svakako bi valjalo *de lege ferenda* proširiti, dajući mogućnost osobama da odrede više skrbnika za različita područja života (zdravlje, medicinski postupci, upravljanje imovinom, određivanje skrbnika, određivanje zamjenika skrbniku, određivanje osobe pomagača). Ujedno, trebalo bi na svaki način nastojati zamijeniti institut lišenja poslovne sposobnosti nekim drugim oblicima pružanja podrške osobama koje pate od nekog oblika duševnih smetnji (poput demencije) koja utječe na sposobnost valjanog rasuđivanja i donošenja odluka. Pitanja koja je najteže urediti svakako su pitanja koja ulaze u sferu obitelji i obiteljskih odnosa jer se radi o osobnim i intimnim stvarima svakog pojedinca i članova njegove najuže obitelji. Obiteljskim zakonom regulirana su između ostalog pitanja kojima se uređuju mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, pitanje skrbništva i postupci u vezi sa skrbništvom. S obzirom na to da su djeca posebno ranjiva i osjetljiva skupina osoba koje nemaju poslovnu sposobnost do punoljetnosti, osim u slučaju zakonom predviđenih iznimki, sudovima je naloženo da se o pitanjima donošenja odluka kojima se odlučuje o pravima djeteta, izravno ili neizravno, uvijek mora štiti ne samo pravo djeteta nego i njegova dobrobit. Jedno od temeljnih prava odnosi se na poštivanje ljudskih prava koje je priznato kako domaćim tako i međunarodnim propisima. Tu spadaju i vođenje računa o dobrobiti osoba koje su pod skrbništvom, osoba s invaliditetom i osoba koje se iz bilo kojih drugih razloga nisu sposobne same brinuti o sebi i o svojim pravima i interesima. Sukladno pozitivnim propisima, zaštita tih prava uvijek mora biti primjerena potrebi zaštite. Prilikom donošenja odluka koje se tiču osoba koje ne mogu (više) valjano izjaviti ili očitovati svoju volju, uvijek treba voditi računa o njihovim životnim ciljevima, vrijednostima, uvjerenjima i onome što su ranije izjavljivali. U cilju promicanja osobnih prava, zakonodavac je usvojio neke vrste anticipiranog odlučivanja kako bi osoba dok to može, za sebe ili svoje dijete, mogla donijeti odluku, za slučaj da kasnije to ne može učiniti.

40 Tucak I., Rešetar B., „Autonomija osoba s duševnim smetnjama“, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek (2020) str. 4. Rad se ujedno može naći na poveznici: <https://www.pravos.unios.hr/download/autonomija-osoba-s-invaliditetom-tucak-resetar.docx> (datum pristupa 27. 7. 2021.)

3.3. PRETEČE ANTICIPIRANIH IZJAVA I PUNOMOĆI U REPUBLICI HRVATSKOJ

Može se reći da je na području Republike Hrvatske već desetljećima prisutna pojava primjene određenih preteča instituta anticipiranog odlučivanja građana. Bilo je to prije nego je u Republici Hrvatskoj promjenama zakona i podzakonskih akata uveden institut anticipiranih naredbi, punomoći i obvezujućih izjava. Na području Republike Hrvatske postoje osobe koje zbog svojih osobnih i vjerskih uvjerenja ne žele pristati na transfuziju krvi i primanje nekih krvnih pripravaka. Te osobe daju izjave kojima izričito određuju da ne žele primiti transfuziju pune krvi, crvenih krvnih stanica, bijelih krvnih stanica i krvnih pločica. Osim toga, takvi izjavitelji odbijaju kao način i metodu liječenja primiti i prirodni i rekombinirani hemoglobin.⁴¹ Naime prije same primjene transfuzijske krvi, svaki pacijent, a nakon što je dobio sve potrebne informacije, potpisom daje svoj pristanak na upotrebu transfuzije u liječenju, odnosno uskraćuje svoj pristanak.⁴² Kao primjer preteče anticipiranih naredbi u Republici Hrvatskoj svakako valja istaknuti članove – vjernike Kršćanske vjerske zajednice Jehovini svjedoci, koji već desetljećima ovjeravaju svoje potpise⁴³ na Izjavi – i posebnoj zdravstvenoj punomoći. Takvi davatelji izjava na ispravama koje su sadržajno kombinacija izjave i punomoći određuju jednu ili dvije osobe kao svoje punomoćnike, koji su, u slučaju njihove nemogućnosti, ovlašteni na davanje informiranog pristanka u njihovo ime za pojedini ili sve medicinske zahvate, davanje pristanka na dijagnostičke metode i načine liječenja te traženje i preuzimanje medicinske dokumentacije. Pri tome su punomoćnici osobe koje su upoznate sa željama, uputama i stavovima davatelja takvih punomoći i izjava. Osim toga, te osobe uz izjavu o odbijanju transfuzije, daju izjavu o tome žele ili ne žele da im se život produžava ako se s razumnom mjerom po procjeni medicinske struke može utvrditi beznadnost stanja u kojem se osoba

41 Roksandić Vidlička S; Zibar I, Čizmić J.; Grdan K.; „Pravo Jehovinih svjedoka na ostvarivanje kirurške zdravstvene zaštite u Republici Hrvatskoj – prema vrijedećim zakonima (de lege lata)“, Liječnički vjesnik, 139 (2017), 3-4; 91-98, str. 92.

42 Švamberger H., Belav J., „Etičko pitanje primjene transfuzije krvi kod Jehovinih svjedoka – prikaz slučaja“ Sestrinski glasnik, Vol. 23 1-2018, 2018. Dostupno na poveznici: <https://hrcak.srce.hr/214316> (21. 7. 2021.)

43 Članak 77. stavak 1. Zakona o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, dalje u tekstu: ZJB) normira sljedeće: „Javni bilježnik može potvrditi da je stranka u njegovoj nazočnosti svojeručno potpisala pismeno, ili svoj rukoznak na njega stavila, ili da je potpis ili rukoznak, koji je već na pismenu, pred njim priznala kao svoj.“ Spomenite izjave nisu javne isprave, odnosno javnobilježnička isprava ili javnobilježnički potvrđena privatna isprava, kako je predviđeno propisima kojima se uređuju pitanja anticipiranog odlučivanja građana.

nalazi. Tako iskazana volja, želja i uputa pacijenta da ne prima krv niti krvne pripravke nastoji se poštivati i naći alternativne metode liječenja, poput korištenja „beskrvne metode liječenja“⁴⁴. Osim navedenog, na spomenutoj izjavi mogu se navesti i dati druge upute i donositi odluke povezane s liječenjem. Tako u punom smislu dolazi do izražaja potreba čovjeka za njegovim samoodređenjem i očuvanjem dostojanstva te pravo pojedinca na autonomiju kao ljudskog bića i kao pacijenta. Istodobno je time omogućen izbor i određivanje osobe od povjerenja, koja će u slučaju da osoba sama ne može (zbog svojeg zdravstvenog i psihofizičkog stanja) donositi odluke o svome životu i zdravlju, donositi ih u ime davatelja takve punomoći. Takve odluke trebala bi donositi upravo osoba kojoj davatelj punomoći vjeruje. Drugim riječima, davatelj punomoći vjeruje da će odluke koje punomoćnik donese biti u skladu s njegovim željama, uputama i sustavom vrijednosti te religijskim uvjerenjima.

3.4. ANTICIPIRANO ODLUČIVANJE GRAĐANA PREMA OBITELJSKOM ZAKONODAVSTVU

3.4.1. ANTICIPIRANA NAREDBA KOJOM SE ODREĐUJE SKRBNIK DJETETU

U Republici Hrvatskoj je sve veći broj obitelji sa samo jednim roditeljem i obitelji koje su uslijed životnih okolnosti ostale bez jednog roditelja. Takve okolnosti uzrokuju da roditelj koji ostvaruje roditeljski skrb odredi osobu koja će u slučaju potrebe biti imenovana skrbnikom maloljetnom djetetu. Ta odluka (naredba) koristi se i u situaciji kada se roditelj ne može brinuti za dijete ili u slučaju smrti roditelja. Vodeći računa o najboljem interesu svoje djece, roditelji bi trebali razmisliti o tome da odrede njima i djeci dovoljno blisku, odgovornu i kompetentnu osobu, koja bi u slučaju da se njima nešto dogodi mogla biti imenovana skrbnikom njihove djece. Naravno, pri tome treba voditi računa i o tome da se radi o osobi koja bi mogla i željela preuzeti tu zahtjevnju i odgovornu ulogu. Mišljenja smo da bi to bilo dobro napraviti tako da se potencijalni budući skrbnik ne samo upozna s tom idejom nego da on ili ona na to izrijeком i pristanu. To bi se moglo urediti i u samoj anticipiranoj naredbi kojoj se određuje skrbnik djetetu. Dakle, potencijalni skrbnik bi nakon što bude upoznat sa smislom i sadržajem skrbništva te svojim dužnostima i obvezama, svojim potpisom na samoj anticipiranoj

naredbi dao svoju privolu. Obiteljskim zakonom u članku 116. stavak 5. (NN 103/15, 98/19, dalje u tekstu: ObZ) propisano je da roditelj koji ostvaruje roditeljsku skrb može za života u oporuci ili u obliku javnobilježničke isprave (anticipirana naredba) imenovati osobu za koju smatra da bi se u slučaju njegove smrti najbolje skrbila o djetetu. Kada se govori o skrbničkoj zaštiti djeteta bez roditeljske skrbi, propisano je da ona mora biti primjerena potrebi zaštite, uz obvezu poštivanja temeljnih ljudskih prava, kao i prava djeteta.⁴⁵ Osobe mlade životne dobi rjeđe se odlučuju sačiniti oporuku⁴⁶ kako je to određeno Zakonom o nasljeđivanju (NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19, dalje u tekstu: ZN), pa je za očekivati kako takva odredba u oporuci neće naći puno primjera u praksi. U Hrvatskoj je sastav oporuke na neki način rezerviran za osobe koje su teško bolesne ili su starije životne dobi. Drugi problem kod oporučnog određivanja skrbnika djetetu za slučaj potrebe jest u činjenici da za slučaj sastava oporuke nema obveze njezine prijave nadležnom centru za socijalnu skrb, a time niti njezine evidencije u odgovarajući registar^{47, 48}. Ako se želi ustrajati na rješenju da roditelj može oporukom odrediti skrbnika maloljetnom djetetu, valjalo bi razmisliti da se to onda radi samo u obliku javne oporuke i da se u tom slučaju sastavljače oporuke obveže da ih na neki način prijave centru za socijalnu skrb ili barem da ih obavijeste o njezinom postojanju i dijelu njezinog sadržaja koji govori o određivanju skrbnika maloljetnom djetetu. Tome svakako treba dodati i činjenicu da se oporuka u pravilu publicira tek na ostavinskom ročištu, na kojem se utvrđuje njezin sadržaj i prava volja ostaviteljeva. Ostavinska rasprava može se održati i nekoliko mjeseci nakon smrti osobe koja je oporuku sačinila, što bi se moglo pokazati vrlo neizvjesnim za položaj i situaciju malodobne djece jer se radi o osjetljivoj skupini koja skrb treba odmah, a ne nakon nekoliko mjeseci. Zakonodavac je propisao da se, kada se u slučaju smrti roditelja djetetu imenuje skrbnik, uzima u obzir volja roditelja (ako je ona dana u oporuci ili u obliku anticipirane naredbe) i mišljenje djeteta, osim ako se procijeni da to ne bi bilo u skladu s djetetovom

45 Obz, članak 3. „Načelo skrbničke zaštite“.

46 Vidi više u ZN, glava II. Oblici oporuke 1. Privatne oporuke, Vlastoručna oporuka – članak 30. i Pisana oporuka pred svjedocima – članak 31.; 2. Javna oporuka – članak 32.

47 Članak 7. Pravilnika o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta osoba pod skrbništvom, načinu popisa i opisa njihove imovine, podnošenju izvješća i polaganju računa skrbnika te sadržaju i obliku punomoći i anticipiranih naredbi (NN 19/21).

48 Oporuke se mogu evidentirati u elektroničkom registru koji se zove Hrvatski upisnik oporuka i koji vodi Hrvatska javnobilježnička komora, vidi više u Pravilniku o hrvatskom upisniku oporuka (NN 135/03).

44 Švamberger H., Belav J., Loc. cit. (bilj. 42).

dobrobiti.⁴⁹ Predviđeno je da u slučaju povjeravanja svakodnevne skrbi o djetetu na dulje od trideset dana potpis roditelja na izjavi mora biti ovjeren kod javnog bilježnika.⁵⁰ Smatramo da bi istodobno mogli anticipiranom odlukom ovladati osobu kojoj namjeravaju povjeriti dijete, a radi poduzimanja određenih pravnih poslova u ime i za račun djeteta. Smatramo da bi trebalo normirati mogućnost da roditelj koji će biti odsutan ili nedostupan duže vrijeme, putem anticipirane izjave ili punomoći unaprijed da suglasnost, odobrenje ili ovlaštenje drugom roditelju za poduzimanje poslova za koje je potrebna pisana suglasnost drugog roditelja. To bi se moglo odnositi na upravljanje vrijednijom imovinom djeteta, odnosno imovinskim pravima ili za planiranu buduću promjenu škole, prebivališta ili boravišta djeteta.

3.4.2. ANTICIPIRANE NAREDBE KOJIMA SE DONOSE ODLUKE O POSTUPCIMA STERILIZACIJE, DONIRANJU TKIVA I ORGANA I MJERAMA ZA ODRŽAVANJE NA ŽIVOTU

Pitanje sterilizacije, doniranja tkiva i organa te mjerama za održavanje na životu osoba koje su lišene poslovne sposobnosti te za odlučivanje o tim pitanjima uređeno je ObZ-om u dijelu koji govori o skrbništvu.⁵¹ Sud može, na prijedlog štićenika koji je u tom dijelu lišen poslovne sposobnosti ili njegovog skrbnika, u izvanparničnom postupku donijeti rješenje o sterilizaciji, doniranju tkiva i organa te mjerama za odlučivanje o životu štićenika. Rješenje suda neće biti potrebno ako je štićenik u vrijeme dok je bio poslovno sposoban anticipiranom naredbom u obliku javnobilježničke isprave odlučio o navedenim postupcima i mjerama.⁵² Prilikom sastavljanja ovih vrsta anticipiranih naredbi može doći do određenih problema i nejasnoća. Javni bilježnik može imati poteškoća utvrditi sa sigurnošću može li osoba valjano davati anticipirane naredbe, odnosno nema mogućnosti provjeriti radi li se o osobi koja je lišena poslovne sposobnosti u dijelu ovlaštenja i sposobnosti donošenja odluka koje se tiču odlučivanja u vezi sterilizacije, doniranju tkiva i organa i mjerama za održavanje na životu. Taj problem mogao bi se riješiti tako da se ustroji jedinstveni registar odluka o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti i njihovog opsega za svaku pojedinu osobu te da se javnom bilježniku kao nje-

zinom sastavljaču omogući uvid u podatke može li osoba koja zahtijeva sastav anticipirane naredbe donositi valjane odluke u vezi svoga života i zdravlja. Osoba može dati izjavu kojom uskraćuje svoju privolu na navedene postupke, pa čak i u slučaju da je u tom dijelu lišena poslovne sposobnosti. Radi se o pravu svake osobe na samoodređenje i donošenje odluka samostalno ili uz podršku. Iako u tom slučaju ne bi mogla dati takvu naredbu pred javnim bilježnikom, mišljenja smo da bi svaku takvu odluku trebalo nastojati poštivati u najvećoj mogućoj mjeri. Navedeno treba promatrati kroz prizmu propisa kojima se reguliraju zaštita prava osoba s invaliditetom. Pojedini autori⁵³ navode da iako Zakonom o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osobe s invaliditetom (NN 6/07), nije izrijekom navedena mogućnost donošenja odluka uz podršku, već je državama naloženo da pruže potrebnu podršku osobama s invaliditetom ako je i kada je to potrebno za ostvarenje poslovne sposobnosti, te da im se omogući zaštita i podrška kada donose vlastite odluke. Izjave o nedarivanju upisuju se u registar nedarivatelja koji se vodi pri Ministarstvu zdravstva, sukladno Pravilniku o načinu vođenja evidencije o obvezujućim izjavama, načinu pohranjivanja, čuvanja i ostvarivanja prava pristupa podacima iz obvezujućih izjava (NN 16/15), te se evidentiraju u Registru anticipiranih naredbi i punomoći⁵⁴ koju vodi Hrvatska javnobilježnička komora. S druge strane postavlja se niz moralnih, vjerskih i etičkih pitanja koja se mogu javiti i kod osobe javnog bilježnika koja sastavlja (ili potvrđuje) takvu anticipiranu naredbu. Tako se postavlja pitanje može li javni bilježnik pozivajući se na pravo na priziv savjesti uskratiti obavljanje službene radnje u kojoj je iskazana volja osobe da je se ne održava na životu i da se podvrgne postupku sterilizacije. Pravo na priziv savjesti proizlazi iz slobode savjesti te iz Opće deklaracije o pravima čovjeka.⁵⁵ Također proizlazi i iz Ustava Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, dalje u tekstu Ustav) kojim se izrijekom spominje pravo na priziv savjesti.⁵⁶ Razlozi pozivanja

49 ObZ, Glava II, Skrbništvo za djecu, članak 224. do 231.

50 *Ibid*, članak 102. stavak 2.

51 *Ibid* članak 260.

52 Članak 260. stavak 1.i 2. ObZ-a.

53 Določić, S.; Milić Babić, M.; Rusac, S.; „Alzheimerova bolest kroz prizmu ljudskih prava“; Socijalna psihijatrija, Vol. 47 No. 4, (2019), str. 474.

54 Odluka o ustroju registra anticipiranih naredbi i punomoći u elektroničkom obliku (NN 20/17).

55 Članak 18. Opće deklaracije o pravima čovjeka koja je usvojena i proglašena od Opće skupštine Rezolucijom 217 A (III), dokument na hrvatskom jeziku se može pronaći na poveznici: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/src1.pdf (datum pristupa 27. 7. 2021.)

56 Članak 47. Ustava Republike Hrvatske (NN, broj 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, u nastavku teksta: Ustav).

na pravo priziva savjesti mogu proizlaziti iz vlastitih najčešće vjerskih ali i etičkih, zatim moralnih uvjerenja i stavova javnog bilježnika, koji bi iz tog razloga mogao uskratiti obavljanje službene radnje, jer mu uskrata službene radnje bez valjanog razloga nije dopuštena.⁵⁷ Tako su s jedne strane zabrana uskrate službene radnje bez valjanog razloga te pravo na priziv savjesti u svojevrsnoj koliziji. Uvažavajući činjenicu da i javni bilježnik ima pravo na zajamčena prava i slobode zbog odbijanja službene radnje pozivajući se na priziv savjesti, on ne bi smio biti sankcioniran.⁵⁸ Prilikom sastavljanja anticipirane naredbe, o kojoj će biti riječi kasnije, osim općim pravilima o sastavljanju javnobilježničkih isprava, javni bilježnik mora voditi računa da nedvojbeno utvrdi stvarnu i ozbiljnu volju i vjerodostojno je unese u sadržaj izjave ili naredbe te osobi čiju anticipiranu naredbu sastavlja dati informaciju i o tome gdje se naredba evidentira, te o načinu njenog opoziva. Mišljenja smo da u anticipiranoj naredbi treba izrijekom navesti izjavu osobe koja, primjerice, želi da se isključe medicinski aparati koji bi je održavali na životu u vegetativnom stanju za slučaj dijagnoze kojom se predviđa da je mogućnost ozdravljenja manja od 10 % te da je održavanje života moguće isključivo uz pomoć medicinskih aparata. Svakako, u takvim situacijama liječnici trebaju realno procijeniti hoće li pacijenta održavati na životu uz pomoć aparata bez mogućnosti oporavka.

3.5. ANTICIPIRANO ODLUČIVANJE PACIJENATA

3.5.1. ANTICIPIRANE IZJAVE PREMA ZAKONU O ZAŠTITI PRAVA PACIJENATA

Zaštita prava svakog ljudskog bića jedna je od glavnih tekovina suvremenog društva i pravnog uređenja. Zakon o zaštiti prava pacijenata (NN 169/04, 37/08, dalje u tekstu: ZZPP) uređuje prava pacijenata prilikom korištenja zdravstvene zaštite uz poštivanje osobnih stavova pacijenta⁵⁹, koja uključuju poštivanje njegove privatnosti, moralnih i vjerskih uvjerenja te svjetonazora.⁶⁰ Pravo pacijenta da donosi odluke o vlastitom zdravstvenom stanju, pa time i svome životu te da daje informirani pristanak izvire iz temeljnog ljudskog prava na zaštitu života i ljudskog dostojanstva uređenog (Europskom) Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i

temeljnih sloboda (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10) i Konvencijom o ljudskim pravima i biomedicini (Konvencija iz Ovieda⁶¹) te Ustava, a koji propisuju da nitko bez svoje privole ne smije biti podvrgnut liječničkim i znanstvenim pokusima⁶². Pacijentovo je pravo biti obaviješten. Pravo prihvatiti ili odbiti pojedini dijagnostički, odnosno terapijski postupak iznimno se može ograničiti u slučajevima kada je to opravdano pacijentovim zdravstvenim stanjem ali samo na način određen ZZPP-om⁶³. Navedeno je svojevrsna prepreka ostvarenju prava pacijenta na autonomiju i samoodređenje jer se težište ipak stavlja na najbolji interes i zdravlje pacijenta, a ne njegove želje.⁶⁴ Kako bi pacijent mogao dati ili uskratiti svoj pristanak, ima pravo na potpunu obaviještenost na način koji mu je razumljiv. Prema tome pacijent ima pravo biti obaviješten o svim bitnim stvarima koje se tiču njegovog zdravstvenog stanja, preporučenim pregledima i zahvatima, mogućim prednostima i rizicima, tijeku postupka, mogućim zamjenama, daljnjem pružanju zdravstvene zaštite i svakako pravu da odlučuje o preporučenim pregledima ili zahvatima.⁶⁵ Obrazac suglasnosti, obrazac izjave o odbijanju pojedinog dijagnostičkog odnosno terapijskog postupka te način vođenja evidencije o obvezujućim izjavama, čuvanje i pristup informacija, regulirani su Pravilnikom⁶⁶. Suglasnost kojom se prihvaća preporučeni dijagnostički, odnosno terapijski postupak sadrži izjavu da osoba slobodnom voljom koja se temelji na potpunoj obaviještenosti o istom i uz navođenje terapijskog, odnosno dijagnostičkog postupka sadrži i podatke o nositelju zdravstvene djelatnosti i ustrojstvenoj jedinici te osobne podatke pacijenta (ime i prezime, datum i mjesto rođenja, spol, adresa stanovanja, matični broj osigurane osobe pri Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje i podatak o imenu i prezimenu skrbnika za pacijente koje nisu pri svijesti, maloljetne, poslovno nesposobne i one s težom

57 Članak 34. stavak 1. ZJB-a.

58 Više o prizivu savjesti vidi: Čizmić, J., *Op. cit.* (bilj. 28) str. 754.

59 Članak 2. ZZPP-a.

60 Članak 4. ZZPP-a.

61 Zakon o potvrđivanju konvencije o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine: konvencije o ljudskim pravima i biomedicini, dodatnog protokola uz konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine o zabrani kloniranja ljudskih bića i dodatnog protokola uz konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine, u vezi presađivanja organa i tkiva ljudskog porijekla (NN 13/03).

62 Članak 23. Ustava.

63 Članci 6. i 7. ZZPP-a.

64 Hrstić, D; „Anticipirano odlučivanje pacijenata“; Zagrebačka pravna revija. Vol. 5. No. 1. Zagreb, (2016) str. 26.

65 Članak 8. ZZPP-a.

66 Pravilnik o obrascu suglasnosti te obrascu izjave o odbijanju pojedinog dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka (NN 10/2008).Pravilnik o načinu vođenja evidencije o obvezujućim izjavama, načinu pohranjivanja, čuvanja i ostvarivanja prava pristupa podacima iz obvezujućih izjava (NN 16/15).

duševnom smetnjom). Nadalje sadrži naznaku mjesta i datuma te potpis pacijenta ili njegovog zakonskog zastupnika ili skrbnika. Suglasnost potpisuje i liječnik. Izjava o odbijanju kojom se odbija preporučeni dijagnostički, odnosno terapijski postupak sadržajno je gotovo ista, osim što sadrži navod da pacijent osobno ili putem svog skrbnika ili zakonskog zastupnika odbija preporučeni, odnosno dijagnostički postupak. Iako su obrasci propisani i objavljeni, iz njihovog sadržaja vidljivo je da se odnose na jedan točno određeni dijagnostički, odnosno terapijski postupak. U cilju poštivanja svih usvojenih vrednota i prava osoba na samoodređenje korisno bi bilo informirati i poticati ljude da sve više i češće i takve odluke donose unaprijed. Ako prihvaćanje nekih dijagnostičkih ili terapijskih postupaka nije u skladu sa sustavom vrijednosti, stavovima, životnim i vjerskim uvjerenjima određene osobe, njezino je legitimno pravo unaprijed uskratiti svoj pristanak za neki ili sve buduće postupke. Tako se može smanjiti i opterećenje i obveza skrbnika, bliskih osoba i osoba od povjerenja da u slučaju nemogućnosti pacijenta da sam daje valjana i obvezujuća očitovanja moraju donijeti odluku o davanju ili uskrati suglasnosti za svaki pojedini dijagnostički ili terapijski postupak. Slijepa osoba, gluha osoba koja ne zna čitati, nijema osoba koja ne zna pisati i gluhoslijepa osoba pristanak ili uskratu pristanka daje u obliku javnobilježničkog akta ili pred dvama svjedocima izjavom o imenovanju poslovno sposobne osobe koja će u njezino ime prihvaćati ili odbijati pojedine medicinske postupke⁶⁷. Smatramo kako bi ta izjava mogla biti zamijenjena davanjem odgovarajuće anticipirane medicinske naredbe, izjave i punomoći u formi javnobilježničkog akta koji će sadržavati upute i želje davatelja anticipirane izjave. Pri tome valja imati na umu odredbe Zakona o javnom bilježništvu⁶⁸ koje jasno propisuju način postupanja prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta (odnosno solemnizacije privatne isprave) kada se radi o osobama koje su slijepa, gluha koje ne znaju čitati, nijeme koje ne znaju pisati te gluhoslijepa osobe, o čemu će biti riječi kasnije. Ono što nije u potpunosti jasno jest kako tumačiti anticipirane izjave i obvezujuća očitovanja volje koju iskaže osoba prije nego stekne svojstvo pacijenta s obzirom na to da se ZZPP bavi pravima i zaštitom pacijenata. Imajući to u vidu, mišljenja smo kako bi trebalo jasno i nedvosmisleno urediti i propisati kakav položaj i status s aspekta prava pacijenata imaju takve izjave dane prije stjecanja svojstva pacijen-

67 Članak 16. ZZPP-a

68 Članci 62., 66-68. ZJB-a.

ta, s obzirom na to da osoba postaje pacijent tek kad se njime bave liječnici. Pojedini autori u svojim radovima ističu nužnost uređenja različiti oblika anticipiranog odlučivanja i njihovog pojmovnog razlikovanja. Tako Hršić (2016) navodi da Oporuke s učincima za života daju mogućnost odrasloj osobi, sposobnoj za očitovanje radi donošenja odluke o pravima i interesima u slučaju buduće nesposobnosti samostalnog odlučivanja⁶⁹. S druge strane anticipiranim punomoćima određuje se osoba (opunomoćenik) koja bi u slučaju buduće nesposobnosti davatelja punomoći donosila odluke i poduzimala radnje u ime i za račun opunomoćitelja. ZZPP je propisao da se u slučaju smrti pacijenta pravo na uvid u njegovu medicinsku dokumentaciju može dopustiti bračnom i izvanbračnom drugu pacijenta, punoljetnom djetetu, roditeljima, punoljetnom bratu ili sestri te zakonskom zastupniku, odnosno skrbniku. Iako nije izrijekom spomenuto, za pretpostaviti je da se navedena prava odnose i na životne partnere i neformalne životne partnere, posebno jer je Zakon o životnom partnerstvu (NN 92/14, 98/19) kasnije donesen. Protivljenje uvidu u medicinsku dokumentaciju nakon svoje smrti pacijent može iskazati pisanom izjavom solemniziranom od strane javnog bilježnika. Ono što je važno napomenuti jest da se sve spomenute izjave mogu opozvati i promijeniti. Zakon propisuje davanje izjava koje se potvrđuju pred javnim bilježnikom, sukladno važećim propisima te smatramo da nema nikakve prepreke da se takva izjava sačini pred javnim bilježnikom u obliku javnobilježničkog akta. Svaki pacijent ima pravo dati usmenu ili pisanu izjavu o osobama koje mogu biti obaviještene o njegovom zdravstvenom stanju te ima pravo naznačiti osobu kojoj izrijekom zabranjuje davanje informacija i podataka.⁷⁰

3.5.2. (ANTICIPIRANA) IZJAVA KOJOM SE USKRAĆUJE PRIVOLA ZA DARIVANJE TKIVA I ORGANA

Zakonom o presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja (NN 142/12, dalje u tekstu: ZPLJOSLJ) utvrđuju se uvjeti za presađivanje ljudskih organa namijenjenih presađivanju u svrhu liječenja, dok je Zakonom o primjeni ljudskih tkiva i stanica (NN144/12, dalje u tekstu: ZPLJTS) određen uvjet darivanja, prikupljanja, uzimanja, testiranja, obrade, očuvanja, pohrane, raspodjele i primjene ljudskih tkiva i stanica od žive ili s umrle osobe kod

69 više o Oporuci s učincima za života vidi: Hršić, D; Op. cit. (bilj. 64) str. 15, 16.

70 Članak 25. ZZPP-a.

ljudi.⁷¹ Spomenutim zakonima uređeno je kako se organi i tkiva umrle osobe mogu uzimati radi presađivanja drugoj osobi nakon što je sa sigurnošću te prema medicinskim kriterijima i na propisan način utvrđena smrt.⁷² Navedeni zakoni vode se pretpostavkom da je svaka osoba potencijalni darivatelj nakon svoje smrti, osim ako se potencijalni darivatelj za života, u pisanom obliku, valjano usprotivio darivanju.⁷³ Tako se Republika Hrvatska svrstala među zemlje koje su usvojile *opt out sustav*, odnosno pretpostavljeni pristanak na darivanje koji polazi od pretpostavke da su svi ljudi darivatelji, osim u onim slučajevima kada su se za života tome izričito usprotivili pisanom izjavom.⁷⁴ Nadalje je propisano da pisanu izjavu kojom se darivatelj usprotivi darivanju može dati svaka punoljetna, poslovno sposobna osoba svom izabranom doktoru medicine primarne zdravstvene zaštite ili ministarstvu nadležnom za zdravlje.⁷⁵ Predviđeno je da pisanu izjavu kojom se protivi darivanju organa, za osobe koje nisu poslovno sposobne daje zakonski zastupnik, odnosno skrbnik te istu podnosi na solemnizaciju kod javnog bilježnika.⁷⁶ Slijepa osoba, gluha osoba koja ne zna čitati, nijema osoba koja ne zna pisati i gluho-slijepa osoba izjavu o uskrati darivanja organa može dati u obliku javnobilježničkog akta ili pred dvama svjedocima iskazanom izjavom o imenovanju poslovno sposobne osobe koja će u njezino ime dati pisanu izjavu.⁷⁷ Pisanu izjavu izabrani doktor medicine primarne zdravstvene zaštite dostavlja Ministarstvu zdravstva. Izjave o nedarivanju organa upisuju se i pohranjuju u Registar nedarivatelja koji se vodi pri Ministarstvu zdravstva. Davatelj izjave može izjavu u bilo kojem trenutku i opozvati.⁷⁸ Pravilnik o sadržaju, načinu i postupku dostavljanja obrasca te načinu vođenja evidencije i postupku opoziva izjave o nedarivanju dijelova tijela s umrle osobe (NN 111/07, dalje u tekstu: Pravilnik o nedarivanju) u članku 3. propisuje da Obrazac takve izjave sadrži podatke o imenu i prezimenu, datumu i mjestu rođenja, spolu, adresi stanovanja, matičnom broju osigurane osobe u obveznom zdravstvenom osiguranju, šifri izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite, izjavi kojom se izražava protivljenje darivanju organa i tkiva, samo organa ili samo tkiva, jedinstveni

broj, potpis i faksimil doktora medicine primarne zdravstvene zaštite, mjestu i datumu ispunjavanja izjave te vlastoručni potpis davatelja Izjave. Pravilnik nadalje određuje da se Izjava ispunjava u tri primjerka⁷⁹ te da prvi primjerak izabrani doktor medicine primarne zdravstvene zaštite odmah nakon potpisivanja, a najkasnije u roku od tri dana od potpisivanja dostavlja poštom Ministarstvu nadležnom za poslove zdravstva i zdravlja u posebnoj omotnici, preporučenom pošiljkom. Drugi primjerak pohranjuje se u dokumentaciji izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite, a treći primjerak daje se potpisniku Izjave. Jednako se postupa s Opozivom Izjave. Iz navedenog se da zaključiti kako bi se u slučaju solemnizacije takve izjave ista morala sačiniti u četiri istovjetna primjerka, kako bi jedan primjerak solemnizirane isprave, sukladno propisima o javnom bilježništvu ostao u arhivi javnog bilježnika. Analogijom, u slučaju sastavljanja takve izjave u obliku javnobilježničkog akta obavezno bi trebalo sačiniti tri otpiravka isprave i to jedan za izabranog liječnika obiteljske medicine, jedan za nadležno Ministarstvo te jedan za davatelja izjave, odnosno njegovog skrbnika. Izvornik takve isprave ostao bi u arhivi javnog bilježnika. Iz Pravilnika nije jasno tko bi u slučaju solemnizacije privatne isprave, odnosno sastavljanja javnobilježničke isprave trebao dostaviti primjerak izjave nadležnom Ministarstvu. Postavlja se pitanje bi li to trebao učiniti liječnik obiteljske medicine, kako to propisuje spomenuti pravilnik, nakon što mu davatelj izjave ili javni bilježnik dostavi primjerak ili bi to trebao učiniti javni bilježnik koji je izjavu potvrdio ili sastavio. Smatramo da bi zakonodavac trebao *de lege ferenda* osmisliti i normativno urediti način postupanja kako bi se i takva naredba mogla evidentirati i prijaviti elektroničkim putem, neposredno nakon njezina potpisivanja, potvrđivanja ili sastavljanja. Tako bi se ta isprava mogla upisati i u Registar anticipiranih naredbi i punomoći u elektroničkom obliku koji vodi Hrvatska javnobilježnička komora. Neposrednim elektroničkim upisom u odgovarajući registar izjava bi bila odmah evidentirana i publicirana, a ne dostavljena u roku od tri dana kako je sada propisano. Hipotetski, osoba može dati izjavu i iznenada preminuti prije nego je ista odaslana na adresu Ministarstva zdravstva, te se može dogoditi da se, unatoč iskazanom protivljenju organ ili dio tijela upotrijebi radi presađivanja. Tako bi izravno došlo do povrede autonomije, odnosno samoodređenja osobe i postupanja protivno njezinoj izričito iskazanoj volji i

71 Članak 1. ZPLJOSLJ-a.

72 Članak 1. ZPLJOSLJ-a i članak 1. ZPLJTS-a.

73 Članak 17. stavak 1. ZPLJOSLJ-a, članak 22 stavak 1. ZPLJTS-a.

74 Nedić T., „Pristanak obitelji za uzimanjem organa ili tkiva od preminule osobe radi presađivanja u Republici Hrvatskoj“, Pravni vjesnik vol 33-1, str., str 31-32.

75 Članak 17. stavak 2., ZPLJOSLJ-a, članak 22. stavak 2. ZPLJTS-a.

76 Članak 17. stavak 3., ZPLJOSLJ-a, članak 22. stavak 3. ZPLJTS-a.

77 Članak 17. stavak 4., ZPLJOSLJ-a, članak 22. stavak 4. ZPLJTS-a.

78 Članak 18. ZPLJOSLJ-a, članak 23. ZPLJTS-a.

79 Članak 4. Pravilnika o sadržaju, načinu i postupku dostavljanja obrasca te načinu vođenja evidencije i postupku opoziva izjave o nedarivanju dijelova tijela s umrle osobe (NN 111/07).

želji. U samom Pravilniku o nedarivanju dan je u njegovom prilogu prikaz obrasca Izjava o nedarivanju dijelova tijela poslije smrti te obrasca Opoziv izjave o nedarivanju dijelova tijela poslije smrti. Izjava o nedarivanju dijelova tijela poslije smrti ima jedinstveni broj, popunjava se u tri primjerka velikim tiskanim slovima⁸⁰ i sadrži podatke o imenu i prezimenu, datumu rođenja, spolu, mjestu rođenja, adresi stanovanja, matičnom broju osigurane osobe u obveznom zdravstvenom osiguranju, šifri izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite, izjavi kojom se izražava protivljenje darivanju organa i tkiva, samo organa ili samo tkiva (u obrascu je navedeno da je potrebno zaokružiti izbor, mjesto i datum ispunjavanja Izjave, vlastoručni potpis davatelja Izjave, potpis i faksimil doktora medicine primarne zdravstvene zaštite). U slučaju računalnog popunjavanja obrasca izjave (ili njezinog sastavljanja odnosno potvrđivanja od strane javnog bilježnika), izbori davatelja takvih izjava već bi bili napisani u tekstu te ne bi bilo potrebe za zaokruživanjem. Tako bi bila čitko, jasno i nedvosmisleno utvrđena volja osobe koja je izjavu dala za buduće postupanje. Opoziv izjave o nedarivanju dijelova tijela poslije smrti sadrži jedinstveni broj, ispunjava se u tri primjerka velikim tiskanim slovima te sadrži i podatke o imenu i prezimenu, datumu rođenja, naznaci spola, mjestu rođenja, adresi stanovanja, matičnom broju osigurane osobe u obveznom zdravstvenom osiguranju, šifri izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite te navod da se opoziva Izjava o nedarivanju dijelova tijela poslije smrti, uz navođenje broja takve izjave te navođenje mjesta i datuma popunjavanja, vlastoručni potpis davatelja Izjave, kao i potpis i faksimil izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite. Ponovo ističemo prednost neposredne elektroničke prijave u postojeće ili neki novi Registar, pri čemu davatelj izjave može odmah nakon njezina potpisu dobiti podatak o broju pod kojim je ista upisana i evidentirana u odgovarajući Registar. S tim u vezi valja razmisliti o mogućnosti da se iskoriste postojeća rješenja, naravno uz odgovarajuću izmjenu i dopunu. U tom smislu trebalo bi preispitati i po potrebi redefinirati te proširiti Pravilnik o načinu vođenja evidencije o obvezujućim izjavama, načinu pohranjivanja, čuvanja i ostvarivanja prava pristupa podacima iz obvezujućih izjava (NN 16/15) i Odluku o ustroju registra anticipiranih naredbi i punomoći u elektroničkom obliku. U vezi sa zakonskim odredbama koje govore o uzimanju organa ili tkiva od preminu-

80 Umjesto velikim tiskanim slovima, vjerujemo da se može popuniti i računalnim sredstvima pisanja (op.a.).

le osobe radi presađivanja, valja napomenuti da je Kodeksom medicinske etike i deontologije⁸¹ određeno da nije etično uzimanje dijelova tijela s umrle osobe u svrhu presađivanja ako se tome protivi obitelj ili ako je osoba za života pisanom izjavom iskazala svoje protivljenje. Tu ponovo dolaze do izražaja suprotstavljeni stavovi. S jedne strane ZPLJOSL i ZPLJTS koji su usvojeni uz poštivanje svih pozitivnih propisa, kako domaćih, tako i međunarodnih i koji u sebi podrazumijevaju da isti sadržava pravo pojedinca na samoodređenje i pretpostavku da je suglasnost dana, ako osoba nije pisanim putem, na propisani način, izjavila drugačije. Za pretpostaviti je kako s njihovim odredbama liječnici možda i nisu u potpunosti upoznati te ih svakako treba dodatno informirati. S druge strane postoje odredbe Kodeksa medicinske etike i deontologije, čiji je sadržaj, može se pretpostaviti, poznat liječnicima. Neki autori ističu da bi bilo korisno uskladiti odredbe Kodeksa sa Zakonom, odnosno umjesto traženja pristanka odrediti samo da se obitelj obavijesti o činjenici da će npr. organi biti uzeti.⁸²

3.6. ANTICIPIRANO ODLUČIVANJE U SFERI ZAŠTITE OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA

Svaka bi osoba morala moći unaprijed izraziti volju o određivanju osobe od povjerenja koja će umjesto nje donositi odluke u pogledu liječenja kada i ako ona sama to ne bude više mogla. Stoga Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (NN 76/14, dalje u tekstu ZZODS) u posebnoj glavi (Glava IX) regulira pitanja obvezujućih izjava. Članak 68. stavak 1. ZZODS-a određuje da svaka osoba može ovlastiti samo jednu osobu, koja na to pristane, da kao osoba od povjerenja umjesto nje, nakon što se ispune zakonske pretpostavke, dade ili uskrati pristanak na određene medicinske postupke propisane ZZODS-om. Obvezujuća se izjava primjenjuje samo ako osoba koja ju je dala nije više sposobna sama dati pristanak za medicinske postupke određene tom izjavom. Svrha obvezujućih izjava jest da se osoba koja zbog privremene nesposobnosti uslijed bolesti ili duševnih smetnji ne bude nužno lišena poslovne sposobnosti i stavljena pod skrbništvo samo radi potrebe liječenja. Obvezujuću izjavu može dati svaka osoba bez obzira ima li dijagnosticiranih duševnih smetnji ili ne, uz uvjet da je navršila 18 godina života ili je stekla poslovnu sposobnost prije punoljetnosti, a nije lišena

81 Članak 5. Kodeksa medicinske etike i deontologije, (NN 55/08, 139/15).

82 Više o tome vidi u Nedić T., *Op. cit.* (74), str 37, 43.

poslovne sposobnosti za donošenje odluka o medicinskim postupcima.⁸³ Prema odredbama ObZ-a osoba može u slučaju eventualnog lišenja poslovne sposobnosti unaprijed odrediti osobu koja će biti njezin skrbnik, dok odredbama ZZODS-a osoba može obvezujućom izjavom unaprijed odrediti osobu od povjerenja koja će za slučaj njezine nesposobnosti biti ovlaštena donositi samo određene odluke o medicinskim postupcima. U usporedbi s osobom od povjerenja određenom obvezujućom izjavom, skrbnik ima širi dijapazon ovlaštenja u pogledu donošenja odluka umjesto štićenika koji je u tom dijelu lišen poslovne sposobnosti. Ako davatelj obvezujuće izjave zbog bolesti, ali ne nužno i lišenja poslovne sposobnosti, neće sam moći donositi odluke, tada će osoba od povjerenja umjesto njega donositi samo one odluke koje se odnose na određeni medicinski postupak. Obvezujuća izjava kojom davatelj izjave određuje osobu od povjerenja koja će umjesto njega odlučivati o pristanku na određene medicinske postupke bit će pravovaljana samo ako je sastavljena u obliku javnobilježničkog akta.⁸⁴ Za razliku od ostalih anticipiranih odluka propisanih pozitivnim propisima Republike Hrvatske, jedino ZZODS izričito propisuje da osoba od povjerenja mora dati pristanak na povjerenju joj obvezu kako bi obvezujuća izjava bila valjana.⁸⁵ Smatramo da bi pristanak osoba od povjerenja trebala dati u istoj ispravi i to u obliku javnobilježničkog akta kojom davatelj obvezujuće izjave određuje tu osobu kao svog povjerenika te kojom određuje medicinske postupke i način na koji će povjerenik odlučivati, a na što osoba od povjerenja daje svoj izričit pristanak. Prema tome, iako nije zakonom izričito propisano, mišljenja smo da bi svrsishodno bilo *de lege ferenda* odrediti i propisati da se i taj pristanak daje na jednak način i u istoj ispravi kojom se određuje osoba od povjerenja. Tako bi se spriječile situacije da osoba od povjerenja nije u potpunosti upoznata sa svojim obvezama jer bi prilikom sastavljanja takve obvezujuće isprave javni bilježnik osobu od povjerenja upoznao s relevantnim zakonskim odredbama te smislom i značenjem prihvaćanja takve obveze ili dužnosti. ZZODS izričito propisuje da je osoba od povjerenja ona osoba koja je ovlaštena za davanje ili uskratu pristanka na određene medicinske postupke umjesto osobe koja ju je na to ovlastila obvezujućom izjavom⁸⁶, a može biti svaka osoba koja je navršila 18 godina života i koja nije lišena

poslovne sposobnosti. Osoba od povjerenja ne može ovlaštenje iz obvezujuće izjave prenijeti na drugu osobu. Međutim davatelj obvezujuće izjave i osoba od povjerenja mogu u svako doba u obliku javnobilježničkog akta pravovaljano opozvati obvezujuću izjavu. ZZODS također definira pojam medicinskog postupka za potrebe tog zakona te se medicinskim postupkom smatra prijem, zadržavanje i smještaj u psihijatrijsku ustanovu te dijagnostički postupak i liječenje osobe s duševnim smetnjama.⁸⁷ Potrebno je naglasiti da obvezujuća izjava ima prednost pred odlukama zakonskoga zastupnika⁸⁸ i da obvezuje sve pružatelje medicinskih usluga koji primjenjuju medicinske postupke propisane ZZODS-om.⁸⁹ Međutim sačinjena obvezujuća izjava neće se aktivirati sve dok ne nastupe okolnosti (odnosno tek u slučaju nastupanja takvih okolnosti) zbog kojih davatelj obvezujuće izjave ne bi bio sposoban sam odlučivati o medicinskim postupcima prema ZZODS-u. Obvezujuća izjava svakako prestaje važiti u slučaju smrti davatelja izjave ili osobe od povjerenja, u slučaju lišenja poslovne sposobnosti osobe od povjerenja, opozivom obvezujuće izjave ili odlukom suda.⁹⁰

Pojedini autori (Dološić, Milić Babić, Rusac, 2019) ističu da je sve veći broj osoba koji boluje od primjerice Alzheimerove bolesti, progresivnog stanja koje utječe na pamćenje, osobnost, raspoloženje, jezik, sposobnost koncentracije i komunikacije.⁹¹ Smatraju kako bi prije pokretanja postupka za lišavanje poslovne sposobnosti bilo potrebno razmotriti pitanje rješava li skrbništvo probleme osobe koja je oboljela od Alzheimerove bolesti, te se odlučiti za, alternativni oblik zaštite, uz primjenu odlučivanja uz podršku.⁹²

3.7. ANTICIPIRANA NAREDBA KOJOM SE ODREĐUJE SKRBNIK OSOBI LIŠENOJ POSLOVNE SPOSOBNOSTI

Jedan od pozitivnih pomaka u pogledu temeljnih prava svakog čovjeka, tj. u osiguranju i zaštiti osobnih prava i interesa pravo je donositi odluke o vlastitom životu i stvarima koje su strogo osobne prirode. Donošenje odluke o imenovanju svog skrbnika, ako se pokaže potreba za time, daje mogućnost svakoj osobi da odredi osobu ili više

83 Članak 72. ZZODS-a.

84 Članak 68. stavak 2. ZZODS-a.

85 Maganić A. „Anticipirane naredbe u hrvatskom pravnom sustavu“ Javni bilježnici u europskom kontekstu. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, (2019) str. 71.

86 Članak 3. stavak 1. točka 9. ZZODS-a.

87 Članak 3. stavak 1. Točka 4. ZZODS-a.

88 Članak 3. stavak 1. točka 19. ZZODS-a određuje da je zakonski zastupnik za dijete – roditelj ili skrbnik, a za punoljetnu osobu koja je lišena poslovne sposobnosti – skrbnik.

89 Članak 72. ZZODS-a.

90 Članak 73. ZZODS-a.

91 Dološić, S., Milić Babić, M.; Rusac, S., Op.cit. (bilj. 53), str. 471.

92 *Ibid.*, str. 472; 475.

njih za koju misli da će se u slučaju potrebe najbolje skrbiti o njezinim pravima i interesima. ObZ određuje ako je osoba u odnosu na koju se vodi postupak radi lišenja poslovne sposobnosti u obliku javnobilježničke isprave odredila osobu za koju želi da ju zastupa u postupku radi lišenja poslovne sposobnosti (anticipirana naredba), centar za socijalnu skrb tu će osobu imenovati posebnim skrbnikom ako ispunjava ostale pretpostavke za imenovanje skrbnikom propisane ObZ-om. Maganić (2019)⁹³ ističe da je prilikom davanja takve naredbe nejasno do kojeg trenutka osoba može odrediti osobu za koju želi da je zastupa u postupku radi lišenja poslovne sposobnosti te je takva naredba ograničena samo na postupak lišenja poslovne sposobnosti, uvažavajući pri tome da do lišenja poslovne sposobnosti ne dolazi do pravomoćnosti sudske odluke. Ako je osoba koja je lišena poslovne sposobnosti prije lišenja poslovne sposobnosti u obliku javnobilježničke isprave odredila osobu ili više osoba za koju, odnosno koje bi htjela da se imenuju skrbnikom, kao i osobe za koje bi htjela da se imenuju njihovim zamjenicima (anticipirana naredba), centar za socijalnu skrb tu će osobu, odnosno osobe, imenovati skrbnikom, zamjenikom skrbnika ako su ispunjene ostale pretpostavke za imenovanje skrbnikom propisane ObZ-om. Prilikom određivanja osobe koja će biti imenovana skrbnikom valja voditi računa o zaprekama za imenovanje osobe skrbnika, odnosno o tome tko ne može biti skrbnik.⁹⁴ Skrbnik je dužan poduzimati mjere kako bi se štíćenik osposobio za samostalan život i rad, savjesno se brinuti o osobnim i imovinskim pravima i obvezama te o dobrobiti štíćenika, a u skladu s odlukom o lišenju poslovne sposobnosti. Prije poduzimanja mjera zaštite osobe štíćenika ili njegovih imovinskih interesa, skrbnik je uvijek dužan razmotriti mišljenje, želje i osjećaje štíćenika te ih uzeti u obzir, osim ako je to u suprotnosti sa štíćenikovom dobrobiti. Trebalo bi propisati da i sam skrbnik u istoj ili drugoj ispravi iskaže svoju privolu biti skrbnikom osobe koja ga je anticipiranom naredbom odredila za svoga skrbnika, kako se ne bi dogodilo da predloženi skrbnik odbije postati skrbnikom. S druge strane mogućnost anticipiranog odlučivanja trebalo bi proširiti i na druge sfere života, a ne samo na postupke lišava-

93 Maganić A., *Op. cit.* (bilj. 85), str. 63.

94 Članak 248. ObZ-a određuje: „Skrbnik ne može biti osoba: 1. koja je lišena prava na roditeljsku skrb, 2. koja je lišena poslovne sposobnosti, 3. čiji su interesi u suprotnosti s interesima štíćenika 4. od koje se, s obzirom na njezino ponašanje i osobine te odnose sa štíćenikom, ne može očekivati da će pravilno obavljati dužnosti skrbnika 5. s kojom je štíćenik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju 6. s čijim je bračnim, odnosno izvanbračnim drugom štíćenik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju.“

nja poslovne sposobnosti. Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom skreće se pozornost na potporu i sustav odlučivanja te na potrebu utvrđivanja hoće li lišenje poslovne sposobnosti riješiti probleme osobe koja se lišava ili bi primjerenije rješenje bilo odlučivanje uz podršku. Zabrinjavajućima se pokazuju podatci o stalnom povećanju osoba mlade životne dobi koje gube mentalne sposobnosti. Stoga bi svatko trebao razmisliti i unaprijed donijeti za sebe i svoju obitelj važne odluke, prije nego bolest uznapreduje toliko da valjano anticipirano odlučivanje neće biti moguće. Posebno jer osoba ima mogućnost donijeti odluku o određivanju više osoba za svoje skrbnike između kojih može podijeliti ovlaštenja i obveze, prema svojem shvaćanju o tome tko će se najbolje nositi s povjerenim zadatkom ili u koga ima najviše povjerenja. Jednu osobu može odrediti kao osobu koja upravlja njegovom imovinom, drugu kao osobu koja će donositi odluke vezane za život i zdravlje i tome slično. Mogućnost donošenja spomenutih odluka veliki je iskorak u cilju unapređivanja ljudskih prava i prava na autonomno odlučivanje te samostalnosti u donošenju odluka osobne naravi.

3.8. RAZLIČITE KOMBINACIJE ANTICIPIRANIH ODLUKA GRAĐANA

Osim prikaza anticipiranog odlučivanja građana koje je regulirano pojedinim zakonima, u praksi se tijekom vremena pojavio određeni broj osoba koje ističu zahtjev za sastavom anticipirane odluke koje su u suštini kombinacija više različitih obvezujućih izjava, punomoći i odobrenja i koje su kao takve različito regulirane i propisane. Neke od njih regulirane su različitim Zakonima i obuhvaćaju različite vrste postupaka i potrebno je pažljivo, uz uvažavanje svih zahtjeva osobe te u skladu sa svim propisima koji reguliraju materiju anticipiranog odlučivanja građana pristupiti njihovom sastavu. Pri njihovom sastavljanju potrebno se pažljivo pozvati na važeće propise te ih prijaviti u sve odgovarajuće registre. Ako se priklonimo načelu koje govori da je dozvoljeno sve ono što nije izrijekom zabranjeno,⁹⁵ može se u anticipirane naredbe, obvezujuće izjave i punomoći dodati više različitih utvrđenja koja nisu izrijekom propisima zabranjena niti uređena ili su propisana različitim propisima. Takvim hibridima isprava trebalo bi nastojati obuhvatiti neke situacije i slučajeve o kojima osobe žele anticipirano odlučiti, za što sastavljači moraju

95 Više o tome vidi: Pokrovac Z. „Je li, doista, uvijek i svuda, sve što nije zabranjeno dopušteno?“ Pokušaj jedne teorijskopravne kozerije* Zbornik_PFZG_vol_69_no_5_6 (2019), str. 665-667.

dobro poznavati propise kojima su regulirani pojedini oblici anticipiranih odlučivanja. Problem prilikom sastavljanja takvih isprava može biti i njihov naziv, odnosno kako nazvati obvezujuće izjave koje se različito nazivaju u različitim propisima ili uopće nemaju propisani naziv.

Smatramo da bi jednostavan a dovoljno jasan naziv mogao biti Anticipirana odluka koja u sebi može sadržavati više različitih odluka (odluka o neodržavanju na životu, o nedarivanju organa, o uskrati prava na uvid u medicinsku dokumentaciju, odluka o određivanju punomoćnika, odluka o određivanju pomoćnika pri odlučivanju, odluka o određivanju zamjenskog donositelja odluke). Ako se želi jasno ukazivati sam sadržaj anticipirane odluke, njoj se može, ovisno o konkretnom slučaju, dodavati i naziv koji bi ukazivao o kojoj vrsti anticipiranog odlučivanja se radi. Tako smatramo primjerenim koristiti termin Anticipirane smjernice (ili odluke) o zdravstvenoj skrbi, kada se radi o odlukama koji se tiču dijagnostičko-medicinskih postupaka, Anticipirana odluka o neodržavanju na životu, Zdravstveni ili medicinski punomoćnik, anticipirani pomoćnik ili zamjenik pri donošenju odluka. Smatramo također da bi se u slučaju sastavljanja ili potvrđivanja hibridnih anticipiranih odluka koje u sebi sadrže očitovanja i anticipirano odlučivanje o različitim pitanjima mogli dodavati podnaslovi čiji bi nazivi jasno ukazivali na njihov sadržaj (anticipirana odluka o izboru skrbnika, anticipirana uskrata davanja organa i tkiva i sl.).

3.8.1. ANTICIPIRANA NAREDBA O NEODRŽAVANJU NA ŽIVOTU

Anticipirana naredba o neodržavanju na životu, u slučajevima kada za to postoji, po medicinskim kriterijima i mišljenju liječnika vrlo mala vjerojatnost za opstanak, jedna je vrlo kontroverzna naredba. Ta anticipirana naredba izaziva mnoge prijepore među građanima i pacijentima, ali i u profesionalnoj domeni. Pojedine osobe žele, dok su sposobne valjano očitovati svoju volju, izjaviti da u slučaju iznenadnog zastoja rada srca i/ili disanja odnosno drugih poremećaja zbog kojih bi bilo onemogućeno samostalno funkcioniranje tijela i tjelesnih organa ne žele da se poduzimaju mjere održavanja na životu, odnosno izjaviti da u slučaju da su iste poduzete prije utvrđivanja sadržaja anticipirane naredbe o neodržavanju na životu, da se iste odmah obustave. U slučaju davanja tog tipa anticipirane odluke, a u cilju poštivanja iskazane volje njenog davatelja, smatramo da je nužno detaljnije urediti načine njihova evidentiranja i pristupa ovlaštenim osobama.

3.8.2. ANTICIPIRANA DOZVOLA I PRIVOLA ZA OBAVIJEŠTENOST O ZDRAVSTVENOM STANJU I PRAVO UVIDA U MEDICINSKU DOKUMENTACIJU

ZZPP propisuje da pacijent ima pravo na povjerljivost podataka koji se odnose na njegovo stanje te davanje obavijesti o zdravstvenom stanju. To posebno dolazi do izražaja kada osoba želi takvu dozvolu dati nekome tko nije iz reda njezinih najbližih srodnika te tada mogu izjaviti i kako su suglasni i dozvoljavaju da se osobi čije podatke navedu dopusti uvid u medicinsku dokumentaciju, razgovor s liječnicima, kao i dobivanje informacija od liječnika o zdravstvenom stanju, bez ikakvih ograničenja. Također, tom dozvolom pacijenti mogu osloboditi liječnike obveze čuvanja profesionalne tajne i osobnih podataka. Tako se, mišljenja smo, liječnicima znatno olakšava postupanje i komunikacija s pacijentom bliskoj osobi, bez straha da će iznošenjem podataka prekršiti pravila o čuvanju profesionalne tajne. Ponekad se, takva anticipirana dozvola za uvid u medicinski karton te dozvole za obaviještenost o zdravstvenom stanju spaja s određivanjem medicinskog punomoćnika kojem se, osim prava na obaviještenost o zdravstvenom stanju, daje pravo donositi odluke o životu i zdravlju davatelja izjave.

IV. JAVNI BILJEŽNICI KAO SLUŽBENE OSOBE OVLAŠTENE ZA SASTAV ISPRAVA I POTVRDU (SOLEMNIZACIJU) ANTICIPIRANIH ODLUKA GRAĐANA

U Republici Hrvatskoj javni su bilježnici prema različitim zakonima nadležni za sastav i javnobilježničku potvrdu, odnosno solemnizaciju anticipiranih naredbi, anticipiranih punomoći i obvezujućih izjava. Tu ovlast i nadležnost javnim bilježnicima pruža sfera obiteljskog zakonodavstva, zaštite duševnih bolesnika, zaštite prava pacijenata te propisi koji reguliraju presađivanje ljudskih organa i tkiva. U domeni spomenutih zakonodavstava, ovlaštenja se javnih bilježnika formalno-pravno formiraju u obliku javnih isprava. Osim toga, kako je ranije spomenuto, javni bilježnici nadležni su i za ovjeravanje potpisa stranaka na svim vrstama punomoći i izjava. Valja napomenuti kako prilikom ovjere potpisa na privatnoj ispravi javni bilježnik ne odgovara za sadržaj isprave na kojoj je ovjerio potpis stranke, što propisuje članak 77. stavak 4. ZJB-a. S druge strane prilikom sastava javnobilježničke isprave javni bilježnik mora se uvjeriti da je stranka sposobna shvatiti smisao i značenje i posljedice

pravnog posla koji poduzima.⁹⁶ Nadalje, javni je bilježnik dužan strankama pročitati i pojasniti javnobilježničku ispravu te ih upoznati s pravnim posljedicama iste, nakon što je propisno sastavljena i potpisana, odnosno potpisana i potvrđena. Javni bilježnik strankama također može odgovoriti na pitanja i dati potrebna pojašnjenja u vezi pravnog posla koji poduzimaju. Dakle, kod ovjere potpisa na privatnoj ispravi javni bilježnik potvrđuje potpis, a ne sadržaj isprave. Tim više što javni bilježnik može ovjeriti potpis stranke na ispravi sastavljenoj na jeziku koji niti ne razumije. Zakonodavac je prilikom donošenja odluke o davanju nadležnosti za te poslove zasigurno imao u vidu da su javni bilježnici visokoobrazovani pravni profesionalci koji se kontinuirano educiraju specifičnim i ciljanim edukacijama kako bi mogli stručno obavljati svoju službu i odrađivati povjerene im poslove. Tijekom vremena javni bilježnici pokazali su da su dorasli svakoj novoj nadležnosti koja je na njih prenesena u cijelosti ili pojedinom dijelu. Tako su Aras Kramar (2017)⁹⁷ i Dika (2019)⁹⁸ mišljenja da bi se na javne bilježnike mogle prenijeti još neke nadležnosti, posebice iz područja obiteljskog prava. Prilikom sastava svake javnobilježničke isprave, bilo izjave, punomoći ili naredbi koje predstavljaju anticipirano odlučivanje građana, javni bilježnici dužni su postupati sukladno odredbama ZJB-a, Javnobilježničkog poslovnika (NN 38/94, 82/94, 37/96, 151/05, 115/12 i 120/14) te prilikom određivanja nagrade i pristojbe onoga što je propisano odredbama Zakona o javnobilježničkim pristojbama (NN 72/94, 74/95, 87/96, 112/12, 110/15, dalje u tekstu: ZJP) i odredbama Pravilnika o privremenoj javnobilježničkoj tarifi (NN 38/94, 82/94, 52/95, 115/12, 120/15, 64/19, dalje u tekstu: PPJT). Sukladno članku 3. ZJB-a, javnobilježničke isprave su javnobilježnički akti, javnobilježnički zapisnici i javnobilježničke potvrde. Javnobilježnički akt je isprava o pravnim poslovima i izjavama koje su sastavili javni bilježnici (a ako su ispunjene zakonom propisane pretpostavke, tada može imati i snagu ovršne isprave). Od svih vrsta javnobilježničkih isprava, javnobilježnički akt je isprava koja pruža najširi stupanj pravne sigurnosti te afirmira u sebi kom-

pletnu dokaznu snagu javne isprave.⁹⁹ Zapisnicima o pravnim radnjama koje su obavili ili kojima su nazočili javni bilježnici smatraju se javnobilježnički zapisnik, dok javnobilježnička potvrda predstavlja utvrđenje o činjenicama koje je posvjedočio javni bilježnik. Javnobilježnički zapisnici su vrsta javnobilježničkih isprava koje imaju punu dokaznu snagu u odnosu na sastavljača i na njihov sadržaj koji konkretizira u njima sadržanu pravnu radnju čiji je tijek obavio ili joj nazočio javni bilježnik.¹⁰⁰ Članak 3. stavak 2. ZJB-a propisuje da javnobilježničke isprave i njihovi otpravci imaju snagu javnih isprava, ako su ispunjene formalnosti propisane tim zakonom. Javnobilježnički akt je isprava propisana odredbama ZJB-a koje se odnose na javnobilježničku ispravu te još dodatno uređena i posebnim odredbama kojima se normira sadržaj i forma javnobilježničkog akta te postupanje prilikom njezinog sastavljanja. Pri tome povrede pravila o sastavljanju javnobilježničkog akta dovode do toga da isprava nema javnu snagu, dok neke povrede mogu dovesti do oduzimanja ili umanjenja vjerodostojnosti javnobilježničkog akta i sud ih može prosuđivati u svakom pojedinom slučaju.¹⁰¹ Sve odredbe o sastavljanju javnobilježničkog akta kao strogo formalnog postupka služe stvaranju sigurnosti da je utvrđena prava volja stranaka, da su stranke upoznate sa sadržajem posla koji poduzimaju, odnosno da im je akt pročitao, da je to baš takav posao koji su htjele te da su izvornik javnobilježničkog akta vlastoručno potpisale stranke, javni bilježnik i sudionici. Ujedno su otpravak i prijepis javnobilježničkog akta isprave koja u pravnom prometu zamjenjuju izvornik jer su istovjetne izvorniku koji su stranke i javni bilježnik potpisali, a koji stranke dobivaju, dok se izvornik, u pravilu čuva u arhivi javnog bilježnika.¹⁰² Zbog osobite zaštite najranjivijih osoba kao što su osobe lišene poslovne sposobnosti, maloljetne osobe te gluhe, nijeme i slijepo osobe, zakonom su propisane posebne formalnosti i zahtjevi koji se moraju dodatno ispuniti prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta.¹⁰³ Želimo skrenuti pozornost da se *de lege lata* za sastav javnobilježničkog akta u kojima sudjeluju gluhe, nijeme ili gluho-nijeme osobe traži ispunjenje dodatnih pretpostavki, a sve u cilju kako bi se nesporno utvrdila prava volja sudionika, odnosno u kontekstu anticipiranog odlučivanja prava volja davatelja izjave. Tako ZJB izričito propisuje da se prilikom sastava javnobilježničkog akta kada je

96 Članak 57. ZJB-a.

97 Aras Kramar S. „Širenje nadležnosti javnih bilježnika u području obiteljskopравnih odnosa“ Zbornik radova s III. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravna zooteorijska i praktična dostignuća: zbornik radova / Šago D., Čizmić J., Rijavec V., Janevski A., Lazić Smoljanić V., Sesar M., Galić A., (ur.) Split: Pravni fakultet (2017) str. 299-321., str. 306.

98 Dika M. „Javno bilježništvo u Republici Hrvatskoj – stanje i perspektive“ Javni bilježnici u europskom kontekstu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb (2019), str. 28.

99 Grbac, M., Grbac, A., „Javne isprave i elektronički zemljišnoknjižni upisi“, Javni bilježnik, Vol. XXII (2018) 45, str. 10.

100 *Ibid.*, str. 11.

101 Članak 70. ZJB-a.

102 *Ibid.*, članci 95-100.

103 *Ibid.*, članak 53. i članci 65-68.

sudionik gluhi, nijem ili gluhoslijep traži sudjelovanje i dvaju svjedoka¹⁰⁴ koji ispunjavaju zakonske pretpostavke, a koje može zamijeniti drugi javni bilježnik. Nadalje se traži da gluhi sudionik koji zna čitati, nakon što sam pročita akt, mora izjaviti da ga je pročitao i da njegov sadržaj odgovara njegovoj volji, dok se za nijemog ili gluhoslijepog sudionika koji zna čitati i pisati traži da vlastoručno (svojeručno) napiše da je akt pročitao te da ga odobrava.¹⁰⁵ Dodatne pretpostavke i uvjeti traže se kada se javnobilježnički akt sastavlja za gluhog sudionika koji ne zna čitati ili nijemog, odnosno gluhonijemog sudionika koji ne zna čitati i pisati. Određeno je da se prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta treba uz svjedoke akta pozvati i jedna osoba od njegovog povjerenja koja se s njim može znacima sporazumijevati.¹⁰⁶ Ujedno, propisano je da se u slučajevima da neki od sudionika ne vlada službenim jezikom mora pozvati stalni sudski tumač.¹⁰⁷ Ovdje se misli na tumača za znakovni jezik. Tumač i prevoditelj za znakovni jezik jest punoljetna osoba upisana u registar tumača znakovnog jezika kojoj je izdan certifikat prema propisima o kvalifikaciji važećim na nacionalnoj razini. Svakako bi u cilju nedvojbenog utvrđenja prave i ozbiljne volje davatelja izjave, valjalo posegnuti za angažiranjem tumača za znakovni jezik. Svi ti dodatni uvjeti koji se traže prilikom sastavljanja javnobilježničkog akta za sudionike koji su gluhi, nijemi ili gluhonijemi, zasigurno pomažu da se utvrdi prava volja takvih potpisnika anticipiranih očitovanja te da se i tako dodatno štite njihova prava i interesi i njihovo pravo na samostalno donošenje odluka. Isto tako mora se postupiti i u slučaju potvrđivanja (solemniziranja) privatne isprave. Kako bi privatna isprava dobila snagu javne isprave, odnosno snagu javnobilježničkog akta, ista mora biti solemnizirana. Solemnizirati se može samo ona privatna isprava koja u potpunosti ispunjava sve propisane zahtjeve za valjanost javnobilježničkog akta, odnosno po svom obliku, sadržaju, načinu potpisivanja i ostalim propisanim formalnostima odgovara zahtjevima za sastavljanje javnobilježničkog akta.¹⁰⁸ Javni će bilježnik prije solemnizacije privatne isprave ispitati ispunjava li isprava sve zahtjeve propisane Zakonom o javnom bilježništvu. Kako je navedeno, u Republici Hrvatskoj anticipirano odlučivanje uređeno je različitim zakonima koji koriste različitu pravnu terminologiju oblika raspolaganja osoba. Tako ObZ ure-

đuje mogućnost da osoba koja je poslovno sposobna anticipiranom naredbom unaprijed odrediti osobu – posebnog skrbnika koja će je zastupati u kasnijem postupku radi lišenja poslovne sposobnosti i to u obliku javnobilježničke isprave.¹⁰⁹ Nadalje je odredbama ObZ-a popisano da štitićenik u obliku javnobilježničke isprave u vrijeme dok je još bio poslovno sposoban može sebi unaprijed odrediti skrbnika ili skrbnike te njihove zamjenika, a također može unaprijed odlučiti o postupcima sterilizacije, doniranja tkiva i organa i mjerama za održavanje na životu.¹¹⁰ ObZ-om su također uređene anticipirane naredbe kojima roditelji mogu za slučaj svoje smrti unaprijed odrediti skrbnika svom djetetu i to u obliku javnobilježničke isprave ili oporuke.¹¹¹ Prema navedenom, ObZ propisuje da anticipirane naredbe moraju biti sastavljene u obliku javnobilježničke isprave, a s obzirom na to da su anticipirane naredbe izjave volje stranke, to bi značilo da mogu biti sastavljene u obliku javnobilježničkog akta ili u obliku javnobilježničkog zapisnika. Spomenuto je da je ObZ-om propisana mogućnost i oporučnog anticipiranog odlučivanja, samo za roditelje koji za slučaj svoje smrti unaprijed određuju skrbnika svom djetetu. ZN-om su normirane vlastoručna oporuka, pisana oporuka pred svjedocima, javna oporuka, međunarodna oporuka i usmena oporuka.¹¹² Sukladno članku 32. stavak 2. ZN-a propisan je oblik javne oporuke koju mogu na zahtjev oporučitelja sastaviti sudac općinskog suda, sudski savjetnik u općinskom sudu, javni bilježnik, a u inozemstvu konzularni, odnosno diplomatsko-konzularni predstavnik. Svatko može oporučiti u obliku javne oporuke, a osobe koje ne znaju ili ne mogu čitati ili se ne mogu potpisati mogu oporučiti samo u obliku javne oporuke.¹¹³ Javni bilježnik sastavit će oporuku prema kazivanju oporučitelja, oporuku će oporučitelju pročitati, objasniti mu pravne posljedice oporučnog raspolaganja, nakon čega oporuku pred javnim bilježnikom potpisuje oporučitelj, a zatim i javni bilježnik.¹¹⁴ Nakon toga će javni bilježnik o svim navedenim radnjama sastaviti zapisnik koji će potpisati i oporučitelj i javni bilježnik.¹¹⁵ Budući da je za anticipirano odlučivanje ObZ-om propisana isključiva forma javnobilježničke isprave, smatramo da bi za slučaj kada roditelji određuju skrbnika

104 *Ibid*, članak 62. i 65.

105 *Ibid*, članak 62. i članak 66.

106 *Ibid*, članak 67.

107 *Ibid*, članak 68.

108 *Ibid*, članak 59.

109 Članak 236. stavak 6. ObZ-a.

110 Članak 247. stavak 5. i članak 260. stavak 2. ObZ-a.

111 *Ibid*, članak 116. stavak 5.

112 Vidi Hobljaj H. „Javnobilježnički akt s nasljednopravnim učincima u slovenskom i hrvatskom pravu: konceptualne sličnosti i razlike“ *Javni bilježnik*, Vol. XXIV (2020) 47 str. 72.

113 Članak 32. stavak 1. ZN-a.

114 *Ibid*, članak 32. stavak 3. i 4.

115 *Ibid*, članak 32. stavak 5.

svom djetetu u obliku oporuke bilo najprimjerenije da se radi o javnobilježničkoj oporuci, jer bi javni bilježnik mogao obavijestiti Centar za socijalnu skrb o sadržaju oporuke, odnosno o anticipiranoj naredbi sadržanoj u oporuci. Za razliku od ObZ-a koji za anticipirano odlučivanje propisuje oblik javnobilježničke isprave i oporuke, ZZODS i ZZPP propisuju za anticipirano odlučivanje oblik javnobilježničkog akta.¹¹⁶ Tako na temelju odredbe članka 68. stavka 1. ZZODS-a svaka poslovno sposobna osoba, bez obzira ima li u danom trenutku dijagnozu duševnih smetnji, može dati obvezujuću izjavu u obliku javnobilježničkog akta kojom jednu osobu od povjerenja, koja na to pristane, unaprijed ovlasti da može umjesto nje pristati ili uskratiti pristanak na određene medicinske postupke.¹¹⁷ Prema odredbama ZZPP-a, slijepa osoba, gluha osoba koja ne zna čitati, nijema osoba koja ne zna pisati i gluhoonijema osoba može u obliku javnobilježničkog akta ili pred dvama svjedocima iskazanom izjavom ovlastiti poslovno sposobnu osobu koja će u njezino ime prihvaćati ili odbijati pojedini dijagnostički ili terapijski postupak.¹¹⁸ Prema članku 53. ZJB-a, sve pravne poslove među živima koje osobno poduzimaju gluhe osobe koji ne znaju čitati ili nijeme osobe koji ne znaju pisati moraju biti sastavljeni u obliku javnobilježničkog akta. Prema tome, gluha osoba koja ne zna čitati, nijema osoba koja ne zna pisati i gluhoonijema osoba ne bi mogle dati anticipiranu izjavu samo pred dvama svjedocima bez sudjelovanja javnog bilježnika, odnosno bez sastavljanja izjave u obliku javnobilježničkog akta, uz ispunjavanje svih formalnosti propisanih ZJB-om.¹¹⁹ Člankom 4. stavkom 3. Odluke propisano je da davatelj izjave i osoba od povjerenja mogu opozvati obvezujuću izjavu kod bilo kojeg javnog bilježnika s time da je javni bilježnik dužan obavijestiti drugu stranu i javnog bilježnika koji je sastavio javnobilježnički akt o davanju obvezujuće izjave, iz čega proizlazi da opoziv mora biti u istom obliku kao i obvezujuća obveza, tj. u obliku javnobilježničkog akta.¹²⁰ Prema Pravilniku o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta osoba pod skrbništvom, načinu popisa i opisa njihove imovine, podnošenju izvješća i polaganju računa skrbnika te sadržaju i obliku anticipiranih naredbi (NN 19/2021 dalje u tekstu Pravilnik o sadržaju i obliku anticipiranih naredbi) anticipirane naredbe propisane ObZ-om mogu se opozvati u bilo kojem tre-

nutku u istom obliku u kojem su dane.¹²¹ Postavlja se pitanje može li se anticipirano odlučivanje izvršiti u obliku privatne isprave koja se solemnizira, odnosno potvrdi od strane javnog bilježnika. U navedenim pravnim izvorima koji uređuju anticipirane naredbe i obvezujuće izjave nije izričito određena mogućnost sastavljanja istih u obliku solemnizirane privatne isprave. Međutim, u svakom slučaju za bilo koji oblik anticipiranog odlučivanja prema pozitivnim propisima propisana je obaveza sudjelovanja javnog bilježnika. Oblik javnobilježničkoga akta, odnosno solemnizirane privatne isprave potreban je zbog stjecanja svojstva javnosti, a uz ispunjenje posebnih pretpostavki, dok obična ovjera potpisa na privatnoj ispravi za to nije dovoljna.¹²² Prema navedenom, javni bilježnici stručnom izradom isprava u obliku javnobilježničkog akta vezanih uz anticipirano odlučivanje građana, savjetovanjem svojih stranaka te svojom ulogom nepristrane osobe i osobe od javnog povjerenja osiguravaju pravnu sigurnost i istovremeno sprječavaju nastanak sporova. Za kraj treba napomenuti kako javni bilježnici za svoj rad imaju pravu na nagradu. Nagrada javnom bilježniku uvećava se za iznos poreza na dodanu vrijednost. Javni bilježnici također prilikom pružanja javnobilježničkih usluga obračunavaju, naplaćuju te uplaćuju u državni proračun javnobilježničku pristojbu koja je izravni prihod tog proračuna i koja se naplaćuje sukladno ZJP-u. Isto tako, javni bilježnici postupaju i u slučaju solemnizacije anticipiranih oblika odlučivanja građana.

V. UREĐENJE INSTITUTA U SUSJEDNIM DRŽAVAMA NASTALIM RASPADOM BIVŠE JUGOSLAVIJE

Na temelju pribavljenih podataka utvrđeno je da države bivše Jugoslavije i to Republika Srbija, Republika Sjeverna Makedonija, Republika Crna Gora, Republika Kosovo, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska i Distrikt Brčko, ne poznaju pravni institut anticipiranih naredbi. Jedino u Republici Sloveniji kao usporedbeno pravnom sustavu postoje jednaki, odnosno slični pravni instituti koji uređuju određenje osobe skrbnika djetetu za slučaj smrti roditelja i osobe od povjerenja – punomoćnika pacijenta koji će odlučiti o medicinskoj skrbi i pravima osobe za slučaj njegove nesposobnosti.

116 Članak 68. stavak 2. ZZODS-a.

117 Maganić A., *Op. cit.* (bilj. 85), str. 62.

118 Članak 16. stavak 4. ZZPP-a.

119 Vidi članak 67. ZJB-a.

120 Maganić A., *Op. cit.* (bilj. 85), str. 67.

121 Članak 28. stavak 1. Pravilnika o sadržaju i obliku anticipiranih naredbi.

122 Dika M., *Loc. cit.* (bilj. 98).

5.1. ANTICIPIRANO ODLUČIVANJE PREMA ZAKONU O PRAVIMA PACIJENATA REPUBLIKE SLOVENIJE

Kako bi se osigurala autonomija odlučivanja o vlastitoj sudbini, za slučaj bolesti odredbama Zakona o pravima pacijenata Republike Slovenije¹²³ pacijentima su osigurana prava da mogu unaprijed izraziti svoju volju za slučajeve kada kasnije više neće biti sposobni za odlučivanje o sebi.¹²⁴ Pacijent koji je navršio 18 godina života i sposoban je sam odlučivati o svojim pravima može odrediti osobu kao punomoćnika te mu dati naputke koje oblike medicinskih zahvata i tijekom liječenja ubuduće želi i koje ne želi.¹²⁵ Pacijent može odrediti zdravstvenog punomoćnika koji će umjesto njega odlučivati o njegovoj zdravstvenoj skrbi i drugim pravima prema Zakonu o pravima pacijenata Republike Slovenije samo u slučaju da pacijent sam neće biti sposoban donositi odluke i to samo za vrijeme trajanja te nesposobnosti.¹²⁶ Osoba koju pacijent može odrediti kao zdravstvenog punomoćnika mora biti punoljetna te poslovno sposobna odlučivati o svojim pravima. Zdravstveni punomoćnik ima pravo biti upoznat s pacijentovom medicinskom dokumentacijom i zdravstvenim stanjem te tražiti od pacijenta naputke koji su bitni za donošenje budućih odluka o zdravstvenoj skrbi.¹²⁷ Pacijent u punomoći može odrediti naputke i smjernice glede svog liječenja i zdravstvene skrbi, a može i ograničiti prava punomoćnika u pogledu upoznavanja s njegovim zdravstvenim stanjem i medicinskom dokumentacijom. Da bi punomoć bila valjana, sve pretpostavke propisane Zakonom o pravima pacijenata Republike Slovenije moraju biti kumulativno ispunjene. Na temelju članka 32. stavka 4. Zakona o pravima pacijenata Republike Slovenije, kao formalna pretpostavka za valjanost punomoći propisan je pisani oblik s ovjerenim potpisom pacijenta. Međutim, propisana je mogućnost opoziva punomoći pisanom izjavom od strane pacijenta koja ne mora biti ovjerena. Budući da punomoć vrijedi do opoziva, omogućeno je i punomoćniku da otkáže zastupanje pacijentu i to pisanom izjavom bilo kada, osim ako bi time bila prouzročena znatna šteta za zdravlje pacijenta. Iz

navedenog proizlazi da je punomoćnik bio dužan prethodno dati svoj prihvata to jest suglasnost na danu punomoć. Zakonom o pravima pacijenata Republike Slovenije propisana je i obaveza upisa podataka zdravstvenog punomoćnika u informacijski sustav iskaznica zdravstvenog osiguranja ili središnju evidenciju medicinske dokumentacije u svrhu dostupnosti podataka o punomoćniku svim zdravstvenim djelatnicima na jednostavan način prilikom uvida u zdravstveni karton ili provjere zdravstvene iskaznice.¹²⁸ Postupak upisa i brisanja punomoćnika ureden je Pravilnikom o načinu određivanja pacijentovog zdravstvenog punomoćnika i o izjavi unaprijed izražene volje¹²⁹. U sustav zdravstvenih iskaznica i središnju evidenciju medicinske dokumentacije upisuju se osobni podatci punomoćnika, eventualna ograničenja koja je odredio pacijent i datum upisa. Prilikom zaprimanja punomoći Zavod za zdravstveno osiguranje Slovenije¹³⁰ provjerava radi li se o punomoći prema članku 32. Zakona o pravima pacijenata Republike Slovenije, odnosno jesu li ispunjene sve pretpostavke propisane navedenim člankom, a osobito sadrži li punomoć podatke o pacijentu kako bi se isti mogao nedvosmisleno identificirati, je li potpis pacijenta na punomoći ovjeren, jesu li pacijent i punomoćnik u trenutku sastavljanja punomoći bili punoljetni te sadrži li punomoć suglasnost, odnosno potpis punomoćnika.¹³¹ Time je nedvosmisleno vidljiva obaveza suglasnog prihvata odnosno pristanka punomoćnika da obavlja funkciju osobe od povjerenja i donosi odluke o zdravstvenoj skrbi pacijenta prema uputstvima pacijenta, odnosno prema svojoj savjesti i vlastitom uvjerenju, a sve u najboljem interesu i za korist pacijenta. Uz navedeno, pacijent prema odredbama Zakona o pravima pacijenata Republike Slovenije može prilikom odlučivanja o svojoj budućoj zdravstvenoj skrbi isključiti ili ograničiti odluke bliskih osoba iz obitelji koje bi po samom zakonu bile ovlaštene odlučivati o njegovoj zdravstvenoj skrbi za slučaj njegove nesposobnosti ako smatra da isti ne bi postupili

123 Zakon o pacijentovih pravicah. Službeni list RS, br. 15/08, 55/17 i 177/20. Prijevod na hrvatski jezik je Zakon o pravima pacijenata Republike Slovenije.

124 Žnidaršič Skubic, V. „Civilno medicinsko pravo s poudarkom na vprašanjih, ki zadevajo zaključek življenja.“ Razmišljanja o vprašanjih ob iztekanju življenja. Zbornik referatov in razprav br. 1/2018. Državni svet Republike Slovenije. Ljubljana. (2018), str. 32.

125 *Ibid.*

126 Članak 32. stavak 1. Zakona o pravima pacijenata Republike Slovenije.

127 *Ibid.*, članak 32. stavak 2.

128 Bezjak, D. „Poznavanje pravice do zdravstvenega pooblaščenca med pacienti.“ Magistrsko delo. Fakulteta za zdravstvene vede. Univerza v Mariboru. (2018), str. 22.

129 Pravilnik o načinu določitve pacientovega zdravstvenega pooblaščenca in o izjavi vnaprej izražene volje. Službeni list RS, br. 77/08. Prijevod na hrvatski jezik je Pravilnik o načinu određivanja pacijentovog zdravstvenog punomoćnika i o izjavi unaprijed izražene volje.

130 Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (prijevod na hrvatski jezik je Zavod za zdravstveno osiguranje Slovenije), kao nositelj informacijskog sustava iskaznica zdravstvenog osiguranja ili središnje evidencije medicinske dokumentacije, na temelju čl. 2. Pravilnika o načinu određivanja pacijentovog zdravstvenog punomoćnika i o izjavi unaprijed izražene volje, upravlja podacima koji se upisuju sukladno navedenom pravilniku.

131 Vidi članak 3. i 4. Pravilnika o načinu određivanja pacijentovog zdravstvenog punomoćnika i o izjavi unaprijed izražene volje.

prema njegovim željama.¹³² Pacijent može ili posebnom izjavom ili u sklopu punomoći odrediti obvezu uzimanja u obzir njegove unaprijed izražene volje o tome koje medicinske zahvate ne dozvoljava za slučaj da neće biti sposoban dati svoj pristanak zbog terminalne bolesti koja bi u kratkom razdoblju dovela do smrti neovisno o svojoj pruženoj dostupnoj zdravstvenoj skrbi i uz takvo liječenje ne bi bilo nikakve nade u izlječenje ili olakšanje bolova, već bi samo produljivali život. Za slučaj pacijentove unaprijed izražene volje kojom ne dopušta određene medicinske postupke ili zahvate koji bi mu produljili život, kada bi se radilo o bolesti ili ozljedi koja bi prouzročila takvu invalidnost kojom bi izgubio tjelesnu ili duševnu sposobnost brinuti o sebi, izražena volja pacijenta predstavlja liječniku samo smjernice koje mora uzeti u obzir prilikom donošenja odluke. Prije davanja unaprijed izražene volje mora izabrati osobni liječnik i zastupnik pacijentovih prava detaljno poučiti pacijenta o značenju i posljedicama njegove izjave.¹³³ Prema navedenom, mora se uzeti u obzir unaprijed dana izjava volje pacijenta o tome kako će se s njim postupati prilikom liječenja i tko će odlučivati o medicinskim postupcima u njegovu korist, ako sam neće biti sposoban donositi odluke.

5.2. ANTICIPIRANO ODLUČIVANJE PREMA OBITELJSKOM ZAKONU REPUBLIKE SLOVENIJE

Obiteljski zakon¹³⁴ Republike Slovenije omogućuje roditeljima da unaprijed izraze svoju volju glede određivanja osobe od povjerenja koja će voditi skrb i brigu o njihovoj djeci za slučaj njihove smrti ili nesposobnosti. Roditelj može unaprijed odrediti, odnosno predložiti osobu koja će provoditi roditeljsku skrb nad njegovim djetetom, u slučaju roditeljeve smrti ili trajnije nesposobnosti da sam provodi roditeljsku skrb.¹³⁵ Roditelji su dužni prilikom poduzimanja bilo kojih radnji u svezi s djetetom postupati isključivo u interesu i dobrobiti djeteta.¹³⁶ Na temelju odredbe članka 144. stavka 1. Obiteljskog zakona Republike Slovenije roditelji mogu, za slučaj svoje smrti ili trajnije nesposobnosti provođenja roditeljske skrbi, unaprijed izraziti

svoju volju glede određivanja osobe koja će brinuti o njihovu djetetu. Tako roditelju mogu odrediti bilo koju osobu kojoj će povjeriti skrb i odgoj svog djeteta, pa tako to može biti srodnik ili treća osoba, a istovremeno roditelji mogu predložiti i posvojitelja svom djetetu za slučaj svoje smrti ili trajnije nesposobnosti. Prema navedenom, roditelji mogu svaki ponaosob posebnom izjavom unaprijed izraziti svoju volju o određivanju ili predlaganju osobe od povjerenja koja bi preuzela brigu i skrb nad njihovim djetetom samo u slučaju smrti tog roditelja ili trajnije nesposobnosti u izvršavanju skrbi nad djetetom. Kako bi izjava o unaprijed izraženoj volji bila formalno valjana, ona mora biti u obliku oporuke jer Obiteljski zakon Republike Slovenije propisuje da se formalna valjanost unaprijed izražene volje roditelja ocjenjuje jednako kao i valjanost oporuke prema odredbama Zakona o nasljeđivanju Republike Slovenije.¹³⁷ Oporuka kao jednostrani pravni posao za slučaj smrti u Republici Sloveniji može biti sastavljena kao vlastoručna oporuka, pisana oporuka pred svjedocima, sudska oporuka, javnobilježnička oporuka, oporuka sastavljena u inozemstvu, oporuka sastavljena na slovenskom brodu, oporuka sastavljena za vrijeme izvanrednog stanja ili rata, međunarodna oporuka i usmena oporuka.¹³⁸ Budući da pozitivni propisi Republike Slovenije ne poznaju zajedničku oporuku, roditelji mogu svoju unaprijed izraženu volju sastaviti samo pojedinačno svaki u svojoj oporuci, iako izjave sadržajno mogu biti iste. Međutim, ako se izjave roditelja razlikuju te svaki od njih odredi drugu osobu koja bi vršila brigu i skrb nad njihovom djecom, tada sud odlučuje o tome hoće li uzeti u obzir unaprijed određenu volju roditelja ili ne. Sud u svakom slučaju neće uzeti u obzir unaprijed izraženu volju roditelja ako smatra da je ta volja roditelja u suprotnosti s interesima i dobrobiti djeteta.¹³⁹

VI. PROBLEMI PRILIKOM SASTAVLJANJA ILI POTVRĐIVANJA ANTICIPIRANIH ODLUKA GRAĐANA

Iako javni bilježnici dolaze iz redova najviše obrazovanih pravnikâ, sasvim je jasno da ne posjeduju potrebna i dovoljna medicinska znanja o svim dijagnostičkim postupcima i načinima liječenja. Stoga smatramo da je potreban multidisciplinarni pristup

132 Članak 33. Zakona o pravima pacijenata Republike Slovenije.

133 *Ibid.*, članak 34.;

134 Družinski zakonik, Službeni list RS, br. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C i 200/20 – ZOOMTVI. Prijevod na hrvatski jezik je Obiteljski zakon Republike Slovenije.

135 Informiran.si. Preživljanje otrok po smrti straša. Kako starš določi, kdo bo skrbel za otroka v primeru njegove smrti. <https://www.informiran.si/portal.aspx?showmenu=1&content=prezivljanje-otroka-po-smrti&showrightframe=1> (datum pristupa 17. 7. 2021.).

136 Članak 7. Obiteljskog zakona Republike Slovenije.

137 Zakon o dedovanju, Službeni list SRS, br. 15/76, 23/78, Službeni list RS, br. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US i 63/16. Prijevod na hrvatski jezik je Zakon o nasljeđivanju Republike Slovenije.

138 Hobljaj H., *Op. cit.* (bilj. 112), str. 71.

139 Članak 144. Obiteljskog zakona Republike Slovenije.

u daljnjem razvoju i reguliranju odredbi o uređenju oblika i sadržaja anticipiranih oblika odlučivanja građana uz uključivanje liječnika, profesora određenih znanosti i formiranje radnih skupina u nadležnim ministarstvima. Jedan od načina da se riješi taj problem može biti u uzoru na austrijski model o kojem je opširno pisala Maganić (2019)¹⁴⁰, kao i Hristić (2016)¹⁴¹, a koji zahtijeva da se prije sastava anticipirane naredbe i punomoći mora obaviti prethodna konzultacija s liječnikom kako bi se utvrdio njezin sadržaj i njezine posljedice na medicinske postupke. S tim u vezi posebnu pozornost treba skrenuti na činjenicu kako medicinski postupci, kao takvi nisu definirani u ZZPP-u, kao ni Zakonom o liječništvu (NN 121/03, NN 117/08) te tek u ZZODS-u stoji odredba koja kaže da pojam medicinskog postupka obuhvaća prijem, zadržavanje i smještaj u psihijatrijsku ustanovu, postupak dijagnosticiranja i liječenje osobe s duševnim smetnjama. To otvara niz pitanja kako i u skladu s kojim zakonskim odredbama tumačiti anticipirane odluke građana koje su donijeli prije nego su im utvrđene duševne smetnje koje dovode do nesposobnosti za odlučivanje i kada nema potrebe za njihovim smještajem u psihijatrijsku ustanovu. U skladu s navedenim, predlažemo više načina kako bi se takva negativna situacija mogla popraviti. Prvi način bio bi da tijekom tih konzultacija liječnik ujedno utvrdi i procijeniti sposobnost za rasuđivanje i sposobnost shvatiti posljedice davanja takve izjave ili punomoći. Drugi način mogao bi biti da Ministarstvo zdravstva objavljuje kataloge s navedenim dijagnostičkim pretragama i postupcima koji bi bili obvezan sadržaj anticipiranog odlučivanja kada se radi o zdravlju i životu ljudi. Posebno jer je napredak medicinske znanosti i novih tehnika kako dijagnosticiranja tako i načina liječenja kontinuiran i nekome tko nije medicinske struke to je teško pratiti. S druge strane jasnim određivanjem i davanjem pristanka ili uskrate pristanka na pojedine dijagnostičke metode i metode liječenja, višestruko bi olakšali i pojednostavili postupanje liječnika, poglavito u onom dijelu da ih nitko ne bi mogao prozivati na bilo kakvu vrstu odgovornosti u slučaju da su postupili u skladu s jasno određenom i u zakonom propisanoj obvezujućoj izjavi pacijenta. Jedan od mogućih problema jest i činjenica da sukladno važećim propisima javni bilježnik nema mogućnost uvida u podatke iz kojih bi mogao znati radi li se o osobi koja je djelomično lišena poslovne sposobnosti i u kojem dijelu. Odnosno, može li takva osoba valjano dati anticipirano očitovanje.

Rješenje za taj problem moglo bi biti da se javnim bilježnicima kao osobama s javnim ovlastima omogući uvid u evidencije u kojima se evidentiraju činjenice djelomičnog lišenja poslovne sposobnosti i njegovog opsega. Propisima, kako zakonskim tako i podzakonskim, treba nastojati poduzeti da se postigne najveća moguća pravna sigurnost za sve koji su na bilo koji način vezani s anticipiranim oblikom odlučivanja. Dakle, potrebno bi bilo s jedne strane omogućiti javnom bilježniku da sastavi anticipiranu ispravu samo za osobe koje istu mogu valjano dati, a s druge strane osigurati da liječnici mogu s punim povjerenjem postupati u skladu s tako danim očitovanjem. Na kraju, ali možda i najvažnije jest stvoriti zakonske i društvene uvjete da svaka osoba koja to želi, a sposobna je i ovlaštena, ima pravo iskazati svoju punu autonomiju i ostvariti pravo na samoodređenje sačinjavajući, za vrijeme dok je poslovno sposobna i sposobna za rasuđivanje, odluke po kojima će se postupati u slučaju kad i ako ona ne bude mogla valjano i obvezujući davati svoja očitovanja.

VII. ANALIZA PODATAKA I OBRAZLOŽENJE PROVEDENOG EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

Empirijskom metodologijom istraživanja obuhvaćene su tri različite vrste i metode prikupljanja podataka. Provedena je anketa s 230 needuciranih građana. Elektroničkom komunikacijom prikupljeni su podatci o broju upisanih obvezujućih izjava kod Centara za socijalnu skrb diljem Republike Hrvatske te su liječnici opće prakse intervjuirani telefonom. Osim toga, pribavljeni su podatci od HJK-a o broju upisanih podataka o anticipiranim oblicima odlučivanja, od dana kad se isti upisuju u elektronički registar koji to tijelo vodi.

7.1. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE PROVEDENO U JAVNOBILJEŽNIČKIM UREDIMA

Istraživanje u provedenoj anketi u javnobilježničkim uredima s 230 nasumično odabranih ispitanika provedeno na tri lokacije (ured u Vodicama, u Zagrebu i u Murskom Središću) obuhvatilo je građane koji nisu pravne ili medicinske struke te koji nisu završili fakultet socijalnog rada i nisu zaposlenici Centara za socijalnu skrb. Osim toga, neposrednim razgovorom sa svim ispitanicima uvjerali smo se da isti nisu ni na koji način (u cijelosti ili djelomično) educirani iz domena struka koje bi trebale poznavati institut anticipiranog odlučivanja. Ovom

140 Maganić A., *Op. cit.* (bilj. 85), str. 57-89.

141 Hristić D., *Loc. cit.* (bilj. 64).

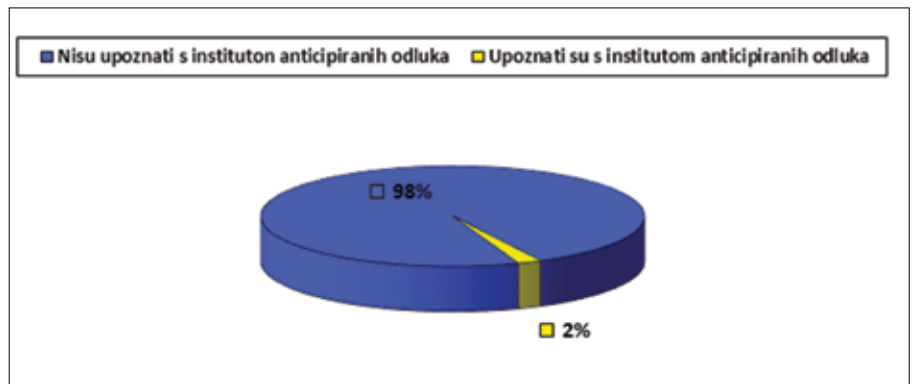
je istraživanju bila svrha dokazati kako o institutu anticipiranog odlučivanja nemaju saznanja građani koji se nisu imali prilike zbog svojih stručnih ili profesionalnih obilježja upoznati s tim institutom. Način ispitivanja vršio se usmenim kontaktom tako da su ispitanici zamoljeni za sudjelovanje u anonimnoj anketi, nakon čega im je postavljeno pitanje o struci ili sudjelovanju u nekakvom obliku školovanja iz domene navedenih struka i znanosti. Ispitanici koji su negativno odgovorili na to pitanje dobili su anketni listić s dva pitanja sljedećeg sadržaja: 1. „Znate li što su to anticipirane naredbe, izjave i punomoći?“; te su mogli odgovoriti s „DA“ ili „NE“; 2. „Ako je Vaš odgovor „DA“ u par kratkih crta napišite objašnjenje navedenog pojma, odnosno sukladno Vašim saznanjima opišite što su to anticipirane naredbe i punomoći?“. Analizom anketnih listića utvrđeno je da je od ukupno 230 ispitanika, njih 216 odgovorilo „ne“. Preostalih 14 ispitanika dali su odgovore „da“, ali i „ne“ uz objašnjenje. Pritom su njih 8 u svojim odgovorima objašnjavali institut klasične punomoći. Dakle, tih 8 ispitanika unatoč objašnjenju koje im je dano od strane anketara, nisu shvatili značenje, praktičnu primjenu i pravnu prirodu navedenog instituta te su napisali krivo objašnjenje iako su zaokružili odgovor „da“. Od preostalih 6 ispitanika, 2 su zaokružila „da“ bez da su išta drugo napisali, a 4 su dali određene definicije za koje se može reći da pogodaju definiciju navedenih instituta. Dakle, sumirajući sve prikupljeno i analizirano, utvrđuje se kako 98

% ispitanika nije znalo što su to anticipirane naredbe i punomoći. Sukladno prikupljenim podacima iz provedene ankete može se zaključiti kako skoro apsolutna većina ispitanika uopće nije upoznata s postojanjem zakonskih i podzakonskih propisa o anticipiranim naredbama, punomoćima i obvezujućim izjavama. Kao što je izneseno, smatramo da bi zakonodavnom intervencijom *de lege ferenda*, ali i sveobuhvatnim edukacijama i ostalim načinima širenja informiranja građana trebalo utjecati na sveopću društvenu svijest o postojanju instituta anticipiranog odlučivanja. S obzirom na to da je ovo istraživanje dokazalo kako u ovom segmentu neprofesionalni građani nisu upoznati s anticipiranim oblicima odlučivanja te da ih ne koriste u praksi, uslijedilo je istraživanje koje se provodilo

telefonski s liječnicima i čije obrazloženje slijedi u nastavku teksta.

7.2. TELEFONSKI INTERVJU

Nakon što smo na upit liječnika opisali i objasnili pojam anticipiranog odlučivanja i oblike koji su u Republici Hrvatskoj regulirani, dobili smo povratnu informaciju da povremeno imaju upite pacijenata vezane uz darovanje organa i tkiva, na što im liječnici odgovore da smo prema zakonodavstvu Republike Hrvatske svi darivatelji organa i tkiva. Međutim u praksi prije uzimanja organa i tkiva pokojne osobe liječnici traže odobrenje članova uže obitelji. Prema prikupljenim podacima evidentno je da je potrebna daljnja edukacija i upućivanje liječnika o pravnom institutu anticipiranog odlučivanja, odnosno potrebno je uzeti u obzir prilagodbu terminologije budući da termin *anticipirano* nije uvriježen u praksi, odnosno nije poznat građanima. Empirijski podatci o informiranosti i poznavanju pravnog instituta, tj. pojma anticipiranog odlučivanja u praksi su od strane stručnih osoba i to liječnika pribavljeni telefonskim intervjuima.

Telefonom je intervjuirano 15 liječnika iz područja obiteljske medicine koji su svakodnevno u kontaktu s pacijentima svih dobnih skupina i različitih dijagnoza. Od navedenih 15 liječnika obiteljske medicine, njih 7 također je radilo u mobilnom palijativnom timu te time bilo u kontaktu s osobama kojima su dijagnosticirane terminalne bolesti. U telefonskom intervjuu liječnici su bili upitani znaju li što su anticipirane naredbe, anticipirane izjave i anticipirane punomoći, tj. jesu li upoznati s pojmom anticipiranog odlučivanja te, ako jesu upoznati s pojmom anticipiranog odlučivanja, da taj pojam objasne. Svi intervjuirani liječnici odgovorili su kako nisu upoznati s navedenim pojmom.

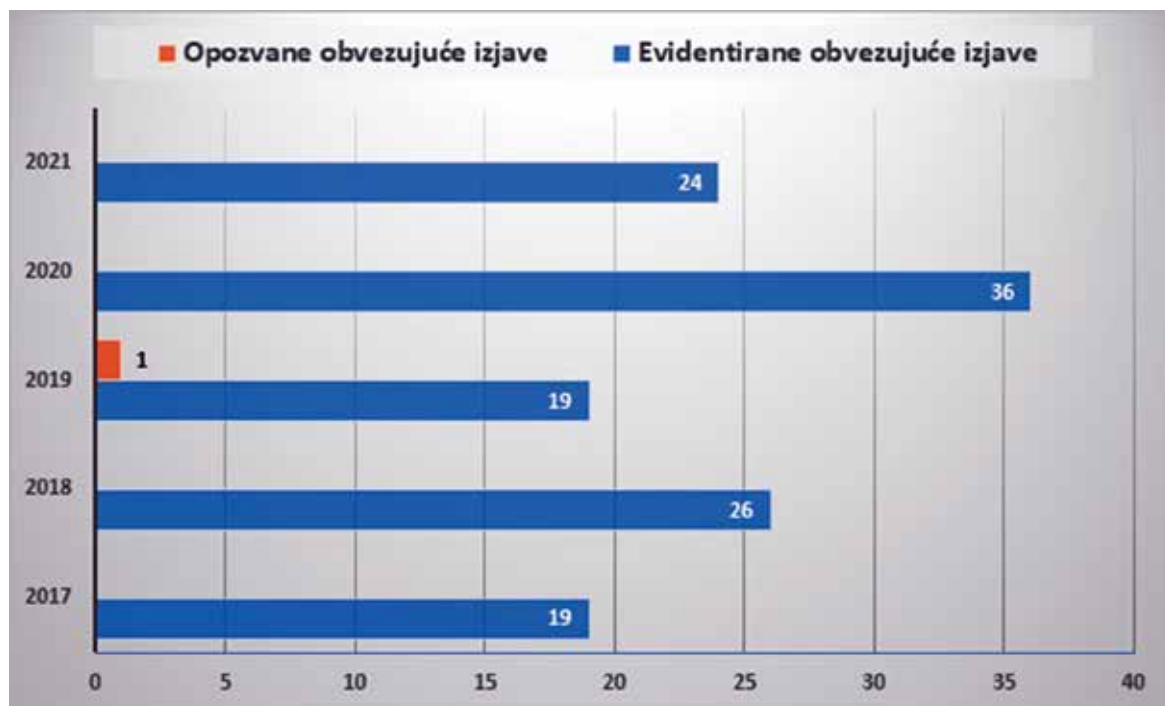
7.3. ANALIZA STATISTIČKIH PODATAKA O ANTICIPIRANIM NAREDBAMA KOJE SU EVIDENTIRANE U CENTRIMA ZA SOCIJALNU SKRB

Prilikom pisanja ovog rada, u želji da dobijemo informaciju i točan podatak o broju do sada evidentiranih anticipiranih naredbi, obratili smo se Centrima za socijalnu skrb diljem Republike Hrvatske. Poslali smo upit na dostupne adrese elektroničke pošte u 89 centara. Na upit o broju zaprimljenih i evidentiranih anticipiranih naredbi od njihovog uvođenja do 17. kolovoza 2021. odgovorilo nam je 47 centra i podružnica centara za socijalnu skrb. Iz njihovih podataka u prvom redu možemo zaključiti kako sustav anticipiranog odlučivanja građana nije prepoznat i kako, za sada, nije doživio značajnu niti veću primjenu među građanima Republike Hrvatske. Tako 3 podružnice centara ističu kako evidentiranje anticipiranih naredbi nije u njihovoj nadležnosti, dok 21 centar za socijalnu skrb (koji su odgovorili na upit) nema niti jednu evidentiranu anticipiranu naredbu. Ostali centri koji su odgovorili na naš upit dostavili su podatke o broju zaprimljenih anticipiranih naredbi koji je izuzetno

malen, iz čega nedvojbeno proizlazi kako je nužno pojačati aktivnosti s ciljem boljeg informiranja građana te dodatno urediti pitanja svih postojećih oblika anticipiranog odlučivanja, kao i razmisliti o uvođenju i reguliranju novih vrsta anticipiranog odlučivanja. Za pretpostaviti je kako je situacija u drugim centrima za socijalnu skrb od kojih nismo dobili podatke, slična, odnosno da je broj zaprimljenih anticipiranih naredbi, malen.

Ujedno, na kraju ovog podnaslova, a prema podacima koje je dostavila Hrvatska javnobilježnička komora, iznosimo brojke anticipiranih naredbi evidentiranih u Registru anticipiranih naredbi i punomoći u elektroničkom obliku koji vodi HJK, od njegovog uspostavljanja. Također se vidi kako je broj zaprimljenih i evidentiranih, a time i sastavljenih, anticipiranih naredbi malen. Prema pribavljenim podacima u 2017. godini evidentirano je 19 anticipiranih naredbi (obvezujućih izjava), u 2018. godini 26 naredbi, u 2019. godini 19 naredbi, u 2020. godini 36 naredbi te do 28. srpnja 2021. godine evidentirane su 24 naredbe. Prema navedenom sveukupno su evidentirane 124 naredbe, a samo 1 je 2019. godine opozvana.

CZSS	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	ukupno primljenih AN-a
1						1			1
2					1			2	3
3	1				1				2
4					1	1			2
5			1						1
6							1		1
7			1						1
8				1					1
9						1	2	1	4
10						2	1		3
11						2			2
12				1	1		1	1	4
13								3	3
14						2			2
15				2			3	2	7
16							2	1	3
17				3		2	5	2	12
18					2	3	2		7
19						1	2		3
20					1				1
21					5			1	6
22							1		1
23					2	1	1		4

VIII. PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE I VEĆU PRIMJENU INSTITUTA ANTICIPANOG ODLUČIVANJA GRAĐANA

Kada se govori o unapređivanju i većoj primjeni instituta anticipiranog odlučivanja, potrebno je ponovno istaknuti kako se radi o vrlo kompleksnoj materiji pri čijem reguliranju treba pomiriti i približiti nekoliko različitih kriterija i oprečnih stavova. Polazeći od prve poznate kodifikacije načela liječničke etike, Hipokratove zakletve, koja je kroz povijest prilagođavana novim shvaćanjima i potrebama, a koja je dovela do usvajanja Međunarodnog kodeksa liječničke etike¹⁴², dolazimo do zaključka kako postoje nepomirljive razlike u shvaćanju s jedne strane etičke obaveze liječnika, a s druge strane prava pacijenata.¹⁴³ Temeljna načela liječničke etike obavezuju liječnika da mora bolesniku (pacijentu) pružiti najbolju stručnu pomoć i pritom poštivati dostojanstvo čovjeka.¹⁴⁴ Tako s jedne strane postoje propisi koji jamče pravo na život i zdravlje,

obvezu liječnika na poduzimanje svih potrebnih i dostupnih metoda, načina liječenja, sredstava i terapije kako bi spasili i produžili ljudski život. S druge strane pravo je pacijenata na samoodređenje i pravo na donošenje odluka koje se tiču njegovog tijela i života, a koje su određene okruženjem, odgojem, vrijednosnim sustavom, osobnim stavom, vjerskim uvjerenjima i željama pojedinca.¹⁴⁵ Budući da pozitivnim propisima nisu propisane sankcije za slučaj nepoštivanja anticipirane odluke pacijenata, liječnici će u sumnji postoji li anticipirana odluka pacijenta ili je ista opozvana uvijek postupiti po načelu *in dubio pro vita*.¹⁴⁶ Međutim obveza poštivanja autonomije osoba u anticipiranom odlučivanju proizlazi iz Ustava Republike Hrvatske, Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹⁴⁷ i Konvencije iz Ovieda¹⁴⁸, kojima

142 Međunarodni kodeks liječničke etike donesen 1949. godine u Londonu na 3. skupštini Svjetskog liječničkog udruženja, nadopunjavao je bio 1968. godine u Sydneyu na 22. skupštini Svjetskog liječničkog udruženja i 1983. godine u Italiji na 35. skupštini Svjetskog liječničkog udruženja. U Republici Hrvatskoj je na snazi 3. Kodeks medicinske etike i deontologije, NN br. 55/08 i 139/15. Pročišćeni tekst je dostupan na mrežnim stranicama: <https://www.hlk.hr/EasyEdit/UserFiles/3-kodeks-medicinske-etike-i-deontologije-procisceni-tekst.pdf> (datum pristupa 18. 7. 2021.).

143 Zečević, D., „Sudska medicina i deontologija“, 4. obnovljeno i dopunjeno izdanje. Medicinska naklada. Zagreb. (2004) str. 320.

144 *Ibid*, str. 321.

145 Vidi „Pravo pacijenata na suodlučivanje“, Pravna klinika Pravnog fakulteta u Zagrebu, (2013) <http://klinika.pravo.unizg.hr/content/pravo-pacijenta-na-suodlucivanje> (datum pristupa 16. 7. 2021.).

146 Žnidaršič Skubić V., Op. cit. (bilj. 124) str. 33.

147 Članak 8. Zakona o potvrđivanju konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i protokola br. 1., 4., 6., 7., i 11. uz konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN Međunarodni ugovori br. 18/1997;

148 Članak 9. Zakona o potvrđivanju konvencije o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine: konvencije o ljudskim pravima i biomedicini, dodatnog protokola uz konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine o zabrani kloniranja ljudskih bića i dodatnog protokola uz konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine, u vezi presadivanja organa i tkiva ljudskog porijekla, NN Međunarodni ugovori br. 13/2003;

su postavljena temeljna načela poštivanja osobnog života pojedinca, a time i unaprijed izražena volja glede načina i tijeka liječenja.¹⁴⁹ Svakako treba jasno razlikovati eutanaziju¹⁵⁰, koja je zakonski zabranjena u Republici hrvatskoj, i pravo da osoba, nakon dobivanja svih informacija u vezi dijagnostičkih tretmana i tretmana liječenja, donese informiranu odluku, uslijed koje može (ako pacijent ne pristane na neke ili sve medicinske tretmane), doći i do smrtne posljedice.¹⁵¹ Kako bi se institut anticipiranog odlučivanja razvio i dodatno kvalitativno normirao na najbolji mogući način, potrebno je u prvom redu puno bolje i više informirati građane o anticipiranom odlučivanju te o vrstama anticipiranog odlučivanja, oblicima kao i njihovom smislu, svrsi, značenju i načinu sastavljanja. Potrebno ih je potaknuti da, dok mogu donositi odluke vezane za svoj život i zdravlje te budućnost svoje djece, pomno razmisle, informiraju se i donesu odluke koje će po njihovom mišljenju, stavovima, uvjerenjima, željama i opredjeljenjima najbolje i najpotpunije održavati njihovu pravu volju. Potrebno je i jasno naznačiti da se ta volja može i mijenjati u skladu s promijenjenim okolnostima ili vrijednosnim sustavom. Nadalje, mišljenja smo kako bi bilo korisno pristupiti analizi svih postojećih zakonskih rješenja te proučiti kako su to regulirale ostale države i nakon toga posegnuti za multidisciplinarnim pristupom i suradnjom svih aktera te izradom sveobuhvatnog propisa kojim bi se regulirali svi oblici anticipiranog odlučivanja građana.¹⁵² Druga mogućnost je da se postojeći propisi dodatno prošire i dopune odredbama kojima bi dodatno bilo regulirano anticipirano odlučivanje građana. Oportuno bi bilo zakonima kojima se reguliraju prava pacijenata detaljno urediti davanje anticipiranih odluka koje se odnose na davanje pristanka na medicinske zahvate, dijagnostičke metode te izjave o neprodužavanju života. To je zato što se zdravstvene anticipirane odluke najčešće odnose na medicinske postupke doniranja tkiva i organa, sudjelovanje u biomedicinskim istraživanjima i mjere održavanja života, odnosno odluke o neprimjenjivanju kardiopulmonalne reanimacije, umjetne prehrane i hidratacije, bubrežne dijalize te mehaničke venti-

lacije.¹⁵³ Zakoni kojima je regulirano skrbništvo trebali bi također detaljnije odrediti sve situacije davanja anticipiranih odluka u pitanju skrbništva, privremenog, trajnog, kao i skrbništva za djecu. Nakon toga potrebno je dodatno educirati javne bilježnike te bolje i detaljnije informirati i educirati zdravstvene djelatnike, osobito liječnike koji rade u palijativnoj skrbi jer su kontinuirano u kontaktu s pacijentima s terminalnim bolestima, koji češće imaju potrebu za donošenjem anticipiranih odluka. Za kvalitetan i jasan i nedvosmislen sadržaj anticipiranih naredbi vezano za život i zdravlje, medicinske postupke, dijagnostiku i načine i metode liječenja potreban je multidisciplinarni pristup, kako bi sastavljači anticipiranih naredbi, izjava, punomoći i obvezujućih izjava mogli sa sigurnošću utvrditi njihov obavezan sadržaj. S tim u vezi držimo korisnim uz asistenciju zdravstvenih djelatnika sastaviti listu pitanja, kataloge dijagnostičkih postupaka i metoda liječenja koje bi nadležno ministarstvo redovito ažuriralo i nadopunjavalo, na koja bi davatelji medicinskih punomoći i izjava jasno i nedvosmisleno mogli odgovoriti. Kada se govori o izjavama kojima osobe otklanjaju mogućnost darivanja organa i tkiva, također smo mišljenja kako bi građani trebali imati potpune informacije i znati da imaju to pravo i tu mogućnost. Nadalje, u odnosu na anticipirane naredbe kojima se određuje skrbnik u slučaju da se pokrene i provede postupak za lišenje poslovne sposobnosti, za samog pojedinca i za državu bilo bi puno jednostavnije kada bi se svaka osoba na vrijeme upoznala s tom mogućnošću i unaprijed donijela takvu odluku. Državna tijela ne bi morala sama vršiti potragu za prikladnim skrbnikom i nadležni centri za socijalnu skrb imali bi jasne informacije o tome koga bi osoba nad kojom se postupak vodi željela na mjestu svoga skrbnika. Za pretpostaviti je kako je ta osoba upoznata sa željama, vrijednosnim sustavom i stavovima osobe koja u nju ima toliko povjerenje da je želi za svoga skrbnika. Jedno od osjetljivijih pitanja jest pitanje anticipiranog određivanja skrbnika za maloljetnu djecu. Mišljenja smo kako bi to trebalo postati dio obiteljskog plana. Kao što obitelji planiraju svoje investicije, putovanja, odlučuju o mjestu gdje će živjeti, hoće li i koliko djece imati, kako će ih odgajati, jednako tako roditelji bi trebali razmisliti tko bi se u slučaju da se njima nešto dogodi ili da oni ne mogu, na najbolji način mogao brinuti o njihovoj djeci. Tako mogu osigurati da će njihova djeca nastaviti živjeti i biti odgajani u skladu s uputa-

149 Hrčić, D., *Op. cit.* (bilj. 64), str. 29.

150 Turković K., Roksandić Vidlička, S., Maršavelski A., „Eutanazija i potpomognuto samoubojstvo – etičke dileme kriminalne politike“ *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 17. (2010.) Br. 1/2010, Zagreb, str. 225. „Pojam eutanazije označava svaki čin usmrćenja drugoga s ciljem da ga se liši nepodnošljivih patnji uzrokovanih njegovim teškim zdravstvenim stanjem.“

151 Vidi članak 112. stavak 3. i članak 114. Kaznenog zakona NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.

152 Milas Klarić I., „Medicinsko pravo – Obiteljsko pravo“ *Hrvatska pravna revija*. (2010.) Zagreb, str. 70.

153 Vuletić S., Karačić S., Pelčić G., „Hetero/auto/nomija u kontekstu samo/determinizma bioloških oporuka“ *Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku* (2018) Vol. 34. No. 2. str. 76.

ma, vrijednostima, stavovima i načelima po kojima su ih oni odgajali i bili povjereni na skrb osobi ili osobama za koje roditelji misle da bi bili najbolji izbor za njihovu djecu, s time da je, ovisno o dobi djeteta, potrebno pribaviti i mišljenje djeteta kod određivanja njegova skrbnika.¹⁵⁴ Smatramo da je suštinski problem nepoznavanje i nerazumijevanje pojma *anticipirano*. Uza sve regulirane i propisane oblike anticipiranog odlučivanja, svakako bi trebalo razmisliti o njihovom normativnom uređenju tako da se obuhvate i normiraju neki oblici koji za sada nisu normirani te da se ujednači korištenje naziva ili da se pribjegne varijanti da se iz samog naziva jasno vidi o kakvoj vrsti anticipirane odluke se radi. Tako bi iz samog naziva isprave bilo puno jasnije na što se ona odnosi i što se njome želi postići i urediti te bi ukazivalo na sadržaj same unaprijed izražene volje osobe.¹⁵⁵ Uza sve navedeno, uvažavajući pravo na život, pravo na zdravlje, pravo na autonomiju osobe, pravo na samoodređenje, zadatak je države da pravno normira i uobličiti zakonski okvir kako bi njezini građani mogli ostvarivati ta prava. Budući da su najčešći motivi osoba za anticipirano odlučivanje loše aktualno zdravstveno stanje koje potakne pojedinca na pojačano razmišljanje o zdravlju i potrebi podvrgavanja medicinskim zahvatima, obveza je države da pravnim propisima zaštiti najranjiviju populaciju, odnosno da im omogući da sami donose odluke koje su za njih najprikladnije u najtežim životnim trenucima. Također su odlučujuće okolnosti koje utječu na anticipirano odlučivanje, godine života i eventualne obiteljske medicinske anamneze jer osobe starije životne dobi češće boluju od težih bolesti te su suočene s većom vjerojatnošću nastupa situacija u kojima će morati donijeti važne odluke o svom zdravlju i održavanju na životu.¹⁵⁶ Edukacijom i informacijom građana, ukazivanjem na sve prednosti kako za njih tako i za članove njihove obitelji (pogotovo ako se radi o maloljetnoj djeci), smanjila bi se mogućnost da osoba bude podvrgnuta dijagnostici, zahvatima i postupcima kojima ne bi htjela biti podvrgnuta. Ujedno, povećala bi se mogućnost da će se o njima ili o članovima njihove obitelji skrbiti, po njihovom mišljenju najprikladnija osoba. Također bilo bi uputno da se pacijent prije donošenja anticipirane odluke konzultira sa svojim liječnicima koji bi trebali pacijentu dati pojašnjenje o medicinskim posljedicama namjeravane anticipirane odluke.¹⁵⁷ Kao jedan od načina postizanja najvećeg mogućeg poštivanja volje pacijenta jest

upis i evidencija svih izjava i punomoći vezanih za zdravlje, održavanje na životu, odluka o nedarivanju organa i tkiva te javno publiciranje postojanja takvih obvezujućih izjava. Svrsishodno bi bilo da se takvi akti učine vidljivim i dostupnim na jednom mjestu, uz brz, siguran i zaštićen pristup onima koji su za to ovlašteni i za postupke koji se njih tiču. Kao primjer dobre prakse bio bi da su anticipirane odluke koje se odnose na život i zdravlje svakog građana vidljive primjenom zdravstvene iskaznice ili digitalnog kartona pacijenta, tako da svaki zdravstveni djelatnik prilikom obrade pacijenta koji ima zdravstveno osiguranje putem zdravstvene iskaznice ima uvid u njegove anticipirane odluke koje je dužan poštovati. Kada govorimo o određivanju osoba koje će biti imenovane skrbnikom i određivanje skrbnika djetetu s obzirom na način njihovog sastavljanja i obveze javnog bilježnika da je dostavi u nadležni centar za socijalnu skrb, držimo kako je taj oblik anticipiranog odlučivanja dobro normiran i uređen, osim u dijelu određivanja skrbnika oporukom, te je potrebno raditi na njegovoj popularizaciji. Svakako posebno treba imati u vidu situacije kada dijete ostane bez oba roditelja koji su umjesto članova obitelji zbog njihove dobi, zdravstvenog stanja, mjesta boravka, odlučili kako je za njihovu djecu bolje da to budu neke druge osobe (obiteljski prijatelji ili kumovi). Kada se radi o zaštiti osoba koje su djelomično lišene poslovne sposobnosti, javni bilježnici kao službene osobe trebale bi imati mogućnost uvida u činjenicu da je osoba lišena poslovne sposobnosti te u kojoj mjeri i opsegu. Dakle, prije sastavljanja takve anticipirane odluke, morali bi moći nedvojbeno se uvjeriti da je osoba koja zahtijeva sastav takvog očitovanja ovlaštena i sposobna za to. Mišljenja smo kako bi prilikom terminološkog određivanja svakako valjalo razmisliti o pronalasku nekog primjerenijeg izraza umjesto punomoći i punomoćnika, s obzirom na to da se radi o strogo osobnim stvarima koje se tiču života i zdravlja osobe, pa primjerenijim pojmom držimo anticipiranom naredbom odrediti osobu od povjerenja, ili odrediti zamjenskog donositelja odluka, ili pomoćnika u donošenju odluka o životu i zdravlju. Punomoćnik je termin koji nam se čini prikladnijim za slučajeve odlučivanja u vezi s imovinom i imovinskim pravima osobe koja daje anticipiranu punomoć.

154 Maganić A., *Op. cit.* (bilj. 85), str. 63.

155 Hrstić D., *Op. cit.* (bilj. 64), str. 15.

156 *Ibid.*, str. 14.

157 Maganić A., *Op. cit.* (bilj. 85) str. 89.

IX. ZAKLJUČAK

Odluke koje osobe donose o pitanjima vezanim uz smrt, bolesti, lišenje poslovne sposobnosti i određivanje skrbnika sebi ili svojoj djeci imaju dugoročne posljedice. Navedena pitanja u osobama izazivaju nelagodu jer se radi o temeljnim egzistencijalnim pitanjima koja iziskuju filozofska, etička, moralna, religiozna, medicinska i pravna promišljanja. Stoga je bitno da se osobe prije donošenja takvih odluka detaljno informiraju i osvijeste sve moguće pravne posljedice namjeravanih radnji. Zbog navedenog je potrebno sudjelovanje zaposlenika centara za socijalnu skrb, medicinskih radnika i javnih bilježnika kao nepristranih osoba od povjerenja u sastavljanju anticipiranih naredbi, obvezujućih izjava i punomoći. Nema sumnje da se navedenim institutima nastoji zaštititi i osigurati autonomija osoba, međutim autonomija osoba može se zaštititi samo u onom opsegu koji je društveno prihvatljiv. Radi se o autonomnoj odluci pojedinca glede važnih pitanja za buduća osobna stanja. Sloboda izbora daje osobi mogućnost da od druge osobe traži neko pozitivno postupanje, međutim autonomija je ograničena pravom druge osobe koja može traženo postupanje odbiti. Anticipirano odlučivanje osoba je pozitivnim propisima Republike Hrvatske fragmentirano uređeno pojedinim odredbama različitih zakona. Stoga je nužno *de lege ferenda* cjelovito uređenje anticipiranog odlučivanja jer smatramo da postojeći pozitivni propisi Republike Hrvatske sadržajem ne odgovaraju onim komparativnim zakonodavstvima koji detaljnije i cjelovitije uređuju institut anticipiranog odlučivanja. Građani Republike Hrvatske, pa tako i stručne osobe iz zdravstva, prema našim istraživanjima nisu dovoljno educirani niti upućeni o postojanju i mogućnostima primjene anticipiranog odlučivanja u Republici Hrvatskoj. Prema prikupljenim podacima utvrđeno je kako je informiranost građana o pravu na unaprijed izraženu volju u slučaju kasnije nesposobnosti minorna i većini predstavlja potpunu nepoznanicu. Problematika se javlja također u činjenici da liječnici zbog podnormiranosti i proturječnosti pravnih propisa u pogledu navedenog instituta i nepostojanju jedinstvenog, lako dostupnog registra za sve anticipirane odluke često ne postupe po istima. Stoga je svrha ovog rada upozoriti na nedostatke instituta anticipiranog odlučivanja te potrebu njegove sustavne promocije koja će dovesti do osvješćivanja građana o njihovim pravima. Fragmentacija pozitivnih propisa u području anticipiranog odlučivanja dovodi do parcijalnog i fragmentiranog poznavanja

instituta anticipiranog odlučivanja od strane onih na koje se takve odluke odnose, a tako i od strane onih koji bi ih u svakodnevnoj praksi trebali primjenjivati. Anticipirano odlučivanje za slučaj kasnije nesposobnosti iznimno je značajno za osobe starije životne dobi i osobe s terminalnim bolestima koje imaju potrebu unaprijed izraziti volju vezanu za njima bitna osobna stanja. Kako bi država osigurala pravnu sigurnost i zaštitila najranjivije skupine, nužno je detaljno i cjelovito normativno uređenje instituta anticipiranih odluka i punomoći, a istovremeno je potrebna i edukacija kako stručnih osoba s područja medicine, socijalne skrbi, prava tako i općeg građanstva o mogućnostima i oblicima anticipiranog odlučivanja. Trenutna fragmentacija i podnormiranost navedenog instituta te nepostojanje jedinstvenog registra anticipiranih odluka dovodi do pravne nesigurnosti kako za osobe koje izjave anticipiranu odluku ili daju punomoć i žele unaprijed izraziti svoju volju za slučaj kasnije nesposobnosti tako i za ovlaštene osobe, ponajprije zdravstvene djelatnike koji bi navedene anticipirane oblike odlučivanja morali provoditi. Svrha anticipiranih naredbi, izjava i punomoći jest omogućiti najranjivijoj skupini pacijenata i starijih osoba da jednostavno i sigurno unaprijed izraze svoju volju, odnosno anticipirano odluče o svom životu, zdravlju i skrbi za slučaj svoje kasnije nesposobnosti ili nemogućnosti odlučivanja. Prema našem mišljenju iako su anticipirane naredbe, punomoći i obvezujuće izjave u Republici Hrvatskoj sadržane u različitim zakonima koji koriste neujednačenu terminologiju za navedeni pravni institut, polazeći od načela *falsa nomination non nocet*, smatramo kako nije bitan naziv same isprave ako je sadržajno ispravna, a sadržaj ustvari nije u potpunosti definiran ako polazimo od autonomije stranaka, te je stoga jedino oblik kogentne naravi. Ipak, zbog lakšeg razumijevanja i razlikovanja anticipiranih naredbi predlažemo opisno određivanje anticipiranih odluka kao: Unaprijed izražena volja osobe o medicinskim zahvatima ili nedarivanju organa, Očitovanje o budućim osobnim stanjima, Skrbnička punomoć i Zdravstvena punomoć. Ako se pak želi zadržati korištenje termina *anticipirano* predlažemo kod naziva koristiti termine kao što su Anticipirana odluka, Anticipirana odluka (naredbe) o neodržavanju na životu, Anticipirana naredba o određivanju pomoćnika (ili zamjenika) pri donošenju odluka, Anticipirane smjernice o zdravstvenoj skrbi, Anticipirana odluka o imenovanju medicinskog punomoćnika, Anticipirana odluka o određivanju skrbnika malodobnom djetetu i sl. Valjanost anticipiranih naredbi određena je kogentnim normama u pogledu oblika kako bi

se osigurala pravna sigurnost te je najprikladniji oblik javnobilježnički akt. Smatramo kako se u tim poslovima pravna sigurnost može ostvariti samo uz sudjelovanje javnog bilježnika kao nepristrane osobe od povjerenja, koja će kao vrstan pravni stručnjak utvrditi sposobnost i stvarnu volju davalca anticipirane izjave te tome prilagoditi sadržaj iste. Zaključno ističemo kako javnobilježnička služba djeluje u skladu s najvišim vrednotama pravne države i vladavine prava. To se prvenstveno očituje kroz kogentne formalno-pravne zahtjeve

kod tvorbe javnobilježničkih isprava i potvrđivanja privatnih isprava te kroz jasno definiran djelokrug poslova javnih bilježnika. Kod anticipiranog odlučivanja građana (kao i u mnogim drugim segmentima svog poslovanja i djelovanja) javni bilježnici čine svojevrsni kvalitativni spoj između građana i države koji se odlikuje stručnim odnosom prema radu i strankama te transparentnim poslovanjem koje snagom zaštitnog i pravno sigurnosnog mehanizma štiti od malformacija u pravnom prometu.

SUMMARY

Anticipated decision-making of citizens in the Republic of Croatia is a relatively new legal area that conceptually includes the institutes of anticipated orders, powers of attorney and binding statements. The use of the mentioned institutes is anticipated because they formally and legally define them in advance, and thus ensure certain future and possible situations in which the inability of the issuer of such orders, powers of attorney or statements to actively participate and decide is replaced by that written document or a proxy. With the participation of notaries in this legal field, normative perfection and substantive verification of this legal work is achieved at the individual and general social level, as well as greater legal protection of applicants of such acts, who in this way get the opportunity to be instructed and advised by a notary public and thus contribute to the affirmation and protection of their interests and rights. The basic premise of this paper is the expressed need to promote greater practical application of these legal affairs, spreading public awareness of their existence and the positive connotations that arise from them. This would achieve greater legal protection for certain categories of persons, which would ultimately result in strengthening legal certainty.

Keywords: Anticipated decision-making of citizens, anticipated orders, anticipated powers of attorney, binding statements, notaries, legal protection of citizens, legal security

ZAHVALA

Na samom kraju zahvaljujemo svim ispitanicima koji su popunili anketni listić, liječnicima koji su pristali na telefonsko anketiranje, notarskim komorama Slovenije i Crne Gore te svim centrima socijalne skrbi diljem Republike Hrvatske na dostavljenim statističkim podacima o broju zaprimljenih i u njihove očevdne evidentiranih anticipiranih naredbi, kao i HJK-u na dostavljenim podacima.

Posebnu zahvalu upućujemo gospodi Ireni Mojović, sutkinji i potpredsjednici Ustavnog suda Republike Srpske i Ana-Mariji Dujmović Roksandić, odvjetnici iz Zagreba, na angažmanu i nesebičnoj pomoći koju su nam pružile prilikom pisanja ovog rada.

POPIS KORIŠTENIH IZVORA

Knjige i članci:

1. Anić, V. „Rječnik hrvatskog jezika“, Novi Liber (1996).
2. Aras Kramar, S. „Širenje nadležnosti javnih bilježnika na području obiteljskopравnih odnosa? Zbornik radova s III. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravno teorijska i praktična dostignuća“, Split: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2017.
3. Baron, J. „Fixed Intentions: Wills, Living Wills, and End-of-Life Decision Making“ Research Paper No. 2019-30, Temple University, Basley school of law (2019).
4. Bezjak, D. „Poznavanje pravice do zdravstvenoga pooblašćenca med pacienti.“ Magistrsko delo. Fakulteta za zdravstvene vede. Univerza v Mariboru (2018).
5. Čizmić, J. „Pravo zdravstvenih radnika na „priziv savjesti“, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 37, br. 1, 753-786 (2016).
6. Dika, M. „Javno bilježništvo u Republici Hrvatskoj – stanje i perspektive“ Javni bilježnici u europskom kontekstu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb (2019).
7. Dološić, S.; Milić Babić, M.; Rusac, S.; „Alzheimerova bolest kroz prizmu ljudskih prava“, Socijalna psihijatrija, Vol. 47 No. 4 (2019).
8. Evans, J., MD, MPH, CMD, „Advance Directives vs. Family Decisions“ Medical Ethics, Caring for the ages (2010).
9. Garner, B. A., Black, H. C. Black's Law Dictionary, Eight Edition, Paul M.N., Thomson/West (2004).
10. Grbac, M. „Tranzicija javnobilježničke službe – od tradicije do elektrifikacije“, Javni bilježnik, studeni 2016, br. 43.
11. Grbac, M., Grbac, A. „Javne isprave i elektronički zemljišnoknjižni upisi“, Javni bilježnik, Vol. XXII (2018) 45, str. 10.
12. Hoblaj, H. „Javnobilježnički akt s nasljedno-pravnim učincima u slovenskom i hrvatskom pravu: konceptualne sličnosti i razlike“ Javni bilježnik, Vol. XXIV (2020) 47.
13. Hrستیć, D; „Anticipirano odlučivanje pacijenata“, Zagrebačka pravna revija. Vol. 5. No. 1. Zagreb (2016).
14. Horn, R. J. „Advance Directives in English and French Law: Different Concepts, Different Values, Different Societies“, Health Care Anal (2014).
15. Maganić, A. „Anticipirane naredbe u hrvatskom pravnom sustavu“ Javni bilježnici u europskom kontekstu. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb (2019).
16. Milas Klarić, I. „Medicinsko pravo – Obiteljsko pravo“ Hrvatska pravna revija. Zagreb (2010).
17. Miličić, V. „Deontologija profesije liječnik – Život čovjeka i integritet liječnika – čudoredna raskrižja bioetike“, Zagreb, 1996.
18. Nedić, T., „Pristanak obitelji za uzimanjem organa ili tkiva od preminule osobe radi presađivanja u Republici Hrvatskoj, pravni vjesnik vol 33-1.
19. Page, D. G. „The barriers to completing an advance directive: the perspectives of healthcare professionals“ A dissertation submitted to the faculty of the University of North Carolina at Chapel Hill in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Public Health in the Department of Health Policy and Management in the Gillings School of Global Public Health. (2018).
20. Pokrovac, Z. „Je li, doista, uvijek i svuda, sve što nije zabranjeno dopušteno?“ Pokušaj jedne teorijskopравne kozerije * Zbornik_PFZG_vol_69_no_5_6 (2019).
21. Roksandić Vidlička, S; Zibar I, Čizmić J.; Grdan K. „Pravo Jehovinih svjedoka na ostvarivanje kirurške zdravstvene zaštite u Republici Hrvatskoj – prema vrijedećim zakonima (*de lege lata*)“, Liječnički vjesnik, 139 (2017), 3-4; 91-98.
22. Šeparović, Z. „Život doveden na rub“, intenzivna medicina, tzv. pravo na smrt, eutanazija, utvrđivanje smrti, Transplantacija, Rev. za soc., Zgb., Vol XXI (1990) No 2., str 299.
23. Švamberger, H., Belav, J., „Etičko pitanje primjene transfuzije krvi kod jehovinih svjedoka – prikaz slučaja“ Sestrinski glasnik, Vol. 23 1-2018 (2018).
24. Švamberger, H., Belav, J., „Etičko pitanje primjene transfuzije krvi kod jehovinih svjedoka – prikaz slučaja“ Sestrinski glasnik, Vol. 23 1-2018 (2018).
25. Tucak, I., Rešetar, B., „Autonomija osoba s duševnim smetnjama“, Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek (2020).
26. Zečević, D., „Sudska medicina i deontologija“, 4. obnovljeno i dopunjeno izdanje. Medicinska naklada. Zagreb (2004).

27. Turković, K., Roksandić Vidlička, S., Maršavel-ski, A., „Eutanazija i potpomognuto samoubojstvo – etičke dileme kriminalne politike“ Hrvatski lje-to-pis za kazneno pravo i praksu, vol. 17. (2010.) Br. 1/2010, Zagreb. str. 225. „Pojam eutanazije ozna-čava svaki čin usmrćenja drugoga s ciljem da ga se liši nepodnošljivih patnji uzrokovanih njegovim teškim zdravstvenim stanjem.“

28. Vuletić, S., Karačić, S., Pelčić, G., „Hetero/ auto/-nomija u kontekstu samo/determinizma bio-loških oporuka“. Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku (2018) Vol. 34. No. 2.

29. Žnidaršič Skubić, V. „Civilno medicinsko pravo s poudarkom na vprašanjih, ki zadevajo zaključek življenja“ Razmišljanja o vprašanjih ob iztekanju življenja, Zbornik referatov in razprav br. 1/2018. Državni svet Republike Slovenije. Ljubljana (2018).

Pravni akti:

1. Družinski zakonik, Službeni list RS, br. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C i 200/20 – ZOOMTVI.

2. Javnobilježnički poslovnik (NN 38/94, 82/94, 37/96, 151/05, 115/12 i 120/14).

3. Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19).

4. Kodeks medicinske etike i deontologije (NN 55/08, 139/15).

5. Obiteljski zakon (NN 103/15, 98/19).

6. Opća deklaracije o pravima čovjeka koja je usvojena i proglašena od Opće skupštine Rezolu-cijom 217 A (III).

7. Odluka o ustroju registra anticipiranih naredbi i punomoći u elektroničkom obliku (NN 20/17).

8. Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta osoba pod skrbništvom, načinu popisa i opisa njihove imovine, podnošenju izvješća i po-laganju računa skrbnika te sadržaju i obliku puno-moći i anticipiranih naredbi (NN 19/21).

9. Pravilnik o hrvatskom upisniku oporuka (NN 135/03).

10. Pravilnik o obrascu suglasnosti te obrascu izja-ve o odbijanju pojedinog dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka (NN 10/2008).

11. Pravilnik o načinu vođenja evidencije o obve-zujućim izjavama, načinu pohranjivanja, čuvanja i ostvarivanja prava pristupa podacima iz obvezu-

jućih izjava (NN 16/15).

12. Pravilnik o obrascu suglasnosti te obrascu izja-ve o odbijanju pojedinog dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka (NN 10/2008).

13. Pravilnik o načinu vođenja evidencije o obve-zujućim izjavama, načinu pohranjivanja, čuvanja i ostvarivanja prava pristupa podacima iz obvezu-jućih izjava (NN 16/15).

14. Pravilnik o sadržaju, načinu i postupku dostav-ljanja obrasca te načinu vođenja evidencije i po-stupku opoziva izjave o nedarivanju dijelova tijela s umrle osobe (NN 111/07).

15. Pravilnik o načinu določitve pacientovega zdravstvenega pooblaščenca in o izjavi vnaprej izražene volje. Službeni list RS, br. 77/08.

16. Pravilnik o privremenoj javnobilježničkoj tarifi (NN 38/94, 82/94, 52/95, 115/12, 120/15, 64/19).

17. Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).

18. Zakon o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16).

19. Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osobe s invaliditetom (NN 6/07).

20. Zakon o dedovanju, Službeni list SRS, br. 15/76, 23/78, Službeni list RS, br. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US i 63/16.

21. Zakon o zaštiti prava pacijenata (NN 169/04, 37/08).

22. Zakon o životnom partnerstvu (NN 92/14, 98/19).

23. Zakon o presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja (NN 142/12).

24. Zakon o potvrđivanju konvencije o zaštiti ljud-skih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine: konvencije o ljud-skim pravima i biomedicini, dodatnog protokola uz konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine o zabrani kloniranja ljudskih bića i dodatnog protokola uz konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine, u vezi presađivanja organa i tkiva ljudskog porijekla (NN 13/03).

25. Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama

(NN 76/14).

26. Zakon o pacijentovih pravica. Službeni list RS. br. 15/08, 55/17 i 177/20).

27. Zakon o nasljeđivanju (NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19).

28. Zakon o javnobilježničkim pristojbama (NN 72/94, 74/95, 87/96, 112/12, 110/15).

Izvori s interneta:

1. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f%26i%26WA%253D%253D

2. <https://www.hjk.hr/Naslovnica/Vijesti/Article-Id/180/oamid/6023>. <http://www.uredjenazemlja.hr/default.aspx?id=135>

3. <https://www.reuters.com/article/us-health-usa-advance-directives-idUSKBN19W2NO>

4. <https://law.justia.com/cases/new-jersey/supreme-court/1976/70-n-j-10-0.html>

5. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=7730>

6. <http://10569724.weebly.com/>

7. https://www.researchgate.net/publication/228200107_Advance_Directives_in_Mental_Health_Care_Hearing_the_Voice_of_the_Mentally_Ill

8. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC539578/>

9. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2445424921000121>

10. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC539578/>

11. <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/financialization-requirements-health-care-directives.html>

12. https://www.medicinenet.com/advance_directives/definition.html

13. https://www.medicinenet.com/advance_directives/definition.htm

14. <https://www.hss.edu/health-care-proxy.asp>

15. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK459133/>

16. <https://www.cancer.org/treatment/finding-and-paying-for-treatment/understanding-financial-and-legal-matters/advance-directives/types-of-advance-health-care-directives.html>

17. <https://www.congress.gov/bill/101st-congress/house-bill/4449>

18. <https://www.medicare.gov/care-compare/>

19. <https://www.reuters.com/article/us-health-usa-advance-directives-idUSKBN19W2NO>

20. <https://definitions.uslegal.com/u/uniform-health-care-decisions-act/>

21. <https://www.ombudsman.hr/hr/priziv-savjesti/>

22. <https://casetext.com/case/matter-of-fosmire-v-nicoleau>

23. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=17853>

24. <https://www.usacpr.net/>

25. <https://www.nytimes.com/2015/03/17/health/the-trouble-with-advance-directives.html>

26. <https://www.pravos.unios.hr/download/autonomija-osoba-s-invaliditetom-tucak-resetar.docx>

27. <https://hrcak.srce.hr/214316>

28. <https://hrcak.srce.hr/214316>

29. <https://hrcak.srce.hr/232534>

30. https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/src1.pdf

31. <https://www.informiran.si/portal.aspx?showmenu=1&content=prezivljanje-otroka-posmrti&showrightframe=1>

32. <https://www.hlk.hr/EasyEdit/UserFiles/3-ko-deks-medicinske-etike-i-deontologije-prociscenitekst.pdf>

33. <http://klinika.pravo.unizg.hr/content/pravo-pacijenta-na-suodlucivanje>

Ostali izvori:

1. Službeni podatci Hrvatske javnobilježničke komore o broju upisanih anticipiranih oblika odlučivanja u Registru anticipiranih naredbi i punomoći, ažurirano i obrađeno 30. srpnja 2021.

2. Službeni podatci Centara za socijalnu skrb, ažurirano i obrađeno zaključno s 25. kolovoza 2021.

Stečaj nad prezaduženom ostavinom prema slovenskom pravu i (ne)odgovornost za dugove ostavitelja

Hana Hobljaj

Zbog sve češće prezaduženosti građana, a nakon njihove smrti i nasljeđivanja njihove ostavinske imovine, nasljednici se, kako ne bi odgovarali za dugove ostavitelja, odriču nasljedstva. Ukoliko se nasljednici ipak prihvate nasljedstva, oni odgovaraju za ostaviteljeve dugove cijelom svojom imovinom do visine vrijednosti naslijeđene imovine. Nasljednik je dužan podmiriti potraživanje svakog ostaviteljeva vjerovnika koji to od njega zahtijeva sve do trenutka kada je visina podmirenog dugovanja ostavitelja dosegla vrijednost naslijeđene imovine, što dovodi do toga da se namiruju oni vjerovnici koji prvi zahtijevaju ispunjenje obveze. Zbog neravnopravnog položaja ostaviteljevih vjerovnika prema odredbama nasljednog prava, zakonodavac Republike Slovenije uveo je institut stečaja nad prezaduženom ostavinom prema kojem se svi vjerovnici namiruju iz stečajne mase istovremeno i u jednakim dijelovima, odnosno razmjerno. Uveden je i novi institut stečaja nad ostavinom bez nasljednika koji pokreću isključivo ostaviteljevi vjerovnici, a Republika Slovenija u potpunosti je oslobođena odgovornosti za ostaviteljeve dugove ukoliko ostavina prijeđe u njezino vlasništvo.

Ključne riječi: *stečaj, ostavina, prezadužena ostavina, vjerovnici, nasljednici, stečajni postupak*

1. UVOD

U uvjetima gospodarske i ekonomske krize sve je više fizičkih osoba koje su prezadužene, tj. koje nisu sposobne podmiriti sve financijske obveze prema svojim vjerovnicima. U takvim uvjetima postavlja se pitanje kakav je položaj vjerovnika nakon smrti dužnika, odnosno na koji će se način naplatiti vjerovnici nakon smrti prezaduženog dužnika. Problematika naplate vjerovnika od nasljednika u različitim je državama različito uređena.

Zbog neravnopravnog položaja vjerovnika u slučaju smrti prezaduženog ostavitelja zakonodavac Republike Slovenije 2008. godine uveo je u slovenski pravni sustav institut stečaja nad ostavinom. Stečaj nad ostavinom uređen je Zakonom o

financijskom poslovanju, postupcima zbog insolventnosti i prisilnom prestanku (dalje ZFPPIPP)¹, koji je bio usvojen 2007. godine, a počeo se primjenjivati 2008. godine s time da je nakon toga više puta izmijenjen. ZFPPIPP je uveo nove pravne institute, i to osobni stečaj i stečaj nad ostavinom, koji postojećim Zakonom o prisilnoj naplati, stečaju i likvidaciji² nisu bili uređeni, budući da taj zakon

¹ Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju, Službeni list RS, br. 13/14 – službeno pročišćeni tekst, 10/15 – popr., 27/16, 31/16 – odl. US, 38/16 – odl. US, 63/16 – ZD-C, 54/18 – odl. US, 69/19 – odl. US, 74/20 – odl. US i 85/20 – odl. US. Prijevod na hrvatski jezik je Zakon o financijskom poslovanju, postupcima zbog insolventnosti i prisilnom prestanku.

² Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji, Službeni list RS, br. 67/93, 25/97 – ZJSRS, 39/97, 1/99 – ZNIDC, 52/99, 42/02 – ZDR, 58/03 – ZZK-1 i 126/07 – ZFPPIPP. Prijevod na hrvatski jezik je Zakon o prisilnoj naplati, stečaju i likvidaciji.

uređuje stečaj pravne osobe i stečaj trgovca pojedinca.³ Odredbe o stečaju nad prezaduženom ostavinom bez nasljednika, odnosno prezaduženom ošasnom ostavinom, od 2016. godine u većoj su mjeri propisane Zakonom o nasljeđivanju Republike Slovenije (dalje ZNRS)⁴, a u tom su dijelu pre-stale vrijediti odredbe ZFPPIPP-a.⁵ Prema tome, za stečaj nad prezaduženom ostavinom u Republici Sloveniji primjenjuju se dva zakona usporedno, i to ZFPPIPP i ZNRS.

Prema odredbama članka 142. ZNRS-a, nasljednici za dugove ostavitelja odgovaraju *pro vitribus hereditas*, znači svom svojom imovinom, ali samo do visine vrijednosti naslijedenog dijela. Međutim time nije određeno kojim će redosljedom nasljednik podmirivati dugove ostavitelja, pa tako nasljednik može sam odlučiti kojem će vjerovniku i u kojoj visini podmiriti potraživanja. Prema tome, nasljednik može nekim vjerovnicima, po svom izboru, podmiriti potraživanje u cijelosti, a drugima ni djelomično, pa stoga neki vjerovnici mogu doći u nepovoljniji položaj u odnosu na druge vjerovnike. Kako bi se prema svim vjerovnicima postupalo jednako, slovenski zakonodavac uveo je institut stečaja nad prezaduženom ostavinom.⁶

Odredbama članaka 414. do 418. ZFPPIPP-a propisan je postupak stečaja ostavine, koji se vodi kako bi se svi vjerovnici namirili istovremeno i u jednakim dijelovima.⁷ Time je u slovenskom pravnom sustavu načelo *prior tempore potior iure*, tj. „prvi u vremenu, jači u pravu“, zamijenjeno načelom *par condicio creditorum*, na temelju kojeg se vjerovnici namiruju iz ostavinske imovine istovremeno i jednakomjerno.⁸

Ukoliko se radi o ošasnoj ostavini, tj. ostavini bez nasljednika, tada ostavina prelazi u vlasništvo Republike Slovenije, ali ukoliko je ostavitelj ostavio dugove koji prelaze vrijednost ostavine, tada se radi o prezaduženoj ostavini bez nasljednika na koju se primjenjuju odredbe članaka 9., 142.a. i

142.b. ZNRS-a. Prema navedenim odredbama ZNRS-a ostaviteljevi vjerovnici moraju pokrenuti stečajni postupak i zatražiti prijenos ostavine u stečajnu masu iz koje će se naplatiti, jer Republika Slovenija ne odgovara za dugove ostavitelja.

2. ODGOVORNOST NASLJEDNIKA

U Republici Sloveniji odgovornost nasljednika za ostaviteljeve dugove uređena je odredbama ZNRS-a, dok je sam stečajni postupak nad ostavinom uređen odredbama ZFPPIPP-a. Prema odredbi članka 132. ZNRS-a ostaviteljeva imovina u času ostaviteljeve smrti *ipso iure* prelazi na nasljednike. Radi se o univerzalnoj sukcesiji kojom nasljednici u trenutku ostaviteljeve smrti postaju sveopći pravni slijednici ostavitelja te na njih prelaze kako prava tako i obveze ostavitelja.⁹

Prema odredbama članka 142. ZNRS-a nasljednici odgovaraju za dugove ostavitelja do visine vrijednosti naslijedene imovine, a ukoliko postoji više nasljednika, svi solidarno odgovaraju do visine njihova nasljednog dijela, što znači da se ostaviteljevi dugovi dijele između nasljednika razmjerno njihovim nasljednim dijelovima.¹⁰ Budući da je odgovornost nasljednika za ostaviteljeve dugove ograničena samo prema visini, ali ne i prema vrsti imovine, nasljednik odgovara za dugove ostavitelja ne samo naslijedenom imovinom već svom svojom imovinom, tj. i onom imovinom koju je imao u vlasništvu prije nasljedstva. Prema tome, radi se o odgovornosti po načelu *pro viribus hereditatis*, što znači vrijednosno ograničenu, a predmetno neograničenu odgovornost.¹¹

Ukoliko nasljednik ima svoje vjerovnike te je i sam zadužen, tada na temelju odredbe 143. ZNRS-a ostaviteljevi vjerovnici mogu u roku od tri mjeseca od otvaranja nasljedstva zatražiti odvajanje ostavine od imovine nasljednika – *separatio bonorum*. U tom slučaju nasljednik ne može raspolagati naslijedenom imovinom niti se njegovi vjerovnici mogu naplatiti iz te imovine, dok se ostaviteljevi vjerovnici koji su zatražili odvajanje ostavine mogu naplatiti samo iz odvojene ostavinske imovine, a ne i iz ostale imovine nasljednika.¹² Kod odvajanja ostavine nasljednici odgovaraju za ostaviteljeve dugove po

3 Balažić, Vladimir. 2013. *Vpliv stečajnega postopka na pravdni postopek*. Odvetnik. Revija Odvetniške zbornice Slovenije. Ljubljana. br. 59. Str. 8.

4 Zakon o dedovanju, Službeni list RS, br. 15/76, 23/78, Službeni list RS, br. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US i 63/16. Prijevod na hrvatski jezik je Zakon o nasljeđivanju.

5 Čl. 18. Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju – ZD-C, Službeni list RS, br. 63/16. Prijevod na hrvatski jezik je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o nasljeđivanju.

6 Horvat Pogorelec, Mirjana. 2016. *Zadolžena zapušćina*. Maribor. Str. 114. <https://dk.um.si/Dokument.php?id=107671> (pristupljeno 10. 12. 2020.).

7 Čl. 415. ZFPPIPP.

8 Bodul, Dejan. 2020. *O proširivanju nadležnosti javnih bilježnika: novo reguliranje položaja prezadužene ostavine*. Informator. Zagreb. <https://informator.hr/strucni-clanci/o-prosirivanju-nadleznosti-javnih-biljeznika-novo-reguliranje-polozaja-prezaduzene-ostavine> (pristupljeno 12. 12. 2020.).

9 Borsellino, Filip. 2018. *Prezadložena zapušćina in stečaj zapušćine*. Ljubljana. Str.4. <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=109998&lang=slv> (pristupljeno 15. 12. 2020.).

10 *Ibid* str. 7.

11 Žnidaršič Skubic, Viktorija. 2017. *Problematika zadolžene zapušćine – separatio bonorum*. Ius info. <https://www.iusinfo.si/medijisko-sredisce/dnevne-novice/202878> (pristupljeno 20. 12. 2019.).

12 Belaj, Vlado; Gavella, Nikola. 2008. *Nasljedno pravo*. Narodne novine. Zagreb. Str 275.

načelu *cum viribus hereditatis* jer se radi o vrijednosnom i predmetnom ograničenju odgovornosti, a odgovaraju samo ostavinskom imovinom.¹³

Međutim oni ostaviteljevi vjerovnici koji nisu zatražili odvajanje ostavine i dalje se mogu naplatiti prema općem pravilu o odgovornosti nasljednika, što znači da će nasljednik odgovarati naslijedeno imovinom koja će ostati nakon namirenja onih vjerovnika koji su zatražili odvajanje ostavine, kao i svojom imovinom, ali samo do visine vrijednosti naslijedene imovine.¹⁴ Prema odredbama nasljednog prava, ostaviteljevi vjerovnici mogu zatražiti namirenje svojih potraživanja od nasljednika putem parnice ili ovrhe.

Iako ostavina u trenutku ostaviteljeve smrti prelazi na nasljednike, nasljednici imaju mogućnost sami odlučiti žele li biti nasljednicima ili ne. Ukoliko osoba ne želi biti nasljednikom, tada daje nasljedničku izjavu kojom se odriče nasljedstva te se slijedom toga smatra da nikada nije ni bila nasljednikom, pa stoga ni ne odgovara za dugove ostavitelja.¹⁵ Odricanjem od nasljedstva nasljednik se oslobađa bilo kakve odgovornosti za ostaviteljeve dugove.

2.1. Usporedbenopravno uređenje u Republici Hrvatskoj

Odgovornost nasljednika za ostaviteljeve dugove u Republici Hrvatskoj nasljednim je pravom uređena vrlo slično kao u Republici Sloveniji. Na temelju odredbe članka 5. Zakona o nasljeđivanju Republike Hrvatske (dalje ZNRH)¹⁶, nasljednici su univerzalni pravni sljednici ostavitelja te na nasljednike ostavina prelazi *ipso iure* u trenutku ostaviteljeve smrti.¹⁷ Nasljednik odgovara za ostaviteljeve dugove do visine naslijedene imovine, međutim na temelja članka 139. stavka 3. ZNRH-a u Hrvatskoj sud pazi na visinu vrijednosti naslijedene imovine i na vrijednost podmirenih ostaviteljevih dugova od strane nasljednika samo po prigovoru nasljednika.¹⁸ Ukoliko postoji više sunasljednika, svi solidarno odgovaraju za dugove ostavitelja do visine vrijednosti svog nasljednog dijela.¹⁹

Prema tome, u Republici Hrvatskoj nasljednici ta-

koder odgovaraju po načelu *pro viribus hereditatis*, tj. i svom svojom imovinom, a ne samo naslijedeno, ali samo do visine vrijednosti naslijedene imovine.²⁰ Međutim nasljednik može favorizirati određene vjerovnike te potpunom isplatom nekih vjerovnika oštetiti ostale, jer odgovara samo do visine vrijednosti naslijedene imovine i ne mora namirivati vjerovnike određenim redoslijedom. Stoga u Republici Hrvatskoj vrijedi načelo *prior tempore prior iure* te nasljednik može u potpunosti namiriti potraživanja određenih vjerovnika, dok se drugi vjerovnici neće imati iz čega naplatiti jer je sva vrijednost ostavine do koje odgovara nasljednik iskorištena.²¹ Prema tome, nasljednikova odgovornost za ostaviteljeve dugove prestaje i nasljednik može ostaviteljevim vjerovnicima odbiti ispuniti potraživanja jer je njegova odgovornost iscrpljena.²²

Na temelju članka 140. ZNRH-a ostaviteljevi vjerovnici mogu zatražiti odvajanje ostavine od nasljednikove imovine ako dokažu vjerojatnost kako postoji opasnost da se neće moći naplatiti ukoliko ne dođe do odvajanja ostavine. Ostaviteljevi vjerovnici mogu zatražiti odvajanje ostavine u roku od tri mjeseca od otvaranja nasljedstva te se u tom slučaju samo ti vjerovnici mogu namiriti iz odvojene ostavine, s time da se više ne mogu namiriti iz ostale imovine nasljednika.²³ Ostaviteljevi su vjerovnici kroz *separatio bonorum* zaštićeni na način da se nasljednikovi vjerovnici ne mogu naplatiti iz ostavinske imovine niti nasljednik može raspolagati naslijedeno imovinom sve dok se ostaviteljevi vjerovnici koji su zatražili odvajanje ostavine ne namire iz te imovine.²⁴

Ako je ostavitelj bio nasljednikov dužnik, tada prilikom nasljeđivanja dolazi do sjedinjenja i obveza prestaje na temelju članka 207. Zakona o obveznim odnosima (dalje ZOO)²⁵, jer nasljednik sjedinjenjem postaje i dužnik i vjerovnik.²⁶ Međutim kod *separatio bonorum* dolazi do razdvajanja pravnog položaja nasljednika i on može svoju tražbinu prema ostavitelju kao dužniku namiriti iz ostavinske imovine, tj. iz stvari i prava koja su bila ostaviteljeva.²⁷

Prema hrvatskom nasljednom pravu nasljednici se također mogu izjavom o odricanju od nasljedstva odreći nasljedstva koje im pripada te se time

13 Žnidaršič Skubic, Viktorija. *Loc. cit.* (bilj. 11).

14 Borsellino, Filip. *Op. cit.* (bilj. 9) str. 9.

15 Čl. 142. st. 2. ZNRS.

16 Zakon o nasljeđivanju NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19.

17 U Republici Hrvatskoj također je odredbom čl. 5. st. 2. ZNRH-a određeno da ostaviteljevom smrću na nasljednike prelazi ostaviteljeva ostavina, čime ona postaje nasljednikovim nasljedstvom, odnosno ostavina prelazi na nasljednike *ipso iure*.

18 Kontrec, Damir; Matko-Ručđjak, Jožica; Sessa, Đuro. 2015. *Zakon o nasljeđivanju s komentarima, poveznicama, sudskom praksom, prilogima, primjerima i abecednim kazalom pojmova*. Organizator. Zagreb. Str. 170–172.

19 Čl. 139. st. 4. ZNRH.

20 Klarić, Petar; Vedriš, Martin. 2008. *Gradansko pravo*. Narodne novine. Zagreb. Str. 713.

21 Bodul, Dejan. *Loc. cit.* (bilj. 8).

22 Belaj, Vlado; Gavella, Nikola. *Op. cit.* (bilj. 12) str. 266–267.

23 Klarić, Petar; Vedriš, Martin. *Loc. cit.* (bilj. 20).

24 Čl. 140. st. 2. ZNRH.

25 Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18.

26 Kačer, Hrvoje; Radolović, Aldo; Slakoper, Zvonimir. 2006. *Zakon o obveznim odnosima s komentarom*. Poslovni zbornik. Zagreb. Str. 229.

27 Belaj, Vlado; Gavella, Nikola. *Op. cit.* (bilj. 12) str. 276.

osloboditi svake odgovornosti za ostaviteljeve dugove prema vjerovnicima.²⁸

3. STEČAJNI POSTUPAK NAD PREZADUŽENOM OSTAVINOM

Prema odredbama nasljednog prava, ostaviteljevi vjerovnici nisu stranke u ostavinskom postupku te ne mogu ostvarivati svoja potraživanja u ostavinskom postupku, već u parničnom ili ovršnom postupku, i to protiv nasljednika, a ne protiv ostavinske mase.²⁹ Uvođenjem instituta stečajnog postupka protiv prezadužene ostavine ostaviteljevi su vjerovnici, uz mogućnost ostvarivanja svojih potraživanja u parničnom postupku i putem instituta odvajanja ostavine, dobili novu mogućnost naplate potraživanja putem stečajnog postupka nad ostavinom.

Postupak stečaja nad ostavinom ureden je odredbama članka 414. do 418. ZFPPIPP-a, dok se prema članku 416. ZFPPIPP-a *mutatis mutandis* primjenjuju i ostale odredbe navedenog zakona. Prema odredbi članka 415. ZFPPIPP-a, svrha vođenja stečajnog postupka nad ostavinom jest razmjerno namirenje vjerovnika, odnosno to da svi ostaviteljevi vjerovnici namire svoja potraživanja iz stečajne mase istovremeno i u jednakim dijelovima.

3.1. Prethodni postupak

Postupak stečaja nad ostavinom sastoji se od prethodnog postupka i glavnog postupka.³⁰ U prethodnom postupku utvrđuje se jesu li ispunjene procesnopravne i materijalnopravne pretpostavke potrebne za provođenje glavnog postupka.³¹ Procesne pretpostavke jesu pasivna i aktivna legitimacija te plaćanje predujma i sudske takse.³² Na temelju odredbe članka 414. st. 1. ZFPPIPP-a postupak stečaja ostavine može se voditi nad ostavinom svake umrle fizičke osobe, tj. nad ostavinom svakog ostavitelja. Prema tome, pasivna procesna legitimacija za vođenje postupka stečaja nad ostavinom postoji ako je fizička osoba koja je umrla ostavila ostavinu te ako je u trenutku smrti imala u Republici Sloveniji prebivalište ili boravište, odnosno ako se ostavinska imovina nalazila na području Republike Slovenije.³³

Postupak stečaja nad ostavinom može se pokrenuti i provoditi isključivo na temelju podnošenja pri-

jedloga od strane ovlaštenog predlagatelja, a ne i po službenoj dužnosti.³⁴ Za pokretanje postupka stečaja nad ostavinom aktivno su procesno legitimirani ostaviteljevi nasljednici, vjerovnici i Javni jamstveni, uzdržavajući i invalidski fond Republike Slovenije. Nasljednik može pokrenuti postupak stečaja nad ostavinom podnošenjem prijedloga za otvaranje stečajnog postupka ukoliko je ostavina opterećena dugovima ostavitelja.³⁵ Postavlja se pitanje tko je ovlašten pokrenuti postupak stečaja nad ostavinom ako postoji više nasljednika, odnosno jesu li svi nasljednici skupa dužni zajedničkim prijedlogom pokrenuti postupak. Stajalište je pravne prakse da ovlaštenje za pokretanje postupka stečaja nad ostavinom ima svaki od sunasljednika pojedinačno.³⁶ Nadalje, prijedlog za pokretanje postupka stečaja nad ostavinom može podnijeti ostaviteljev vjerovnik koji dokaže postojanje potraživanja prema ostavitelju i okolnost da je potraživanje do ostavitelja dospjelo prije više od dva mjeseca.³⁷ Postupak stečaja nad ostavinom može prijedlogom pokrenuti i Javni jamstveni, uzdržavajući i invalidski fond Republike Slovenije pod uvjetom da učini vjerojatnim postojanje potraživanja radnika prema ostavitelju i da su ta potraživanja dospjela prije više od dva mjeseca.³⁸

Predlagatelj koji je podnio prijedlog za pokretanje postupka stečaja nad ostavinom na temelju članka 233. ZFPPIPP-a dužan je predumiti početne troškove potrebne za vođenje postupka i platiti sudsku pristojbu.³⁹

Materijalnopravna pretpostavka za pokretanje postupka stečaja nad ostavinom jest insolventnost dužnika. Na temelju članka 14. stavka 1. ZFPPIPP-a insolventnim se smatra onaj dužnik koji dulje vrijeme nije sposoban podmirivati sve svoje dospjele obveze ili koji postane dugoročno nesposoban za plaćanje. Smatra se da je dužnik postao dugoročno nesposoban za plaćanje, odnosno prezadužen, ako je vrijednost njegove imovine manja od njegovih obveza.⁴⁰ Prema navedenom, prijedlog za pokretanje postupka stečaja nad ostavinom predlagatelj može podnijeti samo ukoliko je ostavina prezadužena.

Sud će, nakon što su ispunjene sve procesnopravne i materijalnopravne pretpostavke, donijeti rješenje kojim se otvara stečajni postupak, a vjerovnike

28 Čl. 130. i čl. 139. st. 2. ZNRH.

29 Borsellino, Filip. *Op. cit.* (bilj. 9) str. 6.

30 Čl. 49. st. 1. ZFPPIPP.

31 Borsellino, Filip. *Op. cit.* (bilj. 9) str. 20.

32 Horvat Pogorelec, Mirjana. *Op. cit.* (bilj. 6) str. 120.

33 Čl. 414. st. 2. ZFPPIPP.

34 Čl. 49. st. 2. i čl. 230. ZFPPIPP.

35 Čl. 416. st. 4. toč. 1. u svezi s čl. 231. toč. 1. ZFPPIPP.

36 Vrhovno sodišče Republike Slovenije. Sodba II Ips 564/2004 od 17.01.2007. godine. <http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/10673/> (pristupljeno 3. 12. 2020.).

37 Čl. 416. st. 4. toč. 2. u svezi s čl. 231. toč. 3. ZFPPIPP.

38 Čl. 416. st. 4. toč. 2. u svezi s čl. 231. toč. 4. ZFPPIPP.

39 Borsellino, Filip. *Op. cit.* (bilj. 9) str. 21.

40 Čl. 14. st. 3. ZFPPIPP.

će o tome obavijestiti objavom oglasa na internet-skim stranicama Ajpesa.^{41 42}

3.2. Glavni postupak

Članak 417. stavak 1. ZFPPIPP-a određuje da su stranke glavnog postupka stečaja nad ostavinom svi nasljednici, osim onih koji su se odrekli nasljedstva, vjerovnici koji su u zakonskim rokovima obavili radnje potrebne za ostvarenje potraživanja u postupku stečaja nad ostavinom te vjerovnici koji su zakasnili u roku poduzeti potrebne radnje za ostvarenje potraživanja u postupku stečaja nad ostavinom ako je njihovo potraživanje priznato.⁴³ Prema tome, vjerovnik koji u zakonskom roku od tri mjeseca od objave oglasa o početku postupka ne prijavi svoje potraživanje, ne gubi pravo biti stranakom u postupku ukoliko su njegovo potraživanje nasljednici priznali.⁴⁴

Otvaranjem stečajnog postupka prestaje vjerovnikovo pravo potraživanja prema nasljedniku, jer to pravo prelazi na stečajnog upravitelja.⁴⁵ U glavnom postupku stečaja nad ostavinom oblikuje se stečajna masa koja se sastoji od imovine stečajnog dužnika koja će se u stečajnom postupku unovčiti kako bi se mogli namiriti troškovi stečajnog postupka i potraživanja vjerovnika.^{46 47} Članak 418. ZFPPIPP-a upućuje na primjenu članka 224. st. 2. ZFPPIPP-a prema kojem u stečajnu masu u postupku stečaja nad ostavinom ulazi imovina koja je stečena unovčenjem i upravljanjem stečajne mase te imovina koja je stečena pobijanjem pravnih radnji ostavitelja.⁴⁸ Nadalje, u stečajnu masu spadaju i potraživanja prema nasljednicima na temelju njihove odgovornosti za ostaviteljeve dugove prema odredbi članka 142. ZNRS-a ukoliko je ostavinski postupak okončan.⁴⁹ Ukoliko ostavinski postupak nije još okončan, tada u stečajnu masu spada ostavinska imovina koja je odvojena od imovine nasljednika na temelju članka 143. ZNRS-a.⁵⁰ Prema navedenom, ako vjerovnici nisu tražili odvajanje ostavine, stečajnu masu činit će i potraživanja prema nasljedniku za koja nasljednik odgovara cijelom svojom imovinom do visine vri-

jednosti naslijeđene imovine.

Stečajni upravitelj dužan je sastaviti popis priznatih potraživanja, utvrditi koja imovina ulazi u stečajnu masu i njezinu vrijednost, a nakon toga unovčiti stečajnu masu.⁵¹ Nakon unovčenja ostavinske mase obaviti će se konačna raspodjela.⁵² Člankom 415. ZFPPIPP-a određena je svrha stečajnog postupka nad ostavinom, a to je da se svi vjerovnici naplate iz stečajne mase istovremeno i u jednakim dijelovima. Međutim namjera zakonodavca vjerovatno je bila ta da se vjerovnici naplate razmjerno, ovisno o tome kolika je visina potraživanja u odnosu na stečajnu masu.⁵³

Stečajni će upravitelj u roku od mjesec dana od konačne raspodjele stečajne mase donijeti završno izvješće na temelju kojeg će sud odmjeriti nagradu stečajnom upravitelju te donijeti rješenje o okončanju postupka stečaja nad ostavinom.⁵⁴

Ukoliko je vrijednost stečajne mase neznatna, odnosno nedovoljna za podmirenje samih troškova postupka stečaja nad ostavinom, tada će sud na temelju prijedloga stečajnog upravitelja donijeti rješenje o okončanju postupka bez raspodjele stečajne mase vjerovnicima.⁵⁵ Vrijednost ostavinske imovine, odnosno stečajne mase koja je nedostatan za podmirenje vjerovnikovih potraživanja, upotrijebit će se za podmirenje stečajnih troškova. U takvim situacijama vidljivo je koliko je važan predujam troškova postupka stečaja nad ostavinom.

3.3. Usporedbenopravno uređenje u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj zakonodavac nije posebno predvidio institut stečajnog postupka nad ostavinom. Međutim najbliži pravni institut u Republici Hrvatskoj koji bi se eventualno mogao usporediti sa stečajem ostavine propisan je odredbama članka 59.b. Zakona o stečaju potrošača⁵⁶, koji uređuje kako će se postupati ako je smrt potrošača nastupila nakon otvaranja postupka stečaja potrošača.

Hoće li se postupak stečaja potrošača nastaviti ili on ne ovisi o fazi u kojoj se postupak stečaja nalazi u trenutku smrti potrošača?⁵⁷ Slijedom navedenoga, stečajni postupak nastaviti će se voditi nad stečajnom masom samo ukoliko je smrt potrošača

41 AJPES – Agencija za javnopravne evidencije in storitve, prijevod na hrvatski je Agencija za javnopravne evidencije i usluge.

42 Borsellino, Filip. *Op.cit.* (bilj. 9) str. 24.

43 Kunšek, Mojca. 2013. *Po noveli ZFPPIPP-E tudi spremembe pri obravnavi stečaja zapuščine*. FinD-INFO. <https://www.findinfo.si/medijsko-sredisce/v-srediscu/100928> (pristupljeno 1. 12. 2020.).

44 Čl. 59. st. 2. ZFPPIPP.

45 Više sodišče v Ljubljani. VSL sklep Cst 519/2014 od 18.11.2014. godine. <http://sodisce.si/vislj/odlocitve/2015081111385770/> (pristupljeno 3. 12. 2020.).

46 Horvat Pogorelec, Mirjana. *Op.cit.* (bilj 6.) str. 124.

47 Čl. 224. st. 1. ZFPPIPP.

48 Čl. 224. st. 2. u svezi s čl. 418. i čl. 416. st. 2. toč. 2. ZFPPIPP.

49 Čl. 418. st. 1. toč. 1. ZFPPIPP.

50 Čl. 418. st. 1. toč. 2. ZFPPIPP.

51 Čl. 320. ZFPPIPP.

52 Horvat Pogorelec, Mirjana. *Op. cit.* (bilj 6.) str. 127.

53 Zupančič, Karel; Žnidaršič Skubic, Viktorija. 2009. *Dedno pravo*. Uradni list. Ljubljana. Str. 240.

54 Čl. 375. ZFPPIPP.

55 Čl. 378. ZFPPIPP.

56 Zakon o stečaju potrošača NN 100/15, 67/18.

57 Baran, Nevenka; Hrastinski Jurčec, Ljiljana; Marković, Nevenka. 2019. *Stečaj potrošača*. Pravosudna akademija. Zagreb. Str. 30. <http://pak.hr/cke/obrazovni%20materijali/Stec%CC%8Caj%20potros%CC%8Cac%CC%8Ca.pdf> (pristupljeno 18. 12. 2020.).

nastupila nakon donošenja rješenja o otvaranju postupka stečaja potrošača, a otvoreni postupak stečaja se provodi.⁵⁸ Stečajna masa nad kojom će se provoditi stečajni postupak može biti nositelj prava vlasništva i drugih stvarnih prava, a također se u ime i za račun stečajne mase mogu voditi sporovi, osim ako Zakonom o stečaju potrošača ili Stečajnim zakonom⁵⁹ nije drukčije određeno.⁶⁰ Nakon provedenog stečajnog postupka sud će rješenjem o zaključenju postupka stečaja odrediti da se eventualni ostatak stečajne mase prenese u ostavinsku masu iza pokojnog potrošača, koju nasljeđuju ostaviteljevi nasljednici.⁶¹

Ukoliko nastupi smrt potrošača prije donošenja rješenja o otvaranju postupka stečaja potrošača, tada će se stečajni postupak obustaviti, a imovina potrošača prenijet će se u ostavinsku masu.⁶² Ako pak potrošač umre u razdoblju provjere ponašanja potrošača, povjerenik je dužan raspodijeliti potrošačevu imovinu prema završnom diobnom popisu.⁶³

U Republici Hrvatskoj, za provođenje postupka stečaja potrošača isključivo je stvarno i mjesno nadležan općinski sud prema prebivalištu potrošača, a prvostupanjski postupak provodi sudac pojedinac.⁶⁴ Prema tome, nadležnost je jednaka kao i u Republici Sloveniji, gdje postupak stečaja nad ostavinom provodi okružni sud koji je istog stupnja i jednakih nadležnosti kao općinski sud u Hrvatskoj.

Prema navedenom, u Republici Hrvatskoj stečaj nad imovinom pokojnog potrošača može se nastaviti jedino ako je stečajni postupak bio pokrenut prije njegove smrti, pa stoga ni vjerovnici ni nasljednici ne mogu nakon smrti ostavitelja pokrenuti postupak stečaja nad ostavinom ostavitelja.

4. STEČAJ NAD OŠASNOM OSTAVINOM

Stečaj nad ostavinom koja nema nasljednika, odnosno stečaj nad ošasnom ostavinom, od 2016. godine u Republici Sloveniji u glavnini je uređen odredbama članaka 9, 142.a. i 142.b. ZNRS-a, budući da su donošenjem izmjena ZNRS-a prestale vrijediti odredbe članaka 417, 417.a, 417.b i 417.c ZFPPIPP-a te je stoga stečaj ošasne ostavine uređen i ZNRS-om i ZFPPIPP-om. Tim je izmjenama propisana aktivna uloga ostaviteljnih vjerovnika u odlučivanju o ostavini bez nasljednika, odnosno o

pokretanju stečaja nad ošasnom ostavinom te se istovremeno Republiku Sloveniju rasteretilo odgovornosti za ostaviteljeve dugove.⁶⁵

Ošasna ili kaduktna imovina smatra se ostavinom bez nasljednika, što znači da ostavitelj nema ni zakonskih ni oporučnih nasljednika ili su se svi nasljednici odrekli nasljedstva, odnosno da se nepoznati nasljednici na temelju članka 130. ZNRS-a u roku od godinu dana od objave oglasa nisu prijavili u ostavinski postupak.⁶⁶

Ostavinski sud dužan je prije donošenja rješenja na temelju članka 219. ZNRS-a, kojim se ošasna ostavina uručuje nadležnom državnom tijelu Republike Slovenije, objaviti oglas nepoznatim ostaviteljnim vjerovnicima te obavijestiti Republiku Sloveniju, kao i poznate vjerovnike, o ostavini bez nasljednika, tj. ošasnoj ostavini.⁶⁷ U oglasu, odnosno obavijesti, sud će navesti ostaviteljeve podatke s navedenim poslovnim brojem ostavinskog predmeta, podatke o imovini koja čini ostavinu, podatke o ostaviteljnim dugovanjima te obavijest o tome da se svi ostali podaci mogu dobiti kod suda.⁶⁸ Istovremeno oglasom i obaviješću upozorava, odnosno poziva ostaviteljeve vjerovnike jer će, ukoliko nitko od vjerovnika u roku od šest mjeseci od objave oglasa ili dostave obavijesti ne podnese zahtjev za prijenos ostavine u stečajnu masu, ostaviteljeva imovina prijeći u vlasništvo Republike Slovenije, koja ne odgovara za dugove ostavitelja.⁶⁹

Na temelju članka 412.b. ZNRS-a vjerovnik može zatražiti prijenos ostavine u stečajnu masu pod uvjetom da u roku od šest mjeseci od objave oglasa ili dostave obavijesti podnese taj zahtjev u ostavinskom postupku te u istom roku podnese stečajnom sudu prijedlog za otvaranje stečajnog postupka nad ošasnom ostavinom. Ukoliko vjerovnik podnese prijedlog za otvaranje stečajnog postupka nad ošasnom ostavinom, smatra se da je ostavitelj bio insolventan, a vjerovnik je istovremeno s podnošenjem prijedloga za otvaranje stečaja dužan predujmiti troškove stečajnog postupka i platiti sudsku pristojbu.⁷⁰

Stečajni će sud rješenje kojim je odlučio o pokretanju stečajnog postupka nad ošasnom ostavinom dostaviti ostavinskom sudu i upravitelju koji je imenovan u postupku stečaja.⁷¹ Ostavinski će

58 Čl. 59.b. st. 1. Zakona o stečaju potrošača.

59 Stečajni zakon NN 71/15, 104/17.

60 Čl. 59.b. st. 2. Zakona o stečaju potrošača.

61 Čl. 59.b. st. 3. Zakona o stečaju potrošača.

62 Čl. 59.b. st. 4. Zakona o stečaju potrošača.

63 *Ibid.*

64 Čl. 21. Zakona o stečaju potrošača.

65 Kontarščak, Kristijan-Anton; Kupec, Urška. 2016. *Aktivna vloga upnikov zapušćine brez dedičev po noveli ZD-C*. Pravna praksa. Ljubljana. br. 49–50.

66 Zupančič, Karel; Žnidaršič Skubic, Viktorija. *Op.cit.* (bilj. 53) str. 66.

67 Čl. 142.a. ZNRS.

68 Čl. 142.a. st. 3. i 4. ZNRS.

69 Čl. 142.a. st. 3. i 4. toč. 4. ZNRS.

70 Čl. 417.c. st. 2. i 4. ZFPPIPP.

71 Čl. 417.c. st. 3. ZFPPIPP.

sud nakon primitka rješenja, na temelju odredbe članka 417.c. st. 3. ZFPPIPP-a, morati donijeti rješenje kojim će ošasnu ostavinu prenijeti u stečajnu masu, s time da se stečajna masa u postupku stečaja nad ošasnom ostavinom sastoji od svih stvari i prava kojih je ostavitelj bio vlasnik, odnosno nositelj u trenutku svoje smrti. Stoga se stečajna masa sastoji od sve imovine koja je ostvarena unovčenjem ostaviteljevih stvari i prava, upravljanjem stečajne mase i pobijanjem pravnih radnji ostavitelja.⁷²

Prema navedenom, ostavinski sud dužan je prije donošenja rješenja o prijenosu imovine, tj. ošasne ostavine na Republiku Sloveniju pričekati protek roka od šest mjeseci te ovisno o postupanju vjerovnika odlučiti o nastavku postupka. Ostaviteljevi vjerovnici izgubit će mogućnost naplate ukoliko ne pokrenu stečajni postupak nad ošasnom ostavinom, odnosno ukoliko u šestomjesečnom roku ne poduzmu sve radnje koje su propisane zakonom.⁷³ Člankom 9. ZNRS-a propisano je da ostavina bez nasljednika, tj. ošasna ostavina, ako nije prenesena u stečajnu masu, postaje vlasništvo Republike Slovenije, koja ne odgovara za ostaviteljeve dugove.⁷⁴

Slijedom navedenog, ako vjerovnici ne pokrenu stečajni postupak, ostavinski će sud nakon proteka roka od šest mjeseci donijeti rješenje na temelju članka 219. ZNRS-a kojim će ošasnu ostavinu prenijeti u vlasništvo Republike Slovenije, koja je oslobođena bilo kakve odgovornosti za dugove ostavitelja. Prema svemu navedenom, zakonodavac je prenio odgovornost na vjerovnike jer samo o njihovim radnjama ovisi hoće li se naplatiti iz ostavine ili neće, budući da jedino vjerovnici mogu pokrenuti postupak stečaja nad ošasnom imovinom. Na taj način zakonodavac je zaštitio imovinu Republike Slovenije te oslobodio državu od odgovornosti za ostaviteljeva dugovanja.

4.1. Ograničenje nasljeđivanja radi namirenja potraživanja s osnova primljene socijalne pomoći

Ukoliko umre osoba koja je od države primala socijalnu pomoć, tada se nasljeđivanje po tom ostavitelju ograničava u odnosu na iznos primljene socijalne pomoći, tj. ostavinska se imovina umanjuje za vrijednost isplaćene pomoći ostavitelju, što je uređeno odredbama ZNRS-a. Pomoći se, prema propisima o socijalnoj skrbi, smatra sve što je ostavitelj zbog slabog imovinskog stanja primio od države ili općine, bilo u novcu ili kroz oslobođenje od

72 Čl. 418. st. 3. ZFPPIPP.

73 Borsellino, Filip. *Op. cit.* (bilj. 9) str. 56.

74 Čl. 142.a. st. 1. ZNRS.

plaćanja obveza, uključujući i podmirjenja ostaviteljevih pogrebnih troškova.⁷⁵ Prema navedenom, dio ostaviteljeve imovine koji odgovara vrijednosti primljene socijalne pomoći postaje vlasništvom Republike Slovenije, odnosno općine, ovisno o tome je li pomoć financirana iz državnog ili općinskog proračuna.⁷⁶ Imovina koja je postala vlasništvom Republike Slovenije ili općine rješenjem se uručuje nadležnom tijelu Republike Slovenije ili općine.⁷⁷

Ako se radi o ošasnoj imovini koja postaje vlasništvom Republike Slovenije po ostavitelju koji je primao socijalnu pomoć, nasljeđivanje te imovine također se ograničava, tj. umanjuje za vrijednost primljene pomoći ako je pomoć isplaćena iz općinskog proračuna.⁷⁸

Međutim ako se nasljednici obvežu da će državi, odnosno općini podmiriti vrijednost dane pomoći, tada će sud donijeti odluku kojom nasljednici nasljeđuju cjelokupnu ostavinsku imovinu, a Republika Slovenija, odnosno općina potraživanje prema nasljednicima osigurati će upisom založnog prava na stvarima koje su sastavni dio ostavine.⁷⁹

Potrebno je također naglasiti da se država, kao i općina, može u roku od tri mjeseca od primitka obavijesti o otvaranju nasljedstva odreći prava na povrat dane pomoći ostavitelju ukoliko je nasljednicima i njihovim bračnim drugovima te djeci također potrebna socijalna pomoć ili ukoliko bi imovina koja bi postala vlasništvom države ili općine predstavljala znatno opterećenje ili nerazmjerne troškove za državu ili općinu.⁸⁰

Međutim pravna praksa zauzela je stav da, ukoliko se radi o prezaduženoj ošasnoj ostavini nad kojom je pokrenut stečajni postupak, država ili općina koja ima potraživanja s osnova isplaćene socijalne pomoći prema ostavitelju ima isti položaj kao i ostali ostaviteljevi vjerovnici te je dužna ostvarivati svoje potraživanje putem stečajnog postupka.⁸¹

4.2. Usporedbenopravno uređenje u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj ne postoji pravni institut stečaja nad ošasnom imovinom koja je prezadužena. Ošasna ostavina jest ostavina koja nema nasljednike jer su se svi nasljednici odrekli nasljedstva

75 Čl. 128. st. 6. i 7. ZNRS.

76 Čl. 128. st. 1. ZNRS.

77 Čl. 128. st. 3. ZNRS.

78 Čl. 128. st. 2. ZNRS.

79 Čl. 128. st. 4. i 5. ZNRS.

80 Čl. 129. ZNRS.

81 Više sudišće v Mariboru. VSM sklep I Cp 948/2017 od 27. 11. 2017. godine. <http://www.sodisce.si/vismb/odlocitve/2015081111414178/> (pistupljeno 3. 12. 2020.).

ili se radi o nepoznatim nasljednicima koji se na temelju članka 127. ZNRH-a u roku od šest mjeseci od objave oglasa kod suda nisu prijavili za nasljedstvo.

Na temelju članka 6. ZNRH-a ošasna imovina prelazi na općine, odnosno gradove koji dobivaju jednak položaj kao i nasljednici, čega se ne mogu odreći. Budući da se općina, odnosno grad, ne može odreći ostavina i stupa u pravni položaj nasljednika, mora odgovarati i za dugove ostavitelja. Ošasna ostavine prelazi *ipso iure* na općinu ili grad, koji postaju univerzalni pravni sljednici ostavitelja te stjecanjem ostavine postaju nositelji njegovih prava i obveza.⁸² Zakonodavac je pokušao zaštititi imovinu općina i gradova na način da predmet ovrhe radi ostvarenja ili osiguranja potraživanja ostaviteljevih vjerovnika u odnosu prema općini ili gradu mogu biti samo stvari ili prava koja su sastavni dio ošasne ostavine.⁸³ Međutim ukoliko su općina ili grad prije podnošenja ovršnog prijedloga otuđili stvar ili pravo koje je bilo sastavni dio ostavine, tada će općina ili grad u ovršnom postupku odgovarati svom svojom imovinom, ali samo do visine vrijednosti stečene ostavinske imovine.⁸⁴

U praksi ostavina najčešće postaje ošasnom kada je ostavitelj imao dugova, odnosno kada je bio prezadužen te zbog toga nasljednici ne žele naslijediti ostavinu, već daju nasljedničke izjave kojima se odriču nasljedstva koje im pripada kako bi izbjegli odgovornost za ostaviteljeve dugove.⁸⁵ Najčešće se radi o dugovanjima spram Republike Hrvatske, tj. centra za socijalnu skrb na osnovi isplaćene minimalne naknade ili usluge smještaja ili boravka. Budući da je na temelju članka 250. stavak 1. Zakona o socijalnoj skrbi⁸⁶ određeno da, ukoliko nastupi smrt korisnika kojem su iz državnog proračuna u cijelosti ili djelomično isplaćeni iznosi za minimalnu naknadu ili usluge smještaja ili boravka, Republika Hrvatska ima pravo od nasljednika potraživati povrat isplaćenih sredstava, ali samo do visine vrijednosti naslijedene imovne. Nasljednici su dužni Republici Hrvatskoj nadoknaditi iznose isplaćenih minimalnih naknada ili usluga smještaja koje je ostavitelj primio, iako sam ostavitelj za života nije imao obvezu nadoknaditi primljeno.⁸⁷ Republika Hrvatska ima pravo od osoba koje su po zakonu dužne uzdržavati korisnika, tj. ostavitelja, a neosnovano ga nisu uzdržavale,

tražiti povrat iznosa isplaćene minimalne naknade i usluge smještaja koje je ostavitelj primio.⁸⁸

Međutim Republika Hrvatska neće podići tužbu radi povrata navedenih iznosa ako bi namirenjem tih potraživanja nasljednici i članovi njihove obitelji ostali bez imovine, odnosno prihoda potrebnih za namirenje osnovnih stambenih i životnih potreba.⁸⁹

Ukoliko se radi o ošasnoj ostavini, tada se neće primjenjivati odredbe članka 250. stavak 1. Zakona o socijalnoj skrbi.⁹⁰ Prema tome, općina ili grad na koji prijeđe vlasništvo ošasne imovine neće odgovarati za potraživanja koja Republika Hrvatska ima na osnovi isplaćene minimalne naknade ostavitelju ili za usluge smještaja ili boravka ostavitelja.

Također je potrebno naglasiti da Republika Hrvatska osigurava povrat iznosa isplaćene minimalne naknade ili usluge smještaja upisom zabilježbe tražbine na nekretninama korisnika.⁹¹ Zabilježba tražbine u korist Republike Hrvatske u zemljišne se knjige upisuje na temelju pravomoćnog rješenja kojim se priznaje pravo korisniku na minimalnu naknadu ili smještaj, s time da se upis može izvršiti samo na onim nekretninama korisnika koje se ne koriste za stanovanje.⁹²

5. NADLEŽNOST ZA PROVOĐENJE POSTUPKA STEČAJA NAD OSTAVINOM I SUDSKA STATISTIKA

Sudovi Republike Slovenije nadležni su za vođenje postupka stečaja nad ostavinom ukoliko je ostavitelj u trenutku smrti imao prebivalište ili boravište u Republici Sloveniji, a ako nije imao ni prebivalište ni boravište u Republici Sloveniji, tada će sudovi Republike Slovenije biti nadležni ako se ostavinska imovina nalazi na području Republike Slovenije.⁹³ Na temelju članaka 51. i 52. ZFPPIPP-a određena je stvarna nadležnost za vođenje postupka zbog insolventnosti, i to nadležnost građanskog odjela okružnog suda, dok je mjesna nadležnost za vođenje postupka stečaja nad ostavinom određena člankom 177. ZNRS-a na koji upućuju odredbe članka 52. ZFPPIPP-a te je stoga mjesno nadležan sud na čijem je području ostavitelj u trenutku smrti imao prebivalište ili boravište. Ukoliko ostavitelj u trenutku smrti nije imao ni prebivalište ni boravište na području Republike Slovenije, tada je mjesno nadležan sud na čijem se području nalazi ostavinska imovina.⁹⁴ Povodom

82 Belaj, Vlado; Gavella, Nikola. *Op. cit.* (bilj. 12) str. 244.–245.

83 Čl. 139. st. 6. ZNRH.

84 Čl. 139. st. 7. ZNRH.

85 Salaj, Štefica. 2001. *Ošasna/ kaduktna/ imovina – imovina bez nasljednika*. Hrvatska pravna revija 2001/03. Zagreb. Str. 3.

86 Zakon o socijalnoj skrbi, NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20.

87 Belaj, Vlado; Gavella, Nikola. *Op. cit.* (bilj. 12) str. 271.

88 Čl. 250. st. 4. Zakona o socijalnoj skrbi.

89 Čl. 250. st. 3. Zakona o socijalnoj skrbi.

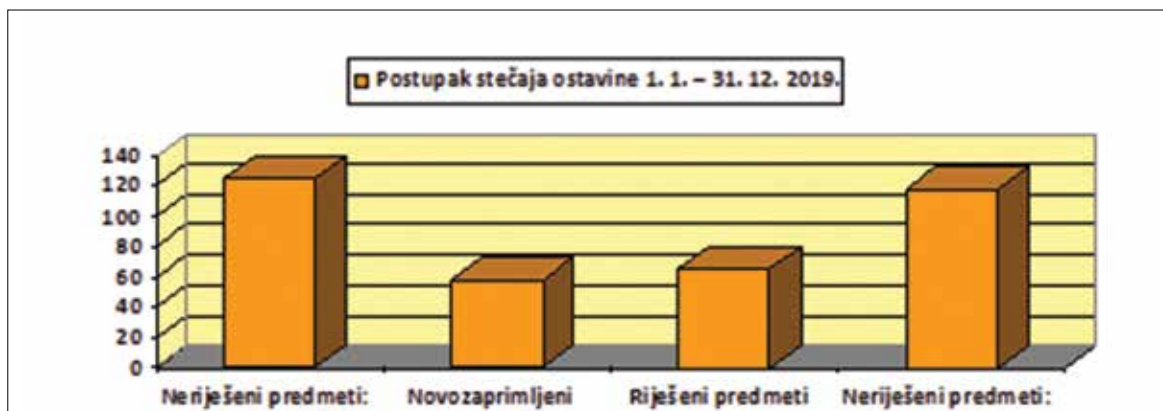
90 Čl. 250. st. 7. Zakona o socijalnoj skrbi.

91 Čl. 248. st. 3. Zakona o socijalnoj skrbi.

92 Čl. 249. Zakona o socijalnoj skrbi.

93 Čl. 414. ZFPPIPP.

94 Čl. 177. st. 2. ZNRS.

žalbe u svim je insolventnim postupcima mjesno nadležan Viši sud u Ljubljani.⁹⁵ Za provodenje postupka stečaja nad ostavinom i odlučivanje nadležan je sudac pojedinac.⁹⁶

Za provodenje postupka stečaja nad ostavinom nadležni su okružni sudovi Republike Slovenije kojih ima 11 na području cijele države, i to u Celju, Kopru, Kranju, Krškou, Ljubljani, Mariboru, Murskoj Soboti, Novoj Gorici, Novom Mestu, Ptuj i Slovenj Gradcu.

Prema podacima sudske statistike Ministarstva pravosuđa Republike Slovenije u prethodno prikazanom grafikonu za područje cijele Republike Slovenije, tj. za sve okružne sudove Republike Slovenije, usporedila sam broj predmeta stečaja ostavine u razdoblju od 1. 1. 2019. do 31. 12. 2019. godine. Broj neriješenih predmeta stečaja ostavine na početku razdoblja bio je 125, dok je novozaprimljenih predmeta, tj. pokrenutih postupaka stečaja ostavine, u navedenom razdoblju bilo 58. Riješenih predmeta, tj. okončanih postupaka stečaja ostavine, u navedenom je razdoblju bilo 66 te je stoga broj neriješenih predmeta na kraju razdo-

blja bio 118.⁹⁷ Iz navedenog proizlazi da je u 2019. godini riješeno više predmeta od broja predmeta koji su bili novozaprimljeni te je smanjen broj neriješenih predmeta iz ranijeg razdoblja, tj. u 2019. godini riješeno je 113,79 % predmeta.

Prema dostupnim statističkim podacima za 2019. godinu, u grafikonu sam prikazala odnos između riješenih predmeta stečaja ostavine, tj. na koji su način riješeni predmeti i kada su okončani postupci stečaja ostavine. Od ukupno 66 riješenih predmeta u 2019. godini, 12 predmeta riješeno je bez raspodjele stečajne mase, 38 predmeta riješeno je raspodjelom stečajne mase, 12 je prijedloga odbačeno, a 4 su povučena.⁹⁸ Prema navedenom, 57,58 % predmeta stečaja ostavine riješeno je raspodjelom stečajne mase, tj. vjerovnici su razmjerno namireni iz imovine ostavitelja, dok je 12 predmeta stečaja ostavine, što predstavlja 18,18 % predmeta u odnosu na sve riješene predmete u 2019. godini, okončano bez raspodjele stečajne mase jer se radilo o imovini neznatne vrijednosti koja nije bila dostatna ni za pokriće samih troškova postupka.

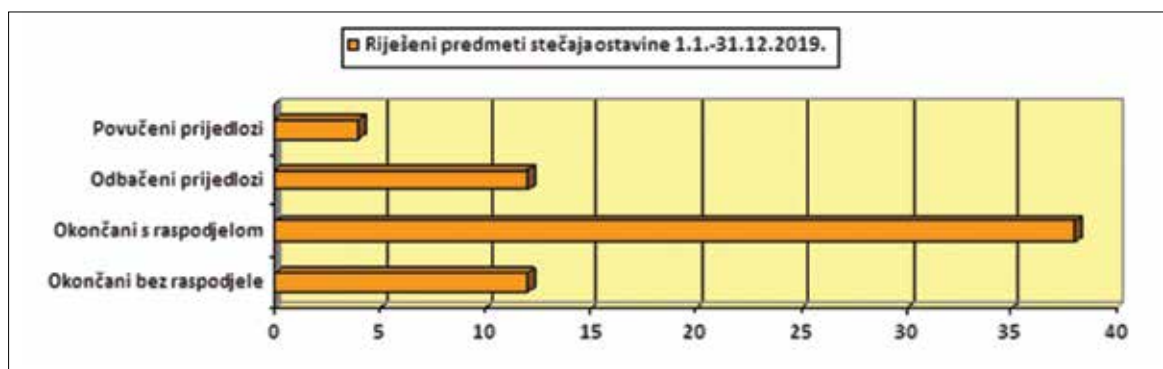
Ukoliko ovlašten i predlagatelj uz prijedlog za po-

95 Čl. 52. st. 4. ZFPPIPP.

96 Čl. 53. ZFPPIPP.

97 Ministarstvo pravosuđa Republike Slovenije. Sodna statistika 2019. Str. 171. <https://podatki.gov.si/dataset/sodna-statistika-bilten> (pristupljeno 26.12.2020.).

98 *Ibid.* str. 97.

kretanje postupka stečaja nad ostavinom ne predjmi troškove potrebne za vođenje postupka ili ukoliko prijedlog za pokretanje postupka ne sadrži sve što je zakonom propisano, tada će sud naložiti predlagatelju da u roku od 15 dana otkloni nedostatke, odnosno uplati predjnam. U suprotnom će sud odbaciti prijedlog.⁹⁹ U 2019. godini odbačeno je 12 prijedloga, što predstavlja 18,18 % svih okončanih predmeta u navedenoj godini.

Na temelju članka 232. stavak 6. ZFPPIPP-a, prijedlog za pokretanje stečajnog postupka može se povući najkasnije do donošenja rješenja o otvaranju postupka stečaja nad ostavinom, što je prema statističkim podacima učinjeno u 4 predmeta u 2019. godini. U odnosu na sve riješene predmete u 2019. godini, to predstavlja 6.06 % predmeta, s time da su u 2019. godini svi postupci stečaja ostavine pokrenuti na prijedlog ostaviteljevih vjerovnika.¹⁰⁰ Stoga zaključujem da su vjerovnici zainteresirani za pokretanje stečajnih postupaka nad ostavinom jer se na taj način lakše te srazmjerno i istovremeno mogu naplatiti iz stečajne mase, odnosno imovine ostavitelja. Također, vjerovnici pokretanjem stečaja nad ostavinom osiguravaju svoju naplatu iz ostavine kada se radi o ošasnoj ostavini jer u slučaju propuštanja pokretanja stečajnog postupka ostavina prelazi u vlasništvo Republike Slovenije te vjerovnici gube pravo na naplatu budući da Republika Slovenija ne odgovara za dugove ostavitelja.

6. ODGOVORNOST NASLJEDNIKA I STEČAJ NAD OSTAVINOM U OSTALIM DRŽAVAMA EUROPSKE UNIJE

U državama članicama Europske unije odgovornost nasljednika za obveze ostavitelja različito je uređena. Prema nekim nacionalnim pravima nasljednici ne odgovaraju za dugove, već se oni namiruju iz ostavine te se preostala ostavina dijeli na nasljednike tek nakon što se namire svi dugovi (Cipar).¹⁰¹ U drugim državama članicama nasljednici odgovaraju za dugove svom svojom imovinom, ali samo do visine nasliedene imovine, dok u nekim pravnim sustavima država članica pravi nasljednici odgovaraju neograničeno čak i ako iznos dugovanja premašuje vrijednost nasliedene imovine (Italija).¹⁰² Tako u Francuskoj nasljednici

koji su se bezuvjetno prihvatili nasliedstva neograničeno odgovaraju za ostaviteljeve dugove.¹⁰³ Međutim u nekim državama članicama nasljednici odgovaraju samo do vrijednosti ostavine, odnosno samo nasliedenom imovinom ukoliko je sastavljen popis ostavinske imovine (Austrija, Portugal).^{104,105}

Uz Republiku Sloveniju, i neki drugi pravni sustavi država članica Europske unije prihvatili su institut stečaja prezadužene ostavine, odnosno provode postupak stečaja nad ostavinom kada je ostavinska imovina prezadužena.

U Njemačkoj je već 1999. godine uveden stečaj nad prezaduženom ostavinom, i to Zakonom o insolventnosti¹⁰⁶, te je uređen člancima 315. do 331. navedenog zakona. Pretpostavka za pokretanje stečaja nad ostavinom jest prezaduženost ostavitelja, što znači da vrijednost ostavine nije dovoljna za nadoknadu svih ostaviteljevih dugova. Sam postupak ne može se pokrenuti po službenoj dužnosti, već se pokreće na prijedlog bilo koje od navedenih osoba, i to nasljednika, vjerovnika, skrbnika ostavine, upravitelja ostavine ili izvršitelja oporuke. Pokretanjem stečaja nad ostavinom nasljednici ograničavaju svoju odgovornost za ostaviteljeve dugove.¹⁰⁷

U Estoniji nasljednik odgovara za obveze ostavitelja samo do visine vrijednosti nasliedene imovine ukoliko je sastavljen popis imovine.¹⁰⁸ Na temelju članka 130. stavak 3. Zakona o nasliedivanju Estonije¹⁰⁹, ako vrijednost ostavinske imovine nije dovoljna za podmirivanje svih dugovanja, tada je nasljednik dužan podmiriti obveze ostavitelja iz vlastite imovine, osim ako je sastavljen popis ostavinske imovine i ako je nasljednik poduzeo sve zakonom predviđene radnje ili ako je proglašen stečaj nad ostavinom. Postupak stečaja ostavine uređen je Stečajnim zakonom Estonije¹¹⁰ kojim je u članku 9. stavak 2. određeno da u slučaju smrti

99 Čl. 233. st. 3. i 5. ZFPPIPP.

100 Ministarstvo pravosuđa Republike Slovenije. *Op.cit.* (bilj. 97), str. 98.

101 https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-cy-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).

102 https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-it-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).

103 https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-fr-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).

104 https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-at-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).

105 https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-pt-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).

106 Insolvenzordnung od 05.10.1994. (BGBl. I S. 2866), stupio na snagu 19.10.1994 bzw. 01.01.1999, izmjenjene i dopune od 23.06.2017 (BGBl. I S. 1693) m.W.v. 03.01.2018. Prijevod na hrvatski jezik je Zakon o insolventnosti.

107 https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-si-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).

108 https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-ee-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).

109 Law of Succession Act, RT I 2008, 7, 52 od 01.01.2009. s izmjenama i dopunama RT I 2010, 38, 231 od 1. 7. 2010. Prijevod na hrvatski jezik je Zakon o nasliedivanju. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013007/consolide> (pristupljeno 29. 12. 2020.).

110 Bankruptcy Act, RT I 2003, 17, 95 od 01.01.2004. s izmjenama i dopunama RT I 2009, 68, 463 od 1. 1. 2010. Prijevod na hrvatski jezik je Stečajni zakon. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/511072014018/consolide> (pristupljeno 29. 12. 2020.).

dužnika zahtjev za pokretanje stečajnog postupka nad ostavinom uz vjerovnika može podnijeti i nasljednik, izvršitelj oporuke ili upravitelj ostavine te se u tim slučajevima na odgovarajući način primjenjuju odredbe zakona koje se odnose na zahtjev dužnika.

U Švedskoj nasljednici ne odgovaraju za dugove ostavitelja jer imovina i dugovi ostavitelja nakon njegove smrti prelaze u ostavinu koja predstavlja samostalnu pravnu osobu. Ostavina kao samostalna pravna osoba nositelj je prava i obveza. Ukoliko vrijednost ostavinske imovine nije dostatna za podmirenje svih dugova ostavitelja, tada imovina prelazi u stečajnu masu te se provodi stečaj nad ostavinom.¹¹¹ U slučaju kada se provodi postupak stečaja nad ostavinom neće doći do raspodjele nasljedstva među nasljednicima.

7. ZAKLJUČAK

Nasljednici se u Sloveniji, kao i Hrvatskoj, u slučajevima kada je ostavina prezadužena u pravilu odriču nasljedstva kako ne bi odgovarali za dugove ostavitelja. Ukoliko se nasljednici ipak prihvate nasljedstva, tada odgovaraju za ostaviteljeve dugove samo do visine vrijednosti naslijeđene imovine, ali cjelokupnom svojom imovinom. Slijedom zakonskih okvira, ukoliko se svi nasljednici odreknu nasljedstva, tada se radi o ostavini bez nasljednika koja postaje ošasnom i prelazi u vlasništvo države te za dugove ostavitelja odgovara država.

Vjerovnici ostavitelja u neravnopravnom su položaju jer prema nasljednom pravu nasljednici odgovaraju za dugove ostavitelja cijelom svojom imovinom, ali do visine vrijednosti naslijeđenog, što dovodi do toga da se namiruju samo oni vjerovnici koji prvi zatraže ispunjenje obaveze. Nasljednik je dužan namiriti potraživanje svakog ostaviteljeva vjerovnika koji to od njega traži sve do trenutka kada je visina podmirenog ostaviteljeva dugovanja dosegla vrijednost naslijeđene imovine. Slijedom toga namiruju se samo neki vjerovnici, i to u cijelosti, dok ostali vjerovnici ne mogu namiriti ni dio svojih potraživanja.

Kako bi vjerovnici bili u ravnopravnom položaju te se razmjerno i istovremeno namirili iz ostavinske imovine, Republika Slovenija uvela je institut stečaja nad ostavinom. Stečajni postupak nad ostavinom može se provoditi po svakoj umrloj fizičkoj osobi koja je bila prezadužena. Za provođenje stečajnog postupka nad ostavinom nadležan je

Okružni sud Republike Slovenije, ali samo ukoliko je ostavitelj u trenutku smrti imao prebivalište ili boravište u Republici Sloveniji ili ako se njegova imovina nalazila na području Republike Slovenije.

Stečajni postupak nad prezaduženom ostavinom može pokrenuti svaki vjerovnik koji dokaže da ima dospeljelo potraživanje prema ostavitelju. Vjerovnik će najčešće predložiti pokretanje stečajnog postupka nad ostavinom kada potraživanja vjerovnika premašuju vrijednost ostavinske imovine. Svrha provođenja stečajnog postupka nad prezaduženom ostavinom jest to da se svi vjerovnici namire u jednakim dijelovima, odnosno razmjerno. Ukoliko se ne provodi postupak stečaja nad prezaduženom ostavinom, postoji opasnost da će se namiriti samo oni vjerovnici koji prvi zatraže namirenje iz ostavinske imovine.

Nasljednici koji se prihvate nasljedstva po ostavitelju koji je ostavio dugove odgovaraju cijelom svojom imovinom za ostaviteljeva dugovanja, ali samo do visine vrijednosti naslijeđene imovine. Ukoliko je pokrenut stečajni postupak nad prezaduženom ostavinom nakon završetka ostavinskog postupka, tada u stečajnu masu ulazi potraživanje do nasljednika koji se prihvatio nasljedstva, i to u visini naslijeđene imovine. U tom slučaju nasljednik će biti dužan u stečajnu masu vratiti, odnosno uplatiti iznos vrijednosti naslijeđene imovine te neće izravno podmirivati potraživanja vjerovnika. Ako je stečajni postupak nad prezaduženom ostavinom pokrenut prije završetka ostavinskog postupka, tada u ostavinsku masu ulazi samo imovina ostavitelja, i to odvajanjem ostavine. Cilj uvođenja stečajnog postupka nad prezaduženom ostavinom u Republici Sloveniji bio je da se ostaviteljevi vjerovnici namire istovremeno i u jednakim dijelovima, što znači da se jednako postupa prema svim vjerovnicima.

Istovremeno je uveden i pravni institut stečaja nad ošasnom ostavinom koji su dužni pokrenuti isključivo vjerovnici ostavitelja, i to u roku od šest mjeseci od objave oglasa vjerovnicima o postojanju ošasne ostavine. Ukoliko vjerovnici ne pokrenu stečajni postupak nad ošasnom ostavinom, odnosno ne zatraže unos ostavine u stečajnu masu, tada ostavina prelazi u vlasništvo Republike Slovenije koja ne odgovara za dugove ostavitelja.

Slijedom navedenog, stečajni postupak nad ostavinom štiti vjerovnike kako bi se mogli razmjerno i istovremeno naplatiti iz ostavinske imovine, a također omogućava nasljednicima da ne odgovaraju svom svojom imovinom, već samo naslijeđenom, i to odvajanjem ostavine u stečajnu masu. Zakonodavac je uvođenjem stečaja nad ošasnom ostavi-

¹¹¹ https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-se-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).

nom prenio svu odgovornost za naplatu na vjerovnike i oslobodio Republiku Sloveniju odgovornosti za dugove ostavitelja te time rasteretio državni proračun.

U Republici Hrvatskoj stečajni postupak nad prezaduženom ostavinom ili ošasnom ostavinom kao takav nije ureden postojećim pravnim propisima. Stoga bi se *de lege ferenda* trebala uzeti u obzir mogućnost uvođenja navedenih pravnih instituta i u hrvatski pravni sustav jer je stečaj nad prezaduženom ostavinom najprikladniji način zaštite i

osiguravanja jednakog položaja ostaviteljevih vjerovnika, a posredno i nasljednika. Implementacija stečaja nad ošasnom ostavinom u hrvatsko pravo spriječila bi opterećenje općinskih, odnosno gradskih proračuna jer bi se navedenim pravnim institutom omogućilo da se općine ili gradovi oslobode odgovornosti za ostaviteljeve dugove, a time bi se posredno rasteretili općinski ili gradski proračuni. Zbog svega je navedenog stečaj nad prezaduženom ostavinom prijedlog *de lege ferenda* s ciljem unapređivanja i usavršavanja hrvatskog prava.

BANKRUPTCY OF INSOLVENT ESTATE UNDER SLOVENIAN LAW

Summary

Due to the increasing over-indebtedness of citizens and after their death also their property, the heirs, in order not to be liable for the debts of the decedent, renounce the inheritance. If the heirs still accept the inheritance, they are liable for the decedent's debts with all their property up to the value of the inherited property. The heir is obliged to settle the claim of each creditor of the decedent who demands it from him until the amount of the settled debt of the decedent reaches the value of the inherited property, which leads to the settlement of those creditors who first demand fulfillment of the obligation. Due to the unequal position of the decedent's creditors according to the provisions of inheritance law, the legislator of the Republic of Slovenia introduced the institute of bankruptcy over the insolvent estate, according to which all creditors are settled from the bankruptcy estate simultaneously and in equal parts, that is to say, proportionally. A new institute of bankruptcy of an estate without heirs was introduced, initiated exclusively by the testator's creditors, and the Republic of Slovenia was completely released from liability for the testator's debts if the decedent's estate became its property.

Keywords: *bankruptcy, decedent's estate, insolvent estate, creditors, heirs, bankruptcy proceedings.*

IZVORI

KNJIGE I ČLANCI

- Balažic, Vladimir. 2013. *Vpliv stečajnega postopka na pravdni postopek*. Odvetnik. Revija Odvetniške zbornice Slovenije. Ljubljana. br. 59.
- Belaj, Vlado; Gavella, Nikola. 2008. *Nasljedno pravo*. Narodne novine. Zagreb.
- Kačer, Hrvoje; Radolović, Aldo; Slakoper, Zvonimir. 2006. *Zakon o obveznim odnosima s komentarom*. Poslovni. zbornik. Zagreb.
- Klarić, Petar; Vedriš, Martin. 2008. *Gradansko pravo*. Narodne novine. Zagreb.
- Kontarščak, Kristijan-Anton; Kupec, Urška. 2016. *Aktivna vloga upnikov zapušćine brez dedičev po noveli ZD-C*. Pravna praksa. Ljubljana. br. 49–50.
- Kontrec, Damir; Matko-Ruždjak Jožica; Sessa Đuro. 2015. *Zakon o nasljeđivanju s komentarima, poveznicama, sudskom praksom, priložima,*

primjerima i abecednim kazalom pojmova. Organizator. Zagreb.

- Salaj, Štefica. 2001. *Ošasna/ kadukna/ imovina – imovina bez nasljednika*. Hrvatska pravna revija 2001/03. Zagreb.
- Zupančič, Karel; Žnidaršič Skubic, Viktorija. 2009. *Dedno pravo*. Uradni list. Ljubljana.

PRAVNI AKTI

- Insolvenzordnung od 05.10.1994. (BGBl. I S. 2866), stupio na snagu 19.10.1994 bzw. 01.01.1999, izmjene i dopune od 23.06.2017 (BGBl. I S. 1693) m.W.v. 3. 1. 2018.
- Stečajni zakon, NN 71/15, 104/17.
- Zakon o finanćnem poslovanju, postupkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju, Službeni list RS, br. 13/14 – službeno pročišćeni tekst, 10/15 – popr., 27/16, 31/16 – odl. US, 38/16 – odl. US, 63/16 – ZD-C, 54/18 – odl. US, 69/19 – odl. US, 74/20 – odl. US i 85/20 – odl. US.

- Zakon o dedovanju, Službeni list SRS, br. 15/76, 23/78, Službeni list RS, br. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US i 63/16.
- Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju – ZD-C, Službeni list RS, br. 63/16.
- Zakon o nasljeđivanju NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19.
- Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18.
- Zakon o prisilni poravnavi, stečajju in likvidaciji, Službeni list RS, br. 67/93, 25/97 – ZJSRS, 39/97, 1/99–ZNIDC, 52/99, 42/02 – ZDR, 58/03 – ZZK-1 i 126/07 – ZFPPIPP.
- Zakon o socialnoj skrbi, NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20.
- Zakon o stečajju potrošača NN 100/15, 67/18.
- Horvat Pogorelec, Mirjana. 2016. *Zadolžena zapuščina*. Maribor. <https://dk.um.si/Dokument.php?id=107671> (pristupljeno 10. 12. 2020.).
- Kunšek, Mojca. 2013. *Po noveli ZFPPIPP-E tudi spremembe pri obravnavi stečajja zapuščine*. FinD-INFO. <https://www.findinfo.si/medijsko-sredisce/v-srediscu/100928> (pristupljeno 1. 12. 2020.).
- Ministarstvo pravosuda Republike Slovenije, Sodna statistika 2019. <https://podatki.gov.si/dataset/sodna-statistika-bilten> (pristupljeno 26. 12. 2020.).
- Žnidaršič Skubic, Viktorija. 2017. *Problematika zadolžene zapuščine - separatio bonorum*. Ius info. <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/202878> (pristupljeno 20. 12. 2020.).
- https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-cy-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).
- https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-it-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).
- https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-fr-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).
- https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-at-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).
- https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-pt-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).
- https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-ee-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).
- https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-si-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 5. 1. 2021.).
- Law of Succession Act, RT I 2008, 7, 52 od 01.01.2009. s izmjenama i dopunama RT I 2010, 38, 231 od 01.07.2010. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013007/consolide> (pristupljeno 29. 12. 2020.).
- Bankruptcy Act, RT I 2003, 17, 95 od 01.01.2004. s izmjenama i dopunama RT I 2009, 68, 463 od 1. 1. 2010. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/511072014018/consolide> (pristupljeno 29. 12. 2020.).
- https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-se-hr.do?member=1#toc_8 (pristupljeno 29. 12. 2020.).

SUDSKA PRAKSA

- Vrhovno sodišče Republike Slovenije. Sodba II lps 564/2004 od 17.01.2007. godine. <http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/10673/> (pristupljeno 3. 12. 2020.).
- Višje sodišče v Ljubljani. VSL sklep Cst 519/2014 od 18.11.2014. godine. <http://sodisce.si/vislj/odlocitve/2015081111385770/> (pristupljeno 3. 12. 2020.).
- Višje sodišče v Mariboru. VSM sklep I Cp 948/2017 od 27.11.2017. godine. <http://www.sodisce.si/vismb/odlocitve/2015081111414178/> (pristupljeno 3. 12. 2020.).

MREŽNI IZVORI

- Baran, Nevenka; Hrastinski Jurčec, Ljiljana; Marković, Nevenka. 2019. *Stečaj potrošača*. Pravosudna akademija. Zagreb. <http://pak.hr/cke/obrazovni%20materijali/Stecc%CC%8Caj%20potros%CC%8Cac%CC%8Ca.pdf> (pristupljeno 18. 12. 2020.).
- Bodul, Dejan. 2020. *O proširivanju nadležnosti javnih bilježnika: novo reguliranje položaja prezadužene ostavine*. Informator. Zagreb. <https://informator.hr/strucni-clanci/o-prosirivanju-nadleznosti-javnih-biljeznika-novo-reguliranje-polozaja-prezaduzene-ostavine> (pristupljeno 12. 12. 2020.).
- Borsellino, Filip. 2018. *Prezadložena zapuščina in stečaj zapuščine*. Ljubljana. <https://repositorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=109998&lang=slv> (pristupljeno 15. 12. 2020.).

Damir Kontrec, mag. iur., predsjednik Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske*

Hana Hobljaj, dipl. iur., javnobilježnički prisjednik u uredu javnog bilježnika Ruže Hobljaj i stalni sudski tumač za slovenski jezik**

Projekt MAPE-succession – prekogranično nasljeđivanje

I. Uvod

Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (dalje Uredba) primjenjuje se izravno u svim državama članicama EU, osim Irske i Danske, u ostavinskim postupcima s prekograničnim elementom koji se provode iza ostavitelja preminulih od 17. kolovoza 2015. godine nadalje. Svrha primjene Uredbe i izdavanja Europske potvrde o nasljeđivanju jest provođenje jedinstvenog ostavinskog postupka za svu imovinu pokojne osobe bez obzira na to u kojoj se državi ta imovina nalazi, a sve kako bi se ubrzao i olakšao proces prijelaza imovine na nasljednike. Budući da se Uredba primjenjuje više od 5 godina, nastala je potreba za ocjenom primjene Uredbe i provjerom njezine učinkovitosti na razini cijele Europske unije. Zbog navedenoga je započet projekt „Monitoring and evaluating the application of the EU Succession Regulation 650/2012“¹ (dalje: MAPE-succession). Uredba se također izravno primjenjuje u Hrvatskoj jer čini dio *acquis communautaire* te se u njezinoj primjeni razvila sudska praksa koja ima utjecaj na daljnju primjenu Uredbe. Zbog toga i Hrvatska sudjeluje u projektu ocjene učinkovitosti primjene Uredbe.

Ovaj rad podijeljen je, uz uvod i zaključak, na dvije cjeline od kojih je u jednoj obrađen organizacijski i izvedbeni aspekt Projekta i položaja notarijata u Europskoj uniji, a u drugoj proveden osvrt na dosadašnju primjenu Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. u sudskoj praksi u Hrvatskoj.

II. Organizacijski i izvedbeni aspekt Projekta i položaja notarijata u Europskoj uniji

Projekt MAPE-succession, čiji je nositelj CNUE², započeo je 1. prosinca 2020. godine i trajat će 24 mjeseca. Partneri su projekta ENRWA³, njemačka Savezna javnobilježnička komora (BnotK), Javnobilježnička komora Litve (LNR), Javnobilježnička komora Malte (KNM) i Mađarska javnobilježnička komora (MOKK), dok su ostale javnobilježničke komore država članice EU, među kojima je i Hrvatska javnobilježnička komora (HJK), sudionice projekta. Na projektu sudjeluju ukupno 22 države članice EU, tj. javnobilježničke komore tih država članica, budući da u državama sudionicama javni bilježnici primjenjuju Uredbu 650/2012 o nasljeđivanju. Projekt se odvija pod pokroviteljstvom Europske komisije, koja sufinancira projekt u iznosu od 90 % sredstava, odnosno 439.394,43 €. Sredstva su namijenjena isključivo nositelju i partnerima projekta, od kojih svaki ima obvezu vođenja svoga dijela proračuna koji je odobrila Europska komisija. Radna tijela projekta u kojima sudjeluju predstavnici svih država sudionica jesu upravni i znanstveni odbor projekta. Znanstveni odbor provodi istraživanja, utvrđuje metodologiju prikupljanja podataka, a

* II. Osvrt na dosadašnju primjenu Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i vijeća od 4. srpnja 2012. u sudskoj praksi – priredio: Damir Kontrec.

** I. Organizacijski i izvedbeni aspekt Projekta i položaj notarijata u Europskoj uniji – priredila: Hana Hobljaj.

1 „Praćenje i vrednovanje primjene EU uredbe o nasljeđivanju 650/2012.“

2 Vijeće notarijata EU sa sjedištem u Bruxellesu.

3 The European Network of Registers of Wills Association – „Europska mreža upisnika oporuka“.

na temelju prikupljenih podataka napisat će studiju i donijeti zaključke te preporuke projekta. Upravni odbor nadzire i koordinira provedbu projekta, ocjenjuje napredak u radu, odobrava dobivene rezultate i prelazak u sljedeću fazu projekta kao podrška znanstvenom odboru.

2.1. Položaj notarijata u Europskoj uniji u primjeni Uredbe

U većini država članica, radi rasterećenja sudova, na javne su bilježnike prenesene nadležnosti u izvanparničnim nespornim postupcima, odnosno izvršen je *outsourcing* poslova sa sudova na javne bilježnike. Među tim su poslovima u prvom redu ostavinski postupci, ali i ovršni postupci, razvodi brakova, upisi u zemljišne knjige, uređenje međa, upisi u registre trgovačkih društava, statusni i obiteljski odnosi kao priznavanje očinstva, uzdržavanje, skrbništvo i drugo. U ovom projektu naglasak je na ocjeni primjene Uredbe i ta je ocjena usmjerena na sudjelovanje javnih bilježnika u provođenju različitih poslova vezanih uz nasljeđivanje. Uredba se primjenjuje izravno u svim državama članicama EU osim Irske i Danske te ima jaču pravnu snagu u hijerarhiji propisa od nacionalnih zakona. Stoga njezina primjena nije opcionalna i javni su ju bilježnici dužni primjenjivati. Uloga je javnih bilježnika u primjeni Uredbe višestrana. Javni bilježnici primjenjuju Uredbu prilikom provođenja ostavinskih postupaka s prekograničnim elementom i prilikom izdavanja Europske potvrde o nasljeđivanju. Međutim primjena je Uredbe šira jer javni bilježnici, sukladno njezinim odredbama, sastavljaju javne oporuke ili ugovore o nasljeđivanju, ovjeravaju ili uzimaju na zapisnik nasljedničke izjave, usporedno primjenjuju Uredbu Vijeća (EU) 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima (dalje: Uredba o bračnoimovinskom režimu) i Uredbu Vijeća (EU) 2016/1104 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima imovinskih posljedica registriranih partnerstava (dalje: Uredba o imovini registriranih partnerstava) te sukladno tomu sklapaju bračne ili predbračne ugovore, što utječe na raspolaganje i prijenos imovine u slučaju smrti. Građanima su javni bilježnici dostupniji od sudova, a zbog prirode i načina njihova rada i decentralizacije službe budući su javni bilježnici raspršeni po manjim mjestima. Time je građanima olakšan pristup javnim bilježnicima, što je osobito važno kod provođenja ostavinskih postupaka, ali i

drugih povjerenih im poslova. Prilikom provođenja ostavinskih postupaka javni bilježnici mnogo lakše prilagođavaju termine potrebama nasljednika te je time i ubrzan postupak provođenja postupka uz očuvanje pravne sigurnosti za građane. Javni su bilježnici u provođenju ostavinskih postupaka s prekograničnim elementom i izdavanju Europske potvrde o nasljeđivanju uz minimalne troškove za državu preuzeli važnu ulogu u osiguravanju pravne sigurnosti građana jer kvalitetno, učinkovito i brzo provode povjerene im poslove. U Republici Hrvatskoj troškovi su ostali na razini ranijih sudskih pristojbi, a neznatan je broj predmeta, i to 0,69 %⁴ svih zaprimljenih predmeta u godini, u kojim se spis vraća sudu zbog spora među nasljednicima ili jer je uložena prigovor protiv rješenja o nasljeđivanju.

2.2. Cilj i faze Projekta MAPE-succession

Osnovni cilj samog projekta jest praćenje i evaluacija primjene Uredbe o nasljeđivanju u državama članicama EU. Stoga će se u projektu nastojati utvrditi kako se navedena uredba primjenjuje u svakoj pojedinoj državi članici, odnosno koji su nedostaci i problemi utvrđeni prilikom njezine primjene. U projektu će se prikupiti kvalitativni i kvantitativni podaci na temelju kojih će se izvršiti analiza učinkovitosti Uredbe u 22 države članice, odnosno u državama članicama u kojima u većini ostavinske postupke provode javni bilježnici. Kroz projekt će se prikupljati i obrađivati podaci o primjeni Uredbe i izdavanju europskih potvrda o nasljeđivanju u državama članicama putem metodologije koja će biti jednaka u svim državama. Javni bilježnici kao praktičari koji su Uredbu dužni primjenjivati imaju važnu ulogu u ocjeni učinkovitosti njezine primjene i nedostacima iste. Stoga će javni bilježnici, kojih u EU ima oko 40 000, biti od odlučujuće važnosti prilikom prikupljanja podataka. Nakon što se prikupe, podaci će se analizirati, a na kraju projekta prikazat će se svi prikupljeni podaci i zaključci. Svrha provedbe projekta jest povećati učinkovitost primjene Uredbe i njezine implementacije u svim prekograničnim predmetima nasljeđivanja u državama članicama te ukazati na eventualne nedostatke same Uredbe i Europske potvrde o nasljeđivanju kako bi se oni mogli ukloniti.

Podaci koji će se prikupljati u projektu odnosit će se na ostavinske postupke s prekograničnim elementom i prethodno planiranje rasporeda imovine za slučaj smrti od strane ostavitelja putem oporuka ili ugovora. U projektu će se također obraditi i

⁴ Podaci za 2018. godinu pribavljeni anketom na uzorku od 50 javnih bilježnika.

pitanja vezana uz poreze na nasljedstvo u državama članicama i bračnim režimima vezane uz smrt jednog od bračnih drugova. Također će se uzeti u obzir i podaci vezani uz nacionalnu implementaciju Uredbe te zakoni koji se u državama članicama odnose na primjenu Uredbe. Važno je utvrditi, prema podacima kojima raspolažu javni bilježnici, jesu li građani Europske unije upoznati s Uredbom o nasljeđivanju, odnosno jesu li zadovoljni njezinom primjenom i rješenjima u praksi.

Kvalitativni kriteriji praćenja i ocjenjivanja primjene Uredbe odnose se na iskustva pravnih stručnjaka, poglavito javnih bilježnika, u određivanju u kojim se slučajevima Uredba primjenjuje, u određivanju kvalificiraju li se nacionalna tijela kao „sud“ prema članku 3. st. 2. Uredbe, zatim u određivanju uobičajenog boravišta ostavitelja, izboru mjerodavnog prava, primjeni stranog prava na nasljeđivanje, primjeni čl. 21. st. 2., čl. 31. i čl. 35. Uredbe; u iskustvima s izdavanjem Europske potvrde o nasljeđivanju, litispenciji, iskustvima u ostavinskim postupcima vezanim uz treće države i istovremenu primjenu drugih Uredbi te u odnosu Uredbe o nasljeđivanju prema poreznim pitanjima. Kvantitativni kriteriji istraživanja odnose se na podatke o broju ostavinskih postupaka s prekograničnim elementom, statističke podatke vezane uz broj sastavljenih oporuka i drugih raspolaganja imovinom u slučaju smrti, statističke podatke o broju izdanih europskih potvrda o nasljeđivanju i podatke vezane uz sporove nastale u prekograničnim ostavinskim postupcima.

Projekt je podijeljen u 8 faza. Započet je fazom pripreme i upravljanja, nastavio se kroz fazu utvrđivanja kriterija za evaluaciju i praćenje, a dalje se nastavlja fazom provedbe mapiranja dostupnosti podataka koji se istražuju i fazom određivanja metodologija za prikupljanje podataka koje su do sada provedene. Projekt će se nakon toga nastaviti fazom prikupljanja podataka i njihovom analizom, fazom strukturiranja baze podataka i završne studije, fazom diseminacije i širenja svijesti te posljednjom – fazom evaluacije.

Tako je u prvom dijelu projekta određeno koji su kvalitativni i kvantitativni podaci potrebni kako bi se mogla pratiti i ocijeniti primjena Uredbe. U daljnjem tijeku projekta mapirala se dostupnost podataka u državama članicama, na temelju čega se utvrdilo koje će se metodologije koristiti za prikupljanje podataka, tj. utvrđivalo se jesu li podaci u državi članici dostupni u centralnoj bazi podataka ili su decentralizirani, odnosno uopće nisu dostupni. Sljedeća faza projekta bit će prikupljanje podataka prema utvrđenim kriterijima u državama

članicama, a samo prikupljanje podataka provodit će se putem upitnika, *online* obrazaca i anketa.

Nakon što se na opisani način prikupe, podaci će se analizirati, a zaključci će se prezentirati u posljednjoj fazi. Na temelju provedenih analiza podataka sastavit će se završna studija koja će sadržavati opis područja istraživanja u projektu, metodologije koje su se koristile za prikupljanje podataka, podatke koji su prikupljeni i analizirani te zaključke. U posljednjoj fazi zaključci će se prezentirati Europskoj komisiji na konferenciji CNUE u Bruxellesu, a svim zainteresiranima, u prvom redu pravnoj znanosti, sudovima, nadležnim ministarstvima i javnim bilježnicima, zaključci će biti dostupni putem ENN-a⁵, međunarodnih radionica i interaktivnih modula koji će biti integrirani na mrežnim stranicama ENN-a. Provest će se međunarodne radionice u Litvi i Malti, a završna će studija biti objavljena i dostupna na mrežnim stranicama i u tri stručna članka.

III. Osvrt na dosadašnju primjenu Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. u sudskoj praksi

U posljednjih nekoliko godina u sudskoj se praksi u Hrvatskoj u većoj mjeri počela primjenjivati Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju. Radi provedbe navedene Uredbe donesen je i Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (dalje: Zakon).⁶ Kod toga je Zakonom propisana mjesna nadležnost za odlučivanje o ostavini, kao i nadležna tijela i postupak za odlučivanje o zahtjevu za priznanje odluke i zahtjevu za proglašenje ovršnosti (izvršivosti), nadležna tijela za izdavanje ovjere, nadležna tijela za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju; propisan je sam postupak izdavanja potvrde, način vođenja popisa izdanih potvrda, na koji se način vrši ispravak, izmjena ili opoziv Europske potvrde o nasljeđivanju, kako se može

⁵ European Notarial Network – „Europska mreža javnih bilježnika“.

⁶ Narodne novine br. 153/2014. Zakon je stupio na snagu 17. kolovoza 2015. godine.

privremeno obustaviti učinak Europske potvrde o nasljeđivanju, pravila samog postupka te pravo na nagradu i naknadu troškova javnog bilježnika kao sudskog povjerenika.

Kao i u primjeni svakog drugog propisa u praksi rada javnih bilježnika, odnosno prvostupanijskih sudova, počela su se javljati sporna pitanja oko toga dolazi li uopće do primjene Uredbe, postoji li nadležnost hrvatskog suda za vođenje ostavinskog postupka ili je nadležan sud druge države članice, pitanje vremena važenja potvrde o nasljeđivanju i slično.

U nastavku ćemo prikazati sudsku praksu hrvatskih sudova, i to drugostupanijskih žalbenih sudova, koja se razvila glede primjene Uredbe u ostavinskim postupcima.

3.1. Statistički podaci o izdanim europskim potvrdama o nasljeđivanju

Prema statističkim podacima, javni bilježnici kao povjerenici suda, odnosno nadležni sudovi, izdali su europske potvrde o nasljeđivanju u skladu s podacima u tablici.

Godina:	Broj:
2018.	124
2019.	165
2020.	174
2021. (do početka rujna)	128

Iz navedenih podataka može se vidjeti trend povećanja broja izdanih europskih potvrda o nasljeđivanju, što zapravo ukazuje na bolje razumijevanje cijele materije u praksi, kao i na upoznavanje korisnika usluga s prednostima koje pruža Europska potvrda o nasljeđivanju.

Pritom valja ukazati na odredbu čl. 6. st. 1. Zakona prema kojoj Europsku potvrdu o nasljeđivanju izdaje općinski sud, odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda. Kod toga se mjesna nadležnost određuje primjenom odredaba Zakona o nasljeđivanju.

3.2. Sudska praksa u primjeni Uredbe (EU) br. 650/2012

Analizom dostupnih drugostupanijskih odluka u sustavu SupraNova Vrhovnog suda Republike Hrvatske prije svega se može zamijetiti određena neujednačenost kod prvostupanijskih sudova vezana

uz to u koji se upisnik zaprimaju predmeti vezani uz primjenu Uredbe (neki zaprimaju predmet u upisnik R2, drugi u upisnik O, treći u upisnik R1, R1 eu).

U dosadašnjoj sudskoj praksi najveći broj drugostupanijskih odluka odnosi se na pitanje nadležnosti hrvatskog suda za postupanje u određenom ostavinskom predmetu, a prema odredbama Uredbe.

Prvu grupu čine slučajevi u kojima su se prvostupanijski sudovi proglasili nenadležnima za postupanje po prijedlogu nasljednika za provođenje ostavinskog postupka iza pok. ostavitelja. Očito je da je u tim slučajevima spis vraćen od strane javnog bilježnika nadležnom općinskom sudu radi donošenja odluke o nenadležnosti. U tim slučajevima prvostupanijski sudovi utvrđuju da prema odredbi čl. 4. Uredbe sudovi države članice u kojoj je umrli imao svoje uobičajeno boravište u trenutku smrti imaju nadležnost odlučivati o nasljeđivanju u cijelosti. Kod ispitivanja nadležnosti, prema odredbi čl. 15. Uredbe i kada ostavinski sud utvrdi da prema Uredbi nije nadležan, sud se po službenoj dužnosti proglašava nenadležnim. Prvostupanijski sudovi prilikom ispitivanja nadležnosti utvrđuju je li se smrt ostavitelja dogodila nakon početka primjene Uredbe te je li ostavitelj imao uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj ili ne.

Odredbom čl. 17. Uredbe propisano je da, ako se pred sudovima različitih država članica vode postupci o istom predmetu u kojima sudjeluju iste stranke, svi sudovi osim onog pred kojim je prvo započeo postupak zastaju s postupcima po službenoj dužnosti, sve dok se ne utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak. Nakon što se utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak, svi ostali sudovi proglašavaju se nenadležnima u korist tog suda.

Iz dostupnih odluka vidljivo je da se u pravilu radilo o situacijama kada ostavitelj ima određenu imovinu, u pravilu nekretninu, na području Republike Hrvatske, a kada je u inozemstvu već proveden ili vođen ostavinski postupak u kojem nije raspravljena i imovina koja se nalazi u Republici Hrvatskoj. Isto tako, sporno je i pitanje ima li ostavitelj uobičajeno boravište u Hrvatskoj ili ne.

Drugostupanijski sudovi odbili su žalbe nasljednika i potvrdili prvostupanijska rješenja kojima su se prvostupanijski sudovi proglasili nenadležnima za postupanje po prijedlogu za provođenje ostavinskog postupka iza određenog ostavitelja, budući da je utvrđeno kako ostavitelji nisu imali uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj, već u nekoj drugoj

državi članici. Kod toga se drugostupanjski sudovi pozivaju i na toč. 23. Preambule Uredbe kojom je, između ostalog, propisano da bi radi utvrđivanja uobičajenog boravišta tijelo koje se bavi nasljeđivanjem trebalo izvršiti ukupnu procjenu životnih okolnosti umrlog tijekom posljednjih godina života i u trenutku smrti, uzimajući u obzir sve relevantne činjenične elemente, posebno trajanje i stalnost prisutnosti umrlog u određenoj državi te uvjete i razloge za tu prisutnost, kao i da bi tako utvrđeno uobičajeno boravište trebalo imati blisku i stabilnu vezu s dotičnom državom. U toč. 24. Preambule Uredbe navedeni su slučajevi kada je utvrđivanje uobičajenog boravišta složeno, pa se tako primjerice navodi slučaj kada je umrli zbog profesionalnih ili ekonomskih razloga otišao živjeti u inozemstvo kako bi tamo radio, ponekad na dulje vrijeme, ali je zadržao blisku i stabilnu vezu sa svojom državom podrijetla, a u kojem bi se slučaju moglo smatrati da je umrli imao uobičajeno boravište u svojoj državi podrijetla u kojoj je bilo središte interesa njegove obitelji i njegov društveni život, zatim slučajevi kada je umrli živio u nekoliko država, putovao iz jedne države u drugu ili je imao glavninu svoje imovine u samo jednoj od tih država itd.

Može se zaključiti da su u najvećem broj slučajeva drugostupanjski sudovi prihvatili pravilnim utvrđenja prvostupanjskih sudova i potvrdili prvostupanjska rješenja kojim su se sudovi proglasili nenadležnima za postupanje u određenom ostavinskom predmetu, pozivajući se upravo na čl. 4. i 15. Uredbe. Treba naglasiti da je pitanje uobičajenog boravišta činjenične naravi i ovisi o okolnostima svakog konkretnog slučaja, a upravo je dužnost suda, odnosno javnog bilježnika, ako smatra da ne postoji nadležnost hrvatskog suda, da to i utvrdi u ostavinskom postupku.

Tako se u odlukama Županijskog suda u Šibeniku br. Gž-465/16-2 od 13. prosinca 2017., Županijskog suda u Zagrebu br. Gž-3505/18-2 od 10. siječnja 2019., br. Gž-1570/17-2 od 8. ožujka 2018., Županijskog suda u Zadru br. Gž-1247/16-2 od 13. studenoga 2017., Županijskog suda u Vukovaru br. Gž-775/17-3 od 1. ožujka 2018., br. Gž-34/21-2 od 16. veljače 2021., Županijskog suda u Splitu br. Gž-2067/19-2 od 19. prosinca 2019., Županijskog suda u Varaždinu br. Gž-573/19-2 od 12. travnja 2021., Županijskog suda u Bjelovaru br. Gž-1190/17-2 od 5. veljače 2018., Gž-1132/19-3 od 2. veljače 2021., Županijskog suda u Rijeci br. Gž-482/18-2 od 11. studenoga 2019., Županijskog suda u Puli – Pola br. Gž-949/17-2 od 21. rujna 2017., br. Gž-943/20-2 od 22. rujna 2020., odbija žalba nasljednika i potvrđuje prvostupanjsko rje-

šenje ostavinskog suda kojim se isti proglasio nenadležnim za postupanje u ostavinskom postupku iza određenog ostavitelja.

U nekoliko su predmeta javni bilježnici kao povjerenici suda također donijeli odluke kojima se proglašavaju nenadležnim za postupanje, ukidaju sve provedene radnje i obustavljaju ostavinski postupak, a to je rješenje prvostupanjski sud povodom izjavljenog prigovora održao na snazi. Žalbe nasljednika protiv takvih rješenja odbijene su od strane drugostupanjskih sudova i potvrđena su prvostupanjska rješenja, također pozivom na odredbe čl. 4., 15. i 17. Uredbe, odnosno odlukama Županijskog suda u Osijeku br. Gž-67/19-2 od 11. veljače 2019., Županijskog suda u Varaždinu br. Gž-167/21-2 od 15. lipnja 2021., Županijskog suda u Velikoj Gorici br. Gž-432/20-2 od 16. listopada 2020., Županijskog suda u Bjelovaru br. Gž-309/19-5 od 17. travnja 2020. Naime u tim je postupcima utvrđeno da je već ranije proveden ostavinski postupak iza istog ostavitelja u Njemačkoj, odnosno Sloveniji, pa su sudovi u tim državama nadležni za provođenje ostavinske rasprave i za ostavinsku imovinu koja se nalazi u Republici Hrvatskoj, odnosno da pok. ostavitelj nije imao uobičajeno boravište u Hrvatskoj, već u Francuskoj.

Treću grupu slučajeva čine predmeti u kojima su drugostupanjski sudovi ocijenili da prvostupanjski sudovi nisu utvrdili sve relevantne činjenice kako bi se mogli proglasiti nenadležnima za postupanje u određenom ostavinskom predmetu u smislu Uredbe. U tim predmetima došlo je do ukidanja prvostupanjskih rješenja i vraćanja predmeta na ponovni postupak prvostupanjskim sudovima, uz uputu da su u nastavku postupka dužni utvrditi sve relevantne činjenice na temelju koji bi se moglo utvrditi je li pok. ostavitelj imao uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj ili u nekoj drugoj državi članici, što znači da su prvostupanjska rješenja ukinuta zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. U tom smislu donesene su odluke od strane Županijskog suda u Sisku br. Gž-793/20-2 od 3. veljače 2021., Županijskog suda u Osijeku br. Gž-1940/21-2 od 18. kolovoza 2021., br. Gž-1406/16-2 od 26. kolovoza 2016., br. Gž-1500/19-2 od 10. lipnja 2019., Županijskog suda u Varaždinu br. Gž-364/21-2 od 7. travnja 2021., br. Gž-1452/20-2 od 24. kolovoza 2021. te Županijskog suda u Zagrebu br. Gž-833/20-2 od 5. ožujka 2020.

Sudovi su se bavili i pitanjem nadležnosti hrvatskih sudova za sastav smrtonnice. Tako je Županijski sud u Dubrovniku odlukom br. Gž-848/19-2 od 25. kolovoza 2021. odbio žalbu nasljednika i potvrdio prvostupanjsko rješenje kojim se pr-

vostupanjski sud oglasio nenadležnim za sastav smrtovnice budući da je u postupku utvrđeno kako pok. ostavitelj nije imao uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj. S druge strane, Županijski sud u Velikoj Gorici u odluci br. GŽ-340/21-2 od 3. svibnja 2021. i Županijski sud u Zagrebu u odluci br. GŽ-4420/19-3 od 13. kolovoza 2020. prihvatili su žalbe nasljednika protiv prvostupanjskih rješenja kojima su se prvostupanjski sudovi proglasili nenadležnima za sastav smrtovnice iza pok. ostavitelja i vratili predmete prvostupanjskom sudu na ponovni postupak, jer u prvostupanjskom postupku nije utvrđeno gdje je ostavitelj imao uobičajeno boravište u smislu Uredbe. Dakle i glede pitanja sastava smrtovnice drugostupanjski sudovi nadležnost cijene prema odredbama Uredbe.

Odlukama Županijskog suda u Dubrovniku br. GŽ-982/20-3 od 21. siječnja 2021. i Županijskog suda u Slavonskom Brodu, Stalne službe u Požezi br. GŽ-369/21-2 od 22. travnja 2021. odbijene su žalbe i potvrđena je prvostupanjska rješenja (rješenje o nasljeđivanju, odnosno rješenje kojim je odbijen prigovor mjesne nenadležnosti) te je zauzet stav da u tim ostavinskim postupcima ne dolazi do primjene Uredbe budući da su ostavitelji umrli prije početka njezine primjene (prije 17. kolovoza 2015.), pa su za postupanje u ostavinskim postupcima mjerodavne odredbe Zakona o nasljeđivanju.

Županijski sud u Bjelovaru odlukom GŽ-392/18-2 od 29. kolovoza 2019. prihvatio je žalbu nasljednika i ukinuo rješenje prvostupanjskog suda kojim je odbijen prigovor mjesne nadležnosti, budući da je ostalo sporno je li ostavitelj imao uobičajeno boravište u Hrvatskoj ili Belgiji.

Županijski sud u Sisku je odlukom GŽ-625/20-2 od 13. studenoga 2020. uvažio žalbu nasljednice i ukinuo prvostupanjsko rješenje o prekidu postupka te je predmet vratio na ponovni postupak, budući da je sporno gdje je ostavitelj imao uobičajeno boravište, a uslijed čega je sporna i nadležnost hrvatskog suda.

Županijski sud u Rijeci u odluci GŽ-481/20-5 od 18. siječnja 2021. odbio je žalbu nasljednice i potvrdio prvostupanjsko rješenje o nasljeđivanju, budući da je prihvatio utvrđenje prvostupanjskog suda da je pok. ostavitelj imao uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj i da je slijedom toga za provođenje ostavinskog postupka nadležan hrvatski sud. Kod toga je prvostupanjski sud ocijenio sveukupne životne okolnosti ostavitelja, činjenicu da je ostavitelj imao više nekretnina u Hrvatskoj, da je od nadležnog tijela Hrvatske ishodio priznanje prava na razmjerni dio starosne mirovine, da je

u Hrvatskoj sklopio drugi brak i da je od sklapanja braka živio u Hrvatskoj dulje od 10 godina, da je u Hrvatskoj koristio usluge svog odabranog liječnika, da je sahranjen u Hrvatskoj te da je u Njemačku odlazio isključivo radi iznajmljivanja stanova, porezne prijave i registracije vozila. Iz toga je vidljivo da je prvostupanjski sud ocijenio sve životne okolnosti u konkretnom slučaju i na temelju takvih utvrđenja zaključio kako je pok. ostavitelj imao uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj.

U dostupnoj sudskoj praksi naišli smo samo na jednu odluku drugostupanjskog suda u kojoj su se sudovi bavili pitanjem izdavanja Europske potvrde o nasljeđivanju. Županijski sud u Dubrovniku u odluci br. GŽ-342/18-3 od 19. studenoga 2020. odbio je žalbu predlagatelja i potvrdio prvostupanjsko rješenje kojim je odbijen prijedlog za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju. Naime prvostupanjski je sud odbio prijedlog za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju budući da je iza pok. ostaviteljice Lj. P. doneseno rješenje da se ostavina neće raspraviti budući da ne postoji ostavinska imovina (ostavinska imovina bila je raspoređena ugovorom o doživotnom uzdržavanju). Pritom se prvostupanjski sud pozvao na odredbu čl. 68. Uredbe kojom je propisano što sve Europska potvrda o nasljeđivanju treba sadržavati u mjeri koja je potrebna za svrhu radi koje se izdaje. Kako iza pok. ostaviteljice nije utvrđena ostavinska imovina niti su provedene bilo kakve radnje u ostavinskom postupku, nisu ispunjene pretpostavke za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju.

Isto je tako pronadena i jedna odluka kojom je u prvom stupnju odbačen prijedlog predlagateljice da sud proglasi izvršivom/ovršnom Europsku potvrdu o nasljeđivanju izdanu od strane javnog bilježnika iz Austrije. Županijski sud u Sisku odlukom GŽ-eu-1/18-2 od 17. rujna 2018. odbio je žalbu i potvrdio prvostupanjsko rješenje. Kod toga je posebno navedeno da je Europska potvrda o nasljeđivanju sastavni dio europskog pravnog okvira, čije korištenje unutar Europske unije treba omogućiti brže i učinkovitije ostavinske postupke. Europska potvrda o nasljeđivanju predstavlja potvrdu koja proizvodi svoje učinke u svim državama članicama i bez posebnog postupka priznanja ili izvršenja.

Županijski sud u Bjelovaru odlukom GŽ-916/19-2 od 23. srpnja 2020. uvažio je žalbu nasljednika i ukinuo rješenje o prekidu ostavinskog postupka do okončanja parničnog postupka pred sudom u Sloveniji. Kako je utvrđeno da se ostavinski postupak iza pok. ostavitelja vodi i pred sudom u Sloveniji, drugostupanjski sud naložio je da se u nastav-

ku postupka treba razmotriti ima li opravdanja za to da se ostavinski postupak iza istog ostavitelja vodi i u Sloveniji i u Hrvatskoj. Kod toga je posebno navedeno da je namjera Uredbe vođenje jednog ostavinskog postupka u zemljama Europske unije iza jednog ostavitelja, a na što bi upućivala i odredba čl. 17. Uredbe.

IV. Umjesto zaključka

Iz danog prikaza može se zaključiti da se sudska praksa u primjeni Uredbe najčešće bavi pitanjem postoji li nadležnost suda u Republici Hrvatskoj za provođenje ostavinskog postupka prema odredbama Uredbe ili ne. U tome smislu može se reći da je praksa ujednačena kako glede pitanja na koje

se slučajeve smrti Uredba može primijeniti tako i glede pitanja o nadležnosti prema Uredbi.

Pitanje uobičajenog boravišta ostavitelja činjenično je pitanje te su sudovi dužni ocijeniti sve životne okolnosti na temelju kojih bi se mogla utvrditi povezanost ostavitelja s državom članicom.

U svakom slučaju, namjera je Uredbe da se državljanima Europske unije olakša nasljeđivanje u situacijama kada ostavitelj ima imovinu na području različitih država članica, pa bi bilo korisno vidjeti u kojim slučajevima stranke i nasljednici imaju problema u provedbi Europske potvrde o nasljeđivanju izdane u jednoj državi članici u drugim državama članicama. U tome se smislu i odredbe Uredbe mogu sasvim sigurno unaprijediti, ali, čini nam se, i pojednostavniti cijeli postupak.

PRAVO EUROPSKE UNIJE O SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I JAVNOBILJEŽNIČKA USKLAĐENOST

-Izvršće-

Dana 15. listopada 2020. godine održan je Međunarodni seminar i trening (videokonferencija) za javne bilježnike na temu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, odnosno seminar o sprječavanju pranja novca prema EU-direktivama. Seminar je organizirala Talijanska javnobilježnička komora u Rimu putem CNUE, a pod pokroviteljstvom Europske komisije.

Dr. Cesare Licini iznio je razvojni put europskog pravnog okvira koji regulira pitanje sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma te uključivanje javnih bilježnika u cijeli proces, naglašavajući pritom važnu ulogu javnih bilježnika kao osoba koje su, zbog činjenice da obavljaju poslove vezane uz mogućnost otkrivanja pranja novca, dužne osigurati pravnu sigurnost, što svakodnevno i čine, predstavivši javne bilježnike kao gatekeepere u sprječavanju pranja novca. Dr. Giovanni Liotta održao je prezentaciju o pravnim okvirima za sprječavanje pranja novca i aspektima relevantnim za javnobilježničku djelatnost, naglasivši pritom kako ENN prestano radi na edukaciji javnih bilježnika ne samo u ovom području nego i u svim aspektima njihova djelovanja.

Održana su predavanja na temu Javnobilježnički alati i sustavi poštivanja propisa o sprječavanju pranja novca i sumnjivih transakcija uz presenta-

cije o infrastrukturama koje su dostupne u različitim državama, i to Španjolskoj, Austriji, Malti i Italiji. Dr. Ignacia Gomá Lanzóna prikazao je napredni španjolski model sprječavanja pranja novca koji je jedinstven po tome što javni bilježnici imaju poseban automatizirani sustav za otkrivanje, analizu i prijavu sumnjivih transakcija i pranja novca. Naglasak predavanja bio je upravo na OCP-sustavu (engl. Centralised Organisation for the Prevention of Money Laundering) koji je stvoren isključivo za javne bilježnike, a sastoji se od: 1. baze podataka u koju javni bilježnici unose prikupljene podatke o transakciji, pravnom poslu i stranci te 2. tijela koje čine osobe specijalizirane za sprječavanje pranja novca, a koje analiziraju baze podataka koje im javni bilježnici šalju svaka 2 tjedna, vrše procjenu rizika te obavještavaju nadležna tijela o rizičnim radnjama i sumnjivim transakcijama, odnosno pranju novca. Istaknuto je kako su za sprječavanje pranja novca bitne vrste i opseg nadležnosti koje javni bilježnici imaju u pojedinim državama te da je za borbu protiv pranja novca uvijek sigurniji onaj pravni sustav koji propisuje veće formalnosti za vršenje pojedine pravne radnje te daje javnim bilježnicima više kompetencija, budući da se pranje novca omogućuje s dostatnošću isključivo privatnih isprava te će kriminalci odabrati onu državu ili pravni sustav koji propisuje manje formalnosti. Slijedom

navedenog, istaknuo je kako javni bilježnici uvijek trebaju raditi na afirmaciji javnobilježničke službe te u svojem pravnom sustavu težiti tomu da im se dodijele veće kompetencije, odnosno više kompetencija, ali i raditi na vlastitoj izgradnji u istinskog legalista te kompletnog i snažnog javnog bilježnika.

Dr. Aleksander Winkler predstavio je specifičnosti austrijskog modela sprječavanja pranja novca s gledišta javnih bilježnika. U Austriji ne postoji automatski elektronički sustav za prepoznavanje sumnjivih transakcija kao u Španjolskoj, već javni bilježnik vrši dubinsku analizu na temelju podataka o stranci koje prikuplja iz svih dostupnih izvora – postojećih trgovačkih registara, registra stvarnih vlasnika trgovačkih društava koje vodi ministarstvo financija i međunarodne baze podataka o politički izloženim osobama; putem Wikipedije traži podatke o politički izloženim osobama, traži od klijenta dokaze o stjecanju novčanih sredstava i dr. Kroz predavanje je naglasio kako je u Austriji zabranjeno obavijestiti stranku o tome da javni bilježnik namjerava prijaviti ili je već prijavio sumnjivu transakciju ili sumnju u pranje novca nadležnim tijelima, odnosno o tome da je javni bilježnik odbio poduzeti pravne radnje za stranku jer sumnja u pranje novca.

Dr. Clintna Bellizzia sveobuhvatno je i detaljno prikazao način na koji javni bilježnici postupaju u sprječavanju pranja novca u Malti. Specifičnost je ovog modela u tome što javni bilježnici imaju standardizirane online obrasce u elektroničkom obliku koje popunjavaju te vrše dubinsku analizu prema svim dostupnim podacima, pa tako razlikuju pojednostavljenu dubinsku analizu, normalnu dubinsku analizu i pojačanu dubinsku analizu. Sama procjena rizika subjektivna je procjena svakog pojedinog javnog bilježnika na temelju liste indikatora, ali je svakako dužnost javnih bilježnika to da prijavi i ne poduzima sumnjivi pravni posao, odnosno da izvrši prijavu nadležnom tijelu uvijek kada sumnja u pranje novca. Javni bilježnik sumnjivu transakciju prijavljuje nadležnom tijelu elektroničkim putem, a nakon prijave javni bilježnik od nadležnog tijela zaprima konačnu procjenu i analizu slučaja. Specifično je to što javni bilježnik ni nakon što podnese prijavu ne zastaje na predmetnom pravnom poslu, tj. i dalje radi na njemu sve dok ne dobije povratnu informaciju nadležnog tijela. U slučaju da se utvrdi kako nema sumnje u pranje novca, javni bilježnik ima pravo na diskrecijsku ocjenu, odnosno sam odlučuje hoće li ili neće nastaviti s tim pravim poslom.

Dr. Cesare Licini održao je predavanje o modelu sprječavanja pranja novca u Italiji, u kojoj se svake godine prijavi više od 5000 sumnjivih transakcija,

a od toga 95 % prijava dolazi od javnih bilježnika. Nijedna stranka koja pristupi u ured nije izuzeta od procjene rizika, samo postoji razlika u mjerama koje se poduzimaju ovisno o indikatorima i razini rizika, s time da u Italiji geografski faktor ima važnu ulogu u određivanju razine rizika, odnosno razina rizičnosti transakcije uvelike ovisi o regiji u Italiji iz koje dolazi stranka. Specifičnost talijanskog pravnog sustava jest u tome što javni bilježnici moraju sastaviti ugovore čije su sastavljanje stranke zatražile čak i ako procijene postojanje rizika od pranja novca. Tek nakon što je ugovor zaključen, javni bilježnici prijavljuju nadležnom tijelu sumnjivu transakciju. Naime sloboda ugovaranja temeljno je ustavno pravo te ga prema Ustavu Italije treba poštivati iako postoji rizik od pranja novca. Talijanski javni bilježnici sumnjive transakcije prijavljuju nakon sastavljanja ugovora na obrascu u elektroničkom obliku koji javni bilježnik anonimno šalje nadležnom tijelu budući su prijavljene sumnjive transakcije enkriptirane.

Dr. Antonio Cappiello održao je predavanje o ekonomiji sprječavanja pranja novca i usklađenosti država sa smjernicama FATF-a iznijevši pritom prikupljene statističke podatke. Istaknuo je kako su države koje u svojim pravnim sustavima imaju instituciju javnih bilježnika usklađenije sa smjernicama i zahtjevima FATF-a te da su države s javnobilježničkim sustavima uspješnije u borbi protiv pranja novca. Iz prikaza statističkih podataka i objavljenih studija utvrđeno je da su države članice CNUe najuspješnije u borbi protiv pranja novca u cijelome svijetu. Nakon što su završene sve prezentacije i predavanja, radeno je na slučajevima i praktičnim primjerima pranja novca u Španjolskoj, Malti i Italiji.

Ovdje je važno istaknuti kako CNUe kontinuirano provodi edukacije i treninge za javne bilježnike o sprječavanju pranja novca i financiranja. Svima je dostupan i edukativni materijal te publikacija CNUe koja je izdana pod naslovom „Borba protiv pranja novca kao međunarodna borba, europski izazov“ (https://drive.google.com/file/d/1bO0fWqeg5QfQt3a8m_LqLyeSrWdxW56r/view).

Priredile:

Barbara Viličić Peharda, javnobilježnička prisjednica u uredu javne bilježnice Zvijezdane Rauš-Klier iz Varaždina

Hana Hobljaj, javnobilježnička prisjednica u uredu javne bilježnice Ruže Hobljaj iz Murskog Središća

JAVNO BILJEŽNIŠTVO U UVJETIMA PANDEMIJE BOLESTI COVID-19

Rad je prethodno objavljen u izdanju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i skraćen za objavu u "Javnom bilježniku".

U organizaciji Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 21. i 22. siječnja 2021. održana je videokonferencija "Primjena prava za vrijeme pandemije bolesti COVID-19".

Dvodnevni *online* skup vodio je akademik Jakša Barbić postavivši u uvodnom izlaganju pitanje jesu li pravni sustav i njegovo djelovanje kakvo danas poznajemo u mogućnosti zadovoljiti potrebe izmjena koje je pandemija izazvala u društvu. Postavio je i pitanje kako učiniti da pravo zadrži svoju društvenu funkciju i prilagodi se promjenama u novim okolnostima, što treba ugraditi u pravni sustav za buduće slične situacije te kakvu ulogu u tome ima tehnološki napredak.

Na ovom 61. okruglom stolu u organizaciji Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava o primjeni prava u okolnostima pandemije govorili su predsjednik Vrhovnog suda Đuro Sessa, Predsjednik Visokog upravnog suda Ante Galić te profesori Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu izv. prof. dr. sc. Đorđe Gardašević, prof. dr. sc. Ivana Grgurev, prof. dr. sc. Marko Baretić, izv. prof. dr. sc. Frane Staničić, izv. prof. dr. sc. Maja Munivrana Vajda, prof. dr. sc. Iris Goldner Lang, prof. dr. sc. Petar Miladin, izv. prof. dr. sc. Aleksandra Maganić i prof. dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas.

Uz njih, o konkretnom djelovanju pojedinih pravnih institucija govorili su Nada Nekić Plevko, sutkinja Trgovačkog suda u Zagrebu, Josip Šurjak, predsjednik Hrvatske odvjetničke komore, Maša Gluhinić, predsjednica Odvjetničkog zbora Zagreb i Zvezdana Rauš Klier, predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore.

Temu Javno bilježništvo u uvjetima pandemije bolesti COVID-19 priredila je predsjednica Komore Zvezdana Rauš Klier i Rankica Benc, predsjednica Povjerenstva za međunarodne odnose.

Iz njihova izlaganja i pisanog rada izdvojili smo najznačajnije dijelove za naš časopis, a o svim izlaganjima možete detaljnije pročitati u Zborniku radova s Okruglog stola „Primjena prava za vrijeme pandemije COVID-19“ u izdanju HAZU, Zagreb, 2021., ISBN: 9789533473918.

U opširnom tekstu na 21 stranici one su izložile stavove o utjecaju pandemije na rad javnih bilježnika i

rad Hrvatske javnobilježničke komore te o utjecaju pandemije na europsko javno bilježništvo. Na kraju su ponudile vlastitu viziju posljedica pandemije po javno bilježništvo u budućnosti ukazujući na sve mjere i zajedničke aktivnosti kako bismo se što bolje pripremili i za eventualne buduće izazove.

Nekoliko dijelova iz spomenutog rada

COVID -19 pred cijeli je svijet postavljao nova, vrlo često posve neočekivana pitanja i izazove. Struke nužne za funkcioniranje sustava nisu mogle biti potpuno zatvorene pa je svaka od njih u okviru svojih aktivnosti i mogućnosti prilagodila postupanje. Između ostaloga, u cijeloj EU javnobilježnička je služba kontinuirano radila uz nužne prilagodbe. U 22 države članice EU, oko 40 000 javnih bilježnika i njihovih 200 000 suradnika ostalo je kontinuirano dostupno građanima i gospodarstvu, čak i u uvjetima potpunog zatvaranja. Krovno tijelo javnih bilježnika EU, Vijeće notarijata EU (CNUE), od prvog dana izbijanja pandemije sustavno je pratilo stanje u nacionalnim pravosudnim sustavima te posebno u tom smislu rad i položaj javnih bilježnika. Informacije su dijeljene s nacionalnim javnobilježničkim komorama na dnevnoj razini, a jednako tako svim je komorama bila dostupna komunikacija između CNUE i Europske komisije.

I Vlada Republike Hrvatske uzela je u obzir javnu narav javnobilježničke službe te činjenicu da i u uvjetima potpunog zatvaranja ima neodložnih i žurnih poslova vezanih uz obitelj, imovinu i gospodarske subjekte. Stoga je hrvatsko javno bilježništvo od samog početka pandemije do danas funkcionalno usprkos objektivno uvjetovanim restrikcijama i poteškoćama koje su nastupile za cijelo društvo.

a) Organizacija rada javnih bilježnika sa strankama u skladu s mjerama sprečavanja širenja zaraze

Javnobilježnička služba po svojoj je naravi visokonormirana javna služba u kojoj je propisano sve: nadležnosti, postupanje, poslovne prostorije, radno vrijeme, zaposlenici i komunikacija sa strankama te državnim tijelima. Sve te zakonske i podzakonske norme nisu mogle biti zanemarene ni na koji način, već je trebalo naći načine da ih se očuva, a da se spriječi širenje zaraze. Ministarstvo pravosuđa promptno je reagiralo u okviru svojih

zakonskih ovlasti i s ciljem osiguravanja neprekidnog rada službe te je najprije preporukama, a zatim i normativnim aktima usmjeravalo i ujednačavalo način postupanja javnih bilježnika glede mjera.

Samo u ožujku i travnju radno je vrijeme javnih bilježnika sa strankama bilo ograničeno na tri sata dnevno. To je uvjetovalo promjene u organizaciji rada, djelatnici su raspoređeni u smjene, a većina stranaka dolazila je u unaprijed zakazanim terminima. Javni su bilježnici i više nego što je to bio slučaj ranije dostupni za najavu i početne informacije putem telefona, elektroničke pošte i komunikacijskih aplikacija.

U uredima se savjesno provode higijenske mjere i među zaposlenima je bilo zaraze u veoma malom broju slučajeva. Zahvaljujući tomu, iako priroda službe zahtijeva kontakt s različitim osobama, pa i onima iz inozemstva, javnobilježnička služba nije bila uzrok povećanja broja oboljelih.

b) Komunikacija sa sudovima, upravnim tijelima i odvjetnicima

Iako je e-komunikacija sa sudovima bila moguća i ranije, upravo od 1. veljače 2020. godine uspostavljena je mrežna aplikacija između e-sustava zemljišnih knjiga i sustava eNotar za podnošenje prijedloga za upis u zemljišne knjige i izdavanje izvadaka iz zemljišnih knjiga putem javnobilježničkih ureda „na daljinu“. Puni značaj te inovacije pokazala je upravo situacija u kojoj su građani, čak i u vrijeme kada su sudovi bili zatvoreni za stranke, mogli ostvariti sve potrebne funkcionalnosti vezane uz nekretnine. Gospodarstvenici su upravo za realizaciju hitno potrebnih interventnih kredita mogli ishoditi uknjižbu založnih prava na nekretninama, odmah po solemnizaciji ugovora o kreditu, te po uknjižbi dobiti digitalnim putem rješenje suda s e-potpisom i izvadak iz zemljišne knjige kod javnog bilježnika. Sa sudskim registrom nastavila se e-komunikacija za potrebe upisa osnivanja d.o.o. i j.d.o.o. u sudski registar, ali je broj tih predmeta drastično smanjen. Svi ostavinski predmeti koje su sudovi povjeravali javnim bilježnicima provodili su se, iako usporeno zbog smanjenog radnog vremena i ograničenja broja nazočnih osoba. To je bilo posebno korisno građanima lošijeg imovinskog stanja koji nisu mogli do obiteljske uštedevine ili posljednje mirovine ostavitelja bez pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju. S Poreznom upravom i jedinicama lokalne i regionalne samouprave također se nesmetano odvijala komunikacija e-putem. S odvjetnicima se, kao i ranije, gdje god to propisi dopuštaju, komunikacija odvijala e-putem.

c) Ostale aktivnosti u ujednačavanju prilagođenog postupanja javnih bilježnika i informiranju javnosti

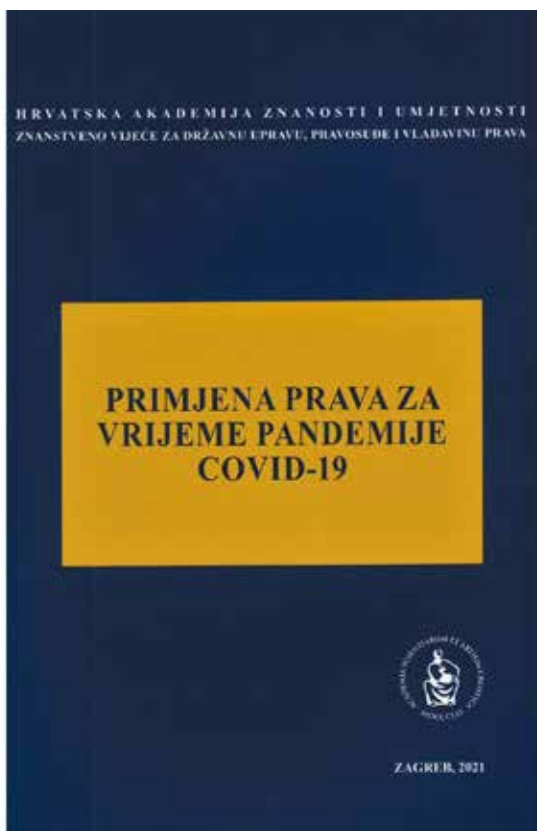
HJK ima Zakonom i Statutom regulirane ovlasti i dužnosti bitne za ujednačavanje postupanja javnih bilježnika te nadzorne ovlasti. To je još više postalo važno i uočljivo u izvanrednim okolnostima, a realiziralo se kroz rad Upravnog odbora, Hrvatske javnobilježničke akademije i Povjerenstava te Stručne službe.

Komunikacija tijela Komore, uključivši regionalne javnobilježničke zborove, zbog epidemioloških je mjera potpuno prebačena u e-sferu te su se svi sastanci tijela Komore odvijali putem videokonferencija, a korespondencija e-poštom.

U listopadu je izašao 47. broj časopisa Javni bilježnik, najopsežniji od sada, s raznolikim priložima koji tematiziraju i pandemiju.

Kroz intenzivne i organizirane aktivnosti odnosa s javnošću Komora je teme od velikog značaja za javnost i službu približila građanima kroz medije, društvene mreže, tiskovine i mrežnu stranicu Komore.

Usprkos pandemiji, u listopadu su održane aktivnosti obilježavanja Dana europskog pravosuđa. Teme su bile „Punomoć“ i „Nasljeđivanje s elementom inozemnosti“, a osim u medijima, strankama su u javnobilježničkim uredima bili dostupni informativni pisani materijali. U okolnostima pandemije završen je i projekt CISUR – primjena Uredbe (EU) o nasljeđivanju u Hrvatskoj i Sloveniji u kojem je Komora bila jedan od partnera, a koji je sufinanciran iz sredstava EU. U projektu CISUR je dana 15. i 16. 5. 2020. godine putem videokonferencije održan Pilot-trening za pravnike praktičare (suce, javne bilježnike i odvjetnike) u vezi s primjenom Uredbe o nasljeđivanju (EU) br. 650/2012. Kao završni događaj u okviru projekta CISUR, dana 3. 7. 2020. održan je putem videokonferencije međunarodni Kolokvij o pravosudnoj suradnji u vezi s primjenama Uredbe o nasljeđivanju (EU) 650/2012 u Hrvatskoj i Sloveniji. Na održanoj konferenciji sudjelovali su predstavnici hrvatskog i slovenskog pravosuđa, akademskih zajednica, kao i predstavnici CNUE-a. Nova vrijednost koju je stvorio taj projekt svakako je kurikulum edukacije na polju primjene Uredbe (EU) o nasljeđivanju koji će preuzeti akademije, javnobilježničke i odvjetničke komore te ih uvrstiti u svoje programe kontinuiranog stručnog usavršavanja svojih članova, kao i diseminacija informacija o ulozi hrvatskih javnih bilježnika u ostavinskim postupcima pred stručnom javnošću, kao i među općom javnošću.

Od ostalih aktivnosti važno je spomenuti online sudjelovanje na 26. Međunarodnom savjetovanju pravnika „Petar Simonetti“ (vlasništvo – obveze – postupak) i posebni okrugli stol “Javni bilježnici u sustavu uredene zemljišne knjige” gdje je prezentiran tijekom zakonodavnih izmjena i podzakonskih propisa, kao i razvoj tehničke platforme koja je nadogradnjama središnje aplikacije eNotar početkom 2020. godine u cijelosti zaživjela te je omogućila da se za vrijeme lockdwona građanima osigura pristup zemljišnim knjigama.

Edukacija na daljinu u pandemiji je došla u javno bilježništvo da ostane i nakon nje; ne kao isključiv, ali svakako kao bitan alat stalnog stručnog usavršavanja.

Kao i svim građanima, tako je i javnim bilježnicima i njihovim suradnicima u gradu Zagrebu, a sada i u Sisačko-moslavačkoj županiji, situaciju uzrokovanu pandemijom otežao potres. U Zagrebu i drugim pogodnim gradovima velik broj javnobilježničkih ureda nalazi se u centru grada, u starim zgradama, te su tu posljedice potresa veoma teške, ali nasreću nije bilo ozlijeđenih. Mnogi javni bilježnici morali su naći novi prostor za rad jer oštećenja do sada nije bilo moguće sanirati.

Javnim bilježnicima stradalim u potresu u proljeće je od strane Komore pružena i materijalna pomoć.

Za kolege stradale u potresu javni su bilježnici u prosincu prikupili sredstva koja su im već uplaćena, s obzirom na to da je 6 od 9 javnobilježničkih ureda pretrpjelo takva oštećenja da su kolege morale iseliti u nove prostore.

Budući da se utvrdilo kako bolnica u Osijeku ima prema broju stanovnika najmanji broj respiratora, Komora je još tijekom prvih mjeseci pandemije kupila respirator za njihove potrebe.

Usljed izuzetno teškog stanja u drugom valu pandemije koronavirusa, javni bilježnici Varaždinske, Medimurske i Koprivničko-križevačke županije donirali su na razini svog javnobilježničkog zbora sredstva Općoj bolnici u Varaždinu, Županijskoj bolnici u Čakovcu te Općoj bolnici u Koprivnici u ukupnom iznosu od 103.131,00 HRK.

U pogledu postupanja javnih bilježnika u ovršnim postupcima, Ministarstvo pravosuđa RH je dana 17. 3. 2020. godine donijelo Preporuku upućenu svim pravosudnim tijelima kojom je preporučena odgoda ovršnih postupaka za vrijeme trajanja pandemije koronavirusa. Nakon takve preporuke donesen je Zakon o interventnim mjerama u ovršnim i stečajnim postupcima za vrijeme trajanja posebnih okolnosti koji je stupio na snagu 1. 5. 2020. godine (NN 53/2020, 83/2020). Stupanjem na snagu tog zakona došlo je do zastoja postupanja javnih bilježnika u svim ovršnim predmetima. U razdoblju zastoja postupanja u ovršnim postupcima javni su bilježnici samo zaprimali prijedloge za ovrhu (s obzirom na to da Zakonom nije bio propisan zastoj roka zastare potraživanja). U pogledu postupanja javnih bilježnika nakon prestanka važenja interventnih mjera, tj. nakon 18. 10. 2020. godine, Ministarstvo pravosuđa i uprave RH je dana 7. 10. 2020. godine izdalo Preporuku prema kojoj javni bilježnici dostavu rješenja o ovrsi (donesenih po prijedlozima za ovrhu zaprimljenim za vrijeme zastoja ovrha) obavljaju u tri faze, i to na sljedeći način:

1. u prvoj fazi od 19. 10. 2020. godine dostavljaju se rješenja o ovrsi donesena po prijedlozima zaprimljenim do 30. 6. 2020. godine
2. zatim se u drugoj fazi od 20. 11. 2020. godine dostavljaju rješenja o ovrsi donesena po prijedlozima zaprimljenim u razdoblju od 1. 7. 2020. do 31. 8. 2020. godine te se
3. u trećoj fazi od 20. 1. 2021. godine dostavljaju rješenja o ovrsi donesena po prijedlozima zaprimljenim u razdoblju od 1. 9. 2020. do 18. 10. 2020. godine.

U pogledu interventnih propisa ističe se i izmjena

i dopuna Pravilnika o javnobilježničkim uredima (NN 47/2020) koja je načinjena radi olakšavanja procedure (privremenog) preseljenja javnobilježničkih ureda oštećenih nakon potresa koji je 22. 3. 2020. godine pogodio grad Zagreb i okolice. Predmetna izmjena Pravilnika olakšala je situaciju i nakon recentnog potresa na području Sisačko-moslavačke županije te je omogućila da barem dio javnobilježničkih ureda u kratkom roku ponovno počne s radom.

Nakon potresa u Sisačko-moslavačkoj županiji, Ministarstvo pravosuđa i uprave RH je dana 5. 1. 2021. godine donijelo Preporuku o odgodi donošenja i otpreme rješenja o ovrsi za sve gradove i općine na području Sisačko-moslavačke županije, kao i za općine i gradove Karlovačke i Zagrebačke županije obuhvaćene Odlukom o proglašenju katastrofe Vlade RH.

USPOSTAVLJANJE I JAČANJE HRVATSKE PRAVOSUDNE MREŽE UNUTAR EUROPSKE PRAVOSUDNE MREŽE U GRAĐANSKIM I TRGOVAČKIM STVARIMA

-Izvešće-

Dana 5. i 6. studenog 2020. godine održan je 2. godišnji (videokonferencijski) sastanak Hrvatske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima u organizaciji Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske. Zbog novonastale situacije vezane uz pandemiju izazvanu virusom COVID-19, sastanak je održan putem videokonferencije na kojoj je sudjelovalo tridesetak sudionika, u prvom redu sudaca općinskih, županijskih i trgovačkih sudova te Vrhovnog suda Republike Hrvatske, kao i pravnih stručnjaka s područja trgovačkog, obiteljskog i nasljednog prava.

Radni dio sastanka započela je sutkinja Tijana Kokić predavanjem o uredbama iz područja obiteljskog prava kojima je Republika Hrvatska pristupila i koje su u cijelosti obvezujuće te se neposredno primjenjuju u našem pravnom sustavu. U predavanju je ukratko predstavila uredbu i konvencije koje se u Republici Hrvatskoj primjenjuju u obiteljskim odnosima s prekograničnim elementom. Među najvažnijim uredbama jest Uredba 2201/2003, kojom se stavlja izvan snage Uredba 1347/2000 (Bruxelles II bis), a kojom se određuje samo nadležnost u bračnim sporovima i roditeljskoj odgovornosti, a ne i mjerodavno pravo jer Republika Hrvatska nije pristupila Uredbi Vijeća 1259/2010 (Rim III). Stoga se u navedenim slučajevima za određivanje mjerodavnog prava primjenjuje Haška konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece iz 1996. godine. Nadalje je predstavljena Uredba 4/2009 o obvezi uzdržavanja koju su potpisale sve države članice EU i koja, iako

naziv sadrži „mjerodavno pravo“, sama ne regulira navedeno područje, već u tom dijelu upućuje na primjenu Haške konvencije od 23. studenog 2007. godine o međunarodnoj naplati tražbina za uzdržavanje djece i drugih oblika obiteljskog uzdržavanja te Haški protokol o pravu mjerodavnom za obveze uzdržavanja iz 2007. godine. Također su predstavljene i Uredba 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu te Uredba 2016/1104 o imovini registriranih partnerstava koje sadrže kako odredbe o nadležnosti tako i odredbe o mjerodavnom pravu u stvarima bračnoimovinskih režima i imovinskim posljedicama registriranih partnerstava, a primjenjuju se na svu imovnu koju partneri posjeduju, neovisno o tome u kojoj se državi svijeta ona nalazi. U drugom dijelu svog predavanja sutkinja Tatjana Kokić uputila je i na ostale pravne akte, i to na Haške konvencije, Konvencije Vijeća Europe i Konvencije Ujedinjenih naroda koje se u Republici Hrvatskoj primjenjuju na području obiteljskog prava s prekograničnim elementom.

U drugom dijelu sastanka, koji se odnosio na nasljedno pravo s prekograničnim elementom, s predavanjem je nastavila sutkinja Nives Grubušić Đogić, predstavivši specifičnosti Uredbe 650/2012 o nasljeđivanju. U uvodnom dijelu predavanja ukratko su, uz Uredbu, predstavljene ostali izvori koji ju primjenjuju, i to Provedbena uredba Komisije 1329/2014 o uspostavi obrazaca i Zakon o provedbi Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju. Posebno su istaknuti problemi koji nastaju primjenom Uredbe 650/2012 o nasljeđivanju, kao što je utvrđivanje uobičajenog boravišta, prekogranični

element, pojam suda te razgraničenje područja nasljeđivanja od ostalih područja. Kroz sudsku praksu u Republici Hrvatskoj i odluke Suda EU prikazana je problematika koja se pojavljuje prilikom primjene Uredbe 650/2012 o nasljeđivanju. Uobičajeno boravište kao osnovni kriterij za određivanje nadležnosti i mjerodavnog prava često je teško utvrditi, no postoji sudska praksa na tom području, i to presude različitih sudova u Republici Hrvatskoj kao što je GŽ-482/2018-ŽS Rijeka, presuda kojom se potvrdila odluka prvog stupnja jer se utvrdilo uobičajeno boravište na temelju smrtnog lista, a što je upitno; zatim GŽ-392/2018-ŽS Bjelovar, presuda koja je ukinula odluku prvog stupnja te uputila da se ocijene životne okolnosti ostavitelja za života i u trenutku smrti prema točki 23. Preambule Uredbe 650/2012 o nasljeđivanju te GŽ-2067/19 ŽS Split, odluka kojom je potvrđena prvostupnijska odluka u kojoj je navedeno da se uobičajeno boravište utvrdilo izjavom stranaka, koje su izjavile da je ostavitelj stvarno živio u drugoj državi.

U nastavku predavanja prikazani su praktični primjeri Suda EU vezani uz polje primjene Uredbe 650/2012 o nasljeđivanju. Uredba se primjenjuje na sve slučajeve nasljeđivanja s prekograničnim elementom u kojima je ostavitelj preminuo od 15. 8. 2015. godine nadalje. Ukratko je prikazan predmet C-4040/2014- (Matouškova) u kojem se nije radilo o tumačenju Uredbe 650/2012 o nasljeđivanju, već se postavilo pitanje razgraničenja pitanja nasljeđivanja od pitanja roditeljske odgovornosti. Nadalje je obraden predmet C-558/2016- (Mahnkopf) vezan uz izdavanje Europske potvrde o na-

sljeđivanju u Rep. Njemačkoj, budući da je supruga ostavitelja stekla nasljedni dio koji je uvećan na temelju bračne stečevine te je Sud EU utvrdio da se radi o nasljeđivanju te se stoga primjenjuje Uredba 650/2012 o nasljeđivanju i mora se izdati Europska potvrda o nasljeđivanju. Također je prikazan i predmet C-218/2016- (Kubicka) koji se bavi stvarnim pravima koja nisu priznata u drugim državama. Oporučitelj je od javnog bilježnika u Poljskoj zatražio da u oporuku unese vindikacijski legat za nekretninu koja se nalazi u Rep. Njemačkoj. Budući da njemačko pravo ne poznaje pravni institut vindikacijskog legata, javni bilježnik odbija ga upisati u oporuku. Sud EU odredio je da javni bilježnik mora unijeti vindikacijski legat u oporuku kao što je to zahtijevao oporučitelj budući da točke 15., 16. i 17. Preambule Uredbe 650/2012 o nasljeđivanju određuju kako se stvarna prava koja ne poznaje pravni sustav određene država imaju prilagoditi najslbličnijem stvarnom pravu koje je poznato toj državi.

Nakon toga prezentirani su predmeti vezani uz utvrđivanje pojma „sud“ prema Uredbi 650/2012 o nasljeđivanju, tj. tijela država članica koja su nadležna za postupanje po Uredbi. Smatra se da javni bilježnici i druga tijela ulaze u pojam „sud“ samo kada obavljaju pravosudnu funkciju ili su na njih prenesene ovlasti suda te kada njihove odluke podliježu pravnim lijekovima, odnosno kada te odluke imaju isti učinak kao i sudske odluke. Odluke Suda EU koje obrađuju navedenu tematiku jesu predmet C 80/19-Litva i predmet C-658/2017-Poljska te slučaj Oberle C-20/17 o nacionalnim potvrdama o nasljeđivanju.

Priredila:

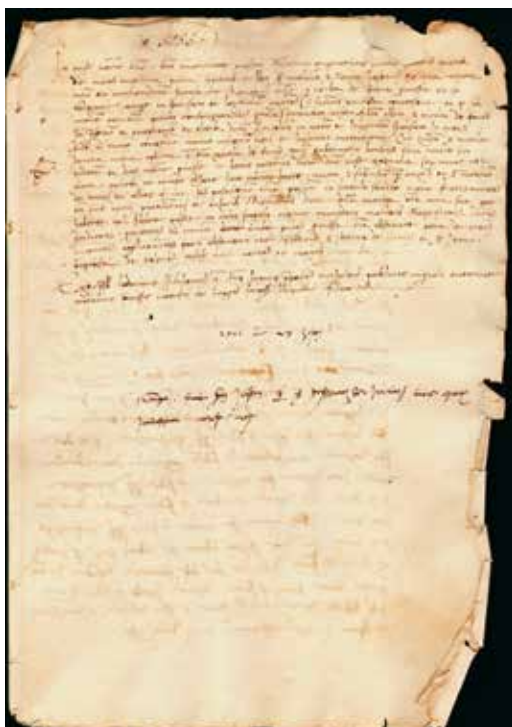
Hana Hobljaj, javnobilježnička prisjednica
u uredu javne bilježnice Ruže Hobljaj iz Murskog Središća

Javni bilježnici korčulanske komune u razdoblju Mletačke Republike

Arhivski centar Korčula – Lastovo nalazi se u Žrnovu na otoku Korčuli i od iznimnog je značaja za stanovništvo otoka Korčule i Lastova, kao i zapadnog dijela poluotoka Pelješca, čije je gradivo u njemu sačuvano. Uz dokumente koji datiraju pretežno u 20. stoljeće kao što su školski imenici, građevinske dozvole i sudske presude, sačuvano je i gradivo koje datira sve do 14. stoljeća. Najstariji su fondovi *Obitelj Arneri* i *Obitelj Giunio* te fond *Javni bilježnici Korčule za mletačke uprave*. Posljednji fond čini oko 8 dužnih metara gradiva, a sadrži dokumente pedesetak javnih bilježnika koji su djelovali na području korčulanske komune u navedenom razdoblju s prvim spisom iz 1501. godine.

Otok Korčula bio je pod mletačkom vladavinom od 1420. do 1797. godine. Iako je knez Mletačke Republike bio odgovoran za sva djelovanja i službe u korčulanskoj komuni, ipak su neke stvari ostale nepromijenjene te su tako prvi javni bilježnici u tom razdoblju bili svećenici – kako je bilo i prije mletačke vladavine. Zakonom iz 1531. godine, pisanim na latinskom jeziku, uređuju se i opisuju točnije „moderni“ javni bilježnici – njihova starost pri stupanju u službu, završene škole i osobine. Iako je dobna granica za stupanje u službu bila 25 godina, u nekim slučajevima radile su se iznimke, posebno kad se radilo o članu neke plemićke obitelji ili kad je bilježnik potjecao iz obitelji javnih

Najstariji spis fonda Bilježnici Korčule za mletačke uprave sastavio je javni bilježnik Ludovik Žilković 21. 9. 1501. godine.

Spis javnog bilježnika Ivana Vidalija, 11. 1. 1559. godine. U Korčuli, gospođa Bernica, udova pok. Urbana Marićevića, iznajmljuje klesarima Ivanu i Franku Banovcu jedan kamenolom na otoku Vrniku na razdoblje od 10 godina.

2399

569

1588 in 17 martij
Dato in fe. pub. plez. et d. Alexander Gabrielich

Al nome di xpo amen l'anno di salute humana 1588 ad
giu adi dodici. Marco Lucida da Novara in Linera
a me Hon. et Rev. padri generali conth. Marco
Ludovic da Novara et ogni sb mag. confesso d'aver
racunto ricevuto dal sp. a Alessandro Gabrielich
lire otto di piccolli, le quelle sono spente in
canto dela sovista uerza terre et si sendo conto
smanar nelle uindicie di mesi de l'anno 1587
esse fumo in valle di saulavista dale vign. et
deto Gabrielich comencario et fino a l'anno i questo
reduto in d'una valle, esse otra li che denaro
riceuete de uindicitero a conto di cho. et
non diffalorando il tutto quella vinarese
essi historia padre binemie susseguente
de uendo racunt pagamento a soldi uindicitero
al giorno in uindicitero tre douendovi far spesa
ordinaria ad cho ricordo, et se q' uincitura
mandasse alle cose prese et obligate et l'anno
si sottoposse a sua d'anni spesa et m'itred. di g'ia
sp. a Alessandro racunt potesse con d'anni come
a d'anni solate alle vign. et l'anno infra
otto et scotta uindicitero d'anni f'adark parte
di anente citato et obligando sua con
pado al Pietro leni l'anno et l'anno prima

FA

1588 in 17 martij
Dato in fe. pub. plez. et d. Alexander Gabrielich

Spis javnog bilježnika Tedata Junija Apijskog, 12. 3. 1588. godine. U Korčuli, Marko Lukinić iz Žrnova izjavljuje da će u 1589. godini prevoziti uz pomoć 3 magarca mast od vina u Zavalaticu za gospodina Aleksandra Gabrielića, za što mu je spomenuti unaprijed platio 8 lira

bilježnika, kao što je to slučaj s obiteljima Azzalli i Lettis.

Službeni jezici u Mletačkoj Republici bili su latinski i venecijanski (talijanski). Iako su u dokumentima javnih bilježnika zastupljena oba, talijanski je ipak zastupljeniji. Zabilježeni su i slučajevi u kojima je pojedini bilježnik pisao i jednim i drugim jezikom, a s obzirom na to da su većinom pisani goticom i humanistikom, opisivanje svake zasebne serije predstavlja poseban izazov kojem se tek u posljednje vrijeme počelo pristupati.

Uz oporuke, koje su se ne samo sklapale već i otvarale u prisustvu javnih bilježnika, većina dokumenata sastavljena od strane javnih bilježnika odnosila se na kupoprodaje, darovanja ili sklapanje braka. Iako su javni bilježnici svojim radom pratili i bilježili aktivnosti stanovnika korčulanske komune, sklapani ugovori nisu bili tajna. Ukoliko bi pred javnim bilježnikom bio sklopljen ugovor koji je bio na štetu Republike ili govorio protiv kneza, javni bilježnik odmah bi morao obavijestiti nadređene. Na taj je način bio u službi kneza, a ne samo građana.

Prodaja vinograda i zemlje, otkup koza i bačvi za vino i ulje, čak i najam kamenoloma – sve je zabilježilo notarsko pero. Iz današnje perspektive posebno su zanimljivi dokumenti kojima su se uređivali međuljudski odnosi: tako možemo naići na oproste uvreda, javne pomirbe nakon svada, pa čak i obećanja vjernosti ili prijateljstva.

Posebnost dokumenata jesu i pečati javnih bilježnika. Bili su prava mala umjetnička djela jer je svaki bio unikatan i crtan rukom. Uglavnom su se sastojali od inicijala pojedinog bilježnika koji bi se zatim uklopili u neki jednostavniji crtež. Motiv križa bio je prisutan u gotovo svakom, a od ostalih motiva često su se pojavljivali žezlo, cvijeće ili lišće te razna postolja. Uz pečat bi se potpisalo i zapisalo tekst ovjere te na taj način zaključilo svaki dokument.

Rad na fondu *Javni bilježnici Korčule za mletačke uprave* od posebnog je značaja ne samo za povijest otoka Korčule već i kao izvor podataka za buduće istraživače. Uz rad s dokumentima na stranim jezicima, dešifriranjem pisama te lošom kvalitetom i očuvanošću samih dokumenata, postavlja se pitanje kako očuvati dokumente za budućnost te olakšati njihovu upotrebu. Danas se sve više spominje digitalizacija kao rješenje za neke od problema s kojima se arhivi susreću: u arhivima nestaje prostora za novije gradivo, a ni korisnici nemaju uvijek mogućnosti posjetiti arhiv i istraživati. Više dokumenata fonda *Javni bilježnici Korčule za mletačke uprave* digitalizirano je za potrebe izložbe koja je postavljena 2018. godine, a to u budućnosti predstavlja velik korak u približavanju gradiva korisnicima. Vrijednost i značaj opisanog fonda nisu ograničeni samo na otok Korčulu već se odnose i na cijelo razdoblje te područje u kojem je fond nastao.

Oporuka Ivana Krstitelja Rozanovića, pok. Filipa. Bio je javni bilježnik te je sam sastavio oporuku 15. 10. 1614. godine u prisustvu svjedoka. Na oporuci se nalazi i originalni pečat kojim je bila zapečaćena. Oporuka je otvorena 20. 10. 1614. godine u prisustvu kneza Hieronima Paruta.

DOGAĐANJA

26. Skupština HJK

19. 6. 2021.

**Budimpešta,
Skupština CNUe**

16.-17. 9. 2021.

**Skupština Udruge
prisjednika, savjetnika i
vjezbenika**

4.9.2021.

Zbor u Slavoniji

13. 6. 2021.

Javni bilježnik u sustavu uređene zemljišne knjige

Sveobuhvatna edukacija o „Dohvatu ZK-izvadaka i upisa u zemljišnu knjigu“ Hrvatske javnobilježničke akademije i Hrvatske javnobilježničke komore realizirana je diljem Republike Hrvatske u svim javnobilježničkim zborovima.

Radionice su vodili: javnobilježnički prisjednici Vedran Borić i Marija Karalić u Osijeku; dipl. iur. Ivan Marčinko i javnobilježnička prisjednica Barbara Viličić Peharda u Varaždinu; javna bilježnica iz Vodica Mira Grbac, javnobilježnička prisjednica Viktorija Nikolić i dipl. iur. Ivan Marčinko u Dubrovniku, Splitu, i Šibeniku; javnobilježnička prisjednica Viktorija Nikolić i dipl. iur. Ivan Marčinko u Zagrebu, Bjelovaru, Novigradu i Rijeci.

Na svim edukacijama sudjelovao je i Mario Ivačić, informatičar u HJK-u.

Materijale za radionicu i prezentaciju priredili su Ivan Marčinko i Viktorija Nikolić.

Edukacija je bila zamišljena kao cjelodnevna i interaktivna radionica podijeljena na nekoliko cjelina. Cilj radionica bio je detaljno prikazati postupke vezane uz nove mogućnosti sustava eNotar s naglaskom na elektroničkom podnošenju prijedloga za upis u zemljišne knjige kako bi svaki od sudionika iz javnobilježničkih ureda mogao odmah nakon edukacije krenuti s podnošenjem elektroničkih prijedloga za upis u zemljišne knjige.

Pomoć javnih bilježnika

22. prosinca 2020.

COVID 19 i pomoć javnih bilježnika

Javni bilježnici Varaždinske županije donirali su bolnici 44 tisuće kuna

Kao pomoć i u znak zahvalnosti zdravstvenim djelatnicima Opće bolnice u Varaždinu, dvanaest javnih bilježnika financijski je pomoglo bolnici u nabavi materijala i lijekova potrebnih za borbu protiv bolesti COVID-19. Donacija je ujedno i simboličan znak solidarnosti sa svim oboljelim sugrađanima.

22. veljače 2021.

Donacija od 100.000 kuna studentima s potresom pogodjenih područja

Hrvatska javnobilježnička komora donirala je 100.000 kuna Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu za pomoć najugroženijim studentima s potresom pogodjenih područja Sisačko-moslavačke županije.

Tom prilikom predsjednica HJK Zvijezdana Rauš-Klier poručila je kako se ovom donacijom želi pomoći mladim kolegama kako bi se čim prije vratili u normalan život, uspješno nastavili sa studijem i jednog dana postali uspješni mladi stručnjaci na području pravne struke. Donacija Hrvatske javnobilježničke komore bit će namijenjena za provođenje sustava odgovarajuće prilagodbe nastavnog procesa studentima koji zbog tragedije koja ih je zadesila ne mogu adekvatno pratiti studentske obveze, a njih je 229 iz Sisačko-moslavačke županije

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu tom je prilikom uručio zahvalnicu Hrvatskoj javnobilježničkoj komori.

Posjet kolegama s potresa pogodjenih područja

Predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore Zvijezdana Rauš-Klier posjetila je kolege javne bilježnike s pogodjenih područja Sisačko - moslavačke županije te u ime Komore izrazila spremnost pomoći kolegama iz struke te građanima.

PROJEKT JUWILI - Justice without Litigation for Europe Nesporno sudovanje u Europi

Hrvatska javnobilježnička komora uključila se krajem 2020. godine u međunarodni projekt pod nazivom „Justice without Litigation for Europe (JuWiLi)“ – „Nesporno sudovanje u Europi“, projekt koji je pokrenut na inicijativu Austrijske javnobilježničke komore, a u koji su uključene još i javnobilježničke komore Češke, Slovačke i Slovenije te Sveučilište u Grazu, Sveučilište u Beču, Ekonomski institut Economica iz Beča i Vijeće notarijata Europske unije (CNUE).

Projekt je sufinanciran od strane Europske komisije u iznosu od 90 %, i to sredstvima iz EU-fonda za programe u pravosuđu.

U okviru projekta „JuWiLi“ provest će se analiza izvanparničnih postupaka koji su u određenim državama članicama EU (uključenim u ovaj projekt, ali i šire) iz sudske nadležnosti preneseni na javne bilježnike. Fokus analize bit će na ostavinskim postupcima, ali i drugim nespornim (izvanparničnim) postupcima kao što su izvršenja nespornih potraživanja, izdavanja zemljišnoknjižnih i drugih izvadaka i slično. Tijekom projekta, na ciljnoj skupini od 2000 javnih bilježnika, u razdoblju od 24 mjeseca, dvije radne skupine

zadužene za pravna pitanja i ekonomske učinke napravit će analizu pozitivnih učinaka transfera nadležnosti po pitanjima rasterećenja sudova od nespornih postupaka, podizanja učinkovitosti postupanja, kao i pozitivnog ekonomskog učinka kako za stranke tako i za pravne sustave u cjelini.

Projekt ima za cilj identificirati zajedničke minimalne proceduralne standarde koji omogućuju ispunjavanje kriterija koncepta „suda“ prema pravu EU. Projektom će se također analizirati aspekti prava i zahtjeva vladavine prava u državama sudionicama. Na temelju toga bit će predstavljene preporuke upućene zakonodavcima na razini EU i na nacionalnoj razini.

Krajnji cilj projekta jest izrada preporuka za europske i nacionalne zakonodavce u svrhu provođenja reformi s ciljem rasterećenja sudova (a slijedom toga i javnih financija) od nespornih postupaka, kao i podizanja opće razine kvalitete tih javnih usluga za građane i pravne subjekte.

Više podataka o projektu možete pronaći na poveznici www.juwili.eu.

Hrvatska javnobilježnička akademija izradila je Pravila za upravljanje dokumentarnim gradivom Hrvatske javnobilježničke komore s Popisom dokumentarnog gradiva Hrvatske javnobilježničke komore s rokovima čuvanja i Pravila za upravljanje dokumentarnim gradivom u javnobilježničkim uredima s Popisom dokumentarnog gradiva javnih bilježnika s rokovima čuvanja, koje je odobrio Hrvatski državni arhiv.

U organizaciji Akademije također je izradena modularna dokumentacija jedinstvena za sve javne bilježnike i angažiran je konzultant iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, s ciljem da se takvom poslovnom suradnjom postigne visok stupanj zaštite i pomoći svim javnim bilježnicima u provedbi obveza koje imaju pri primjeni propisa o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

Sudski registar

Dana 11. veljače 2021. godine održano je savjetovanje vezano uz trgovačko pravo s temom „Sudski registar STATE-OF-THE-ART“, a predavačice su bile sutkinje Trgovačkog suda u Zagrebu gđa Željka Bregeš i gđa Tina Jakupak.

Online predavanje 18. veljače 2021. godine

Ovrha na temelju vjerodostojne isprave

Predavanje na temu „Rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave tromom Novele OZ-a“ održao je sudac VSRH gosp. Damir Kontrec. Njegovo izlaganje temeljilo se na novom Zakonu o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona iz 2020. godine. Novina je to da javni bilježnici postaju povjerenici suda u ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, s time da se predviđa postupna digitalizacija cijelog postupka ovrhe. Radi prigovora vezanih uz tvrdnje ovršenika da ih javni bilježnici ranije nisu obavještavali o donošenju rješenja o ovrsi, sada je uvedena obavijest koju je javni bilježnik dužan dostaviti ovršeniku prije donošenja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave. Jednako tako ukinuti su predvidivi troškovi, kao i posebni troškovi vezani uz izdavanje potvrde o pravomoćnosti i ovršnosti s ciljem smanjivanja troškova ovršnog postupka.

Online predavanje 10. lipnja 2021. godine

Zemljišnoknjižno pravo u praksi

Pojašnjenje osnovnih propisa i sudskih odluka kao temelj upisa u zemljišne knjige te Zakona o zemljišnim knjigama detaljnije je obrađeno na radionici „Zemljišnoknjižno pravo u praksi“ koju su održali suci Lana Putrić, predsjednica Zemljišnoknjižnog odjela Općinskog građanskog suda u Zagrebu i Ivo Đuratović, sudac i predsjednik Zemljišnoknjižnog odjela Općinskog suda u Novom Zagrebu.

Online predavanje 22. travnja 2021. godine

Javni bilježnici i zemljišne knjige

Predavanje na temu „Javni bilježnici i zemljišne knjige“ održala je prof. dr. sc. Tatjana Josipović. U svom izlaganju naglasak je stavila na funkcionalnu povezanost javnih bilježnika i javnih registara te je analizirala njihove temeljne pravne i društvene uloge. Govoreći o daljnjim mogućnostima vezanim uz promjene uloge javnog bilježnika, istaknula je upravo vezu s javnim registrima kao temeljnu novu odrednicu javnobilježničke službe.

Online predavanje 24. lipnja 2021. godine

Etažno vlasništvo u praksi

Prof. dr. sc. Tatjana Josipović održala je predavanje na temu „Etažno vlasništvo u praksi“, navodeći primjere iz zemljišnoknjižnih sudova u Republici Hrvatskoj kojima određene probleme izaziva upis etažnog vlasništva. Najčešće je to kod upisa etažnog vlasništva u zgradama izgrađenim prije stupanja na snagu Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, odnosno Zakona o zemljišnim knjigama.

Postupanje javnog bilježnika pri nadzoru iz područja sprječavanja pranja novca

Komora je od strane Odbora stručnjaka Vijeća Europe MONEYVAL odabrana da sudjeluje na sastanku s evaluatorima 12. svibnja 2021. godine u prostorijama Financijskog inspektorata u Zagrebu, odnosno na konzultantskom sastanku 4. svibnja 2021. godine, također u prostorijama Financijskog inspektorata, zajedno s predstavnicima Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske.

U ime Komore sastanku je nazočila predsjednica HJA gđa Nada Kemec. Delegacija MONEYVAL-a sastala se sa svim dionicima hrvatskog sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, uključujući i predstavnike strukovnih komora obveznika provedbe Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma. Tema sastanka bila je „Evaluacija sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma Republike Hrvatske od strane MONEYVAL-a“. Cilj procjene učinkovitosti sustava jest ocijeniti sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma i njegovo funkcioniranje u praksi.

Nastavno na spomenuti sastanak, u organizaciji HJA-a dana 24. svibnja 2021. godine održana je online radionica s temom „Postupanje javnog bilježnika pri nadzoru iz

područja sprječavanja pranja novca“, kojoj je cilj upoznati javne bilježnike s postupcima i radnjama koje treba poduzeti prilikom nadzora iz područja sprječavanja pranja novca od strane Ministarstva financija – Financijskog inspektorata. Online radionicu održao je gosp. Goran Sirovec, konzultant iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Online predavanje 1. srpnja 2021. godine

Ugovor o doživotnom uzdržavanju: ugovor o dosmrtnom uzdržavanju i darovanje za slučaj smrti

U praksi je posljednjih godina dio starijih osoba potpisao ugovor, a da zapravo nisu znali što je doživotno, a što dosmrtno uzdržavanje. Postoji i posebna vrsta ugovora o darovanju zvana „darovanje za slučaj smrti“.

No nizi je nerazlikovanja tih ugovora na koja bi javni bilježnici trebali posebno upozoriti. O toj je temi predavanje pod nazivom „Ugovor o doživotnom uzdržavanju: ugovor o dosmrtnom uzdržavanju i darovanje za slučaj smrti“ održao Damir Kontrec.

Zagreb, 19. lipnja 2021.

26. sjednica Skupštine HJK

U hotelu Sheraton u Zagrebu uz sve epidemiološke mjere održana je 26. redovna sjednica Skupštine Hrvatske javnobilježničke komore. Na sjednici je prisustvovalo 105 članova Skupštine (javnih bilježnika) i predstavnika javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika.

Predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore održala je pozdravni govor te izvijestila članove Skupštine o svim aktivnostima Komore koje su se dogodile od posljednje Skupštine HJK održane u prosincu 2019. godine. Nakon toga Nadzorni odbor HJK podnio je izvješće o svom radu i zapažanjima za 2019. i 2021. godinu. Javni bilježnik iz Siska Ivica Kraljičković izabran je za člana Nadzornog odbora.

Usvojen je financijski plan (proračun Komore za 2021.) te izmjene i dopune Statuta i pravila za provedbu Pravilnika o fondu solidarnosti javnih bilježnika. Na kraju je usvojena inicijativa Udruženog zbora za izbor kandidata za zamjenu člana Upravnog odbora HJK, nakon što se mjesto nekog njegova člana uprazni odlaskom javnog bilježnika člana Upravnog odbora u mirovinu.

Budimpešta, 16 i 17. rujna 2021.

Skupština Vijeća notarijata Europske unije – CNUE

U Budimpešti je održana Skupština Vijeća notarijata Europske unije te tri radionice pod nazivom „Vrijednosti europskog notarijata u kontekstu suvremene tehnološke i društvene revolucije“, „U kojem smjeru ide europski notarijat u kontekstu EU i nacionalnog zakonodavstva na polju zaštite tržišnog natjecanja“ i „Primjeri dobre prakse u prilagodbi javnobilježničke službe izazovima digitalizacije“. Na Skupštini su sudjelovali predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore Zvijezdana Rauš-Klier, član Upravnog odbora i Povjerenstva za međunarodnu suradnju Denis Krajcar i stručni savjetnik za međunarodnu suradnju Zvonimir Juranović. Predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju Rankica Benc i član Povjerenstva za informatizaciju Vjenceslav Arambašić sudjelovali su putem videoveze.

Na Skupštini CNUE-a, kao i na pratećim radionicama, sudjelovali su predstavnici 22 notarijata člana kao i notarijati koji imaju svojstvo promatrača u CNUE-u.

Zagreb, 4. rujna 2021.

Redovna izborna sjednica Skupštine Udruge javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika

U dvorani Hrvatske javnobilježničke komore održana je redovna i izborna Skupština Udruge javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika. Na Skupštini su izabrani predstavnici Udruge u tijelima Komore na mjesta koja su upražnjena u razdoblju od posljednje održane izborne Skupštine Udruge iz 2019. godine.

Vedran Borić, javnobilježnički prisjednik iz Osijeka, izabran je kao predstavnik Udruge u Upravni odbor HJK.

Izabrana su također četiri predstavnika Udruge u Skupštinu HJK iz redova javnobilježničkih prisjednika, i to Hana Hobljaj, javnobilježnički prisjednik iz Murskog Središća, Sanja Popović, javnobilježnički prisjednik iz Osijeka, Boris Volarić, javnobilježnički prisjednik iz Rijeke i Ana Zorić Dodig, javnobilježnički prisjednik iz Zagreba.

Po jedan predstavnik Udruge izabran je za javnobilježnički zbor, i to: Duje Ercegović, javnobilježnički vježbenik iz Solina, u Zajednički javnobilježnički zbor Zadarske, Dubrovačko-neretvanske, Splitsko-dalmatinske i Šibensko-kninske županije; Ana Zorić Dodig, javnobilježnički prisjednik iz Zagreba, u Udruženi javnobilježnički zbor Grada Zagreba, Zagrebačke, Karlovačke i Krapinsko-zagorske županije; Hana Hobljaj, javnobilježnički prisjednik iz Murskog Središća, u Zajednički javnobilježnički zbor Koprivničko-križevačke, Međimurske i Varaždinske županije, te dva predstavnika u Zajednički javnobilježnički zbor Primorsko-goranske i Ličko-senjske županije, i to: Boris Volarić, javnobilježnički prisjednik iz Rijeke i Ivan Dobrović, zamjenik javnobilježničkog prisjednika iz Omišlja.

11.–12. rujna 2021.

Potpredsjednik Međunarodne unije latinskog notarijata posjetio Hrvatsku

Rankica Benc, Lionel Galliez, Zvijezdana Rauš-Klier, Ivan Malenica

Potpredsjednik Međunarodne unije latinskog notarijata (UINL) u Europskoj uniji Lionel Galliez boravio je tijekom rujna u Zagrebu u organizaciji Hrvatske javnobilježničke komore. Tijekom posjeta susreo se s Ivanom Malenicom, ministrom pravosuđa i uprave, razgovarajući o digitalizaciji postupaka u kojima sudjeluju javni bilježnici, uvođenju digitalnih usluga i rješenja, suradnji Ministarstva pravosuđa i uprave i javnobilježničkih udruženja te razmjeni dobre prakse javnih bilježnika. Na sastanku su sudjelovale i ravnateljica Uprave za organizaciju pravosuđa Sanda Kulić, ravnateljica Uprave za građansko, trgovačko i upravno pravo Mirela Fučkar te predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore Zvijezdana Rauš-Klier zajedno s predsjednikom Povjerenstva za međunarodnu suradnju Rankicom Benc. Galliez je posjetio i hrvatske javne bilježnike i Hrvatsku javnobilježničku komoru u svojstvu potpredsjednika Međunarodne unije latinskog notarijata (UINL) za Europu.

Prvog dana posjeta organiziran je prijem u prostorima Hrvatske javnobilježničke komore. Predsjednica Komore gđa Zvijezdana Rauš-Klier, zajedno s predsjednicom Povjerenstva za međunarodnu suradnju Rankicom Benc i članicom Povjerenstva za međunarodnu suradnju Biserkom Čmrlec Kišić, primila je potpredsjednika Gallieza te ga upoznala s aktualnostima javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj. Potpredsjednik Galliez sudjelovao je i na svečanom otvorenju izložbe „Pola stoljeća muzeja na Hušnjakovu“ u Krapini.

13. lipnja 2021.

Susret Zajedničkog javnobilježničkog zbora u Slavoniji

Zajednički javnobilježnički zbor četiriju slavonskih županija organizirao je i održao stručni susret u Kopačevu, u Baranji, na temu noviteta u zakonodavstvu i u samoj Komori. Predavanja okupljenim članovima struke održale su predsjednica Zbora Mandica Popović, predsjednica Stručnog vijeća HJA Nada Kemec i predsjednica HJK Zvijezdana Rauš-Klier.

Javnobilježnička prisega

U Ministarstvu pravosuđa i uprave 18. prosinca 2020. održana je svečanost polaganja prisega jedanaest novoimenovanih javnih bilježnika, pred predsjednikom Vrhovnog suda Republike Hrvatske Đurom Sessom u nazočnosti državnog tajnika Josipa Salapića i predsjednice Hrvatske javnobilježničke komore Zvijezdane Rauš-Klier.

Prisegu su položili jedanaest javnih bilježnika: *Ana Podoreški, Željko Valenta, Snježana Ludvajić, Vesna Ogorevc, Željka Kirin, Nikola Perković, Drago Burazer, Danaja Debicki, Daniela Božić, Boro Bubnjić, Željko Petrušić.*

Predstavljamo vam novoizabrane javne bilježnike

Odlučili smo vam predstaviti nove javne bilježnike i pozvali smo ih da se predstave kratkim životopisom uz fotografiju te objavljujemo predstavljanje onih koji su se našem pozivu odazvali.

DANIELA BOŽIĆ, Zagreb, Ulica Črnomerec 29

Rodena sam 20. lipnja 1961. godine u Zagrebu. Završila sam XI. gimnaziju u Zagrebu. Diplomirala sam na Pravnom fakultetu u Zagrebu dana 28. 11. 1985. godine. Pravosudni ispit položila sam u Zagrebu 20. 6. 1988. godine. Javnobilježnički ispit položila sam, također u Zagrebu, 9. 6. 1995. Zaposlila sam se kao Sudski pripravnik pri Općinskom sudu u Zagrebu gdje radim od 1986. do 1988. godine. Zatim sam radila kao stručni suradnik u Republičkom zavodu za javnu upravu od 1988. do 1991. godine. Od 1991. sam stručni savjetnik u Ministarstvu pravosuđa te stručni savjetnik u Ministarstvu uprave i Državnom ravnateljstvu za državnu upravu i lokalnu samoupravu od 1994. do 1996. godine. Javnobilježnički prisjednik sam kod Vesne Pučar od 1996., zatim Mladena Matoša te javnog bilježnika Ljubice Čaklović sve do imenovanja za javnog bilježnika. Služim se engleskim i talijanskim jezikom. Hobi mi je pjevanje.

BORO BUBNJIĆ, Samobor, Ulica Ferka Ivanščaka 3

Roden sam 16. kolovoza 1978. Nakon opće gimnazije „Nikola Šop“ (Jajce, Bosna i Hercegovina) upisao sam Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, a zatim položio pravosudni i javnobilježnički ispit. Godine 2003. zaposlio sam se kao javnobilježnički vježbenik u uredu javnog bilježnika Nikole Tadića. Od lipnja 2008. zaposlen sam u javnobilježničkom uredu mr. sc. Joze Rotima kao javnobilježnički savjetnik, a zatim kao javnobilježnički prisjednik. Od 2003. do 2008. godine obnašam funkciju predsjednika Udruge javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika. Dvaput sam od 2013. do 2016. biran u Skupštinu Hrvatske javnobilježničke komore iz reda Udruge javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika. Služim se engleskim jezikom. Oženjen sam i otac jednog djeteta.

DANAJA DEBICKI, Zagreb, Ulica Franje Petračića 3

Diplomirala sam na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1991. te sam od 1992. pa do 2008. godine obavljala odvjetničku djelatnost, od čega posljednjih 10 godina u tome razdoblju kao samostalni odvjetnik. Od 2008. do prosinca 2020. godine obavljala sam poslove javnobilježničkog prisjednika, sve do rujna 2020. kada sam imenovana bilježnikom za područje Općinskog građanskog suda u Zagrebu, Trešnjevka sjever i jug. U veljači 2021. godine započela sam s obavljanjem javnobilježničke službe, koju i nadalje obavljam.

ŽELJKICA KIRIN, Ivanić-Grad, Moslavačka 12

Rodena sam 10. veljače 1978. godine u Zagrebu, a odrasla sam, školovala se, živim i radim u Ivanić-Gradu. Udana sam i majka sam troje djece te članica predsjedništva Udruge Mali princ Ivanić-Grad od 2007. g., udruge koja na lokalnoj razini okuplja djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom radi zaštite njihovih prava i potreba.

Nakon završene osnovne i srednje škole upisala sam Pravni fakultet u Zagrebu, gdje sam diplomirala 2004. godine. Nakon studija radila sam na Općinskom sudu u Ivanić-Gradu, prvo kao sudski vježbenik, a nakon položenog pravosudnog ispita, od 2007. godine, kao sudski savjetnik. Godine 2013. položila sam javnobilježnički ispit te od tada radim u uredu javnog bilježnika Marijana Miškovića iz Ivanić-Grada, prvo kao prisjednik u uredu, a potom kao vršitelj dužnosti javnog bilježnika Marijana Miškovića.

NIKOLA PERKOVIĆ, Otok, Vladimira Nazora 2

Roden sam 5. lipnja 1978. godine u Sarajevu, Bosna i Hercegovina. Gimnaziju sam završio u Županji. Pravni fakultet pohađao sam od 1997. do 2006. godine na Sveučilištu J. J. Strossmayera u Osijeku stekavši zvanje diplomiranog pravnika. Pravosudni ispit položio sam 2011. godine, a javnobilježnički ispit 2013. pri Ministarstvu pravosuđa Republike Hrvatske. Zaposlio sam se 2007. godine u uredu javnog bilježnika Mirodara Kovača u Vinkovcima kao vježbenik, savjetnik i prisjednik. Od 2019. radim kao javnobilježnički prisjednik, a zatim kao vršitelj dužnosti javnog bilježnika u uredu Alena Vajcila, javnog bilježnika sa sjedištem u Otoku. Aktivno se služim engleskim i njemačkim jezikom. Hobbiji su mi tenis, biciklizam i mobilne tehnologije. Oženjen sam i otac sam dvoje djece.

ANA PODOREŠKI, Popovača, Zagrebačka 19

Rodena u Sisku 1980. godine, diplomirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu, poslovno iskustvo stjecala u odvjetničkom uredu, sustavu uprave i javnobilježničkom uredu. U dosadašnjem radu, a tako i buduće javnobilježničke poslove obavljam savjesno, stručno i profesionalno, pri tome uvažavajući najbolje interese stranke, a sve u svrhu stvaranja odnosa povjerenja u javnobilježničku službu kao javnu službu.

ŽELJKO VALENTA, Pula, Cankarova 7

Gimnaziju sam završio u Puli, Pravni fakultet na Sveučilištu u Rijeci, a prije imenovanja za javnog bilježnika radio sam u uredima javnih bilježnika Nansi Kopic i Denisa Krajcara iz Pule.

Međunarodni kongres, Nica, Francuska, 23.-25. rujna 2021.

Čovjek i zakon - podupiranje i osiguravanje digitalne revolucije

Po redu 117. Međunarodni kongres javnih bilježnika održan je ove godine u Nici u organizaciji Francuske javnobilježničke komore. Po pozivu predsjednika Francuske javnobilježničke komore gospodina Davida Ambrosiana na spomenutom kongresu sudjelovala je i predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore gospođa Zvijezdana Rauš-Klier, kao i članica Povjerenstva za međunarodnu suradnju Komore gospođa Biserka Čmrlec Kišić. Kongres je otvoren od strane francuskog ministra pravosuđa gos-

podina Érica Dupond-Morettia te su na njemu uz francuske javne bilježnike sudjelovale i mnoge kolege javni bilježnici iz ostalih notarijata članova CNUE-a i UINL-a. Raspravljalo se u tri komisije, i to o temama zaštite građana u digitalnom svijetu, promocije i prijenosa nasljeđa u digitalni svijet te prilagodavanja i moderniziranja javnobilježničkih akata za digitalni svijet.

Zvijezdana Rauš-Klier, David Ambrosian, predsjednik Francuske javnobilježničke komore i Biserka Čmrlec Kišić

150. godina javnobilježničkih propisa u Austriji

Zakona o građanskom postupku (Die Allgemeine Gerichtsordnung) temelj je za javnobilježničke propise kakve danas poznajemo u Austriji. Sve do tada institucija javnog bilježništva bila je uređena Notarskim redom (Die Reichsnotariatsordnung) cara Maksimilijana I. iz 1512. No za vrijeme Austrijske Monarhije ključno je bilo usklađivanje više zakona u srpnju 1871. i definiranje javnobilježničkih obveza, a time dijelom i približavanje francuskim javnobilježničkim propisima u smislu izvršnosti javnobilježničkih akata. Povodom tih propisa iz 1871. obilježena je i ova obljetnica. Ugledni stručnjaci ukazali su na različite perspektive i gledišta koja govore o povijesti javnobilježničkih ureda u posljednjih 150 godina. Na svečanosti obilježavanja govorili su prof. dr. iur. Christian Neschwara (Institut za pravnu i ustavnu povijest, Sveučilište u Beču), dr. Helmut Scheuberein, umirovljeni javni bilježnik, prof. emer. Rudolf Welser (Institut za građansko pravo, Sveučilište u Beču), dr. Georg Weißmann, predsjednik Austrijske javnobilježničke komore do 2003. i dr. Klaus Woschnak, predsjednik Austrijske javnobilježničke komore do 2010. U ime Hrvatske javnobilježničke komore na skupu je sudjelovala predsjednica Zvijezdana Rauš-Klier.

Predsjednica HJK Zvijezdana Rauš-Klier s predsjednikom Javnobilježničke komore Austrije dr. Michaelom Umfahrerom i Almom Zidić, austrijskom ministricom pravosuđa

IN MEMORIAM

Marija Habuda Bučanac (1979. - 2021.)

S tugom i nevjericom primili smo vijest da je na početku radnog i životnog puta, u 41. godini, javna bilježnica Marija Habuda Bučanac preminula zbog zloćudne bolesti kojoj se usprkos mladosti i liječničkoj skrbi nije mogla oduprijeti. Iznenađna smrt odnijela nam je tako jednu od mladih javnih bilježnica, članicu Komore koja je položila prisegu 2016. godine.

Marija Habuda Bučanac rođena je u Osijeku 20. ožujka 1979. godine. Osnovnu i srednju školu završila je u Našicama, a Pravni fakultet u Osijeku 2004. godine. Završivši pravnu znanost i sve se više interesirajući za nove zakone, propise i odluke, 2008. godine položila je pravosudni ispit. Ostala je zapamćena kao vrijedna i marljiva vježbenica u Općinskom sudu u Našicama od 2006. do 2008. godine. U općini Marijanci više od dvije godine radila je kao tajnica, a zatim se 2012. godine zaposlila u trgovačkom društvu Vjesnik d. d. kao pravna predstavica i savjetnica. Od 2012. do 2014. godine radila je kod javne bilježnice Ljerke Mandić kao savjetnica i prisjednica.

Od 5. rujna 2016. godine, nakon što je položila prisegu, otvara javnobilježnički ured u Donjem Miholjcu u kojem radi do svoje smrti 15. veljače 2021. godine.

Uz javnobilježnički posao najviše je, s puno ljubavi i predanosti, bila posvećena svojoj obitelji. Posao je shvaćala vrlo ozbiljno, uvijek je bila spremna pomoći svima, bila je iskren vjernik, ali joj je privrženost obitelji bila najvažnija te ju je prenosila i na svoju djecu. Uživala je u svim obiteljskim aktivnostima. Za sobom je, nažalost, ostavila dvije djevojčice, Julijanu i Doroteu, te neutješnog supruga Ivicu.

Vladimir Delonga (1957. - 2021.)

Iznenađna i prerano napustio nas je još jedan aktivni javni bilježnik. Usred vrućeg ljetnog kolovoškog dana ove godine umro je Vladimir Delonga, javni bilježnik u Sinju. U tuzi je ostavio ožalošćenu majku, suprugu Mladenku i tri kćerke: Irenu, Miru i Magdalenu. Pokopan je na Groblju sv. Frane u Sinju.

Rodio se 26. rujna 1957. godine u Karlovcu, ali gotovo cijeli život proveo je u Sinju, gdje je pohađao i završio Osnovnu školu „Jozo Vrdoljak Čičo“ i gimnaziju „Dinko Šimunović“. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Splitu 1982. godine. Nakon diplomiranja počeo je raditi kao sudački vježbenik u Općinskom sudu u Sinju gdje je pružao pravnu pomoć građanima, prisustvovao raspravama, obavljao poslove u pisarnici te pisao nacрте presuda. Pravosudni ispit položio je 1986. te je nakon toga kao sudački vježbenik vodio ostavinske rasprave. Imenovan je za suca u Općinskom sudu u Sinju 1986., a od 1992. obavlja poslove predsjednika suda kao vršitelj dužnosti u okviru Županijskog (tada Okružnog) suda u Splitu. Član je Društva hrvatskih sudaca od samog osnivanja.

Odmah nakon položenog javnobilježničkog ispita postao je jedan od prvih 138 javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj, prisegnuvši 18. studenog 1994. godine.

Samozatajno obavljajući poslove javnog bilježnika, zaslužan je za činjenicu da je služba već sljedeće godine zaživjela u sinjskom kraju i stekla ugled kakav se za tu nju zahtijeva, a pokojni javni bilježnik u Sinju zaista je bio osoba koja je uživala javno povjerenje građana s ovog područja.

Radosna Mavrinc (1951. - 2021.)

Dalekog 1. siječnja 1995. godine, nakon prekida od pola stoljeća, izabrani su i postavljeni prvi javni bilježnici u Republici Hrvatskoj.

Jedan od 9 javnih bilježnika s područja Općinskog suda u Rijeci, sa sjedištem u gradu Kastvu, bila je naša cijenjena i draga kolegica Radosna Mavrinc r. Popmijatov.

Njezin profesionalni put započeo je nakon diplome na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Prvo zaposlenje bilo joj je u Tvornici papira Rijeka, a nastavila je s radom u Općini Viškovo sve do početka rada u javnom bilježništvu.

S entuzijazmom je davala nesebičan doprinos razvoju ove nove službe, utemeljene i ustrojene po ugledu na europske notarske službe sa svrhom nezaobilaznog jamstva pravne sigurnosti u uređenju nespornih odnosa među građanima i pravnim osobama. Sudjelovala je u radu Hrvatske javnobilježničke komore, kao članica Upravnog odbora, bila je predsjednica javnobilježničkog Zbora Primorsko-goranske županije, članica Nadzornog odbora istog Zbora, kao i raznih povjerenstava na razini HJK i Zbora županije Primorsko-goranske, a kasnije zajedničkog Zbora dviju županija – Primorsko-goranske i Ličko-senjske.

Tijekom službe, održavala je uredovne dane u pisarnici svoga ureda u Općini Viškovo, na zadovoljstvo stanovnika i pravnih subjekata Kastavštine. U svom je radu ostavila trag na mladim generacijama kolega i suradnika iz svoga ureda, koji i danas uspješno ostvaruju i nastavljaju svoje profesionalne puteve.

Voljela je putovanja i umjetnost, voljela je ljude i druženja. Pamtit ćemo radost njezina imena i vedrinu koju je uvijek donosila sa sobom, doista potvrdivši istinitost sentence nomen est omen.

Završila je svoju službu odlaskom u mirovinu 2020. godine, no zbog teške bolesti izgubila je bitku za život koji je tako voljela.

Bila je jedna od nas koji smo doprinosili, a i nadalje doprinosimo, afirmaciji javnog bilježništva kao najmlađeg i neraskidivog dijela našeg pravosudnog sustava. Naša draga Radosna ostaje trajno u našem sjećanju.

Članovi Zbora javnih bilježnika
Primorsko-goranske županije

Miho Plečaš (1938. - 2021.)

Miho Plečaš preminuo je dana 9. veljače 2021. i pokopan je na Groblju sv. Ivana u Metkoviću. U tuzi, zahvalne za svu radost i ljubav koju im je pružao, ostavio je suprugu Ernu, sina Vedrana i kćeri Sandru, Marijanu i Mihaelu te ostalu mnogobrojnu rodbinu i prijatelje. Rođen je u Metkoviću u skromnoj seoskoj obitelji. U rodnom gradu završio je osnovnu školu i gimnaziju. Pravni fakultet završio je u Sarajevu, gdje je studij završio kao primjeren student u redovnom roku. Nakon studija zaposlio se 1962. godine kao rukovoditelj Imovinsko-pravne službe općine Metković. Nakon položenog pravosudnog ispita godine 1970. izabran je za suca Općinskog suda u Metkoviću, a 1978. izabran je za predsjednika suda u Pločama. Tu dužnost obavljao je sve do imenovanja za javnog bilježnika 1. ožujka 1995. godine.

U svom Neretvanskom kraju uživao je velik ugled i poštovanje. Posebno je bio angažiran kod uspostave nove vlasti u Republici Hrvatskoj sudjelujući u radu raznih stručnih komisija i pomažući pri uspostavi pravnog sustava. Posao javnog bilježnika nastavio je njegov sin Vedran Plečaš u Metkoviću.

POPIS JAVNIH BILJEŽNIKA, PRISJEDNIKA I SAVJETNIKA REPUBLIKE HRVATSKE

BELI MANASTIR	
Albert Majstorović Lana Kralja Tomislava 47 31300 Beli Manastir notar.albert.majstorovic@gmail.com tel/fax:031/700-209 Korovljević Brigita, jb prisjednik	
BIOGRAD NA MORU	
Burazer Drago Dr. Franje Tuđmana 82A 23210 Biograd na Moru notar.burazer@gmail.com tel/fax: Zubčić Josipa, jb prisjednik	
BJELOVAR	
Dujmović Martina P.Preradovića 8/I 43000 Bjelovar notar.martina.dujmovic@gmail.com tel/fax:043/241-250 Borovac Sinko Tajana, jb prisjednik	
BJELOVAR	
Kustić Marija A. Starčevića 5b 43000 Bjelovar jbmkustic@gmail.com tel/fax:043/242-145 Batinac Natalija, jb prisjednik	
BUJE	
Nazarević Snježana Trg J.Broza Tita 1 52460 Buje snjezana.nazarevic@pu.t-com.hr tel:052/721-743, fax:052/721-744 Akrap Dijana, jb prisjednik Nazarević Emil, jb savjetnik	
CRIKVENICA	
Boras Koko Ulica kralja Zvonimira 29 51260 Crikvenica javnobiljeznik.crikvenica@gmail.com tel/fax:051/241-952	
ČAKOVEC	
Jalšovec Sanda Valenta Morandinića 15 40000 Čakovec jb.jalšovec.sanda@ck.t-com.hr tel/fax:040/310-688 Pavlic Blažon Tatjana, jb prisjednik	
ČAKOVEC	
Marodi Ivan Matice hrvatske 14 40000 Čakovec ivan.marodi@hjk.hr tel:040/390-477, fax:040/391-503 Marodi Sandra, jb prisjednik Maurović Ana, jb savjetnik	
ČAVLE	
Šeškar Vesna Čavja 70 51219 Čavle notar.seskar@ri.t-com.hr tel:051/545-326, fax:051/545-327 Papić Trbović Jelena, jb prisjednik Vukelić Emina, jb prisjednik	
DARDA	
Čerkez Mario v.d. javnog bilježnika Marije Kovač Sv. Ivana Krstitelja 91 31326 Darda notar.cerkez@hjk.hr tel/fax:031/741-151	

BENKOVAC	
Dražina Martina Trg Alojzija Stepinca 14 23420 Benkovac javni.biljeznik.martina.drazina@zd.t-com.hr tel:023/682-264, fax:023/682-261	
BJELOVAR	
Čulo Poljak Marija Trg E. Kvaternika 2 43000 Bjelovar j.b.m.culo.poljak@bj.t-com.hr	
BJELOVAR	
Franjić Mario Ul. A. K. Miošića 28a 43000 Bjelovar notar-franjic@bj.t-com.hr tel:043/241-553; 091/190-3701, fax:043/221-252	
BLATO	
Marinović Sandra 85. Ulica 18 20271 Blato sandra.marinovic@hjk.hr tel/fax:020/852-739	
BUZET	
Ivković Miodrag Trg Fontana 2 52420 Buzet notar@notar-ivkovic.com tel:052/695-712, fax:052/662-929 Zulian Vilić Reina, jb prisjednik	
ČAKOVEC	
Crnčec Jasenka I.G.Kovačića 6 40000 Čakovec jasenka.crncec@hjk.hr tel:040/311-208, 311-507, fax:040/311-507 Ivošević Latinka, jb prisjednik Crnčec Mihaljičić Tena, jb savjetnik	
ČAKOVEC	
Kvakan Ivan R. Boškovića 21 40000 Čakovec kvakan.ivan.javni.biljeznik@ck.t-com.hr tel/fax:040/390-733 Kvakan Petar, jb prisjednik Bogdan Kvakan Jelena, jb savjetnik	
ČAKOVEC	
Zvonarek Mirjana Park Rudolfa Krokepa 2 40000 Čakovec zvonarek.javni.biljeznik@ck.t-com.hr; mirjana.zvonarek@hjk.hr tel:040/390-750, fax:040/390-747 Stanić Branko, jb prisjednik Ivković Mateja, jb prisjednik	
ČAZMA	
Mrsin Kusturin Ivana v.d. javnog bilježnika Ljerka Torbašinovića Trg Čazmanskog kaptola 9 43240 Čazma ivana.mrsin.kusturin@hjk.hr tel:043/772-342, fax:043/227-040	
DARUVAR	
Čop Miladen Trg K. Tomislava 2 43500 Daruvar jb.copmladen@bj.t-com.hr tel/fax:043/333-512	

DELNICE	
Brajdić Mario Trg 138. brigade HV 4 51300 Delnice notar.brajdic@gmail.com tel:051/493-926; Čabar: 051/498-285 fax:051/493-926 Antić Pintar Branka, jb savjetnik	
DONJI MIHOLJAC	
Pavlov Jasminka v.d. javnog bilježnika Marije Habuda Bučanac Trg Ante Starčevića 11 31540 Donji Miholjac jasminka.pavlov@hjk.hr tel:031/284-582, fax:031/490-303	
DUBROVNIK	
Bronzan Luce Dr. A. Starčevića 24 20000 Dubrovnik luce.bronzan@gmail.com tel:020/411-292, fax:020/311-943 Pendo Madžar Ana, jb prisjednik	
DUBROVNIK	
Mozara Nikša Vukovarska 17 20000 Dubrovnik jb.ured@biljeznik-mozara.hr tel:020/638-570, fax:020/638-574 Škrabo Jelena, jb prisjednik	
DUBROVNIK	
Stanić Anđelko Dr. A. Starčevića 20 20000 Dubrovnik andjelko.stanic@du.t-com.hr tel:020/357-777, fax:020/357-946 Pirjać Nada, jb prisjednik Stanić Joška, jb savjetnik	
DUGO SELO	
Copić Krešimir Dragutina Domjanića 1 10370 Dugo Selo copickresimir@gmail.com tel/fax:01/2754-479 Jagoić Tukša Božica, jb prisjednik Petrović Marina, jb savjetnik	
ĐAKOVO	
Crnov David Ulica pape Ivana Pavla II 9/I 31400 Đakovo crnov.david.javni.biljeznik@os.t-com.hr tel:031/815-136, fax:031/815-154	
ĐAKOVO	
Ratinčević Pavao Stjepana Radića 4 31400 Đakovo ratincevic.javni.biljeznik@os.t-com.hr tel/fax:031/814-325	
ĐURĐEVAC	
Šimčić Ankica Trg Sv. Jurja 1 48350 Đurđevac simcic.ankica.javni.biljeznik@kc.t-com.hr tel/fax:048/811-811 Parag Iva, jb prisjednik	
GLINA	
Bukovac Marina Frankopanska ulica 23 44400 Glina marina.bukovac.javni.biljeznik@sk.t-com.hr tel/fax:044/882-625	

DONJA STUBICA	
Cividini Marija Trg M. Gupca 25 49240 Donja Stubica marija.cividini.jb@gmail.com tel/fax:049/286-268 Baković Maja, jb prisjednik	
DRNIŠ	
Šimić Dijana Nikole Tesle 17a 22320 Drniš notar.drnis@si.t-com.hr tel/fax:022/886-749	
DUBROVNIK	
Lozančić Anto Vukovarska 22 20000 Dubrovnik anto.lozancic@hjk.hr tel:020/220-911, fax:020/492-050 Gambiraža Drašković Anica, jb savjetnik	
DUBROVNIK	
Radović Ivo Vukovarska 19 20000 Dubrovnik notar@radovic.com.hr tel:020/492-050, fax:020/492-055 Kristović Marina, jb prisjednik	
DUGA RESA	
Bišćanin Zdravka Bana Josipa Jelačića 7 47250 Duga Resa notar.pesut@gmail.com tel:047/841-075, fax:047/841-079	
DUGO SELO	
Perić Slavica J. Zorića 8 10370 Dugo Selo notar-slavica.peric@zg.t-com.hr tel:01/2775-620, fax:01/2775-621 Skalički Širko Željka, jb prisjednik	
ĐAKOVO	
Mutavdžić Marija v.d. javnog bilježnika Nikole Brača Ulica pape Ivana Pavla II 8 31400 Đakovo notar.mutavdzic@gmail.com tel:031/810-605	
ĐURĐEVAC	
Matulec Darko Kralja Tomislava 2 48350 Đurđevac notar-darko.matulec@hi.t-com.hr tel/fax:048/813-891	
GAREŠNICA	
Bilandžija Marko Trg Hrv.branitelja 6 43280 Garešnica notar.bilandzija@hi.t-com.hr tel/fax:043/532-476	
GOSPIĆ	
Fajdić Mile Vile Velebita 2 53000 Gospić mile.fajdic@gs.t-com.hr tel/fax:053/573-337	

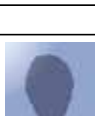

GOSPIĆ	
Zdunić Boris Popa Frana Biničkog 10 53000 Gospić boris.zdunic.javni.biljeznik@gs.t-com.hr tel/fax:053/574-862 Grivičić Marija, jb prisjednik	
HRVATSKA KOSTAJNICA	
Pličanić Belma Nine Marakovića 69 44430 Hrvatska Kostajnica info@notar-plicanic.hr tel:044/851-229, fax:044/851-967	
IMOTSKI	
Ujević Petar Šetalište Stjepana Radića 18 21260 Imotski javni.biljeznik.petar.ujevic@st.t-com.hr tel/fax:021/670-001	
IVANIĆ-GRAD	
Kirin Željka Moslavačka 12 10310 Ivanić-Grad zeljkica.kirin@hjk.hr tel:01/2821-395, 2888-688, fax:01/2821-395 Vuković Počuć Tihana, jb prisjednik	
KARLOVAC	
Antić Ivanka Josipa Šipuš 1 47000 Karlovac notar.antic@post.t-com.hr tel/fax:047/844-262 Antić Ines, jb prisjednik	
KARLOVAC	
Bubaš-Magličić Nina I. G. Kovačića 2 47000 Karlovac nina.bubas-maglicic@ka.t-com.hr tel/fax:047/616-111 Stjepić Pršlja Zaklina, jb prisjednik Magličić Luka, jb savjetnik	
KARLOVAC	
Tranfić Željka V. Nazora 6 47000 Karlovac jb.augustinovic@optinet.hr tel:047/615-466, 600-690, 416-801 fax:047/615-466 Tranfić Tena, jb prisjednik	
KASTAV	
Sušanj Peršić Martina v.d. javnog bilježnika Radosne Mavrinac Trg Matka Laginje 1 51215 Kastav martina.susanj.persic@hjk.hr tel/fax:051/691-070	
KLANJEC	
Čizmek Mirko Lijepe naše 22a 49290 Klanjec mirko.cizmek@kr.t-com.hr tel/fax:049/550-331	
KOPRIVNICA	
Bakrač Nikola Opatička 5 48000 Koprivnica nikola.bakrac@hjk.hr tel/fax:048/622-755 Bakrač Maja, jb prisjednik	

GRUBIŠNO POLJE	
Kranjec Nataša Kolodvorska 2 43290 Grubišno Polje natas.kranjec@hjk.hr tel/fax:043/231-998	
IMOTSKI	
Juroš Mate Šetalište Stjepana Radića 8 21260 Imotski biljeznik.juros@gmail.com tel/fax:021/672-561	
IVANEC	
Šagi-Belcar Nada Ak. Ladislava Šabana 5 42240 Ivanec nadasagibelcar@gmail.com tel/fax:042/782-104 Marković Danijela, jb prisjednik	
JASTREBARSKO	
Volarić Stjepan Braće Kazić 7 10450 Jastrebarsko notar-stjepan.volacic@zg.t-com.hr tel:01/6283-969, fax:01/6281-424 Širanović Vulić Ivana, jb prisjednik	
KARLOVAC	
Augustinović Marina V. Nazora 6 47000 Karlovac jb.augustinovic@optinet.hr tel:047/615-466, 416-801, fax:047/600-689 Lipošćak Ivana, jb prisjednik Tranfić Tena, jb prisjednik	
KARLOVAC	
Plavetić Zrnica Snježana Domobrankska 6 47000 Karlovac jb.splavetic@gmail.com tel/fax:047/600-605 Kuzman Zvonimir, jb prisjednik Vuljanić Ljiljana, jb prisjednik	
KARLOVAC	
Žaja Blanka Gundulićeva 8 47000 Karlovac notar.blanka.zaja@ka.t-com.hr tel:047/615-920, fax:047/615-940 Kasun Morana, jb prisjednik	
KAŠTEL STARI	
Perić Tatjana Kamberovo šetalište 4 21216 Kaštel Stari tatjanaperic.ured@gmail.com tel:021/232-333, fax:021/232-303 Katić Marija, jb prisjednik Krstulović Ines, jb savjetnik	
KNIN	
Čujec Josip Tvrčkova 3 22300 Knin josip.cujec53@gmail.com tel:022/662-673, fax:022/661-241 Čadenović Veljko, jb prisjednik	
KOPRIVNICA	
Ostović Marina A. Nemčića 4a 48000 Koprivnica ostovic.marina@gmail.com tel/fax:048/623-820	

KOPRIVNICA	
Papac Ljubica A. Nemčića 1/I 48000 Koprivnica ljubica.papac@kc.t-com.hr tel/fax:048/626-817 Markušić Matija, jb savjetnik	
KORČULA	
Kaliman Ivna Kovački prolaz 25 20260 Korčula ivna-kaliman-javni-biljeznik@du.t-com.hr tel/fax:020/715-758	
KOSTRENA	
Flego Davorka Žuknica 1b 51221 Kostrena davorka.flego@hjk.hr tel:051/289-700; 091/289-0077, fax:051/289-700 Jović Andrea, jb prisjednik	
KRAPINA	
Majcen Martina v.d. javnog bilježnika Damira Bjelčića Ljudevita Gaja 8 49000 Krapina martina.majcen@hjk.hr tel:049/373-064, fax:049/300-883 Bjelčić Dora, jb savjetnik	
KRIŽEVCI	
Tušek Višnja I.Z. Dijankovečkog 9 48260 Križevci visnja.tusek@gmail.com tel:048/681-700, fax:048/271-218 Tušek Luka, jb prisjednik Ožanić Adriana, jb savjetnik	
KRK	
Predovan Amira Kralja Tomislava 3 51500 Krk notar@notar-predovan.hr tel:051/563-745, fax:051/563-746 Pavešić Andrej, jb prisjednik Dujmović Margita, jb prisjednik	
KUTINA	
Mokry-Uroić Dubravka Kolodvorska 2 44320 Kutina dubravka.mokry-uroic@sk.t-com.hr tel:044/630-288, fax:044/630-294	
LABIN	
Terković Branko Rudarska 7 52220 Labin notar.terkovic@hi.t-com.hr tel:052/851-141, fax:052/851-142 Franković Vedran, jb prisjednik Čekada Franković Lara, jb prisjednik	
LOVRAN	
Mandić Radmila Šetalište M. Tita 35 51415 Lovran notarlovran@ri.t-com.hr tel/fax:051/293-426	
MAKARSKA	
Arapović Vranješ Anamarija Kralja Petra Krešimira IV. br. 7a 21300 Makarska arapovicvranjes1@gmail.com tel/fax:021/615-500 Jujnović Branka, jb savjetnik	

KOPRIVNICA	
Pavlović Ronald Ulica Đure Basaričeka 14 48000 Koprivnica notar-pavlovic@kc.t-com.hr tel/fax:048/622-440 Torma Antonia, jb prisjednik	
KORENICA	
Kolar Milica Pere Šnjarića 11 53230 Korenica milica.kolar@email.t-com.hr tel/fax:053/776-571	
KRAPINA	
Dika Konstantin Kardinala Stepinca 6 49000 Krapina konstantin.dika@hjk.hr tel/fax:049/300-307 Mlinarić Monika, jb prisjednik	
KRIŽEVCI	
Jelić-Veršić Nataša Baltićeveva 4 48260 Križevci notar@notar-jelic.hr tel:048/682-890, fax:048/271-340 Benko Budja Ana, jb prisjednik	
KRK	
Katunar Zrinski Miljenka Trg bana J. Jelačića 1 51500 Krk katunar.zrinski@hjk.hr tel/fax:051/520-536 Trinajstić Kristijan, jb prisjednik	
KUTINA	
Medić Mato Trg K. Tomislava 7 44320 Kutina javni.biljeznik.medic.mato@sk.t-com.hr tel:044/683-525, 683-522, fax:044/625-096 Medić Iva, jb prisjednik Medić Vladimir, jb savjetnik	
KUTINA	
Vugrin Tomislav v.d. javnog bilježnika Mire Malačić Hrvatskih branitelja 11 44320 Kutina tomislav.vugrin@hjk.hr tel:044/681-500, fax:044/676-500	
LABIN	
Udovičić Rita Zelenice 18/II 52220 Labin notar-udovicic@pu.t-com.hr tel:052/852-200, fax:052/852-013	
LUBREG	
Radašić Kruno Miroslava Križe 27 42230 Lubreg kruno.radasic.j.b@vz.t-com.hr tel/fax:042/810-125 Bačani Lidija, jb prisjednik	
MAKARSKA	
Pejković Ante Ul. Stjepana Radića 7 21300 Makarska notar.pejkovic@gmail.com tel/fax:021/615-257 Pejković Vujčić Anja, jb prisjednik	

MALI LOŠINJ	
Marković Božo Braće Vidulić 2-6 51550 Mali Lošinj bozo.markovic@ri.t-com.hr tel:051/233-047, fax:051/520-401 Marković Filip, jb prisjednik	
METKOVIĆ	
Plečaš Vedran Trg K. Tomislava 3/I 20350 Metković notarvedranplecas@gmail.com tel/fax:020/681-177 Mustapić Stipe, jb prisjednik	
NAŠICE	
Godžirov Boris Trg Franje Tuđmana 11 31500 Našice borisgodzirov@outlook.com tel:031/615-100, fax:031/615-101 Žagar Silvija, jb prisjednik	
NOVA GRADIŠKA	
Orešković Dražen Trg kralja Tomislava 5 35400 Nova Gradiška droreskovic@gmail.com tel/fax:035/361-961	
NOVI MAROF	
Levatić Marin Andreja Zagrebačka 2 42220 Novi Marof andreja.levaticmarin@hjk.hr tel:042/612-244, fax:042/205-243 Valdec Plantak Jelena, jb prisjednik	
NOVIGRAD	
Micelli Aleksandra Trg Pozzetto 19 52466 Novigrad info@notar-micelli.hr tel:052/757-043, fax:052/726-232 Micelli Laginja Ana Maria, jb prisjednik Kancijanić Sara, jb prisjednik	
OGULIN	
Brčić Mirjana Vladimira Nazora 23 47300 Ogulin notar.brcic@gmail.com tel/fax:047/525-444	
OMIŠALJ	
Kučar Neven Put mora 1 51513 Omišalj javni.biljeznik.neven.kucar@ri.t-com.hr tel:051/841-126, Malinska: 051/859-931 fax:051/841-126 Turčić Sandra, jb prisjednik Grozđanić Nikolina, jb prisjednik	
OPATIJA	
Markiš Srđan Vjekoslava Spinčića 3/2 51410 Opatija srđan.markis@hjk.hr tel:051/272-955, fax:051/718-412 Starčević Brozičević Iva, jb prisjednik	
OROSLAVJE	
Kramar Jadranka Milana Prpića 65A 49243 Oroslavje biljeznik.jadranka.kramar@kr.ht.hr tel/fax:049/264-154	

METKOVIĆ	
Pandža Joško Hrvatskih iseljenika 6 20350 Metković josko.pandza@hjk.hr tel:020/681-154, 690-372, fax:020/681-154	
MURSKO SREDIŠĆE	
Hoblaj Ruža Trg braće Radića 8a 40315 Mursko Središće notar.hoblaj@ck.t-com.hr tel:040/543-300, fax:040/544-630 Hoblaj Hana, jb prisjednik	
NAŠICE	
Mandić Ljerka Braće Radića 4 31500 Našice j.b.ljerka.mandic@hi.t-com.hr tel:031/612-092, fax:031/612-093 Benić-Kapraljević Valentina, jb prisjednik	
NOVA GRADIŠKA	
Strinavić Domagoj Cvjetni trg 12 35400 Nova Gradiška javni.biljeznik.domagoj.strinavic@gmail.com tel/fax:035/495-043	
NOVI VINODOLSKI	
Tus Jelena Korzo Vinodolskog zakona br. 50A 51250 Novi Vinodolski jelena.tus@ri.t-com.hr tel/fax:051/245-503	
NOVSKA	
Puškaš Tina Radnička 2H 44330 Novska jbtinapuskas@gmail.com tel/fax:044/601-515	
OMIŠ	
Vuković Radoslav Četvrt Ž. Dražojevića 1A 21310 Omiš jb-radoslav.vukovic@st.t-com.hr tel/fax:021/861-753	
OPATIJA	
Beletić Robert Maršala Tita 75 51410 Opatija notar.beletic@ri.t-com.hr tel:051/711-280, fax:051/272-939 Šarić Branka, jb prisjednik	
ORAHOVICA	
Banac Knežević Tamara v.d. javnog bilježnika Antuna Novčića Trg plemenitih Mihalovića 2 33515 Orahovica tamara.banac@gmail.com; tamara.banacknezevic@hjk.hr tel/fax:033/674-336	
OSIJEK	
Arambašić Vjenceslav v.d. javnog bilježnika Biserke Arambašić Kapucinska 17 31000 Osijek notar.arambasic@gmail.com tel:031/214-660, fax:031/214-661 Lenče Ljiljana, jb prisjednik	

OSIJEK	
Borić Mirjana Vijenac J. Gotovca 13 31000 Osijek mirjana.boric@notar-boric.hr tel:031/202-200, fax:031/202-204 Borić Vedran, jb prisjednik Senjić Alen, jb prisjednik Klepač Josipa, jb savjetnik	
OSIJEK	
Kokić Anamarija Trg slobode 3/I 31000 Osijek amkjavni.biljeznik@os.t-com.hr tel/fax:031/204-027	
OSIJEK	
Kovačević Ivana Kapucinska 23, I. kat 31000 Osijek notar.kovacevic@gmail.com tel:031/670-701, fax:031/670-702	
OSIJEK	
Perić Lidija Kapucinska 25/I 31000 Osijek lidija.peric@inet.hr tel/fax:031/201-110 Perić Mijo, jb prisjednik Rako Antonija, jb prisjednik	
OSIJEK	
Šimašek Zlatko Vijenac Paje Kolarića 2 31000 Osijek simasek.zlatko.javni.biljeznik@os.t-com.hr tel/fax:031/215-650	
OTOČAC	
Mudrovčić Mato Bartola Kašića 8 53220 Otočac notar.mudrovacic@gs.t-com.hr tel/fax:053/773-366	
OZALJ	
Ivić Jenkač Tea Zrinskih i Frankopana 15 47280 Ozalj jb.tivic@optinet.hr; tea.ivic-jenkac@hjk.hr tel/fax:047/732-048	
PAKRAC	
Mihalj Berislav v.d. javnog bilježnika Dubravke Grgurić-Rukavina Trg bana Josipa Jelačića 6 34550 Pakrac berislav.mihalj@hjk.hr tel:034/412-905, fax:034/511-010	
PAZIN	
Jeromela Mauša Nataša Dinka Trinajstića 2 52000 Pazin biljeznik.natasa@gmail.com tel:052/621-111, 621-530, fax:052/621-539 Škarda Antonija, jb prisjednik	
PETRINJA	
Škugor Davor Braće Hanžek 2/IV 44250 Petrinja davor.skugor@hjk.hr tel:044/495-090, fax:044/494-333	

OSIJEK	
Dumančić Dragica Vrt J. Truhelke 3 31000 Osijek jbdumancic@yahoo.com tel:031/201-277, fax:031/201-278 Dumančić Marijan, jb prisjednik	
OSIJEK	
Kovačev Tatjana Europske avenije 4 31000 Osijek tatjana.kovacev@os.t-com.hr tel:031/206-605, fax:031/214-868 Brnjevarac Boris, jb prisjednik	
OSIJEK	
Milas Krešimir Ulica Ivana Gundulića 36A 31000 Osijek notar.milas@gmail.com tel:031/570-570, fax:031/570-571	
OSIJEK	
Popović Mandica Trg A. Starčevića 10 31000 Osijek mandica.popovic@hjk.hr tel/fax:031/650-211 Popović Sanja, jb prisjednik Miličić Marija, jb prisjednik	
OSIJEK	
Šustić Hrvatin Hrvatske Republike 31b 31000 Osijek sustic.hrvatini@os.t-com.hr tel:031/213-213, fax:031/213-214 Peček Sumba, jb prisjednik	
OTOK	
Perković Nikola Vladimira Nazora 2 32252 Otok nikola.perkovic@hjk.hr tel:032/490-451, 490-450, fax:032/490-450	
PAG	
Škunca Elizabeta Podmir bb 23250 Pag notar.skunca@gmail.com tel:023/612-281, fax:023/616-905	
PAZIN	
Blečić Marija Jože Šurana 6 52000 Pazin jb-marija.blecic@pu.t-com.hr tel/fax:052/621-544 Paulišić Marijan, jb prisjednik Matković Deana, jb prisjednik	
PETRINJA	
Ocvarek Domagoj Otona Kučere 10 44250 Petrinja j.b.domagojocvarek@gmail.com tel/fax:044/812-959	
PISAROVINA	
Barbarić Petar Trg Stjepana Radića 4/I 10451 Pisarovina barbaric.petarjavni.biljeznik@zg.t-com.hr tel/fax:01/6291-869	

PITOMAČA	
<p>Andal Mlinarić Brigita Trg Kralja Tomislava 19 33405 Pitomača jburedbam@gmail.com tel:033/801-561, fax:033/801-562 Vranek Monika, jb prisjednik</p>	
POPOVAČA	
<p>Podoreški Ana Zagrebačka 19 44317 Popovača notaranapodoreski@gmail.com tel/fax:044/493-514</p>	
POREČ	
<p>Pahović Đordano Trg Joakima Rakovca 5 52440 Poreč notar-pahovic@pu.t-com.hr tel/fax:052/442-163 Parencan Gržentić Sabina, jb prisjednik</p>	
POŽEGA	
<p>Bagarić Niko Ul. Sv. Florijana 6 34000 Požega niko.bagaric@hjk.hr tel/fax:034/272-551 Perić Marijana, jb prisjednik</p>	
POŽEGA	
<p>Včelik mr.sc. Mario Primorska 2 34000 Požega biljeznik@vcelik.tcloud.hr tel/fax:034/251-640 Hudeček Ksenija, jb prisjednik Včelik Mislav, jb savjetnik</p>	
PRELOG	
<p>Blažeka Ljiljana Glavna 26 40323 Prelog notar.blazeka@gmail.com tel/fax:040/645-062 Gredelj Andreja, jb prisjednik</p>	
PULA	
<p>Crljenica Alida Čirilometodske družbe 1 52100 Pula notar-crljenica@pu.t-com.hr tel/fax:052/215-625 Bilić Pliško Sandra, jb prisjednik Crljenica Ivan, jb prisjednik</p>	
PULA	
<p>Krajcar Denis Flanatička 10 52100 Pula notar.krajcar@pu.t-com.hr tel/fax:052/215-315 Ledenko Anita, jb prisjednik Vitasović Marko, jb prisjednik</p>	
PULA	
<p>Paić-Čerin Marina Olge Ban 8 52100 Pula marina.paic-cerin@notar-cerin.hr tel:052/215-311, 380-605, fax:052/380-804 Ivančić Krišto Martina, jb prisjednik Raguž Jelena, jb savjetnik Čerin Marijana, jb savjetnik</p>	
PULA	
<p>Valenta Željko Cankarova 7 52100 Pula zeljko.valenta@hjk.hr tel:052/350-195, fax:052/356-954 Regvat Ivan, jb prisjednik</p>	

PLOČE	
<p>Žderić Tomislav Kralja Petra Svačića 4 20340 Ploče biljeznik.zderic@gmail.com tel/fax:020/670-323 Marić Jurica, jb savjetnik</p>	
POREČ	
<p>Hrvatinić Marija 8.marta 1 52440 Poreč marija.hrvatini@outlook.com tel:052/433-258, 434-229, fax:052/434-263 Belac Tijana, jb prisjednik Jakovčić Morena, jb savjetnik</p>	
POREČ-PARENZO	
<p>Ferenc Tanja Trg slobode 2 52440 Poreč-Parenzo notar.tanjaferenc@gmail.com tel:052/452-905, fax:052/428-210 Kirin Marijana, jb prisjednik</p>	
POŽEGA	
<p>Brekalo Ante Dragutina Lermana 6 34000 Požega javni.biljeznik.ante.brekalo@po.t-com.hr tel:034/272-332, fax:034/313-152 Brekalo Domagoj, jb prisjednik</p>	
PREGRADA	
<p>Večerić Gordana Ulica Janka Leskovara 7/4 49218 Pregrada ured@notar-veceric.hr tel:049/377-884, fax:049/301-586</p>	
PRELOG	
<p>Varga Andreas Glavna 46 40323 Prelog info@notar-varga.hr tel:040/337-064, fax:040/847-039</p>	
PULA	
<p>Kopić Nansi Anticova 9/I 52100 Pula nansi@javni-biljeznik.eu tel/fax:052/217-808 Kopić Tena, jb prisjednik Grgorić Marijana, jb savjetnik</p>	
PULA	
<p>Kukučka Ivan Jurja Žakna 4b 52100 Pula notarpula@pu.t-com.hr tel:052/544-755, fax:052/213-097</p>	
PULA	
<p>Pliško Mirna Smareglina ul.br. 7 52100 Pula notar@notar-plisko.hr tel:052/210-511, 522-378, 216-715 fax:052/522-377 Savčić Gorana, jb prisjednik</p>	
PULA-POLA	
<p>Obrovac Skira Sonja Laginjina ulica 2 52100 Pula-Pola sonja.obrovac.skira@pu.t-com.hr tel:052/211-260, 213-256, fax:052/213-257 Kirinčić Sošić Ines, jb prisjednik</p>	

RAB	
Piçuljan Draženka Palit 71 51280 Rab javnibin@inet.hr tel/fax:051/725-498 Eržić Marina, jb prisjednik	
RIJEKA	
Dremil Štefančić Mirta Gnambova ulica 2 51000 Rijeka ured@notar-dremilstefancic.hr tel:051/336-146, fax:051/330-532 Belavić Marin, jb prisjednik Volarić Boris, jb prisjednik	
RIJEKA	
Kuzle Hrvojka Korzo 32/I 51000 Rijeka hrvojka.kuzle@hjk.hr tel:051/505-115, 505-116, fax:051/505-117 Đukić Đurđica, jb prisjednik	
RIJEKA	
Lovrović Lečić Vera Fiorello la Guardia 25 51000 Rijeka jbul@post.htnet.hr tel/fax:051/212-665 Jovanić Nada, jb prisjednik Datković Mendrija Katarina, jb prisjednik	
RIJEKA	
Panjković Velibor Ante Starčevića 4 51000 Rijeka velibor.panjkovic@jb-panjkovic.hr tel:051/317-370, 211-105, fax:051/317-076 Duran Sunić Danijela, jb prisjednik Matijević Iva, jb prisjednik Vidas-Butorac Nataša, jb savjetnik	
RIJEKA	
Sablić Dorčić Marina Ciotina 5 51000 Rijeka biljeznik.sablic-dorcic@optinet.hr tel:051/494-169, fax:051/323-246 Miloš Novak Danijela, jb prisjednik Fućak Zvonarić Veronika, jb prisjednik Dorčić Nina, jb savjetnik	
RIJEKA	
Sokolić-Ožbolt Olga Užarska 28-30/II 51000 Rijeka notar-sokolic@ozbolt.tcloud.hr tel/fax:051/212-513 Kelava Martina, jb prisjednik Bugarinović Sanja, jb savjetnik	
RIJEKA	
Vrsalović Zoran Korzo 40 51000 Rijeka zoran.vrsalovic@hjk.hr tel:051/322-211, fax:051/322-393 Huserik Zujčić Ana, jb prisjednik Vrsalović Sara, jb savjetnik	
ROVINJ	
Zujčić Rino N.Quarantotto 3/A 52210 Rovinj rino.zujc@hjk.hr tel:052/830-008, fax:052/840-197 Burić Tatjana, jb prisjednik	
SAMOBOR	
Bubnjić Boro Ulica Ferka Ivanščaka 3 10430 Samobor boro@notar-bubnjic.hr tel:01/7002-723, fax:01/7002-720 Zaninović Josipa, jb prisjednik	

RIJEKA	
Čuzela Vesna Korzo 18 51000 Rijeka notar-cuzela@notar-cuzela.hr tel:051/339-686, fax:051/322-969 Čehajić Milena, jb prisjednik Perišić Silvija, jb prisjednik	
RIJEKA	
Grozđanić-Dekleva Marija Korzo 35/I 51000 Rijeka marija.grozđanic-dekleva@hjk.hr tel/fax:051/336-727 Baričević Loris, jb prisjednik Strika Luka, jb prisjednik	
RIJEKA	
Legović Gordana Rudolfa Strohala 3 51000 Rijeka notar.legovic@ri.t-com.hr tel:051/322-922, fax:051/322-923 Legović Rina, jb prisjednik Konta Erak Anita, jb savjetnik	
RIJEKA	
Marinković Žaklina Korzo 27 51000 Rijeka notar.zaklinamarinkovic@hotmail.com tel/fax:051/323-409	
RIJEKA	
Pejnović Stevan Ribarska 2/2 51000 Rijeka notar.pejnovic@ri.t-com.hr tel:051/214-783, fax:051/321-710 Kovačić Vesna, jb prisjednik	
RIJEKA	
Smojver-Bašić Anđelka Školjić 2 51000 Rijeka jb-andjelka-smojver-basic@ri.t-com.hr tel/fax:051/335-890 Bašić Tonka, jb prisjednik	
RIJEKA	
Šveđović Vesna Titov trg 10 51000 Rijeka notar.svegovic@gmail.com tel/fax:051/335-753	
RIJEKA	
Žužić Kovačić Sunčica Ante Starčevića 5 51000 Rijeka notar-kovacic@notar-kovacic.hr tel:051/866-469, 099/6097-300, fax:051/866-469 Čavka Markiš Morana, jb prisjednik	
ROVINJ-ROVIGNO	
Kliman Fabiana Augusto Ferri 35 52210 Rovinj-Rovigno notar.rovinj@gmail.com tel:052/494-842, fax:052/494-843 Kučerka Luka, jb prisjednik	
SAMOBOR	
Frković Gordana Trg kralja Tomislava 13/I 10430 Samobor jbsamobor@gmail.com tel/fax:01/3366-210 Frković Karlo, jb prisjednik	

SAMOBOR	
Palinić Čulin Sandra Gajeva 35 10430 Samobor notar-palinic@zg.t-com.hr tel:01/3326-586, fax:01/3326-587 Soko Marija, jb prisjednik Milevčić Zrinka, jb savjetnik	
SENJ	
Biondić Eda Pavlini trg 17 53270 Senj biljeznik.biondic@gmail.com tel:053/881-759, 098/9072-829, fax:053/881-759 Glavičić Josipa, jb savjetnik	
SESVETE	
Čergar Milka Ninska 1 10360 Sesvete milka.cergar@zg.t-com.hr tel:01/2000-582, fax:01/2010-291 Čukelj Marija, jb prisjednik	
SESVETE	
Vuger Ignac Karlovačka c. 2 10360 Sesvete vuger@biljeznik-vuger.hr tel:01/2008-828, fax:01/2049-565 Vuger Andrija, jb prisjednik Pervan Joško, jb prisjednik Ivančić Ivana, jb savjetnik	
SINJ	
Romac Ana Glavička ulica 27 21230 Sinj ANAROMAC971@gmail.com tel:021/823-081, fax:021/826-022 Buljan Marijana, jb prisjednik	
SISAK	
Čubelić Šimac Sanja S. i A. Radića 5 44000 Sisak j.b.cubelic.simac.sanja@sk.t-com.hr tel:044/523-246, fax:044/521-228	
SISAK	
Marković Ivan A.G. Matoša 23 44000 Sisak ivan.markovic@hjk.hr tel/fax:044/523-694 Tomazinić-Grahovac Maja, jb prisjednik Marković Ivan, jb prisjednik	
SLATINA	
Naumovska Sandra Trg Sv. Josipa 9 33520 Slatina notar.naumovska@gmail.com tel:033/550-665, fax:033/400-866	
SLAVONSKI BROD	
Čečatka Robert-Anton Trg pobjede 19 35000 Slavonski Brod robert-anton.cecataka@sb.t-com.hr tel:035/449-498, fax:035/404-140 Kokanović Igor, jb prisjednik	
SLAVONSKI BROD	
Lukačević Mario Matije Gupca 22 35000 Slavonski Brod lukacevic.mario@sb.t-com.hr tel:035/445-805, 445-807, fax:035/455-833	

SAMOBOR	
Remenarić Slavko Trg kralja Tomislava 10 10430 Samobor ured@notar-remenaric.hr tel:01/3387-243, fax:01/3387-245 Belošević Elvira, jb prisjednik Marčinko Ivan, jb savjetnik	
SESVETE	
Batušić-Šlogar Zinka Vladimira Ruždjaka 8 10360 Sesvete zinka.batusic-slogar1@zg.t-com.hr tel:01/2058-288, fax:01/2058-299 Gerić Ana, jb prisjednik Vuković Daniela, jb prisjednik	
SESVETE	
Ledić Sanja Ninska 3 10360 Sesvete jav.biljeznik.ledic@zg.t-com.hr tel:01/2005-550, 2005-552, fax:01/2005-517 Zaplatic Javorka, jb prisjednik	
SINJ	
Buljan Marijana v.d. javnog bilježnika Vladimira Delonge Trg dr. Franje Tuđmana 7 21230 Sinj marijanabuljan55@gmail.com tel/fax:021/825-900	
SISAK	
Briševac Imprić Gordana Stjepana i Antuna Radića 32 44000 Sisak notar.brisevac@gmail.com tel:044/522-909, fax:044/522-921	
SISAK	
Kraljičković Ivica I.K.Sakcinskog 15 44000 Sisak ivica.kraljickovic@sk.t-com.hr tel:044/523-363, fax:044/524-363 Marić Nekić Melita, jb prisjednik	
SISAK	
Stojanović Natalija Stjepana i Antuna Radića 12 44000 Sisak natalija.stojanovic@sk.t-com.hr tel:044/522-708, fax:044/522-723 Čurčija Dunja, jb prisjednik	
SLAVONSKI BROD	
Bračun Zvonimir Ulica Petra Krešimira IV. br. 3. 35000 Slavonski Brod zvonimir.bracun@hjk.hr tel:035/449-467, fax:035/449-468 Relić Mira, jb prisjednik	
SLAVONSKI BROD	
Kemec Nada Trg pobjede 22 35000 Slavonski Brod nada.kemec@sb.t-com.hr tel:035/410-299, fax:035/415-344 Marjanac Blanka, jb prisjednik	
SLAVONSKI BROD	
Medunić Ruža Trg pobjede 10 35000 Slavonski Brod javni.biljeznik.ruza.medunic@sb.t-com.hr tel:035/415-350, fax:035/440-616 Medunić Nikolina, jb savjetnik	

SLUNJ	
Sabljaric Stjepan Braće Radić 11 47240 Slunj stjepan.sabljaric@hjk.hr tel:047/400-740, fax:047/400-741	
SOLIN	
Radovani Maja Kralja Zvonimira 85 21210 Solin javni.biljeznik.radovani.maja@gmail.com tel/fax:021/213-286 Dvornik Srđan, jb prisjednik Silić Tomislav, jb savjetnik	
SPLIT	
Čolak Goran Put mostina 8 21000 Split goran.colak8@gmail.com tel:021/491-880, fax:021/491-881 Nazor Ivana, jb savjetnik	
SPLIT	
Jelavić Sandra Domovinskog rata 45 21000 Split notarsjelavic@gmail.com tel/fax:021/491-843 Katić Boška, jb savjetnik	
SPLIT	
Kekez Nevenka Hrvatske mornarice 1B 21000 Split biljeznik.kekez@st.t-com.hr tel:021/485-255, fax:021/322-361 Andrić Radmila, jb prisjednik Šimunović Irena, jb prisjednik	
SPLIT	
Madunić mr.sc. Vlado Ulica Domovinskog rata 11 21000 Split jbmadunic@gmail.com tel/fax:021/491-831 Duplancić Ivana, jb prisjednik	
SPLIT	
Milić-Štrkalj Zrinka Domovinskog rata 27b 21000 Split info@biljeznik-milic-strkalj.hr tel:021/485-776, fax:021/322-455 Zavorović Ana, jb prisjednik Sladoljev Marina, jb prisjednik Pandža Ivana, jb savjetnik	
SPLIT	
Pavlović Dalibor Klaićeva poljana 3 21000 Split daliborpavlovicnotar@gmail.com tel:021/772-948, 091/6020-658, fax:021/772-943 Damjanić Gojka, jb savjetnik	
SPLIT	
Šarić Ilija Hrvatske bratske zajednice 3a 21000 Split saric.ilija.javni.biljeznik@st.t-com.hr tel:021/480-341, 480-358, fax:021/480-370 Paradžik Matijana, jb prisjednik Rajčić Bariša, jb savjetnik	
SPLIT	
Vuković Jagoda v.d. javnog bilježnika Jagode Makelja Šuljić A.B. Šimića 2 21000 Split jagoda.vukovic@hjk.hr tel:021/371-442, 370-999, fax:021/371-000 Makelja Dražen, jb prisjednik	

SOLIN	
Ludvajić Snježana Kralja Zvonimira 75 21210 Solin notarludvajic@gmail.com tel:021/210-548, 211-800, fax:021/410-039 Maleš Talaja Maja, jb prisjednik Berticoli Mihajević Meri, jb savjetnik	
SPLIT	
Čipčić Mila Gundulićeva 20 21000 Split notar.mila.cipcic@hjk.hr tel/fax:021/380-122 Dobrić Ivana, jb prisjednik Gudelj Juričić Anita, jb prisjednik	
SPLIT	
Dragun Helena Škrape 53 21000 Split javni.biljeznik.helena.dragun@st.t-com.hr tel:021/530-902, fax:021/530-988 Felzer Puljiz Snježana, jb prisjednik	
SPLIT	
Karabotić-Milovac Teo Kavanjinova 4 21000 Split teo.karabotic-milovac@st.t-com.hr tel:021/339-888, fax:021/339-890 Radovan Vesna, jb prisjednik	
SPLIT	
Kovačević Borica Ivana Gundulića 44/II 21000 Split jb-borica.kovacevic@st.t-com.hr tel:021/362-497, fax:021/362-400 Blašković Sanja, jb prisjednik	
SPLIT	
Matačić Jasna Ruđera Boškovića 9 21000 Split jasna.matacic@st.t-com.hr tel/fax:021/482-509 Tošić Milka, jb prisjednik Jurković Ivana, jb savjetnik	
SPLIT	
Ogorevc Vesna Kneza Ljudevita Posavskog 17 21000 Split vesnaogorevc.ured@gmail.com tel/fax:021/321-505, 347-800	
SPLIT	
Popovac Mirjana Mažuranićevo šetalište 13 21000 Split jbpopovac@jbpopovac.hr tel/fax:021/317-401 Popovac Iris, jb prisjednik Brkljačić Malenica Ivana, jb savjetnik	
SPLIT	
Šuško mr.sc. Ante Domovinskog rata 3 21000 Split jb.susko@hi.t-com.hr tel/fax:021/348-104 Borzić Ivana, jb prisjednik	
SPLIT	
Zlokić Ante Velebitska 26 21000 Split jb-azlokic@st.t-com.hr tel/fax:021/534-528 Valjan Kornelija, jb prisjednik	

STARI GRAD	
Plenković Jadranka Kod sv. Roka 4 21460 Stari Grad notar.plenkovic@optinet.hr tel/fax:021/765-547	
SVETA NEDELJA	
Knez Tomislav Hrvatskih branitelja 49 10434 Sveta Nedelja ured@notar-knez.hr tel:01/4844-534, fax:01/4844-535	
ŠIBENIK	
Kale Alisa S. Radića 79a 22104 Šibenik info@notar-kale.hr tel:022/330-025, fax:022/330-116 Mrčela Ante, jb prisjednik	
ŠIBENIK	
Nakić Nevenka A. Starčevića 5 22000 Šibenik nevenka.nakic@hjk.hr tel/fax:022/212-265 Nakić Neven, jb prisjednik Belak Anita, jb prisjednik	
TROGIR	
Biuk Željena Matije Gupca 1/II 21220 Trogir zeljena.biuk@hjk.hr tel/fax:021/885-397 Erkapić Velebita, jb prisjednik Biuk Nožinović Zlatana, jb savjetnik	
UMAG-UMAGO	
Krajina Željko Dante Alighieri 24 52470 Umag-Umago notarumag@gmail.com tel:052/660-588, fax:052/743-463 Šorgo Nina, jb prisjednik	
VALPOVO	
Grgić Jelena Vij. 107. brigade HV 3 31550 Valpovo jelena.grgic-notar@email.t-com.hr tel:031/650-100, fax:031/650-190	
VARAŽDIN	
Čmrlec-Kišić Biserka Mihanovićeveva 2 42000 Varaždin notar@jbbck.com.hr tel:042/211-662, fax:042/211-699 Peručić Jošić Marija, jb prisjednik Kaselj Tušek Natalija, jb prisjednik	
VARAŽDIN	
Gerbus Melita v.d. javnog bilježnika Koraljke Mađarić Kapucinski trg 2/I 42000 Varaždin melita.gerbus@hjk.hr tel:042/201-323, fax:042/201-329	
VARAŽDIN	
Kalšan Mališ Ana Tome Blažeka 3 42000 Varaždin jkbalsanmalis@gmail.com tel:042/550-501, fax:042/550-502 Labaš Ida, jb prisjednik	

SUPETAR	
Martinović Dinko Hrvatskih velikana 8 21400 Supetar biljezniksupetar@outlook.com tel/fax:021/630-555	
SVETI IVAN ZELINA	
Rački Ivan v.d. javnog bilježnika Branke Rački Trg Ante Starčevića 14 10380 Sveti Ivan Zelina ivan.racki@hjk.hr tel/fax:01/2060-937	
ŠIBENIK	
Malenica Ljiljanka Fra Stjepana Zlatovića 18 22000 Šibenik javni.biljeznik.ljiljanka.malenica@si.t-com.hr tel:022/331-812, fax:022/331-819 Malenica Tina, jb savjetnik	
ŠIBENIK	
Vuletin Vojislav Vladimira Nazora 15 22000 Šibenik javnibiljeznik.vuletin@si.t-com.hr tel:022/215-203, 212-096, fax:022/213-190 Vuletin Marko, jb prisjednik Vuletin Sunčica, jb prisjednik	
TROGIR	
Margeta-Nuber Danira v.d. javnog bilježnika Petra Žanka Matije Gupca 1/I 21220 Trogir danira.margeta-nuber@hjk.hr tel:021/885-330, 492-602, 491-603, 491-601 fax:021/491-600 Bartulica Antulov Ivana, jb prisjednik	
VALPOVO	
Gagro Ružica Trg kralja Tomislava 10 31550 Valpovo gagroruzica@gmail.com tel:031/663-555, fax:031/653-300 Gagro Pavao, jb prisjednik Gagro Bošnjak Maja, jb prisjednik	
VARAŽDIN	
Benc Rankica Vrazova 8c 42000 Varaždin rankica.benc@vz.t-com.hr tel:042/211-400, 212-558, fax:042/211-400	
VARAŽDIN	
Duić Melanija Franjevački trg 17 42000 Varaždin melanija.duic@hjk.hr tel:042/212-214, 210-958, fax:042/200-985 Čovran Martina, jb prisjednik	
VARAŽDIN	
Horvat Tamara Pavlinska 5 42000 Varaždin ured@notar-horvat.hr tel:042/320-015, fax:042/302-014 Pjevac Jasenka, jb prisjednik	
VARAŽDIN	
Mihinjač Lana Braće Radić 6 42000 Varaždin biljeznik@jblm.hr tel/fax:042/212-833 Zadrović Iva, jb prisjednik Štrlek-Vočanec Bojana, jb prisjednik	

VARAŽDIN	
Rauš-Klier Zvijezdana Anina 2 42000 Varaždin ured@notar-raus-klier.hr tel:042/212-812, fax:042/200-672 Viličić Peharda Barbara, jb prisjednik Čimerman Iva, jb prisjednik	
VELIKA GORICA	
Jurlina Marko Ulica kralja Dmitra Zvonimira 10 10410 Velika Gorica ured@notar-jurlina.hr tel:01/6221-097, fax:01/6221-552 Rob Mirna, jb prisjednik	
VELIKA GORICA	
Mirčetić Nives N.Šopa 41 10410 Velika Gorica nives.mircetic@gmail.com tel:01/6225-277, fax:01/6232-583 Begović Martina, jb prisjednik	
VINKOVCI	
Kovač Mirodar Trg B. J. Šokčevića 1 32100 Vinkovci biljeznik.kovac@gmail.com tel/fax:032/334-235	
VINKOVCI	
Vajcl Alen Duga ulica 6 32100 Vinkovci javni.biljeznik.alen.vajcl@gmail.com tel:032/338-285, fax:032/338-286	
VIROVITICA	
Filipović-Kovačić Dubravka Andrije Kačića Miošića 2 33000 Virovitica notar-filipovic@hi.t-com.hr tel/fax:033/726-850	
VIŠNJAN	
Poropat Anka Trg slobode 1 52463 Višnjan anka.poropat@hjk.hr tel/fax:052/427-852, 449-660 Ladavac Karla, jb prisjednik	
VRBOVEC	
Galešić Jasna Ulica Bubanj 33 10340 Vrbovec jasna.galesic@hjk.hr tel:01/5561-623, fax:01/5561-524 Bajić Stela, jb prisjednik	
VUKOVAR	
Arambašić Boro I.G.Kovačića 2/I 32000 Vukovar jb-boro.arambasic@vu.t-com.hr tel:032/441-988, fax:032/441-989 Uzelac Duška, jb prisjednik Arambašić Jelena, jb prisjednik	
VUKOVAR	
Ore Vojislav Dr. Franje Tuđmana 5 32000 Vukovar notar.vore@vu.t-com.hr tel:032/413-304, fax:032/443-331 Jovanović Branislava, jb prisjednik	

VARAŽDIN	
Trstenjak Stjepan Trg slobode 1 42000 Varaždin stjepan.trstenjak@gmail.com tel:042/300-550, fax:042/300-552 Brezovec Ana, jb prisjednik	
VELIKA GORICA	
Maleković Ivan Trg kralja Tomislava 7 10410 Velika Gorica ivan@notar-malekovic.hr tel:01/6222-123, fax:01/6225-266 Švegar Ivana, jb prisjednik Grgurić Maja, jb prisjednik	
VELIKA GORICA	
Spevec Ranka Trg kralja Tomislava 39 10410 Velika Gorica info@notar-spevec.hr tel:01/6213-869, fax:01/6251-106	
VINKOVCI	
Mendeš Marijan Trg dr. Franje Tuđmana 2 32100 Vinkovci mendes.marijan.javni.biljeznik.vd@vu.t-com.hr tel:032/334-221, fax:032/338-118 Stočko Ivana, jb prisjednik	
VINKOVCI	
Vulić Nikola Vladimira Nazora 13 32100 Vinkovci nikola.vulic@vu.t-com.hr tel/fax:032/338-050	
VIROVITICA	
Nađ Bajsar Ema Antuna Mihanovića 26 33000 Virovitica nadj.ema.javni.biljeznik@vt.t-com.hr tel/fax:033/800-635 Petrović Iva, jb prisjednik	
VODICE	
Grbac Mira Obala Juričev Ive Cote 27 22211 Vodice mira.grbac@javnibiljeznik.net tel:022/441-644; 098/1819-224, fax:022/440-944 Stošić Vedrana, jb prisjednik Rekaš Roca Sandra, jb prisjednik	
VRGORAC	
Kristić Ivan Tina Ujevića 13 21276 Vrgorac kristicnotar@gmail.com tel:021/675-160, fax:021/674-313	
VUKOVAR	
Kovačić Jelica Trg kralja Tomislava 1 32000 Vukovar kovacic.jelica.javni.biljeznik@vu.t-com.hr tel:032/421-278, 450-584, fax:032/421-278	
ZABOK	
Martinić Javorka Matije Gupca 47/I 49210 Zabok javni.biljeznik.martinic@kr.t-com.hr tel/fax:049/221-152	

ZABOK	
Podgajski Vlasto Matije Gupca 70 49210 Zabok vlasto.podgajski1@kr.t-com.hr tel:049/221-168, fax:049/501-197	
ZADAR	
Grdović Silvana Zrinsko Frankopanska 38 23000 Zadar silvana.grdovic@hjk.hr tel:023/300-646, fax:023/300-648 Hadasija Filipi Vesna, jb prisjednik Tomas Marta, jb savjetnik	
ZADAR	
Hrabra Suzana Don Ive Prodana 4 23000 Zadar suzana.hrabra@zd.t-com.hr tel:023/312-166, fax:023/312-445	
ZADAR	
Marčina Vera 112.brigade br. 3 23000 Zadar notar.marcina@zadar.net tel/fax:023/314-665 Marčina Goran, jb prisjednik Mihić Ana, jb prisjednik Svorčina Ana, jb savjetnik	
ZADAR	
Skoblar Jelena Sv. Vinka Paulskog 34 23000 Zadar jelena@notar-skoblar.hr tel:023/628-901, 628-902, fax:023/628-903 Turbuk Učović Tanja, jb prisjednik	
ZAGREB	
Antoš Višnja Maretićeva ulica 15 10000 Zagreb biljeznik.antos@gmail.com tel:01/6231-599, 6231-586, fax:075/802-061 Smodila Zrinka, jb prisjednik Jankač Martina, jb prisjednik	
ZAGREB	
Baković Marija M.Matošeca 3 10000 Zagreb jb-m.bakovic@zg.t-com.hr tel:01/3731-376, fax:01/3732-377 Nikolić Viktorija, jb prisjednik Kolombo Lidija, jb savjetnik	
ZAGREB	
Blaić Hebrang Gorana Poljička 13 10000 Zagreb gorana.blaic-hebrang@hjk.hr tel:01/4876-160, fax:01/4871-184 Blaić Bagatin Ivana, jb prisjednik Pirić Zlatka, jb savjetnik	
ZAGREB	
Božić Daniela Ulica Črnomerec 29 10000 Zagreb daniela.bozic@hjk.hr tel:01/7004-081, fax:01/7004-084 Pavković Ana, jb savjetnik	
ZAGREB	
Burec Mladen Trg Stjepana Konzula 1 10000 Zagreb mladen.burec@zg.t-com.hr tel:01/2395-544, fax:01/2344-535 Valentino Koščak, jb prisjednik Obuljen Ermita, jb prisjednik Totić Ivana, jb savjetnik	

ZADAR	
Brkić Emil Nikole Tesle 12/B 23000 Zadar emil.brkic@zd.t-com.hr tel:023/231-383, fax:023/231-481 Gadža Beganović Ivana, jb prisjednik Perin Crnošija Tina, jb prisjednik	
ZADAR	
Grigillo Ramljak Darija Dalmat.sabora 2 23000 Zadar darija.grigillo-ramljak@hjk.hr tel:023/213-000, 317-200, fax:023/317-200 Brčić Zorana, jb prisjednik	
ZADAR	
Kolega-Zubčić Alkica Stjepana Radića 42b 23000 Zadar notar-zubcic@zd.t-com.hr tel/fax:023/300-900 Zubčić Filip, jb prisjednik Marčina Dragana, jb prisjednik Kolega Diana, jb savjetnik	
ZADAR	
Mišković mr.sc. Davor Ul. Mihovila Klaića 7 23000 Zadar notar.davor.miskovic@gmail.com tel:023/311-111, fax:023/315-825	
ZAGREB	
Andrašić Damir Prilaz Ivana Visina 5 10000 Zagreb damir.andrasic@zg.t-com.hr tel:01/6555-905, fax:01/6555-828 Markuš Dražen, jb prisjednik	
ZAGREB	
Babić Marina Turinina 5/II 10000 Zagreb notar.babic@gmail.com tel:01/4802-080, fax:01/6603-992 Mikac Marijana, jb prisjednik Mrzlečki Martina, jb prisjednik	
ZAGREB	
Birkić-Šarić Ivanka Trg Antuna, Ivana i Vladimira Mažuranića 13 10000 Zagreb ivanka.birkic-saric@hjk.hr tel:01/5561-611, 5561-612, fax:01/5561-610	
ZAGREB	
Bošnjak Darija Ivana Lučića 2a 10000 Zagreb ured@notar-bosnjak.hr tel:01/6154-322, fax:01/6154-323 Ana Škarić, jb prisjednik Peruško Nina, jb prisjednik	
ZAGREB	
Brozović Škrinjarić Štefica Remetinečki gaj 2F 10020 Zagreb javni.biljeznik.brozovic@zg.t-com.hr tel/fax:01/6141-385 Popović Zvezdana, jb prisjednik Škrinjarić Maja, jb prisjednik	
ZAGREB	
Čaklović Ljubica Ilica 253 10000 Zagreb notar.caklovic@hjk.hr tel:01/3703-035, fax:01/3703-397 Plenča Andrijana, jb prisjednik	

ZAGREB	
Čavajda Zorka Radnička cesta 48 10000 Zagreb notar-cavajda@zg.htnet.hr tel:01/4831-574, 4831-670, fax:01/6040-445 Baburić Katalinić Ivana, jb prisjednik Čondrić Melita, jb prisjednik	
ZAGREB	
Debicki Danaja Ulica Franje Petračića 3 10000 Zagreb danaja.debicki@hjk.hr tel/fax:01/4814-888	
ZAGREB	
Dolinar Nenad Varšavska 4/II 10000 Zagreb nenad.dolinar@protonmail.com tel:01/4830-095, fax:01/4830-096 Šugar Martina, jb prisjednik	
ZAGREB	
Dujmović Iva Jurišićeva 21 10000 Zagreb javni-biljeznik-iva-dujmovic@zg.t-com.hr tel:01/4814-516, fax:01/4814-519	
ZAGREB	
Gajski Mindoljević Nadija v.d. javnog bilježnika Alemke Gajski Mandrovićeva 17 10000 Zagreb info@notargajski.hr tel:01/2311-332, 2300-936	
ZAGREB	
Galović Stanislava Miroslava Milića 4 10000 Zagreb stanislava@notar-galovic.hr tel:01/3881-757, fax:01/3881-780 Garofulić Tomislav, jb prisjednik Šimić Martina, jb savjetnik	
ZAGREB	
Glibota Marija v.d. javnog bilježnika Milana Glibote Strojarska cesta 20 10000 Zagreb ured@notar-glibota.hr tel:01/6151-960, fax:01/6114-187	
ZAGREB	
Hukelj Kristijan Mrazovićeve ulica 6 10000 Zagreb info@notar-hukelj.hr tel:01/4819-955, fax:01/4819-951 Gažić Nikolina, jb prisjednik Despot Roso Vika, jb prisjednik Modrić Marija, jb savjetnik	
ZAGREB	
Jelavić Zoran Hrvatskog proljeća 36 10000 Zagreb zoran.jelavic@zg.t-com.hr tel/fax:01/2913-608 Golomejić Tomislav, jb savjetnik	
ZAGREB	
Jukić Nevenka Koranska 1c 10000 Zagreb nevenka.jukic@zg.t-com.hr tel:01/6170-933, fax:01/6170-934 Gracin Tea, jb prisjednik	

ZAGREB	
Dabelić Marina Ulica grada Vukovara 284 10000 Zagreb biljeznik-dabelic@email.t-com.hr tel/fax:01/2303-058 Relić Gutenberger Gordana, jb prisjednik Ivković Mirna, jb prisjednik	
ZAGREB	
Despot Zorka Lastovska 12 10000 Zagreb zorka.despot@hjk.hr tel:01/6180-710, fax:01/6180-956 Mešnjak Mirela, jb prisjednik	
ZAGREB	
Draškić Lada Frane Petrića 1 10000 Zagreb lada@notar-draskic.hr tel:01/4813-400, fax:01/4813-402 Plečaš Blaženka, jb prisjednik Varga Jelena, jb prisjednik	
ZAGREB	
Džankić Pero Ulica grada Vukovara 269G 10000 Zagreb notar@notardzankic.hr tel:01/6180-350, fax:01/6180-361 Plastić Martina, jb prisjednik Podobnik Ivana, jb prisjednik Milković Lana, jb savjetnik	
ZAGREB	
Āalić Radojka Čikoševa 3 10000 Zagreb info@notar-galic.hr tel/fax:01/2442-573 Mališa Goranka, jb prisjednik Bukovčak Marina, jb savjetnik	
ZAGREB	
Gec Ljerka Dankovečka 3 10040 Zagreb ljerka.gec@hjk.hr tel:01/5561-911, 5561-912, fax:01/5561-914	
ZAGREB	
Herceg Ivana Jurišićeva 1 10000 Zagreb ured@notar-herceg.hr tel:01/4921-220, fax:01/4921-221 Vujanović Vedran, jb prisjednik Marijanović Marijeta, jb savjetnik	
ZAGREB	
Jakić Branko Zelinska 3 10000 Zagreb branko.jakic@notar-jakic.hr tel:01/6114-644, fax:01/6114-650 Jakić Ivan, jb prisjednik Elijaš Marko, jb prisjednik	
ZAGREB	
Ježek Mladen Šoštariceva 10 10000 Zagreb mladen.jezek@notar-jezek.hr tel:01/4929-641, fax:01/4813-157 Martinović Aleksandra, jb prisjednik	
ZAGREB	
Jurić Ivan v.d. javnog bilježnika Marijana Jurića Savska cesta 56 10000 Zagreb ivan@biljeznik-juric.hr tel:01/6177-135, fax:01/6177-207 Kočila Neven, jb savjetnik	

ZAGREB	
Juroš Alen Dankovečka 8 10040 Zagreb ured@notarjuros.hr tel:01/2989-494, fax:01/2989-902 Gospić Ana, jb prisjednik	
ZAGREB	
Knego Rogina mr.sc. Jadranka Argentinska 4 10000 Zagreb biljeznik.knego.rogina@gmail.com tel/fax:01/3451-946 Pezer Marija, jb prisjednik Žabčić Margareta, jb prisjednik	
ZAGREB	
Lisonek Ilinka Trg hrvatskih velikana 4 10000 Zagreb javni.biljeznik@jblisonek.hr tel:01/4810-493, fax:01/4871-548 Jašarević Suada, jb prisjednik Kodrnja Sanja, jb prisjednik Nikolov Sandra, jb prisjednik	
ZAGREB	
Macanić Ivana Vlaška 124 10000 Zagreb notarmacanic@zg.t-com.hr tel/fax:01/4844-721 Kuić Humeck Jadranka, jb prisjednik	
ZAGREB	
Markioli Marina v.d. javnog bilježnika Jasminke Ankon Nehajska 9 10110 Zagreb marina.markioli@hjk.hr tel:01/3017-693, fax:01/3639-633	
ZAGREB	
Martinović Igor Petrinjska 14 10000 Zagreb igormartinovic60@gmail.com tel:01/4920-251, fax:01/4920-399	
ZAGREB	
Matko-Ruždjak Jožica Kneza Višeslava 2 10000 Zagreb jozica.matko-ruzdjak@hjk.hr tel:01/4622-832, 4611-760, fax:01/4622-833 Vladušić Sanja, jb prisjednik Ruždjak Bojan, jb prisjednik Baranović Curko Vida, jb savjetnik	
ZAGREB	
Miletić Božo Ulica Grge Tuškana 39 10000 Zagreb info@notar-miletic.hr tel:01/6314-001, fax:01/4810-008 Ordulj Duje, jb prisjednik Protega Martina, jb savjetnik	
ZAGREB	
Pandža Sanda Kačićeva 9 10000 Zagreb ured@notar-pandza.hr tel:01/4840-703, 4840-707, fax:01/4846-337 Pavlović Rajčević Snježana, jb prisjednik Božičević Kristina, jb savjetnik	

ZAGREB	
Kelečić Vesna Zagrebačka avenija 104 10000 Zagreb biljeznik.kelecic@post.t-com.hr tel:01/3878-088, fax:01/3878-107 Petrić Tina, jb prisjednik Makovec Mirna, jb prisjednik	
ZAGREB	
Kutića Kušpilić Renata Maksimirska 3 10000 Zagreb renata.kutića.kuspilic@hjk.hr tel:01/2395-984, fax:01/2395-985 Kušpilić Luka, jb prisjednik	
ZAGREB	
Lovrić Biserka Grižanska 6 10000 Zagreb biserka.lovric@zg.t-com.hr tel:01/2955-210, 2955-211, fax:01/2955-212 Kurilić Andrea, jb prisjednik	
ZAGREB	
Marčinko Vladimir Palmotičeva 43a 10000 Zagreb notar.marckinko@inet.hr tel:01/4839-627, fax:01/4921-120 Genc Tena, jb prisjednik Kapitan Tanja, jb prisjednik Kršić Iva, jb savjetnik	
ZAGREB	
Maroslavac Željka Avenija Dubrovnik 12 10000 Zagreb ured@notar-maroslavac.hr tel:01/6551-373, fax:01/6548-151 Fičko Zrnka, jb prisjednik Paro Igor, jb savjetnik	
ZAGREB	
Matijević Tomislav Vukovićeve 11 10000 Zagreb ured@notar-matijevec.hr tel:01/3700-199, fax:01/3700-225 Čvetković Ivana, jb prisjednik Širanović Iva, jb savjetnik	
ZAGREB	
Matoš Mladen Ilica 297 10000 Zagreb notar-matos@notar-matos.hr tel:01/3776-595, 3779-206, fax:01/3745-678 Karahasanović Medina, jb prisjednik Belić Željka, jb prisjednik Cirkvenec Ema, jb savjetnik	
ZAGREB	
Pajić Jana v.d. javnog bilježnika Mirjane Trkman Pajić Škrčeva 39 10000 Zagreb pajic.notar@gmail.com tel/fax:01/2302-335 Gović Josip, jb prisjednik Pajić Alan, jb savjetnik	
ZAGREB	
Parlov Ivan Ozaljska 21 10000 Zagreb notar-parlov@zg.t-com.hr tel:01/3097-333, fax:01/3098-333 Miloš Ivana, jb prisjednik Dajak Marija, jb prisjednik Zovko Anita, jb savjetnik	

ZAGREB	
Peris Maja Vice Vukova 6 10000 Zagreb maja.peris@jbmp.hr; info@jbmp.hr tel:01/6465-555, fax:01/6465-559 Markesina Matea, jb prisjednik Ilić Suzana, jb prisjednik	
ZAGREB	
Picukarić Željka Ulica Račkoga 12 10000 Zagreb zeljka.picukaric@hjk.hr tel:01/4810-095, fax:01/4810-258	
ZAGREB	
Pučar Vesna Miramarska 24 10000 Zagreb javnilbiljeznik@notar-pucar.hr tel:01/6155-191, 6155-194, fax:01/6155-190 Pučar Tamara, jb prisjednik Gradiški Helena, jb savjetnik	
ZAGREB	
Rotim mr.sc. Jozo Trg J.F.Kennedyja 6b 10000 Zagreb biljeznik-rotim@biljeznik-rotim.hr tel:01/2383-640, fax:01/2383-641 Brčić Nevena, jb prisjednik	
ZAGREB	
Sudar Tihana Frankopanska 2A 10000 Zagreb notar-sudar@zg.t-com.hr tel:01/4847-869, 4833-712, fax:01/4815-318 Benković Hrvoje, jb prisjednik Kralj Franka, jb prisjednik	
ZAGREB	
Šarčević Vladimir Tratinska 79/I 10000 Zagreb biljeznik-sarcevic@zg.t-com.hr tel:01/3022-612, fax:01/3094-332	
ZAGREB	
Škrinjar Kos Senija Vlaška 103 10000 Zagreb senija.skrinjar@zg.t-com.hr tel:01/4665-078, fax:01/4646-471 Dekanić Marijana, jb prisjednik	
ZAGREB	
Štefčić Jasna Zajčeva 1 10000 Zagreb jasna.stefcic@zg.t-com.hr tel/fax:01/2422-866	
ZAGREB	
Valić Katica Trg N.Š.Zrinskog 17 10000 Zagreb ured@notar-valic.hr tel:01/4873-060, fax:01/4873-051 Valić Krešimir, jb prisjednik Kafedžić Sabrina, jb prisjednik	
ZAGREB	
Vrba Jasminka Ivana Šibla 13 10000 Zagreb jasminkavrba@notar-vrba.hr tel:01/6636-170, fax:01/6636-270 Mikulić Kristina, jb prisjednik	

ZAGREB	
Pernar Valerija v.d. javnog bilježnika Željke Horvat-Pernar Savska cesta 9 10000 Zagreb notar-pernar@hjk.hr tel:01/4829-570, fax:01/4829-571 Kaleb Gavran Darja, jb prisjednik	
ZAGREB	
Popov Lucija Iblerov trg 2 10000 Zagreb info@notar-popov.hr tel/fax:01/4552-702 Popov Kalac Vanja, jb prisjednik Bajs Tamara, jb prisjednik	
ZAGREB	
Ranogajec Domagoj Heinzelova 40 10000 Zagreb notar-ranogajec@zg.t-com.hr; ured@notar-ranogajec.hr tel:01/4500-888, fax:01/4500-875	
ZAGREB	
Serda-Pavlović Suzana Maksimirska 38 10000 Zagreb suzana.serda.pavlovic@gmail.com tel:01/2310-130, fax:01/2311-010 Hrvatinić Bruno, jb prisjednik Toj Ivan, jb savjetnik	
ZAGREB	
Svedrec Boža Ulica grada Mainza 24 10000 Zagreb notar.svedrec@gmail.com tel:01/5544-561, fax:01/5544-563 Rakitić Dubravka, jb prisjednik Blažević Ena, jb savjetnik	
ZAGREB	
Šaškor Stjepan Petrijska 4 10000 Zagreb stjepan.saskor@jbured-saskor.hr tel:01/4810-535, 4923-536, 4923-540 fax:01/4923-532 Lelas Vesna, jb prisjednik Crljenica Štimac Maja, jb prisjednik	
ZAGREB	
Škurjanec Anita Gajeva 2 10000 Zagreb anita.skurjanec@hjk.hr tel:01/4876-071, 4876-072, 4876-073 fax:01/4876-082 Bošnjak Vrbanić Nikolina, jb savjetnik	
ZAGREB	
Tadić Nikola Prilaz Đ.Deželića 23 10000 Zagreb itadic@notar-tadic.hr tel:01/4826-441, 4826-440, fax:01/4826-512 Skala Sandra, jb prisjednik Tadić Ivan, jb prisjednik Maržić Benzia Jelena, jb savjetnik	
ZAGREB	
Vodopija Čengić Ljiljana Rudeška cesta 173 10000 Zagreb ljiljana.vodopija.cengic@email.t-com.hr tel:01/3888-516, fax:01/3888-517 Gložinić Sunčica, jb prisjednik Čujec Marina, jb savjetnik	
ZAGREB	
Vuković Ivica v.d. javnog bilježnika Dubravke Grladinović Draškovićeve 13 10000 Zagreb ivica.vukovic@hjk.hr tel/fax:01/4612-316	

ZAGREB	
Zajec Vlasta Trg kralja Tomislava 4 10000 Zagreb vlastazajec@notar-zajec.hr tel:01/4852-707, fax:01/4852-708 Lovrić Sanja, jb prisjednik Balentin Domagoj, jb prisjednik	
ZAGREB	
Žabek Tomislav Draškovićeve 8 10000 Zagreb javniljeznik.zabek@gmail.com tel:01/4814-358, 4814-353, fax:01/4814-359	
ZAPREŠIĆ	
Adžija Ivan Baltazara A. Krčelića 15 10290 Zaprešić ivan.adzija@zg.t-com.hr tel:01/3310-875, fax:01/3310-876 Marijan Mirta, jb prisjednik Sente Marina, jb prisjednik	
ZLATAR	
Bartolek Zvonimir Trg Slobode 2 49250 Zlatar notar.bartolek@notar-bartolek.hr tel/fax:049/466-808	
ŽMINJ	
Pučić Patricia Pazinska 2/h 52341 Žminj biljeznik.pucic@pu.t-com.hr tel:052/846-530, 846-713, fax:052/846-740 Zgrablić Bučić Andrea, jb prisjednik	
ŽUPANJA	
Marošević Kata Josipa bana Jelačića 1 32270 Županja marosevic-kata-jb@vk.t-com.hr tel/fax:032/832-793	

ZAGREB	
Zorić Jasna Dugoselska 12 10000 Zagreb jb-j.zoric@zg.t-com.hr tel/fax:01/2311-331 Baljkas Hrgić Anamarija, jb prisjednik Zorić Dodig Ana, jb prisjednik	
ZAGREB	
Žitko Jasna Milana Amruša 7/II 10000 Zagreb notar.jasna.zitko@zg.t-com.hr tel:01/4810-165, fax:01/4813-166	
ZAPREŠIĆ	
Petrušić Željko Bana Josipa Jelačića 3 10290 Zaprešić zeljko.petrusic@hjk.hr tel:01/3314-593, 3314-594, fax:01/3314-599 Oštrek Sinja Maja, jb prisjednik	
ZLATAR	
Požaić Đurđica Zagrebačka 15a 49250 Zlatar djurdjica.pozaic@kr.t-com.hr tel:049/467-077, fax:049/501-721 Kordej Valentina, jb savjetnik	
ŽUPANJA	
Kaluder Mladen Veliki Kraj 59 32270 Županja kaludjer.mladen.javni.biljeznik@vk.t-com.hr tel:032/830-119, fax:032/830-131 Karalić Marija, jb prisjednik	

Adresar je zaključen 19. listopada 2021.

ČASOPIS JAVNI BILJEŽNIK

UPUTE AUTORIMA

Javni bilježnik je časopis Hrvatske javnobilježničke komore i Hrvatske javnobilježničke akademije koji donosi stručno-znanstvene radove s područja pravne znanosti, posebno javnog bilježništva.

Vaš članak na hrvatskom ili engleskom jeziku možete poslati na e-mail adresu Uredništva (hjk@hjk.hr). Autori uz članak trebaju na adresu Uredništva poslati popunjen i potpisan autorski obrazac.

Uređivanje časopisa *Javni bilježnik* kao i načini rješavanja sporova temelje se na Standardu uredničkoga rada i standardu COPE koje preporuča Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.

Rukopis je potrebno predati kao word dokument, naslovljen imenom i prezimenom autora. Treba izbjegavati uređivačke zahvate, različite stilove i fontove, formatiranje teksta, uporaba tipke "Tab" za uvlačenje odlomka. Tipku "Enter" koristiti za prijelaz u novi red i samo pri odvajanju poglavlja te tipku za razmak samo za razmak između riječi. Lokalne nazive, istaknute sintagme i sl. pisati u kurzivu (*italic*). Fotografije i druge priloge poslati kao privitak u dobroj rezoluciji. Fotografije i drugi prilozi moraju zadovoljiti uvjete tiska: dimenzije približno moraju odgovarati predviđenim dimenzijama u otisnutom članku; rezolucija fotografija mora biti najmanje 300 dpi, a crteža najmanje 600 dpi. Opseg članka neka ne prelazi 40.000 znakova (uključivši razmake, bilješke i reference) i samo uz konzultaciju s Uredništvom može biti većeg opsega.

Po predaji rukopisa autor pristaje na recenzentski postupak. Uredništvo odlučuje kojim će recenzentima (najmanje dva) pristigli rad biti poslan na ocjenjivanje. U slučaju različitih ocjena rukopis se šalje na dodatnu ocjenu. Nakon ocjenjivanja rada autor je dužan unijeti promjene u tekstu prema priloženim recenzijama i uputama urednika.

Rukopisi (izvornici) koji nisu uređeni prema mjerilima Uredništva časopisa i kojima nedostaju pojedini prilozi, bit će vraćeni autorima na doradu. Nakon tiska časopisa tekst rukopisa i eventualni prilozi ne vraćaju se autorima. Nakon izlaska iz tiska svaki autor dobiva po jedan primjerak časopisa.

RASPORED ELEMENATA U ČLANKU

1. Naslov članka.

2. Ime i prezime autora i akademski stupanj (titula), naziv i adresa ustanove u kojoj radi te e-mail adresa.

3. Sažetak (Abstrakt) na hrvatskom i engleskom jeziku (do 100, a ne više od 150 riječi).

4. Ključne riječi na hrvatskom i engleskom jeziku (8 do 10 riječi).

5. Tekst članka.

5a) Citiranje priloga u tekstu (slike, karte, tablice i sl.) Npr.: (sl. 1), (karta 1), (tab. 1), (T. 1), (kat. br. 1). Ove priloge potrebno je naznačiti gdje autor želi smjestiti u članku te tu oznaku istaknuti bojom.

5b) Citiranje literature u tekstu. Časopis prati harvardski sustav navođenja bibliografskih izvora. Citate označiti navodnicima; dulje citate (više od 30 riječi) izdvojiti u zaseban odlomak i označiti navodnicima. Bilješke (footnotes) uvrštavati slijedom teksta, označavati ih arapskim brojkama i koristiti samo za objašnjenja. Reference uklopiti u tekst (ne kao bilješke) u skraćenom obliku: (Obad, 2003).

6. Popis literature i izvora.

Literatura se navodi abecednim redom; djela bez autora ili urednika uvrstiti prema naslovu djela; više djela istoga autora navesti kronološki. U popisu literature treba izbjegavati kraćenje naslova i naziva časopisa.

Upute što pisati kurzivom (*italic*) pogledati na stranici: <http://pravopis.hr/pravilo/bibliografske-jedinice/87/>.

7) Popis priloga.

KATEGORIJE RADOVA U ČASOPISU

Izvorni znanstveni rad je članak čiji znanstveni doprinos može biti istraživačke i/ili teorijske naravi. Prvi sadrži neobjavljene rezultate izvornih znanstvenih istraživanja u cjelovitom obliku odnosno uključuje metodološku, analitičku i interpretativnu razinu teksta te znanstvenu argumentiranost i vjerodostojnost. Drugi sadrži sustavne kritičke preglede i meta-analize pri čemu se izvornost doprinosa određuje s obzirom na fokus, širinu, argumentiranost rasprave i odnos prema suvremenoj obradenosti teme.

Prethodno priopćenje je znanstveni članak koji sadrži neobjavljene preliminarne rezultate znanstvenog istraživanja koje je u tijeku ili teorijski postavljen problem i okosnice argumentacije, ali bez cjelovite razrade.

Pregledni rad je znanstveni članak koji sadrži sažet prikaz stanja i tendencija razvoja jednog znanstvenog područja, teorijskog problema ili istraživačke teme.

Stručni rad donosi korisne priloge iz područja struke kao što je dokumentacija grade (bez teorijske, metodološke i analitičke obrade), korištenje već objavljenih rezultata znanstvenoga istraživanja s fokusom na primjenu u praksi ili na njihovo širenje (obrazovna svrha) ili sažet i kritičan pregled odabrane aktualne teme. Stručni radovi svojom razumljivošću moraju biti dostupni širokom, ne usko specijaliziranom, čitateljskom profilu.

